

Ungarisch Historischer Verein Zürich

A magyar műveltség gyökerei Az 1930-as évek magyar műveltsége



A Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó
és
Kilencedik Magyar Történelmi Iskola
előadásai és iratai

Felsőőr/Oberwart, 2000

A ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET KIADVÁNYA

Budapest ★ Zürich
2002



*„Honalapító őseink tanítása:
azé a föld, aki megműveli,
s azé az ország, akié a föld!“*

Wass Albert

* * *

„Nick Thorpe Sopronból keltezett tudósításában az EU-csatlakozás előtti magyar bortermelés helyzetéről ír. Mint cikke végén említi, a magyar bortermelés negyven százaléka külföldiek kezében van. Az EU-tagsággal a külföldiek már a földet is megvásárolhatják.“

Magyar Nemzet, 2000. december 9.

*„Tudok én küzdeni barátaim,
reménytelenül is.“*

Deák Ferenc

Ungarisch Historischer Verein Zürich

A magyar műveltség gyökerei Az 1930-as évek magyar műveltsége



A Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó
és
Kilencedik Magyar Történelmi Iskola
előadásai és iratai

Felsőőr/Oberwart, 2000

A ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET KIADVÁNYA

Budapest « Zürich
2002

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 1985-ben azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a magyar történelem, jelesül a magyar őstörténet kutatását

Zürich Kanton és Zürich városa 1986-ban az FD 16.10.86, AFD 86/1056 számú határozattal elismerte, hogy az Egyesület svájci közérdekű intézmény, ezért adómentessé tette. Az Egyesület részére tett pénzadományt az adakozó illetékességi helyének előírásai rendjében adóelszámolásában érvényesítheti minden olyan országban, amely a Svájci Államszövetséggel a kettős adóztatás elkerülésére megállapodást kötött.

Az Egyesületet az öt világrészen élő, különböző nemzetiségű és anyanyelvű tagjai szorgalmas munkával és önzetlen adományokkal tartják fenn, mint minden tekintetben független és semleges szervezetet. Az Egyesület és a Tagok egymás nézeteit kölcsönösen tiszteletben tartják.

Az Egyesület évente magyar őstörténeti találkozót rendez, főleg szakemberek részvételével. Szakembernek számítanak mindazok, akiktől a Találkozó Titkársága előadást elfogad. Az előadó és az előadás megítélésénél a Titkárságot kizárólag a Találkozóra szóló meghívóban foglalt szakmai szempontok vezetik.

A jelen könyv a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által szervezett Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozón és a Kilencedik Magyar Történelmi Iskolán elhangzott előadásokat tartalmazza. Megjegyzendő, hogy a műsorban szereplő néhány előadás szövegével nem rendelkezünk, így kötetünkéből is kimaradt.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
Schweiz - 8047 Zürich, Postafach 502
Postcheckkonto: Zürich 80-36214-1
Informatio: www.zmte.ini.hu

Sorozatszerkesztő: Csihák György
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

ISBN 963 86100 3 4

Ezen könyv szerzői, szerkesztői, lektorai, gépelői valamennyien ellenszolgáltatás nélkül bocsátották munkájukat a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendelkezésére, a találkozókön saját költségükre vettek részt. A találkozók szervezői, lebonyolítói, számtalan segítője minden munkát önként, fizetés nélkül végzett. *Fizetségük legyen a nemzet hálája!*

Az előadások közlési joga a Szerző és az Egyesület közös tulajdona

*Az Egyesület ezt a könyvet ingyen küldi 300 magyarországi
és tovább 70 ország 165 intézménye könyvtárának*

Előszó

"A magyar műveltség gyökerei."

Ugyan miből, honnan kell kiindulni? Tamási Áron, Ady Endre szürrealizmusából? Kalocsa, Gyimes, Gömör ezoterizmusából? A magyar nyelv finnugor szógyökeiből? Az ősi magyar írás folyamközi, etruszk, vagy irbitparti előzményéből? Az azték-maja Hunapa, Kukul-kán, vagy Csák Istenből? Ipolyi Arnoldnál a "Magyar mythologia" szereplőiből, mint: Ármány, Manó, Fene, Nyavalya, Guta, Mirigy, Csoma, Dobronc, Láz, Ör-dög, Fránya, Dromo. Sívó, Délibáb, Sellő, Babós, Bab szem, Tilinkó, Ilona, Garaboncos, Drómó, Bájós, Varázsló, Táltos, Mágus, Kádár, Horkáz? A magyar kiváló tengerészhajlamából?

A sajátos magyar zenei anyanyelv bartóki akusztikus ötfokú alaphangsorából, s annak anatóliai, kaukázusi, ős-arábiai, indiai, ó-perzsa rokonaiból? A magyarokra jellemző B-AB vércsoportból, a máig több mint 50 %-os törökös testi jellemzőnkből? A honfoglalás, a honalapítás és a honbiztosítás félelmetesen nagyszerű erkölcsi, technikai, katonai teljesítményéből? Az újkori keresztény műveltségben egyedülálló Szent Korona-eszménkből? Európa legrégebb történelmi alkotmányából, a legalább ezer éves magyar parlamentarizmusból? 1848-1849-ből, 1867-ből? Trianonból? 1939-1945-ből? Mai züllött állapotunkból?

Jövők reményeiből?

Nem tudom. A kutató sorsa alázatosan a tényeket egymás mellé rakogatni, a hiányt szorgalmasan pótolni, erényt és hibát egyaránt fölmutatni - és remélni a jövő nemzedékek megértését gyarlóságai iránt.

Felsőőr - Oberwart, az Úr 2000-ik évének utolsó havában

Csihák György

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története

XV

Az ezredév utolsó éve egyesületünk életének tizenhatodik éve volt. Néhány meglepetéssel kezdődött.

Másodjára jártam Ausztráliában, ahol háromévente, az év fordulóján magyar kongresszus van. Kihasználva az alkalmat, feleségemmel körülutaztuk ezt az országot, ami egyszerre egy sziget és egy világrész is. Három évvel ezelőtt már több barátot sikerült szerezni egyesületünknek és idén már azzal fogadtak Melbourneben, Sydneyben és Hobartban, hogy - Erdély után - ők is megalakították egyesületünk asztaltársaságát. Szervezték ez alkalommal több találkozót, előadást és kérik könyveinket, hogy legalább így részesei lehessenek munkánknak.

Mindenben öröm volt mérges levelezés, ami az egész évet keserítette. Pályáztunk egy könyvtervünkkel valamely rangos alapítványnál, ahonnan alamiznaszerű összeget kaptunk, és a könyvet képező huszonöt beadott kéziratunkból nyolcat adtak vissza. Egy másik pályázatunk esetében, majdnem elveszett a kapott kis pénzecskénk, mert akinek a számlájára ment, sokáig tagadta, hogy nála van, a végén visszautalta a pénzt annak, aki adta, mondván, hogy az elszámolási határidő lejárt.

Tavasszal együttműködési megállapodást kötöttünk Budapesten a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemmel - az egyetlen magyar egyetem, ahol katonatiszteket képeznek. Ebből az alkalomból szép ünnepség keretében az egyetem rektora zászlónkra szalagot kötött. A naptári év két egyetemi félévében egyesületünk tagjai előadással résztvettek az egyetem tudományos rendezvényein, az oktatás keretében pedig egyesületünk tizenkét tagja tizennyolc előadást tartott. A következő évi őstörténeti találkozónkat és történelmi iskolánkat is az egyetemmel közösen rendezzük - a közös előkészületek megkezdődtek. Az egyetem vállalta, hogy egyesületünk adatait, néhány iratát és valamennyi könyvünknek legalább a tartalomjegyzékét az internetre teszi: www.zmte.ini.hu

A Magyar Köztársaság oktatási minisztere T 300730-1676/1999. számú alapítási engedélye és T 302460-780/1999. számú indítási engedélye lehetővé teszi, hogy egyesületünk Magyarországon a történelemtanárok továbbképzését végezze. Az oktatásban csak egyesületünk tagjai vehetnek részt. A miniszter által hitelesített programot mi állítottuk össze, kiadványaink képezik a kötelező és az ajánlott irodalom gerincét. A bonyolításra együttműködési szerződést kötöttünk a székesfehérvári székhelyű Kodolányi János Főiskolával, amely az ország első magánfőiskolája, amelyik diplomát ad, jelenleg ötezer hallgatója van. A főiskola egyesületünk tagját, Darai Lajost jelölte programfelelősnek, amit a miniszter megerősített.

Szakmai felelőségünk komolyodik. Már nemcsak vitatkozunk találkozóinkon, nemcsak saját iskolánk van évente egy héttig, hanem egyetemen rendszeresen oktatunk és történelemtanárokat kell tanítanunk. Tudományos munkánk szervezettebb és rendszeressé vált. Elnökségünk határozatára létrehoztuk az egyesület tudományos tanácsát. Elnöknek kértük Zachar Józsefet, a Magyar Tudományos Akadémia doktorát, a zrínyi díjas történészt, egyesületünk alapító tagját, aki megkapta mind a francia, mind az osztrák köztársaság elnökétől a tudományos munkásságért adható legnagyobb kitüntetést is. Így ő a leginkább kitüntetett magyar történész ma Magyarországon. A tanács titkára lett Csámpai Ottó a nagyszombati Egyetem tanszékvezető helyettese, aki a Zrínyi Egyetemmel való tudományos együttműködésünket szervezi, Darai Lajos, aki a tanárok továbbképzéséért felelős, Pandula Attila az ELTE adjunktusa, iskolánk vezetője, Sántha Pál Vilmos romániai alelnökünk, aki az ottani tevékenységünkért felelős, Szabó A. Ferenc a Zrínyi Egyetem tanára, aki a Zrínyin, oktatásunkat szervezi és Csihák György, aki az őstörténeti találkozóink felelőse. A tanács tagja Faragó József professzor Kolozsvárról, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, Fejes Pál egyetemi tanár Szegedről, az Akadémia doktora, Frisnyák Sándor tanszékvezető egyetemi tanár Nyíregyházáról, az Akadémia doktora, Harai Dénes a Zrínyi Egyetem rektor-helyettese, Herényi István kandidátus Budapestről, Juba Ferenc tengerészkapitány, hajóorvos, jogász, Bécsből, Lányi Ernő ny. térképész Budapestről, Nagy Kálmán ny. huszárezredes Budakesziről, Starmüller Géza művészettörténész Kolozsvárról és Vízi László Tamás tanszékvezető főiskolai docens Székesfehérvárról.

A teljes évi előkészület és szervezkedés után sem sikerült egyetlen csoportot sem indítanunk. Oka lehet az ügyetlen szervezés, de az is, hogy a pedagógusok úgy vélik: rosszul vannak fizetve, miért képeztessék magukat, ami pénzbe is kerül. Ha máshol vállalnak munkát, akkor jobban járnak... A Kárpát-medencében egyébként is - zord szelek járnak. Nő a szegénység, az elégedetlenség - miközben óriási vagyonok képződnek. Egyre több a koldus és a milliárdos. Évek óta több a koporsó, mint a bölcső.

Egyesületünk tagja, Claudió Caratsch, svájci nagykövet Budapesten, kérésünkre lefordította a magyar himnuszt a rätoromán nyelvre és egy ünnepségen Svájcban elénekelte Michael Sauser, akinek édesanyja magyar. Sauser több mint száz nemzet himnuszt éneklé eredeti nyelven. Amikor a követ Magyarországról távozott, magas kitüntetést kapott, kiemelten a himnusz fordításáért. Egy svájci követ nem fogadhat el kitüntetést idegen országtól – ezt elfogadhatta.

Az év folyamán két övezeti történész-talákozóink volt. Április 27-től 29-ig a Sárköz fővárosa, Decs Nagyközség adott otthont a rendezvénynek, azon belül a Faluház, Bognár Cecil igazgatóval az élen. Az Önkormányzati Testület viselte a helyi költségeket és gondoskodott a kiegészítő rendezvényekről, Biczó Ernő polgármesterrel és Kokos László alpolgármesterrel

az élen. A találkozó tárgya volt Délközép Kárpát-medence kultúrája, különös tekintettel a sárközi települések kialakulására és népi kultúrájuk fejlődésére. A találkozón két világrész (Amerika, Európa) négy országából (Románia, Svájc, USA és Magyarország) származó előadások voltak. A megjelent huszonnégy szakember huszonegy előadást tartott, amelyet három kerekasztalbeszélgetés formájában megvitattunk, bevonva a mintegy 231 főnyi közönséget is, akik között a harminc éven aluliak aránya 62 % volt. A rendezvényen résztvett az MTA két doktora, három munkatársa, négy kandidátus és a térségből számos muzeológus, helytörténész, néprajzkutató, művész, stb. A polgármesteri fogadáson sárközi ételkülönlegességeket és borokat ismerhetett meg a közönség, a bemutatóhoz a Gyöngyösbokréta kórusa énekelt. A Csillagrózsza Hagyományörző Néptáncgyűttes pedig a sárközi népzene és néptánc tárgyában tartott előadás keretében szerepelt. Április 30-án, millenniumi emléknapon, ökumenikus istentisztelet volt, majd a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára átadta Decs nagyközségnek a millenniumi zászlót. Ezt követte a középkorban elpusztult Ete város helyén állított emlékmű avatása. A rendezvényt anyagilag támogatta több vállalat és egyéni vállalkozó is.

A történelmi bányaváros, Rozsnyó volt a következő találkozó színhelye, ahol Beke Zoltán tagunk vezetésével évek óta rendszeresen tartanak előadást egyesületünk tagjai. Kardos Ferenc polgármester és a város vezetői biztosították a helyi rendezés feltételeit és költségeit. A találkozó tárgya volt: „Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre“. A találkozón két világrész (Ausztrália, Európa) öt országából (Ausztria, Ausztrália, Magyarország, Szlovákia, Svájc) származó előadások voltak. A megjelent huszonhét szakember tizenkilenc előadást tartott, amelyet négy kerekasztal beszélgetés keretében megvitattunk, bevonva a mintegy 111 főnyi közönséget, akik között a harminc éven aluliak aránya 39 % volt. Az előadók között volt hét egyetemi tanár és egy MTA doktor. Volt régész, történelmi földrajzos, helytörténész, szociológus, filozófus, történész, tengerész, egyházi és világi szakember. A város polgármestere fogadást adott a vendégek tiszteletére, a Csemadok helyi szervezete egy hangulatos esetét szervezett, amelyen magyar és szlovák művészek izelítőt adtak a vidék műveltségéből.

Östörténeti találkozóink fő tárgya „A magyar műveltség gyökerei“, az iskolánk tárgya „Az 1930-as évek magyar műveltsége“ volt. Meghirdettük augusztus 6-tól 13-ig Vajára. Mivel a helyszínnel kapcsolatosan több bizonytalanság fölmerült, úgy döntöttünk, hogy a rendezvényt háromnaposra rövidítve, Felsőőrött (Oberwart) tartjuk. A rendezvényen négy világrész (Amerika, Ausztrália, Ázsia, Európa) tizenkét országából (Anglia, Ausztrália, Dánia, Kanada, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Thaiföld, USA, Ausztria) származó előadók 20 előadását megvitattuk, összesen mintegy 47 főnyi közönség előtt. A téma kapcsán négy összefoglaló vita volt. A rendezvény keretében megalakítottuk az egyesület felső-óri asztaltársaságát Michael Racz Felsőőr polgármestere, egyesületünk díszelnökségének tagja kezdeményezésére. Mind-egyik rendezvényünkön, minden résztvevő saját költségét maga fedezte.

A rendezvény első napján tartottuk az egyesület évi rendes taggyűlését. Az egyesületnek 106 aktív tagja van, négy világrész tizenkilenc országában, ebből huszonegy nem magyar, Svájcban él 28. Beszámoltunk a rendszeres, havonkénti előadásokról (Budapesten és Pozsonyban), a többi rendezvényről és az egyesület egész tevékenységéről, amelynek során az egyesület pénzforgalma a folyó üzleti évben jelentős negatív egyenleggel zárult - amelyet én hiteleztem. Az egyesületnek vagyona nincs. A taggyűlés köszönetét fejezte ki az egyesület céljai megvalósítása érdekében kifejtett tevékenységéért az alábbi személyeknek: Barabási László (Csikszereda), Beke Zoltán és munkatársai (Rozsnyó), Bognár Cecil és munkatársai (Decs), Németh József (Tapolca), Zachar József és a Tudományos Tanács tagjai. Mint minden évben, úgy idén is megválasztottuk az egész vezetőséget, egy évre. Az elnök ismét én lettem, a díszelnökségbe választottuk a következő személyiségeket: Kolozsvárról Faragó Józsefet és Kassáról Lukács Józsefet. A legmélyebb tisztelettel elbúcsúztattuk elhunyt tagjainkat: Ferenczi Istvánt Kolozsvárról, Holéczy Ákost Arlesheimből, Révész Lászlót Bernből.

Az év folyamán négy kötetet adtunk ki, közel hateraz példányban: Tizenöt éves az egyesület (két nyelven), az erdélyi övezeti találkozónk kötetét és két könyvet egyesületi tagunknak.

Az év végén Budapesten záróünnepséget tartottunk, ahol ismét képviseltette magát a Svájci Államszövetség is. Felvettük ünnepélyesen is új tagjainkat és ismét örökös tagokat is ünnepeltünk: Rojkóné Bakos Ibolyát Bielből, Beke Zoltánt Rozsnyóról és Sántha Pál Vilmost Csikszeredából. Örökös tag lett eddig 1997-ben Csihák György, Zürichből, Nagy Kálmán Budakesziről és Sárkány Kálmán Budapestről, Körmendy József Veszprémből és Pandula Attila Budapestről; 1999-ben Lukács József Kassáról, Kovács Imre Andre Csornáról és Uzsocki András Balatonfüredről.

Tizenhat év elteltével megállapíthatjuk, hogy az egyesület bebizonyította életképességét és a célkitűzések helyesek. Látni kell viszont azt is, hogy az élet változása egyre újabb és újabb kérdéseket felvet, amire vagy tudunk felelni, vagy nem, de akkor: hogyan tovább?

A magyar társadalomtudomány nemzeti elkötelezettségű művelői nyugaton rendre elhullanak, a Kárpát-medencében pedig a szellemi fordulat legalábbis felemás. A kétségkívül kialakult nagyobb szabadság velejárójaként megnőtt a „gyomos terület“ is. Szűkebb szakterületünkön ez azt jelenti, hogy a nemzeti jelleg hangoztatásával már nem állunk egyedül, miközben az elmúlt ötven évben felnőtt korosztályok emberei nem tudják felmérni a különbséget a valóban nemzeti alapú társadalomtudomány és az áltudomány, az illúziókeltés, az esetleg szívmengető hozományvadászat között. A régi rend kegyeltjei pedig sikeresen átmentették önmagukat nemcsak a gazdasági életben, hanem a társadalom és a tudomány sok-sok területén is. Közel húsz évi kavargás után, sokszor támad az az érzésünk, hogy ismét egyedül vagyunk.

Nem vagyunk Jancsi és Juliska az erdőben, nem énekelünk hangosan. Csak csendben és határozottan tesszük tovább, amit választottunk - amire talán választottunk.

Az előadások teljes szövege

A szellem élettörténete és a történelem szelleme

Ma úgy gondoljuk, hogy az emberi életvilág időbeli fejleményeinek, azaz történetének csupán értékelő leírása lehet, mert a múlt eseményeinek sokaságából bármelyiknek a kiválasztása mindig bizonyos szempontok, avagy szemléletmódok szerint történik. E válogatási elvek mögött pedig rendszerint valamilyen célkitűzés, szándék és érdek, vagy valamely filozófiai elmélet húzódik. Így a szigorúan vett történeti leírás - a történelem, egyúttal mindig értékelés, iránymutatás és gondolati építmény is, azaz a történeti eseményeknek inkább jelentése, mint mindenoldalú tiszta leírása. Ezen események egymásutánosságának feltárt logikája azután tekinthető egyfajta történetfilozófiai feltevésnek.

Az újabb történetfilozófiák a népek történetében az általános, illetve egyforma mozzanatokot keresik, hogy azokkal egyetemes, azaz minden népre érvényes törvényszerűségek magyarázatát adhassák. A történetfilozófia ilyenformán az emberek cselekvéséből törekszik megállapítani az egyes korokat mozgató eszméket, s ezek szükségszerű megvalósulását. A történetfilozófia egyes művelői magyarázataik valóság alapját az emberi szervezet és jellem, a történeti környezet és az éghajlat megfigyelési adatai felhasználásával növelik.

A történetfilozófia elnevezést ugyan Voltaire adta, de már az ókori Thuküidész és Tacitus a filozófiai gondolkodás segítségével tárta fel a valós események valóságos vagy valószerű okait. A történetfilozófia azonban eredetileg a keresztény vallásos élményéből eredő metafizika. A keresztény teológia dolgozta ki az emberi történet egységes tervének és Istentől származó nevelési elvének eszméjét, ahol minden történelemnek szilárd keretet ad az isteni kezdet és vég. A bűnbeesés és az utolsó ítélet közötti öszszekötő szálakat ugyanis könnyen meg lehetett vonni a történeti világfolyamat segítségével.

A történetfilozófiai törekvés ideális formája már Szent Ágoston - az optimális társadalomról szóló - fejtegetéseiben fellelhető, ahol a kereszténység alapeszméje az emberi történelem egyedül üdvözítő vezérelveként szerepel. Szent Ágoston az Isten országának földi történetét a metafizikai világból eredeztette és ugyanott oldotta fel. Szerinte az égi és a földi ország közötti harc már a szellemvilágban megindul. A démonok és az angyalok harca ez: Káiné, aki világunk polgára, és Ábelé, aki zarándok e világban. Az első és második (római) babiloni világbirodalom szembenállása ez az Isten államával, amely a zsidó népben alakult meg, történetének középpontja Jézus Krisztus eljövetele, s az ő feltámadása óta misztikus testként, metafizikai lényegként működik a földön. A démonokat imádó földi ország és Isten országának küzdelme végén, a végítélettel minden újra visszatér a metafizikai világba.

A középkorban a szellem metafizikájának, a szellemi szubsztanciák középkori elméletének e történetfilozófia volt a középponti alapja. Ennek alapján harcolt a pápai egyház a császársággal, s ezen az alapon fejtette ki felfogását - az egyház krisztusi misztikus teste jogi kánonja - segítségével a társadalom szervezetéről. E történelemfilozófiai alapképletet senki sem kérdőjelezhetette meg, hiszen a bűnbeesés indokolta a mégoly nehéz felemelkedés szükségességét. Ugyancsak az isteni szándék és a sátáni mesterkedések keretén belül maradt annak kérdése is, miért csak a kiválasztottak üdvözülhettek. Abban sem kételkedtek, hogy az emberiség reális egységként főszereplője a világfolyamatnak és megvalósítja annak egységes értelmét és célját. Hiszen nyilvánvaló volt, hogy a nemzés bűnén keresztül az Ádám-féle rossz vér szül minden embert, akiket csak az egyház misztikus testén keresztül fölülről leáradó kegyelem menthet meg az örök kárhozattól.

E középkori teológiai történetfilozófia egészen sokáig fennmaradt a Szent Ágoston kijelölte keretek között. Bossuet volt az, aki elősegítette az átmenetet a 18. századi történetfilozófiai elképzelések próbálkozásaihoz. Egyetemes történelmet írván, elődeinél szigorúbb oksági összefüggést vallott és megalkotta az össznemzeti szellem fogalmát. Turgot a Bossuet-féle egyetemes történelem feladatát racionalizáltan oldotta meg, azaz szekularizálta a történetfilozófiát. Vico új tudománya pedig meghagyta a teológiai történelemfilozófia hatalmas építményének külső burkát, s azon belül végzett filozófiai szándékú, valóban történet kutatást. A régi néptörténetet művelte, ám azt a népek fejlődésének történeteként vizsgálta, hogy megállapítsa a minden nép számára közös korszakokat.

A 18. században azután a történeti világfolyamat egységes tervének gondolata végleg leszállt teológiai tartóoszlopairól, s metafizikai árnyékká vált. Ekkortól nincs támpont a Szent Ágostonnál még világosan megválaszolható kérdésekre: mi cél szolgál az emberiség nagy nyomorúsága és nehéz, keveseket érintő felemelkedése? Az ekkori elképzelésekben a történeti világfolyamatnak már rejtélyesen kuszák az eseményei. Ezek kezdete a sötét ismeretlenség, s a világ történetének előrehaladását ugyanolyan ismeretlen, sötét jövő várja. S mivel mindez megválaszolhatatlan maradt a felvilágosítók előtt, az ő kísérleteik, az emberi történet tervének vagy értelmének feltárása, csupán a régi teológiai történetfilozófia átalakítását jelenthették. A középkori világtörténetet magában foglaló misztikus testet a felvilágosítás ugyan feloldotta az emberi egyedekben, azonban az emberiség egysége képzetének megtartásához nem a tudományt, hanem kétféle módon is a metafizikát hívta segítségül.

Az első megoldás olyan metafizikai lényegségeket helyettesített a misztikus test helyébe, mint az általános ész, a világ-szellem vagy a társadalom egysége és ezek fejlődéseként szemlélte a történetet. Ez a haladás eszköze az egyén önfeláldozását tekintette a szeretett személyek iránt, a hivatásával egyező kulturális célok iránt, a tagságát elfogadó szövetség iránt és a munkájával épített, de számára ismeretlen jövő iránt. Vagyis az erkölcsiség iránt, amely az önfeláldozással azonos. Az egyén személyes átélését azonban, hogy összefüggésben áll a történeti egésszel, tönkretette annak a látványa, ahogyan az élet valamennyi értékét beletemették a történetben kibontakozni várt metafizikai egységbe. Az élmény társadalmi egységet alkotó köteléke tehát metafizikai alakban maradt, s a természeti összefüggésekből csak ellentmondásosan lehetett társadal-

mi törvényeket következtetni. Ezért aztán Comte - metafizika ellenes módszertana ellenére - a vallást javasolta a jövőendő társadalom alapjának, amikor majd a társadalmat a történetben megalapozott szellemi hatalom szervezi.

A másik megoldás az egyén vételen fejlődést - az emberi nem kifejlődéséhez viszonyítva - tekintette a történetfilozófiai probléma megoldásának. Ez a metafizika a megismerés határainak önkritikájával került szembe, s végül Kant a történet összefüggését a Gondviselő tervének tekintette. Ebben az ésszel bíró állapot egyedenként halandó, de az emberi nemből az értelmes lények halhatatlanok, s adottságaiknak tökéletesen ki kell fejlődniük. Lessingnél mintegy lélekvandorlársként, a nem tökéletesedésének nagy kerekét kisebb, gyorsabb kerekék hozzák mozgásba, majd a nagygal utaznak tovább. Szerinte minden ember azt a pályát futja be, amivel a nem eléri tökéletességét. Herder nem állított fel képletet az emberiség történelméről, - hanem összefoglaló, azaz filozófiai szellemben vegyítve a tudományokat, - összekapcsolta a kor természetismeretét az egyetemes történet gondolatával. Lessingnél a történeti terv az emberi nem nevelésével valósul meg, s Lessing a történeti fejlődésben az emberi szellem fokozatos kialakulását, Herder pedig az emberi érzések lassú fejlődését látta.

Herder kutatta a természeti feltételek összefüggését a történeti étellel. A szerves életnek az emberig emelkedő soráról tovább következtetett a szellemi birodalom magasabb fokozataira, s onnét a halhatatlanságra. S ettől fogva egyetemes történetként a természeti feltételek és az emberi lényeg szigorú oksági kapcsolataként - s a külső végecélok ellenében - próbálta kifejteni az emberi történetet. Szerinte akár a természetben, akár a világtörténetben, a működő célszerűség formája csak oksági összefüggés lehet. A világfolyamat értelme az egyének fejlődése, mert a nem és a faj az egyénben létezik, s azon túl csak általános fogalom.

Később Hegelnél a történeti terv az Isten önfejlődése, a történeti fejlődésben pedig Hegel a szabadság külsővé válását fedezte fel. Comte-nál a terv megvalósulása a hierarchikus szervezet megváltozása. E felfogásokkal ellentétes a történet olyan természetes okokból való magyarázata, mint az éghajlati, földrajzi, nemzeti, népesedési, gazdasági stb tényezők vagy hatóerők. Ezen irányzat első képviselője Jean Bodin. Majd Vico, Montesquieu, Voltaire, Rousseau és Humboldt képviselte. Később Gibbon, Mommsen és Macaulay kutatási módszertan kialakításával, a forrásadatok hitelesítésével és megfelelő elrendezésével, valamint a hiányzó adatokat rekonstruáló teremtő szellemmel azonosította a történetfilozófiát.

Wilhelm Dilthey volt az, aki a 19. század második felében megalapozta a történet átfogó, kulturális nézőpontú szemléletét. Történelmi esetlegességében és változékonyságában szemlélte az embert. A történeti tudományokban az ember, a társadalom és az állam történetét látta. E három együtt pedig szerinte a szellem története. Dilthey a szellemtudományokat öntörvényűeknek, saját belső szempontjaik alapján értelmezhetőnek tekintette. Az embert környezetével összefüggésben vizsgálta és az emberi lényeket a történelem egészének ismeretében tartotta megragadhatónak. Viszont amikor meghatározta a szellemtudományok belüli a történelemtudomány feladatát, e tudományok eszközeit e feladattal ellenkezőknek találta. Ezért a történet filozófiáját, olyan elméletet kívánt kidolgozni, amely a történeti valóság összefüggő egységét tételei összefüggése révén ismeri meg, s egyúttal az egész összefüggésének elméletét nyújtja. E gondolati egység nála a történeti folyamat terve, vagy a történeti fejlődés törvénye.

Dilthey szerint az emberiség történetének szükségszerű célösszefüggése az egyes egyének szenvedélyei, hívságai és érdekei kölcsönhatása révén valósul meg. E nagy célösszefüggés két eszköze, eleven célösszefüggése a különböző egyéneknek a kultúra rendszereit létrehozó egyes cselekvései következetes egymásból kapcsolódása, valamint a nagy akaratú egységek hatalma a történetben, akik a nekik alávetett egyes akaratokon keresztül következetesen ténykednek a társadalmon belül. Előbbi az egymáshoz alkalmazkodott egyének magáért való szabad ténykedése, utóbbi a hatalommal megkötötték szabályozott közössége. Ezek vonatkozásában állnak egymással az élő történet során, s hol szövetségeket alkotnak céljaik előmozdítására az önálló következetes tevékenységet folytató egyének, hol támaszt találnak azokhoz a társadalom meglévő szervezeteiben, vagy e szervezetek alárendeltjei lesznek, akaratuk ellenére is.

Dilthey szerint a rendkívül összetett történeti valóság az egyszerűbb tényeket kutató tudományok révén ismerhető meg. A történelmi magyarázat segédeszközeinek a szellemtudományok ismeretelmélete által együttműködő szaktudományokat tartja, amelyek a végtelenül összetett történeti összefüggés alkotórészeit tárják fel, s mind bonyolultabb és magasabb fokú összefüggések megismeréséhez nyitnak utat. A történelem minden részletét megismerni tehát akkor lehet, ha az antropológiától a jogtudományon keresztül az államtudományig, a szellem e szaktudományai egyesített segédeszközeit alkalmazzuk. A történetíró vágya a valóság elérése, amint az van, csak tudományosan teljesíthető. A valóságot alkotó lelki egységeket kell tudományosan megismerni, valamint azokat a valósággal kölcsönhatásban álló tartós alakzatokat, amik a történeti haladás hordozói.

Dilthey minden megfogalmazást, amellyel a történelem értelmét fejezik ki, saját élő belsőnk tükrözésének tartotta. Kipusztíthatatlan érzésünk szerinte, hogy a történeti világélet értékkel és értelemmel bír. A történelmi valóság értelme az egyedi értékek mérhetetlen sokaságából épül fel. A történeti kutatás teszi lehetővé a társadalom tevékenységét vezető általános érvényű szabályok feltárását.

Joó Tibor - 1935-ben megjelent - szellemtörténeti bevezetésében a helyes historikus szemléletben, természetének megfelelően kezelt az emberi *történet*, s hozzá alkalmazott a *történelem* módszere. Így aztán szerinte az a szemlélet, amely a szellem életének tekintette a történetet, minden történelmi tudomány szak módszerét joggal újította meg, ám nem hozott létre új tudományokat. Tehát a szellemtörténet a történelemírás új módszere volt és nem új tudományág, bár sokan ezt gondolták a megtévesztő szellemtörténet elnevezése miatt, - s végül ez az elnevezés terjedt el. Ez az emberi történet adattengerét - valamilyen szemponttal szembesítve azt - logikus rendszerű egységbe akarja fogni, hogy a megírt történelem felülemelkedjen az adatok pusztá feljegyzésén. Vagyis a szellemtörténet a történelem egészének elmélete.

Kövessük tovább Joó Tibor gondolatmenetét: a szellemtörténeti mozzalom - felkeltőjét tekintve - a pozitívizmus vissza-

hatása volt. A pozitivizmus pedig tudományelméleti válasz volt a 19. század közepi racionalista-naturalista világnézetre. Utóbbi pedig a 19. század eleji idealizmus és romantika ellenlábasként jött létre. A pozitivizmus a természettudományos elvontságot és pontosságot szerette volna elérni a szellemtudományok terén is. Hiszen naturalista monizmusa miatt a kultúrát, a történetiség megnyilvánulásait is a természeti erők egyfajta működési formájának tartotta. Szerinte a történet külső tények adatainak a törvényszerűségeit mutatja, amit a történelemírás akkor ragad meg jól, ha sok adatot közöl, csoportosít, de nem értelmez. A szellemi megragadása ugyanis csak spekulatív sejtés lehet.

Bár őszerinte a pozitivizmus hamisan szemléli és dolgozza fel a történetet, Joó Tibor mégis a pozitivizmus felmérhetetlen érdemének tartja a történettudományi kritikáját, az adatok megbecsülését, az aprólékos tárgyi előkészületeket és a történelmi segédtudományok létrehívását. Mert a komoly és fáradságos tanulmányi és kutatómunkát a szellemtörténet művelése nem helyettesítheti. Nem elég ugyanis összefoglaló elveket az amúgy lenézett adatanyagra húzni. Hanem az igazi szellemtörténész a források, adatok összegyűjtésén és rendszerezésén túl megérti a bennük rejlő szellemiséget is, hogy a valóságos történetben szerepelt életegységet megmutassa a leírt történelemben is. Sőt, Joó szerint a jó történeti kutatás csak pozitívista lehet, ahogy jól megírt történelem csak szellemtörténeti. S azt is a pozitívista történelemírás erényének tartja, hogy kiváltotta az idealista mozgalmat, amely öntudatra ébredve felismerte a valós történeti elveket.

Joó Tibor hozzáteszi még: ezt az új történelmi mozgalmat ezeken kívül az eleven, teljes élet utáni vágy szülte, s hogy a külső látszatok mögötti belső titokra, teljes tudásra leljenek. Mert a pozitivizmus előtte kiszakította életösszefüggéseiből a tényeket, elvágtá gyökereiket az embertől, akinek szelleméből és cselekedeteiből azok fakadtak. A múltat önmagával kapcsolatba hozván, a szellemtörténész rájött, hogy az anyagi természetén túl a világmindenség és az ember lényegéhez a szellemiség is hozzátartozik. Azaz rájött, hogy a régi filozófiának van igaza, nem az újnak, és az embert a szellem emeli emberre. Ez a szellem azonban nem misztikus, hanem pusztán az emberi lény ama tulajdonsága, hogy nem anyagi dolgokra, szükségletekre, testi ösztönökre irányuló, hanem fölénk emelkedő eszméket rejt, amelyek képesek akarátát irányítani. S képesek őt arra ösztönözni, olyan vágyakkal ellátni, hogy a nyers természetet szellemi értékei mintájára alakítsa, nemesítse. S e leküzdhetetlen vágy, s a belőle fakadó szüntelen tevékenység az emberi élet. A történet sem egyéb, mint a szellem története, azaz értéktörekvések által irányított cselekvéssorozat. A szellem egység és rendszer, így a világban is egységet és rendszert ismer. S e történetelmélet a szellemet helyezi a történeti élet középpontjába, s ezáltal a szellem - végső és egyetemes mozgatóként - képes egységge szervezni a történeti életet.

Joó Tibor szerint, Dilthey mellett, a szellemtörténet megalapítója még Troeltsch, Windelband, Rickert és Spranger. Minden további tudósi munka tőlük vette eredetét az irodalom, a politika, a művészet, a gazdaság és a társadalom történetének kutatása terén. Természetesen ez a 20. század eleji mozgalom is feltárta előzményeit, főként a 19. század eleji német idealizmusban és történeti iskolában meglelve azokat. Ez az idealizmus a pozitivizmus történeti ellenpárjának, a felvilágosodás racionalizmusának a viszzahatása volt. Ugyanúgy a történeti iskola is a történet elmechanizálása ellen lépett fel, ami megsemmisítéssel fenyegette az individualista általánosítást és a törvényszerűségek keresését.

A történeti ész kritikáját megalapító szellemtörténet tehát, amikor a szellem élettörténeteként ír történelmet, egyáltalán leírja a leplet annak a történelemnek a szelleméről, amely kettős hamisítás révén lett kidolgozva. A hamisítás abban rejlett, hogy a pozitívista világnézet-mentesség követelményét már a történeti adatgyűjtés szakaszában megszegették a pozitívista etatisták, amennyiben előzetes elképzeléseknek, érdekeknek megfelelően végezték ezt. Így viszont a semlegesnek nevezett adatokból mégiscsak le tudtak vonni nekik tetsző elveket, általánosításokat. Hogy egy példát is mondjak: az osztrákok szolgálatában, Adam Kollar, csak olyan forrásadatokat gyűjtött a magyarok európai történelméről, amelyek a nyugati kapcsolatokkal foglalkoznak. Két legyet ütve egy csapásra ezzel: a keleti kapcsolatokat háttérbe szorította, mivel azokról nem gyűjtött össze semmit, azokról ugyanis legfeljebb a megtagadott krónikai helyek, mondai utalások és szájhagyományok maradtak, amelyek nem lépik át a forráskritika küszöbét. Ugyanakkor a nyugati kapcsolatokban a magyarok alárendelt szerepet játszókként jelentek meg.

A szellemtörténet azért érdekes és fontos tehát számunkra, mert szakítani tudott a legdivatosabb irányzatokkal is, hogy közelebb jusson a történeti valósághoz és annak elírásában az optimális módszerhez. S ha lejárata a közelmúltban annyira vehemens volt, az azt jelenti, hogy a megsemmisítésén ügyködők módszertana nagyban hasonlít arra, ami ellen a szellemtörténet fellépett. Ezért a szellemtörténet tanulmányozásával azt is elérhetjük, hogy a ma égetően hiányzó történetírási módszertan számára hasznos módszertani megfontolásokhoz jutunk.



Az írástudók felelősségéről I.

Mária-Terézia könnyekig megtévesztő Habsburg-politikája Szent István modern kori kultuszának is kezdete volt. De azzal, hogy német-telepítő koncepcióját az Intelmek idegenek befogadására vonatkozó ajánlásával magyarázta, elindítója is volt egyben annak a félreértéseket halmozó, igaztalan felületességű Szent István ellenes kritikának is, amely napjainkra hovatovább a legádázabb történelmi gyűlölködéssé fajult. Egyenesen úgy tűnik, mintha első királyunk az egyetemesen meghirdetett ökümenia hézagain kiszökött ellenséges indulatok céltáblája volna¹.

*

Anonymus Gestájának utolsó sorai Thonuzóba besenyő vezér és felesége halálát, s temetését beszélik el. Csak úgy, mit az egész Gesta, ez is benne található a Szentpétery szerkesztette *Scriptores Rerum Hungaricarum*² I. kötetében. Ezt követően valaki durva szövegezési eltéréssel „idézte“ a Gesta ezen részletét, s a valóban durva szövegváltoztatást azzal *hitelesítette*, hogy forrásul a *Scriptores*-re hivatkozott, mintha onnan származna az idézet. Amely azonban nem az eredeti hiteles szöveg volt, s úgy szólt, mintha abban a Névtelen azt írná, hogy István király élve temettette el a fejedelmi besenyő vendéget, Thonuzobát és feleségét, mert azok nem akarták felvenni a keresztény vallást. Szent István modern „ellenzéke“ azóta is ezt a téves szöveget és értelmezést idézi, s érvel vele előszeretettel a Szent István elleni kirohanásaiban, hirdelve a valóban különlegesen nagy király állítólagos, nyugatnak behódoló, embertelen és véres kegyetlenségét. Pedig a Gesta hasonló kiadásának 1977-es megjelenése óta, mindenkinek alkalma volna akár a dolgozószobája kényelmében is, az eredeti, tehát hiteles szöveget tanulmányozni. Ennek két legújabb időbeli fordítását ismerem: Pais Dezső hasonló kiadásbeli fordítását 1977-ből³, és Veszprémy Lászlóét 1999-ből⁴. De lényegében mindkettőből az derül ki, hogy az ősvalláshoz hű Thonuzoba és felesége, nem akarván a keresztény hitre térni, együtt és önként választotta a halált. Pais ezt magában a fordításban fejezte ki: „Így hát temetkezett élve feleségével az Abád-révbe, hogy a keresztységben Ő meg felesége ne éljen Krisztussal örökké“. Veszprémy ezt az önkéntességet ugyan a fordításban nem jelzi ilyen egyértelműen⁵, nála a hozzá fűzött jegyzet mondja azt, hogy tulajdonképpen metaforáról van szó, jelképes halálról, bibliai képről, amely szerint maga a pogányság - s nem István kegyetlensége - jelenti az „élve eltemetést“. Ha azonban kitekintünk a Bibliából és figyelembe vesszük, hogy a mezopotámiai Ur városának Leonard Woolley által feltárt királysírhajói között Subad királyné sírjában például kéttucatnyi udvari kíséret is el lett temetve - Woolley szerint nem kivégezve, hanem az önkéntesen vállalt halál jeleit mutató elhelyezkedésben⁶ - akkor nem zárhatjuk ki annak lehetőségét sem, hogy Thonuzobáék ősi temetkezési hagyomány⁷ elevenitettek fel a kereszténység felvételét elhárító együttes és önkéntes halál pogány méltóságával. Ezt már csak az is valószínűsíti, hogy a leszármazottaik - megkeresztelve - békében éltek az Árpádok alattvalóként, anélkül, hogy nyoma volna náluk olyan ellenállásnak, lázadó szembenállásnak, amely a szülők ilyen módon való „kivégzése“ esetén méltán elvárható lenne tőlük.

Mindenesetre a *Scriptores* tudományos és ennél fogva hitelesítő értékére hivatkozó hamis idézet új lökést adott a történelemhamisító Szent István-ellenességnek⁸, de akkorát, amiben ma már egész egyetlen nemzeti dinasztiaánk presztízse forog kockán. Ennek csupán a legújabb idejű jeleit idézem a következőkben.

*

Egyik szerző szerint Géza fejedelem a Vérszerződés első megszegője volt azzal, hogy fiának, Istvánnak idegen földről hozott feleséget. S bár másutt Gézának egy másik „első“ Vérszerződés-szegését is említi, mi maradjunk ennél, mert elsőből egy is elég. Ha a Szerző a tanulmánya tárgyában és legszűkebb környezetében kicsit jobban körülnézne, tudomása lenne arról, hogy egyrészt a Vérszerződésnek egyetlen olyan pontja sincs, amely a hét fejedelmi nemzetség belterjes házassodását előírná (a belterjességnek az uralkodói alkalmasság rovására ható genetikai következményeivel); másrészt az István feleségül választott Gizella dédanyja egy „magyar dux“ leánya volt; végül: a korabeli nemzetközi viszonyokat tekintve igen valószínű, hogy ez a házasság a császári vazallus-politika ellenében létrejött bajor-magyar diplomáciai frigy volt, amiről egyébként ugyanez a Szerző egy másik könyvében lényegében maga is ugyanígy vélekedik. Gézá szerződésszegéssel vádoló állítás tehát a maga helyén nem több, mint a mostanában divatos kritika-panel és - a jelek szerint - meghatározott körbe való bekerülés obulusa.

¹ Az itt következő idézeteket, hivatkozásokat kivétel nélkül a szerző és a mű megnevezése nélkül közlöm, mert nem az ujjal mutogató ráolvasás a célom, hanem a megfontoltságra kérő figyelemfelhívás

² Budapest, 1937

³ Helikon, 1977

⁴ Osiris, 1999

⁵ Veszprémy ford.: „Thonuzoba hitben gyenge lévén, / nem akara lenni keresztényé / hanem nejével együtt élve / temettetett az abádi révbe“

⁶ Leonard Woolley: *Ur in Chaldäa*. Wiesbaden, 1956

⁷ Ez az ősi hagyomány Wooley adatán keresztül Mezopotámiába vezet. Ám e szokás szkitia szteppéin is elterjedt s tovább élt, kurgánok tanúsága és például még a kipszáki kunokról feljegyzett adatok szerint is, akiknél a rangosabbakat szolgálók követték önkéntes halállal a sírba, az egyszerűbb katonákat pedig a foglyaik (aligha önként). (Vö.: Györffy György: „A magyarság keleti elemei.“ (Bp. 1990) 265-267. old., és az ott hivatkozott forrásokkal)

⁸ Egy neves írónk néhány éven belül már arról írt, hogy Szent István könnyező imái a kegyetlen tértítésért való vezeklést, a lelkiismeretfurdalást jelzik. Kár, hogy ez az ötlet nem szentel figyelmet Anonymus (39) adatának, amely szerint a nagy útközetre készülő Árpád is könnyezve imádkozott, sőt ezt a különleges könnyező - családi ? - tulajdonságot Szent Erzsébetről is feljegyezték, tanúvallomás alapján, a szenttéavatási eljárásban. (Ilyen párhuzamok mellett az is kérdés, hogy vajon toposz-e vagy valóságos családi tulajdonság az Árpádok ily legendás könnyezése)

Ugyanide sorolható az az állítás is, hogy „IV. Béla talán csak annak köszönheti hosszú életét⁹, hogy a pápa szolgálatában nem fogadta el a tatárok 1241-ben tett szövetségi ajánlatát, hanem helyette országát áldozta fel“.

Nos, nézzük kicsit alaposabban körül ezt a tatár szövetséget.

Julianus barát maga írja¹⁰, helyszíni értesülései alapján, hogy a tatárok „minden elfoglalt ország királyát, fejedelmét és főurát, akikről feltehető, hogy valamikor ellenállást szerveznek, haladék nélkül megölik. A katonákat és erős parasztokat meg a csatában maguk előtt küldik, felfegyverkezve, harcra kényszerítve őket, ... Aki meghátrál, megölik. ... Minden elfoglalt ország fegyverfogható katonaságát maga előtt hajtja és harcolni kényszeríti“. Eszerint a „falajánlott“ tatár szövetség korántsem az a tatárjárást páholyból néző lehetőség lett volna, mint amilyenek ezen elfogult kijelentések háttérben elképzelhető. Annál is inkább, mivel - amint Julianus tovább írja - „a tatárok éjjel nappal tanácskoznak afelett, hogy miképpen győzhetnék le és keríthetnék hatalmukba a keresztény Magyarországot“! A szuzdali fejedelem által elfogott követ pedig a következő levelet hozta a tatár kántól egyenesen IV. Bélának: „Én a kán, az égi király küldötte, akinek hatalom adatott a földön a nekem meghódolókat felemelni és az ellenállókat elnyomni, csodálkozom feletted Magyarország királya, hogy miután már 30 ízben küldöttem követeket hozzád, miért nem küldesz vissza közülük senkit¹¹, de még követeidet és válaszlevelet sem küldesz nekem. Tudom, hogy gazdag és hatalmas király vagy, sok katonád van és egyedül kormányzol egy nagy országot. Ezért nehéz önként *alám vetned magadat*, mégis jobb és üdvösebb lenne neked, ha *önként behódolnál* nekem. Megtudtam azonfelül, hogy kun szolgálómat oltalmad alatt tartod. Ezért *utasítalak Téged*, hogy ezeket a jövőben ne tartsd magadnál, és miattuk ne kerülj velem szembe! Nekik könnyebb elmenekülni, ... de Te hogy fogsz menekülni *kezeim közül*?“ Meghódolók felemelése, alávetés, önkéntes hódolás, utasítás és fenyegetés. Ez volna az annyit emlegetett szövetségi ajánlat? S a sors, amely az Aranyhorda előhadában való harcolás és elpusztulás kényszerűségét rakta volna az egész ország vállára! S vajon, ha ezt a szövetséget vállalta volna IV. Béla, most ugyanezek a szerzők nem vádolnák-e azzal, hogy önmaga mentéséért „maga helyett országát áldozta fel“? Már csak azért is, mert nem nehéz elképzelni, mit tett volna velünk, visszamaradt, kivért szövetségeseikkel a Nyugat, a tatár kitakarodása után?

Más források is szólnak a tatárokról. A Heiligenkrautz-i évkönyvek szerint a tatárok „sokasága megszámlálhatatlan volt és senki nem mert vele szembeszállni, ... a békét kérőknek néha megadták a békét, de ígéretüket sohasem tartották meg“! A Burton-i évkönyvekben Péter rutén érsek előadása: „Az egész világot el akarják foglalni. ... A világnak csak egy ura van: Isten és fia az egekben és Gur Kán a földön! ... eléggé betaríjják a megállapodást azokkal, akik önként megadják magukat, [DE] ezektől harcosokat és különféle kézműveseket vesznek“, tehát az önként behódolóktól is elhurcolják a nekik alkalmas lakosságot. Vajon ilyen „szövetséget“ kellett volna IV. Bélának kötnie?... Azzal a tatár kánnal, aki - mint a világ ura - csak meghódolókat és legyőzötteket ismer?!

II. Endrét is szokás kritizálni, nemzetellenességgel vádolni, hogy elutasította az ikoniumi szultán házassági ajánlatát, s nem ment bele gyermekeik összeházasításába. II. Endre a Szentföldről Anatólián keresztül tért haza, s így találkozhatott az ikoniumi szultánnal. Aki, ha ajánlott is királyi vendégének házassági szövetséget, vajon azért tette volna, hogy majd ha rántkám a tatár, akkor ideszaladhasson minket megvédeni? Nem az volt inkább a terve, hogy ha őt (közelebb lévén a tatárhoz) előbb megtámadják, mi segítsünk önék a védekezésben¹²? ... No és mi eredménye lehetett volna ránk nézve egy ilyen előretolt védekezésnek... az Aranyhordával szemben? És ha mi a védelmi erőnk javával a Fekete tenger környékén elvérzünk, ugyan mi lett volna itt Magyarországgal, a földünkre éhes nyugati szomszéd ármányában? Hiszen a közvetlen veszedelemben is az volt a babenbergi legfontosabb gondja, hogy pesti parádézása közben a kun Kötöny királyt megostromolja és megölje, ezzel a kunokat ellenségeinkké tegye és zúrzavart idézzen elő az országban, majd gyorsan kivonulva fészében várja az alkalmat, hogy IV. Bélát (akinek a tudálékosok szerint „bűne“ egy tatár házassági ajánlat el nem fogadása), s az országot, sőt a menekült népet is, útonálló módon megsarcolja¹³. S ha ez az eredmény történetesen azért következik be, mert mi a mohamedán sógort (akinek a háremébe a Tisztelt Szerzők simán bedugnának, ki tudja hányadik ágyas-feleségnek, egy-egy Árpád-házi hercegnőt) védjük napkeleten, vajon ugyanezen forrásokban nem érné-e most Endrét s Bélát egyaránt az *ostoba politizálás* vádjá?

Ugyancsak IV. Bélát s korát szokás azzal vádolni, hogy keresztényi elpuhultságában elfeledve és feladva a szkíta idők könnyűlovas harci taktikáját - „nyugati módra“ - szekérsánc kényelmében táborozva hozta magát Muhinál eleve vereséges helyzetbe. Divattá is vált ennek az első hallásra valóban jól hangzó ötletnek kritika nélküli, szajkózó - és a szkíta hadviselésben való járatlanságról áruklodó - emlegetése. Ugyanis már az időszámítás előtti szkítákról is van ilyen feljegyzés. A szeptember avarjai is vesztettek így ütközetet. Atilláról maga Priszkosz jegyezte fel, hogy háromsoros szekérsáncnal vette körül a táborát, s onnan nyilatztak ki félelmetes hunjai. A Nagy Károly által kifosztott avar ringek is körsáncok voltak, s későbbi mongol adatokkal egybevetve alaposan feltételezhető, hogy azon belül is a kagán palotáját szekérgyűrő vette körül. Ezek rekvirálásával szállították szekérszám az avar kincseket Nagy Károly udvarába.

⁹ Van ugyanis olyan nézet is, amely szerint csaknem minden Árpád-házi királyunk merénylet áldozata lett, aki pedig nem, az az „idegenek kiszolgálója“ volt

¹⁰ A tatárjárás emlékezete: 106. oldal

¹¹ Ezt a keleti hetvenkedést is szokás felszínesen úgy magyarázni, hogy IV. Béla megölte a tatár követeket. Holott több idegen forrásból is tudható, hogy aki valóban eljutott hozzá, azzal még titkos tárgyalásokat is folytatott, illetve egyik ilyen követ kétszer is fordulhatott a két uralkodó között. - Egyébként ezt a levelet is a szuzdali fejedelem fogta el, így az sem lehetetlen, hogy korábbi levélhozók is ütközben estek mások fogságába. Józan ésszel könnyű volna belátni, hogy a magyar királynak semmiképpen nem lehetett érdeke a követek likvidálásával maga ellen ingerelni az egyébként is félelmetes Aranyhorda kánját. (Vö. pl.: A tatárjárás emlékezete: 103. oldal 14. jegyzet)

¹² Hogy a házassági kapcsolaton alapuló egyéb lehetséges dinasztikus és terjeszkedési tervekről most ne is beszéljünk

¹³ Rogerius Mester Siralmas éneke 23-24., 23-33.; a Garsteni és a Heiligenkreuzi évkönyvek. (A tatárjárás emlékezete: 111-147., 125-126., 134-136., és 201-024. old.)

Mindezekből éppen hogy az következik, hogy IV. Béla a szkíta módon harcoló tatárral szemben igenis szkíta harcmodorban építette a muhi szekérsáncot. Más kérdés, hogy a tatár túlerővel szemben - ami a szekértáboron kívül is túlerő! - mire juthattak vele. Egyáltalán nem biztos, hogy az illetet soha addig nem látott idegen klerikus Spalatói Tamás érseknek van igaza, amikor a pogányság szelétől is borzongó inkvizítori dörgedelemmel a keresztény harcmodortól idegen táborverés „ostobaságát“ és a pogány módon harcba készülő magyarok „bűnös puhányságát“ okolta a vereséért, ... irányunkban végig észlelhető ellenszenvet sugalmazó írásában.

Amely ellenszenv minden valószínűség szerint a spalatóiak afölötti sértődöttségéből táplálkozott, hogy IV. Béla a nem eléggé védhető vagy nem eléggé biztonságos (megbízhatatlan?) Spalatóból Klissza várába menekítette tovább a családját¹⁴.

A *szakbarbárságról* mindannyian tudjuk, hogy mennyire ártalmas a tudomány fejlődését hátráltató hatása. Erről nyíltan, sőt elégedetlenül beszélünk. *Az ezzel szemben rendszerint elnézően kezelt szakmai félműveltség - avagy felületesség - általmaival mikor leszünk hajlandók számolni végre?*

*

Mielőtt a két legújabb és legmegdöbbentőbb írásra térnék, szólni kell arról is, hogy Géza fejedelmet és Szent Istvánt azal is vádolni szokták, hogy a bajor házassággal és a bizánci kereszténységű erdélyi Gyulák elleni háborúval, Ajtony és Koppány „megölésével“ nyíltan elvetették a kereszténység keleti irányzatát és Magyarországot a római „judeo-keresztény“ valásra térítették. Először is: honnan tudta volna Géza és István, hogy a római egyház judeo-keresztény, amikor ez a fogalom a 20. század terméke? Másodszor: összes krónikánk és legendánk azt jelzi, hogy ezek az ellenfelek nem egyszerűen csak más vallásúak voltak - akiket István kora is, a későbbi királyoké is, toleránsan megtűrt hazánkban -, hanem ellenségesen fordultak István ellen¹⁵. Netán tétlenül kellett volna néznie az életére törő és a királyi hatalma elleni akciókat? ... Harmadszor pedig: a kereszténység keleti vagy nyugati ágához való csatlakozás nem vallási, hanem - napjainkig kiható - politikai kérdés volt.

Ugyanis, ha a kort vizsgáljuk, a nagy térítő világvallások ellenében az ősvallást - amelynek restaurációját néhány felkelés nálunk is megkísérelte - világ- és Európa-szerte egyetlen nép sem tudta megtartani. Maradt tehát a keleti és a nyugati kereszténység közötti választás lehetősége. ... Ha Géza és István történetesen a bizánci kereszténységet választja, mi lett volna annak történelmi méretű következménye? ... Az, hogy a Nyugat helyett a Keletnek lettünk volna évezredes védőbástyája, az elmúlt 50 évben pedig még a vallásunkkal is Moszkva alá rendelődtünk volna, s élnénk ma is Moszkva alá rendelve! ... Vallási rokonságban a népirtó, magyarellenes, etnoidegen, ortodox balkánnal. Ugyan milyen hatással lenne ez a politikai viszonyainkra? Erre vágyunk? Ezt kellett volna választani?...

És most nézzük azt a két írást, ami ennek a tanulmánynak megírására készítetett.

*

„Istvánnak 'Vajk' volt a neve. Csak a keresztelésekor kapta az István nevet. Apja magyar neve Gécső (Géza). Édesanyja Saraldu, Vajk születése után hamarosan meghalt. Vajkot három idősebb leánytestvére nevelte addig, amíg apja újra meg nem házasodott és elvette a lengyel Adelheidet, akivel nagyon sok idegen pap jött Magyarországra. A három leánytestvér nevelésével Vajk egy¹⁶ gyenge karakterű, önállótlán és befolyásolható ember lett.

996-ban Géza királyi küldöttséget menesztett Nagy Ottó német-római császárhoz a békeség érdekében. Vajk-István - apja tudta nélkül - csatlakozott a küldöttséghez. Ott megismerte az elhalálozott II. Henrik (ti.: II. (Civakodó¹⁷) Henrik bajor herceg) leányát, Geselát¹⁸, s ott rögvest megkérte a kezét. Gesela örömmel mondott 'igent' és István - szintén apja tudomása nélkül - magával hozta Geselát. Így apját, a magyarok uralkodóját, kész helyzet elé állította és István még abban az évben feleségül is vette Geselát, akivel igen sok fegyveres pap és egy testőrhadsereg érkezett. Veszprém várában települt István Geselával és sok német fegyveresével, akik a környékről elűzték a magyarokat és egyre több területet elfoglaltak 'királyi birtokként'.

István önállóan elhatározott és Géza akarata ellenére kötött házasságának megtörténte után, Géza országgyűlésre hívta a *nemzettség vezetőit* (sic) azért, hogy együtt döntsenek a trónörökös személyéről¹⁹, mert Géza semmiképpen nem akarta fiát - Istvánt -, akiről tudta, hogy teljesen Gesela és a vele bejött németek befolyása alatt áll és akaratuk szerint cselekszik - utódjául kinevezni²⁰ (sic).

Így az országgyűlés (sic) - egy akarattal - Koppányt jelölte Géza utódjaként a magyarok uralkodójának. Nagy csapás volt ez István rovására, de még nagyobb Geselának. Látszólag belenyugodtak és István csak azt kérte, hogy Veszprémet és az oda telepített németeket senki se háborgassa. Ezt a trónörökös Koppány is megígérte azzal a feltétellel, hogy több német papot s fegyverest nem hoznak be az országba.

A „beszivárgás“ és német fegyveresek nyílt bevonulása²¹ azonban folytatódott. Így Koppány a következő évben (997) István ellen fordult. Megtámadta magyar csapataival Veszprémet, hogy megakadályozza a németek hatalomra jutását. Az üt-

¹⁴ A tatárjárás emlékezete: 175-176., 185. oldal

¹⁵ Krónikáink mind ezt írják róluk

¹⁶ Ez „egy“ hamisítatlan *germanizmus* a magyar nyelvben!

¹⁷ Civakodónak éppen az Ottókkal való békétlensége miatt nevezték

¹⁸ Miért „Gesela“, amikor még a korabeli koronázó palástra is „Gisla“ van a neveként hímezve?

¹⁹ A magyar szemantika szabályai szerint „személyről“ dönteni nem lehet. Csak arról, hogy *ki legyen* például a király, vagy hogy mi történjék az illető személlyel. A „trónörökös személyéről döntés“ az elmúlt évtizedek jogalkotásában kialakult ostoba, jelentéstani átgondolást, értelmezést nélkülöző és nyelvi panelekkel (olykor szolgálai germanizmussal, russzicizmussal, stb.) élő pongyola fogalmazásmód szokása fenntartás nélküli átvételének egyik eredménye

²⁰ Trónörökös utódot legfeljebb jelölni vagy nevezni lehet, de nem „kinevezni“, különösen egy olyan társadalomban, amely „választja“ az uralkodót!

²¹ A „beszivárgás“ és a „nyílt fegyveres bevonulás“ egymást kizáró fogalom. Ezt e századi tapasztalataink is igazolják

közvetben, amely tulajdonképp magyar-német háború volt, mert István mellé egyetlen egy magyar sem állt, Koppány is megsebesült és Somod (Somogy) várában ápolták. Koppány, sebesülése miatt fiát, Vászolyt jelölte utódjául, illetőleg maga helyett trónörökösének. Ezzel még jobban maga ellen mérgecsütötte Istvánt és Geselát, akik azon törték a fejüket, hogy miképpen lehetne Koppányt félre állítani az útjukból? Fondorlatos tervet agyaltak ki.

István a testvéri szeretetre való hivatkozással kérte a sebesült, de már lábadozó Koppánytól, hogy meglátogathassa őt. Koppány jóhiszeműleg (sic) fogadta és István magával vitte a német Hunt és Vencelin 'lovagokat' és erős fegyveres kísérettel mentek Koppány várába 'testvéri látogatásra'. Beérve a várba a németek elfogták és megölték Koppány testőrségét.

Koppány valóban testvérként és fegyvertelenül, egyedül fogadta Istvánt²², aki kardot rántva felelősségre vonta a trónörökös, hogy - adott szava ellenére - miért támadta meg a veszprémi német települést és miért öltek meg sok német papot és fegyverest Koppány csapatai?

Koppány még válaszolni sem tudott, amikor Hunt és Vencelin, a 'német' papi öltözetben lévő fegyveresek berontottak és Koppányt szörnyűségesen meggyilkolták.

István Gesela előtt akarta keménységét megmutatni, mikor Koppány négyfelé darabolt testét a veszprémi vár négy kapubejárata fölé (sic) szögeztette. Ezzel mutatta meg, szabad kezét ad a németeknek és saját népét - a 'magyar'-t - megrettentette.

Amikor Géza értesült erről a szörnyűségről (sic), magához rendelte Györbe (a mai Székesfehérvár (sic)²³ Istvánt és Geselát, akik néhány 'papot' is vittek magukkal erre a kihallgatásra. Géza nagy felháborodással várta fiát, Istvánt és Geselát.

Megkegyelmezett (sic) nekik, de elrendelte, hogy Huntnak és Vencelinnek, német seregeinek, papjainak azonnal el kell hagyni Magyarországot!

Erre Gesela egyik 'pap' kísérője tört húzott elő a reverendájából és megölte Géza-Gécsöt, a magyarok nagy királyát (sic, sic, sic!).

Így lett István, a király, a németek foglya, akit Vecelin avatott 'német' lovaggá és így engedelmeskednie kellett a Német Lovagrend nagymesterének, Vecelinnek. István első cselekedete az volt, hogy Koppány várát és birtokszállását Huntnak és Vecelinnek ajándékozta.

Ebből a 'német lovaggá' lett árulóból faragta ki aztán a zsidó-kereszténység németrómai egyháza az ő Szent Istvánját.²⁴

Íme, így ír egy magát nemzeti elkötelezettségűnek tartó író a *mi Szent Istvánunkról!*

Ezt az írást egy Magyarországon (is) kiadott könyvében olvastam. A könyvet meg akartam vásárolni - mint a Szerző minden eddigi könyvét -, ennek a résznek olvastán azonban elálltam a szándékomtól. És sajnálattal vettem tudomásul, hogy ez a két oldal a Szerző összes írása valamennyi adatának megbízhatóságát kétségessé teszi, lerontva azok forrásértékét.

E rémtörténet történelmi hitelével ugyanis „csak“ a következő bajok vannak:

996-ban Géza már csak azért sem tudott királyi küldöttséget meneszteni (I.) Nagy Ottó császárhoz, mert az akkor már 23 éve halott volt. Az a 12 fős követség (és nem „küldöttség“), amelyre a szerző gondol, 973 húsvétján ment Qedlinburgba, amikor viszont Vajk-István még nem is élt, vagy csak kicsi gyermek volt, tehát nehezen csatlakozhatott volna apja tudta nélkül a követekhez. Ebből következik, hogy a Gizellával való házasságkötés körülményei se stimmelhetnek. Annál is inkább, mert ezt a házassági kapcsolatot viszont - valóban 996-ban - III. Henrik *bajor herceg* kezdeményezte a Géza fejedelemmel folytatott béketárgyalások alkalmával. A békét, s egy időre a Duna-völgyi gyepük sorsát megpecsételte István és Gizella házassága. Ami azonban nem Nagy Ottó, hanem III. Ottó császár korában kötöttet és semmi köze nem volt a császári udvarhoz. Sőt: valószínű, hogy a császári politika elleni titkos szövetségi éle is volt a frigynek. Gizella apja, II. (Civakodó) Henrik bajor herceg, bár rokonságban állt a császári Ottókkal, éppen a velük való lázadó szembenállása miatt kapta a történelemtől a „Civakodó“ nevet.

Azt, hogy Géza fejedelemnek volt egy lengyel felesége is, csak lengyel krónikák írják, meglehetősen vitatható hitelességgel. De ha volt is lengyel felesége, mivel a lengyelek velünk egyidőben vették fel a keresztiséget, aligha jöhetett onnan a menyasszonnyal „nagyon sok idegen pap“ a magyarok ártalmára. És ugyan mit árthattak volna a magyaroknak a keresztiséget csak színleg felvevő, de pogány isteneinek tovább áldozó Géza fejedelem udvarában?

Veszprém nem a trónörökös, hanem a fejedelemasszony vára volt, később királynéi vár lett. Géza életében az ő feleségéé, majd az özvegyé volt, emiatt s nem másért ostromolta éppen ezt a várat a Géza özvegye kezére - és melleleg a főfejedelmi hatalomra is - pályázó Koppány. Amit aligha kellett volna háborúval elnyernie, ha Géza - és az „országgyűlés“ - valóban őt jelölte volna a trónra. Maga helyett se „jelölhette“ trónörökösnek (nb. trónörökösének) a „fiát“ Vászolyt, mert egyrészt ő maga sem volt trónörökös, másrészt jelölési joga sem volt, harmadsorban Vászoly nem Koppány fia volt, hanem Géza fejedelem Mihály nevű testvérének fia.

István Gizellával Géza életében, mint trónörökös, nem Veszprém, hanem a nyitrai dukátusban, Nyitra várában élt.

Az „országgyűlés“ abban a korban még anakronizmus, de egyetlen korban sem országgyűlés az, amelyen csak „a nemzetségek vezetői“, tehát a dinasztia tagjai vesznek részt. Ezt később „családülésnek“ nevezte a magyar jog.

²² Több krónika egybehangzó adatai szerint István életére tört

²³ Eszerint Györ = Székesfehérvárral, tehát Györ ± Györrel?

²⁴ A Szerző nem elégszik meg Szent István ócsárlásával. Szerinte II. Endre is apja, III. Béla akarata ellenére nősült, IV. Béla magyargyűlölő volt, anyját Gertrudist pedig a pilisi erdő, mint pogány kultuszhely, vadászattal-mulatozással való megszenteltelenítése miatt ölték meg. (Ez utóbbi állítás ugyan lehetséges, de azért valami bizonyítékkal vagy forráshivatkozással is meg kellene alapozni a feltevést. Különösen azok után, hogy Gertrudis (és támogatott testvérei szintén) I. Béla Zsófia nevű leánya ágán ugyancsak Árpád-házi leszármazott, férjének unokatestvére a hatodik ízen. Nem lehet elvetni annak valószínűségét, hogy a házasság létrejöttében ennek volt politikai és koncepcionális jelentősége, s nem holmi germán-imádatnak!

Hontnak, a krónikák szerint, nem Vencelin volt a küzdőtársa, hanem a testvére, Pázmán. A Koppány elleni harcban István testőrei voltak, s bár az a feljegyzés róluk, hogy ők „övezték fel német módra, karddal“ Istvánt, és királlyá koronázása is az ő tanácsukra történt, erre aligha valódi „német“ szokás szolgálhatott mintául. Hiszen a korona mindig is használt fejedelmi dísz, jelvény volt a szkíta népeknél, akiknél a kard különleges misztikus szerepe is közismert - gondoljunk csak Isten kardjára, Atila kardjára, vagy a földbe szúrt kard-leletekre illetve a honfoglalás-kori avar és magyar kard sírleletekre -, s ugyanez mondható el az öv szerepéről, például a magyar földön feltárt avar sírleletek tanúsága szerint is. Így inkább az a valószínű, hogy a karddal való felövezés szokását - amiről II. Géza király nagykorúvá válása kapcsán is van feljegyzés²⁵ - a germánok vehették át azoktól a szkíta népektől, akikkel nemcsak szomszédként vagy alattvalóként érintkeztek, hanem akik a hun és avar birodalom széthullása után beolvadtak egyebek között a germán népek társadalmába is.

Koppány felnégyelt testét nem Veszprém négy kapujára szegezték ki, hanem négy különböző vár kapujára, elrettentésül és a korabeli jogi szokásnak megfelelően.

Vecelin - a Koppány elleni ütközet győztese, aki egyébként soha Honttal együttes adományban nem részesült! - nem lehetett a Német Lovagrend nagymestere, s nem avathatta Istvánt annak lovagjává: azon egyszerű oknál fogva, hogy az akkor még nem létezett.

Ha István gyenge karakterű, önállótlan és befolyásolható ember volt, sőt: a németek „foglya“, akkor hogyan merészkedhetett 1030 körül az új német-római császárral úgy szembeszállni, hogy alaposan ki is verte őt az országból, gyepűt is visszaszerzett tőle, sőt még a Bizáncba küldött, s zarándoknak álcázott követét is leleplezte és nem engedte átutazni az országon? És hogyan tudott ez a gyenge jellem-gnómnak ábrázolt király a mi korunkban is működőképes államot és közigazgatást szervezni, győztesen háborúzni?... Hogyan válhatott regösénekek és legendák szent királyává, helyi (pl. csallóközi) csodaszarvas-történetek szereplőjévé²⁶, Szent László ideáljává?

És ennyi ferdítés után még azt se mondhatjuk, hogy „a többi igaz“, mert midennél sötétebb valótlanosság Géza apa- és após-gyilkos megöletése, Szent István apagyilkosként való bemutatása, árulónak nevezése.

Nota bene: a turfáni ujjur kolostor könyvtárának egyik íráslelke szerint az ujjur-szkíta társadalomban „*a legnagyobb bűn a hazugság*“ volt!

*

A másik cikket egy külföldön megjelenő kultúrfolyóirat Magyarországon is terjesztett példányában olvastam. A jelek szerint egy töről fakad az előzővel. Ez az írás, amely mellesleg a Szent Koronával is úgy játszadozik, mintha a Szent-Korona-tan a világon se lenne, ugyancsak - a Sarolt állítólagos gyanúsán korai halála után bejövő lengyel - Adelheidra²⁷ hárítja a keresztény papok s nyugati garázdálkodók fölös számban való behozatalát. Géza fejedelmet kifejezetten azzal támadja, hogy „ő engedte be első ízben az idegeneket a hű magyarok leverésére“, „a magyarság tudatos gyengítésére“, ... „a jó magyarokat az országból kiűzte“, „az igaz hazafiakat pedig képtelenné tette a nemzésre“, vagyis „magtalanította“ őket!²⁸ ...

Az ember lélegzete is elakad attól a történelmi tájékozatlanságtól, avagy gátlástalanul hazudozó történelmi mocskolódástól, amely ezekben az írásokban halmozódik. Azt gondolhatnánk, hogy az osztályharcos foxi-maxi agymosás, recski átnevelési program szülőit ez az inkvizítori hévvel összehordott rágalomhegyek, vagy holmi kisantant-szemléletű liberál-kritícizmus termékei. Nem nevezhetők másnak, mint a tömegméretekben teljesen leépült nemzeti identitástudat rehabilitálása elleni célzatos aknamunkának: *a megírásuk, a kiadásuk, a terjesztésük és a bármilyen módon való kifejtésük lehetővé tettele egyaránt*. Aki ilyen írást ad bárki magyar olvasó kezébe, az bűnt követ el a nemzet ellen. Nem kisebbet, mint azok az egyéb történelemhamisítók, akiket - nem egyszer teljes joggal - pellengérré állít ugyanez a nemzeti hév.

Mert a történelemhamisítás akkor is bűn, ha mi követjük el, s nemcsak akkor, ha mások teszik azt.

*

Ez a nép az évszázad első felének trianoni kataklizmája, a honvesztés átrendeződési és identitási megrázkódtatásai, megálátatásai után a század második felében kényszerű módon járta végig a megbélyegzettség különböző állomásait, mint „csatlós nemzet“ és „bűnös nemzet“ részenként is megjárta az általános deklasszáció és a körbejáró osztálybüntudat-kényszer lélekmaró vergődéseit, az egzisztencia-vesztés, a vagyonvesztés, a szellemi és erkölcsi értékvesztés, a családvesztés, a tudásvesztés, a múltvesztés, ... = a tartásvesztés követelményrendszerének pokoli bugyrait, s lett *nemzetből* - tömegméretekben: selejtes importértékek kiszolgáltatottja, önmaga értékeit nem ismerő vagy nem becsülő, sőt olykor szegényellő, s épp ezért jól manipulálható és kijátszható - tízmillió-néhányezer népszámlálási alany, *polgárból* állam- és választópolgár, *magyarból* „magyarkodó“, *középeurópaiból* „keleteurópai“.

S ennek a szisztematikus leépítésnek egyik legfontosabb szellemi eszköze a - nem is éppen e században kezdődő, de mindég más érdekek szerint működő - történelemhamisítás.

Megmaradt kevés értékeink közé tartoznak a bár egyre kevésbé ismert, de becsületükben még sértetlen Árpád-házi királyaink, akiknek honszerző, államépítő, szervező és honmentő személyiségét és életét még megbecsülés övezi. Nem utolsó sorban azért, mert cselekedeteik értékét nem lehetett a - valójában nem is proletár - „proletárdiktatúra“ talmi (pl. padláslesöpörői, sztahanovi, ávosi, sochazás) „értékeivel“ sem azonosítani, sem jellemezni, sem behelyettesíteni. Ma ez volna az a mag, az egyik szikla, amelyen a leépült nemzeti identitástudat és tartás újból felépíthető volna. Épp ezért, ha százszor iga-

²⁵ Freisingi Ottó feljegyzése (Chronika Lib. VII. Cap. 25)

²⁶ Lukács László: „Szent István király a néphagyományban.“ (Árgus (Székesfehérvár), 1995. szeptember - október - Sebestyén Gyula: „Regösénekek.“ (Budapest, 1902)

²⁷ „akinek befolyása alatt nőtt fel István, a magyarok első királya“

²⁸ Íme, ide vezet a mindenáron mást vagy újat írás kényszere, az elemző kutatás fáradsága helyett, ollózó kirakójátékkal való „alkotás“ felelőtlensége

zuk lenne is e kritikusoknak, nem most volna itt az ideje a „leleplezésnek“. Ideje most a rehabilitálásnak van, az újraéledésnek és újraélesztésnek.

Az itt idézett előítéletes, gyűlölködve és gyűlöletre uszító, ízléstelen valótlanosságok viszont most éppen ezt a maradék magot kezdik ki, amelyen ismét fel lehetne éleszteni, újjá lehetne építeni az egészséges, a jelent a múlthoz kötő és bennünket is összetartó nemzeti történelmi öntudatot. Ezek az írások, nézetek és tanok azonban éppen ezt a maradék erőt kezdik ki, s rombolják felelőtlenül. A megfontolt és felelősségteljes hazafiság bölcsessége nélkül. Sőt, kifejezetten az elleneink kezére játszó, bomlasztó szándékú rosszhiszeműséggel vagy legalábbis ilyen eredménnyel.

Ennek a népnek, ennek a kultúrának, s ezen ország jövőjének most valódi *írás-tudókra* és az *írástudók felelősségéretére* van - minden téren és mindennél nagyobb - szüksége.

Irodalom

1. A szövegben és a jegyzetekben említettek.
2. Andrásfalvy Bertalan: Szent István intelmeinek üzenete. Honismeret, 2000. 4. sz.
3. Anonymus: Gesta Hungarorum. Ford. : Pais Dezső. Magyar Helikon, Bp. 1977
A magyarok cselekedetei. Ford.: Veszprémy László. Osiris, Bp. 1999
4. A tatárjárás emlékezete. Szerk.: Katona Tamás. Magyar Helikon:, Bp. 1981
5. Árpád-kori legendák és Intelmek. Szerk.: Érszegi Géza. Bp. 1983
6. Baják László: Szent István király és kora. Országos Ómagyar Kultúra Baráti Társaság. Bp. 1997
7. Gyórfy György: A magyarság keleti elemei. Bp.1990
8. Herodotos: Történeti könyvei (I-IX.) Ford. Geréb József. Bp. 1892
9. István Király Emlékkönyv. Szerk: Serédy Jusztinián. Bp. 1938
10. Kézai Simon: A magyarok cselekedetei. Ford.: Bollók János. Osiris, Bp. 1999
11. Makkay János: 'A tempore regis Atile conservata' Új történetek Szent László királyról. Bp. 1997



Dunhuang barlangképei és a Sárszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről¹

Kriza János (1811-1875) erdélyi unitárius püspök, a Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság tagja, korszakos jelentőségű tevékenységének, talán legfontosabb része volt, a székely népköltészet összefoglalása. A Kriza Jánosról elnevezett Néprajzi Társaság évtizedek óta a magyar néprajzkutatás fellegvára, mindmáig a legjelentősebb műhelye. Jelenlegi elnöke Faragó József, aki 1943 óta a kolozsvári egyetemen tanít. 1976-tól a Magyar Néprajzi Társaság, 1979-től a helsinki Kalevala Társaság, 1988-tól a Magyar Tudományos Akadémia, 1996-tól a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság, 1997-től a Bolyai Társaság Barátainak Egyesülete, 1993-tól a turkui Folklore Fellows és 1999 óta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) tagja. 1941-től 1998-ig közel hétszáz tanulmánya látott napvilágot nyomtatásban – amiről a Kriza Társaság 1998-ban kiadott „Faragó József bibliográfiája” című kiadvány tanúskodik. Életének 78. évében, a ZMTE sárközi övezeti találkozóján (Decs, 2000. április 27-29) előadásának címe: Júlia szép leány népballadájának történelmünk előtti rokonsága. Az egyesület néhány hónap múltán rendezett magyar őstörténeti találkozóján előadásának címe: Kádár Kata ószékely népballadájának kínai változata időszámításunk második századából. Ha megnézzük e jeles magyar professzor előbb említett bibliográfiáját, abban nyomát sem leljük, hatvan éven át, az efféle dolgozatnak. Ugyan mi történik?

A nemrégiben elhunyt Sebestyén László, a ZMTE tagja, 1975-ben, saját költségén egyféle „szamizdat” kiadvány formában adta ki „védírat”-át, „Kézai Simon védelmében”. Ebben feleleveníti krónikáink, jelesül Kézai mester történelemkönyvének alap gondolatát, a hun-magyar rokonságot. Nem újdonság ez, hiszen a múlt század elejéig minden magyar történelemkönyvben állt, hogy a magyarok elődei az avarok és a hunok, így mink is szítyiák, azaz szkiták vagyunk.

A történelemírás atyja, Herodotos szerint, a szkiták egyik ága a Maris (ma Maros) partján élt. Torma Zsófia (1840-1899) által a Maros partján talált régészeti leleteket Trója feltárója (1870-1882), Schliemann rokonította a Folyamközi műveltséggel. N. Vlassa által 1961-ben az ugyancsak marosmenti Tatárlakán talált táblácskákat a kutatók szintén a Folyamköz műveltségével hozzák kapcsolatba, anyagelemzésük szerint a Maros mentén készültek.

Hosszú ideig a kutatók világszerte megegyeztek abban, hogy a ma élő ember (Homo Sapiens) műveltsége bölcsője a Folyamköz és a Nílus völgye. Újabb munkákban erősödik az a föltevés, hogy ez a központ a Balkánon, sőt a Kárpát-medencében keresendő.²

Nincs és soha nem volt, a Nílus-menti műveltség kutatói között világhírnévre szerttevé magyar - noha egyiptológusnak lenni nem számít Magyarországon a büntetendő cselekmények közé. Nem így a szumerológia, amelynek az egyiptológia mellett, a világ minden valamirevaló egyetemén tanszéke van. Nemrégiben közölte egy magyar akadémikus a ZMTE-el, hogy nem kíván velünk semmiféle kapcsolatot, mert nálunk már volt a szumerekkel foglalkozó előadás.

Így nem csoda, hogy Csöke Sándor nevét nem ismerik, pedig írt szumér-finn-mongol-török összehasonlító nyelvtant, tanulmányt a hettita nyelvről és szumér magyar összehasonlító nyelvtant. Gosztonyi Sándor a Sorbonne szumér tanára volt, ahol jelenleg Margarita Enderlin-Kardos tanít. Mikor tőle kérdeztem, hogy miért nem jön Magyarországra, akkor azt mondta, hogy jön ő minden évben, de nem fog előadni olyanoknak, akik, noha a tárgyhoz nem értenek, nevetgélni azért tudnak.

Őstörténet, őshaza

Egy népet meghatározó külső, testi megjelenése, valamint szellemi és tárgyi műveltsége, őshazája ott van, ahol közösségi „mi tudata” kialakul.

Ma, a Kárpát-medencében élő és tudományosan magyarnak minősíthető nép, embertanilag 46,2 %-ban közép-ázsiai eredetű (turánid, pamiri, kaszpi, mongoloid), 8,1%-a kaukázusi (előázsiai, keleti dinaroid), finnugor 4,6% (uráli, lapponoid és keletbalti finnugor), szláv 2,1% (keletbalti, északi cromagnoid). A többi magyar más, kisebb csoportba tartozik, továbbá embertanilag meghatározhatatlan keverék. Külső testi megjelenésünk tehát Belső-Ázsia felé vezet, de az embertan jeles művelői rámutatnak, hogy a Kárpát-medencében az embertani folyamatosság sokezer éves. Ez az emberanyag a Földközi-tenger keleti medencéjével és Eurázsia nagy lovasműveltségével mutat erős kapcsolatot. Miként szellemi és tárgyi műveltségünk is.

¹ Azonos című előadásomhoz a helyszínen készült színes videofilmét és diaképeket vetíték

² Ehrich R. W. Chronologies in Old World Archeology

Chicago - London 1967

Dayton J. and Dyton A. Minerals, Metals Glazing and Man

Harp, London 1977

Gimbutas Maria The Balts, Ancient Peoples and Places

Thames and Hudson, London 1963.

The Gods and Goddesses of Old Europe

Weidenfeld and Nicolson, London 1965.

Old Europe, 7000-3500 B. C

Journal of Indo-European Studies, 1973

A szellemi műveltség egyik fontos összetevője és hordozója a nyelv. A nyelvészek egy csoportja szerint nyelvünk finn-ugor - ám e nyelvcsoporthoz sorolt nyelveket beszélő népek egyike sem élt soha az eurázsiai lovasműveltség hatókörén kívül.

A nyelvészek a nyelveket elsődlegesen két nagy csoportba sorolják, ezek a ragozó nyelvek (ezeket tartják régebbinek) és a hajlító nyelvek. Erősen ragozó a szumernek mondott nyelv, a régi egyiptomi, a mongol, a török (turk) nyelvek, a japán és a magyar is. Ezeket a nyelveket szokás turáninak is mondani, mert sokan feltételezik, hogy ezek a népek az Aral-tó környékéről, a Turáni-medencéből származnak.

A legrégebbi hajlító nyelv feltehetően a szemita, a sémi népek héber nyelve, és hajlító a kialakult többi keverék nyelv, mint a latin, a germán, a szláv stb. nyelvek. A történelmi keveredés a Folyamközben történt, de megjegyzendő, hogy Földünkön számos nép és nyelv élt és él, amelyek nehezen szoríthatók e két zsákba. Nyelvünk tehát Belső-Ázsia felé mutat - miként zenei anyanyelvünk is, amint az főleg Bartók Béla kutatásából ismeretes. Du Yaxiong, a Kínai Tudományos Akadémia Zene-tudományi Intézetének helyettes vezetője, a ZMTE alapító tagja, bebizonyította, hogy noha a világban sokfelé található ötfokú zene, de a magyar zenei anyanyelv sajátos ötfokúságának ma csak Belső-Ázsiában található párhuzama. A Folyamközben eddig föltárt hangszerek közül eredeti formájában eddig egyet sikerült megszólaltatni, egy vízi orgonát, ami pontosan azt az öt hangot adja, mint Bartók, úgynevezett akusztikus skálája. Bartók ezt a skálát, mint mondta, nem kitalálta; ő csak úgy komponált, ahogy a székelyek énekelnek.

Belső-Ázsiába és az ókori keletre mutat egész népművészetünk, tehát tárgyi kultúránk is: életfa, rozetta, nap, palmetta, griff, hogy csak néhány dolgot említsünk népünk ábrázoló művészetéből.

Igenám, csakhogy az a „mi tudat“, ami arra a népre jellemző, amelyik ma a Kárpátok övezte hazában él és magát magyarnak nevezi, sehol máshol föl nem lelhető, így tehát az a nézet sem teljesen elvetendő, hogy őshazánk itt van, ahol ez a nép született és él - az embertan bizonyossága szerint sok ezer éve.

A magyar népvét sokmindenből eredeztetik, de ebben a formában, leírva nem található a 14. század előtt. Ma már az is kétségtelen, hogy Álmos-Árpád népének honfoglalása idején a Kárpát-medencében éltek emberek, akik azt a nyelvet beszélték, amit ma magyarnak nevezünk. Abban az időben Európában egyedül nekünk volt saját betűírásunk, ezt ma székely-magyar rovásírásnak nevezik, ami a szumer-föníciai-etruszk, illetve a hun-türk írással párhuzamosan alakult és lett a magyar sajátja.

Ez az írás tökéletesebben adja vissza a magyar nyelv hangzóállományát, mint a később átvett latin betűs írás. Ezeket a honfoglalókat az avarok jelentős embertömegei megérték, akik viszont régebben biztosan maguk is turkok voltak - miként Álmos-Árpád népe. Ezek a turkok pedig, még régebben, hunok voltak. Ez viszont nem jelent az avarok, a turkok, a hunok birodalmában nyelvi vagy etnikai azonosságot, de még bármifajta rokonságot se feltétlenül. Mert arra hiteles írásos bizonyítékok vannak, hogy Kr. után a 13. században a tatárok a legyőzött népeket mind arra kényszerítették, hogy magukat tartsák magukat nevezék. A kínai hírforrás szerint a hun chányú Kr. e. 100 táján, birodalmában egyesítette az „íjlesztő népeket“ Koreától az Urálig, „akik most mind hunok“.

Éppen csak arról van szó, hogy Krisztus születése után, úgy ezer táján, mind a Kárpát-medence lakói, mind pedig elfoglalói a Földközi-tenger keleti medencéjével és az eurázsiai nagy lovasbirodalmak területével álltak szoros embertani és műveltségbeli kapcsolatban.

Ezek után nézzük végig röviden ezen területek történelmét, néhol távolabbi kitekintéssel is.

Az első hírek

A magyar történelemkutatás eredménye szerint Álmos-Árpád honfoglaló népe, korának szintjén mérve, fejlett állam-eszmével és -szervezettel bírt, kiforrott műveltséggel rendelkezett. A Kárpát-medencében talált népekkel rendkívül gyorsan és minden nagyobb háborúskodás nélkül összeforrott. A honfoglalásunk korában a Kárpát-medencében egyetlen jelentős, tartós szerveződés sem volt. A többség beszélt az a nyelvet, amit ma magyarnak nevezünk.

Az így kialakult magyarság mindmáig embertanilag is, valamint szellemi és tárgyi kultúráját tekintve is feltűnően egységes, ami csak azért lehet, mert az itt talált népesség is mind testi jellemzőit, mind műveltségét tekintve, nagy többségében a bejövők rokona volt. A népesség összlétszáma akkoriban egymillió fő lehetett. A korabeli híradások honfoglaló eleinket gazdagnak, vitéznek és nagyszámúnak nevezik. Mielőtt a Kárpát-medencét elfoglalták, a kazárokkal voltak szövetségben. Tehát ezen a vonalon is eljutottunk Kelet-Európába, ha tetszik Eurázsia közepébe. Eddig érnek biztos ismereteink őseinkről, ami ezelőtt történt, az már az emberiség történelme. Tekintsük át ezt is röviden, hiszen sok közünk van hozzá. Őseink, eleink, bárkik is voltak, ebben a közegben alakultak. A kutatás sok olyan pontot igazol, ahol a mi műveltségünk találkozik az emberiség közös kulturkincsével, de ezeknek a pontoknak magyar összekötése, nemzeti történelmünk megírása, még várat magára.

A magyar őskutatás terén végzett legjelentősebb összefoglaló munka, a nemrég elhunyt Götz Lászlóé, egyesületünk tagjaé. Keleten kél a nap című ötkötetes munkájában, főleg a régészet eredményeinek nagy áttekintésével igazolja a Folyamköz, Anatólia és a Nílus-völgy döntő szerepét Eurázsia mai képének kialakulásában. Egyetlen történelmileg hiteles, tudományosan értékelhető adat sincs arra nézve, hogy a mai magyarság kialakulását ne ebben az összefüggésben keressük.

Kezdetben vala...

A görögök által Mezopotámiának nevezett Folyamközben alakultak, úgy Kr. e. 3500 táján az első városállamok. A két folyó, a Tigris és az Eufrátesz, vagy ahogy a helyiek nevezték a Buranuna (Barana? Baranya?) és az Idigína közén, mai fogalmak szerint is igen fejlett műveltség alakult ki, amelynek alapja az öntözéses mezőgazdaság és az állattenyésztés, majd a fejlett ipar volt. Máig tisztázatlan, hogy az első telepesek mikor mentek oda, de a kutatók nagy része úgy véli, hogy a műveltség létrehozói északról érkező turániak voltak. Önmagukat fekete fejűeknek, isten gyermekeinek, a Nap fiainak nevezték. A kutatók szumérnak nevezik. Nyelvük erősen ragozó. Inkább voltak békések és kényelemszeretők, de azért egymással sokat civakodtak. Hosszabb-rövidebb időre egyik város kiterjesztette hatalmát több másikra, amíg megint másik kerekedett fölül. Szerették az életet és élvezték. A művészet és a tudomány olyan magasságát érték, hogy sok tekintetben máig utolérhetetlenek. Különösen jó csillagászok voltak. Gazdasági, gyarmatosító kapcsolataik a mai Kínától a magas északig terjedtek. Kr. e. 2000 táján megjelentek körükben a szemiták, akik úgy hatszáz év alatt átvették a vezetést. Közülük egyesek máig megmaradtak szemitának, mások keveredtek, - így alakultak ki a keverék népek, akiknek fajtája máig szemita, nyelvük hajlító.

Az őslakosok nagy része keveredett, átalakult, egy részük elmenekült, feltehetően északi irányba - ahonnan talán őseik jöttek, és amely irányba jó ezer éven át, nagy rajokban távoztak, mint gyarmatosítók. Szakrális vezetőik a mogi-k, akiket a görögök neveztek mágusnak, még sokáig éltek a keverék nép akkádok között, Babilonban. Talán Egyiptomban is, de főleg Perzsiában. Annak nincs feltétlen bizonyítéka, hogy a szumérok a Folyamközbe más népet leigázó bevándorlók lettek volna, amint az sem igaz, hogy eltűntek. Tovább élnek, más nevű népekben mindmáig. A népek sohasem tűnnek el.

A Nílus völgyének felső (déli) szakaszán a kutatók a Kr. előtti 3100 elé teszik a magasabb műveltség kezdetét és valamivel későbbre az alsó (északi) rész kialakulását. Azt azonban máig senki sem tudja, hogy kitől tanulták a görögök által piramisnak nevezett építmény építését, mintahogy azt se tudni, hogy mikor épültek az első piramisok. Alsó- és Felső-Egyiptom egyesítését Narmer (Menész, Ménes?) király nevéhez kötik és 3100 körül történt.

Egyes kutatók úgy vélik, hogy a régi Egyiptom népe belső-ázsiai eredetű, minden esetre nem szemita, nyelvük erősen ragozó volt. Utolsó fáraók már görög eredetűek, majd előzőnlőtték őket a moszlim hitű szemiták, az arabok. Mára a kopotok őriznek valamit a régi Egyiptomból, amely szónak eredeti formája EGYTA lehetett. (TA sok régi nyelven országot jelent, vö. Kréta, Jalta, Málta stb.).

Fontos, ritkán közölt adat, hogy a köztudatban Szfinx néven élő épület eredeti neve Hun, arab neve máig: Abul Hun³, ami magyarul „Hun Atya“ értelmű. Homlokát kígyó díszítette. A szfinx szó görögül annyit tesz, mint rejtély. Találtak bumerangot egyiptomi és maja sírban is.

Az egyiptomiakat sokat hadakoztak főleg szomszédaikkal, de az avarokkal és a szkítákkal is. Legtöbbet és legsúlyosabban, a kis-ázsiai, anatóliai hettitákkal, akik állattenyésztők voltak és vasból készült fegyvereik jobbak voltak, mint az egyiptomiak bronz fegyverei. Szintén igen fejlett műveltség népe, írásuk és nyelvük ismert, az első indo-európai népnek tartják őket az indoeurópaiak. Műveltségük csúcspontját a Kr. előtti 1475 és 1200 közötti időre teszik.

A sok kétség ellenére itt szólnunk a szabirokról. Van aki (pl. Budge E. Wallis, London 1956) már az egyiptomiak őseit látja bennük, többen Ázsia őslakóinak nevezik, akiktől ez a világrész nevét is kapta, mások, így Priszkosz a Kr. utáni 400 táján említi őket, de a Kaukázus vidékén, stb. A titokzatos népek közé tartoznak. Lehet hozzájuk nekünk is valami közünk, mert Biborban Született Constantin, bizánci császár (Kr. u. 912-959) írta őseinkről, hogy régi nevük erős szabir. Ezt az adatot a kutatás egybehangzó álláspontja szerint 948-ban, Árpád házából való Tormasu hercegtől, vagy Bulcsu horkától kapta. A kazárok magukat szabirnak nevezték.

A krétai műveltség virágkorát Kr. előtt 2800 és 1550 között élte, 1450-ben lerombolták, 1100-ra teszik a végét. Jellemzője, hogy területén eddig egy szál fegyvert, egyetlen védő építményt sem találtak. Igen békés nép lehetett, noha műveltsége, gazdagsága vetekedett két elődjének, illetve forrásának tartott műveltséggel: a folyamközivel és a Nílus-völgyivel. Innen származnak a híres bikaviadal képek. Bikaviadal - amelyben a vad bika játszótársa a bátor férfiaknak, gyilkolásról, véres, spanyolokra jellemző öldöklésről szó sincs. Ma pont ilyen játékokat láthatunk, a függetlenségükért harcoló baszkok földjén.

A krétai műveltség trójabeli összefüggésére utal a görög legenda, amely szerint Zeusz, bika képében elrabolta Európát, trójai királylányt. Krétán mutatják azt az öblöt, ahol partot értek. Ott nemzették gyermekeiket - akik nyilván Európa mai lakói.

A krétaival nagyjából egyidős, a mai Balkánon kialakult, szintén igen magas Mükéné-műveltség, amelynek kezdetét a Kr. előtti 3000-re teszik, építészetükre jellemző, amit Közép-Amerikában, „maja boltozatnak“ neveznek, fénykora a 16-12. század, a pelazgok nem szemita népéhez kötődik. Elpusztították, a már névszerint ismerős szemita törzsek: a dor, az ion és az aiol. A pusztítók, a történelemben gyakran fellelhető módon, mindent megtanultak elődeiktől, idő multával még magasabb fokra emelték elődeik értékeit. Ezek jelentek meg már mint görögök a történelem színpadán, akik ílymódon mindent a folyamköziektől és a nílusvölgyiektől tanultak, így hát ezek a népek Európa valódi tanítómesterei és nem a görögök és a rómaiak.

Ezek a görögök előbb Bizánc uralma alatt keveredtek, majd később teljesen el-szlávosodva ismét átalakultak, s lett belőlük a mai görögség.

A homéroszi Tróját a görögök 1250-ben elpusztították és a Aeneas tanúsága szerint, menekülői alapították Rómát - de Pá-

³Szfinx történelmi kutatásom
Némäti Kálmán, Bp. 1914

ríz is egy trójai királyfi nevét viseli. Róma alapítását régebben 753-ra tették és Romulus-Rémus testvérpárhoz kötötték, de ma már sokkal régebbinek tartják.

Ezidőtájt alakultak a Földközi-tenger partvidékén a híres városállamok, közülük a legjelentősebb Karthágó (600 táján élte fénykorát) és Fönícia (ahol állítólag földalattalát a pénzt, noha a váltót már bizonyítottan a szumerek is használták). Elpusztították a rómaiak, majd a moszlim hitű szemiták, az arabok. E városok lakói a szárazföld belsejébe menekültek. Az ő utódaik a berberék is, akik ma Izrael legjobb katonái és az arabok halálos ellenségei.

A trójai menekültek a mai Itália földjén állítólag italokat, szabinokat és latinokat találtak, akik történelmének kezdetét 1450 tájára helyezik. A földrész közepén alakult a titokzatos etruszkok világa. Priscus Tarquinius vezetésével 616-ban átvették Róma vezetését, s miután 476-ban flottájuk elpusztult, rövidesen „eltűntek” - maguk után hagyva az ókori Itália legmagasabb műveltségét. Az olasz patricius családok eredetüket máig etruszk ősökre vezetik.

Említsük meg, hogy Kr. e. 1300 táján Szicília szigetén három királyság alakult, feltehetően trójai menekültekből: a sziget északi részén Sicania (sicanerek, akiket a spanyol krónikák a spanyolországi cigányok őseiként ismernek); a sziget északkeleti részén az elemyrek (akiket párszáz évvel később a Pó síkságán találunk). A sziget nagy részét a siculok lakták, s ők alapították Pantalikában Palika nevű városukat (egy nyugat felől érkező maja törzs, néhány száz évvel később alapította Jukatánban Palenke városát). A siculoktól nyerte nevét Szicília, az előttük lévő tengert egészen a görög partokig Siculi tengernek nevezték (a mi székelyeink neve is latinul siculi⁴). Sziciliában eddig 14 piramist tártak föl.

Az Ibér félsziget, a biztosan nem szemita és titokzatos eredetű ibér népe volt, mígnem délről megérkeztek Karthágóból a punok, majd a rómaiak, a cigányok, a zsidók és végül az arabok, északról az ugyancsak titokzatos vandálok, majd a különféle gótok, germánok. Miután az arabokat kiverték, létrejött a mai Spanyolország és Portugália, s a Kr. utáni 13. századtól már terjeszkedni kezdtek. Főleg Közép- és Dél-Amerika felé kalandozva, ötszáz éven keresztül raboltak, pusztítottak, ahol saját adataik szerint legyilkoltak mintegy hatvanmillió embert.

A Balkánon a görögök szomszédai, a titokzatos eredetű illír, trák és macedón nép alakult. Ezek köréből indultak, valamikor a Kr. utáni 8-9. században a mai román nép ősei, akikről említés a Kárpát-medencében, az első hiteles oklevélben 1202 és 1209 közötti időből származik.

Említsük meg, hogy Strabo (született Kr. e. 64, vagy 63-ban, földrajzkönyvét írta Kr. után 18-tól 23-ig) világtérképén a Kaukázusban van egy Albánia és egy Ibéria. Ibériának nevezi Georgiát (Grúzia) Rubruk Willelmus, a francia király tatárokhoz utazó szerzetes követe Kr. u. 1255-ben.

A macedónok, pontosabban II. Fülöp macedón király fia Nagy Sándor (Kr. e. 356-323), aki legyőzve a görög városállamokat, mintegy 35 ezer főnyi görög-macedón seregével meghódította a görögök által akkor ismert fél világot, jelesül Egyiptomot, a Folyamközt, Perzsiát és India egy részét. Mintegy 70 új várost építtetett, köztük Alexandriát, ahol állítólag üvegkoporsóba temették. De részegen ő gyűjtötte fel (340 táján) a perzsa főváros könyvtárát, ahol elégett az addigi világ egész tudománya. A város feltárási napjainkban csodálkozva megállapítják, hogy nem találnak semmi görögöt, ha van párhuzam, az a Folyamközbe vezet.

Nagy Sándor hódítása nyomán előzőnlötték Egyiptomot a szemita keverék görögök, ekkor került szemita a fáraók trónjára, Amon, a napisten papjait megölték, a régi ragozó egyiptomi nyelv - sémi - hajlítóvá vált, a később betörő arabok tüzerése lelőtte a Sfinx-Hun orrát, a piramisok falára írt minden tudományt levették. EGYTA arab országgá vált.

A Kr. előtti 1680 tájára teszi a kutatás a Stonehenge építést, amivel megjelennek a történelemben a titokzatos, biztosan nem szemita kelták, akiknek ugyancsak magas műveltségük emlékeit megtaláljuk a mai Brit Szigetektől a Kárpát-medence keleti végéig, de még Anatóliában is. A kutatók csodálják a hatalmas köveket, ám a mai Libanon területén lévő Baelbekben ennél többszörösen nehezebb kövekből állnak mindmáig hatalmas oszlopok. Egyiptom építményeiben labdarúgópálya nagyságú kövek is vannak, amelyeket a mai technikával megmozdítani sem lehet, a hatalmas bazalt olmek fejek a Mexikói öbölben 50 tonna súlyúak és száz kilométerről vitték oda. A baelbeki oszlopokat Egyiptomból.

A történeiszek egy része tagadja, a régészeti leletek bizonyítják, hogy a kelták⁵ és a szkíták a Kárpát-medencében találkoztak.

És most nézzük Ázsiát

Az imént említett Strabo világtérképe bemutatja a görögök világtérképét (L.28. oldal). A világot laposnak képzelték, amit víz vesz körül. Amikor Nagy Sándor elérte a Káspit, lovasokat küldött északra, akik visszatérve jelentették, hogy ez a víz valóban már az északi nagy tenger része. Meg kell azt is említeni, hogy körükben több elképzelés élt, egyesek állították, hogy a Föld gömbölyű.

Térképünkön szenteljünk figyelmet a Jaxartes (ma Szirdarja) és az Oxus (ma Amudarja) folyónak, valamint a Scythae Orientales és a Seres feliratnak, majd nézzük Strabo Asia térképét (L. 28. oldal).

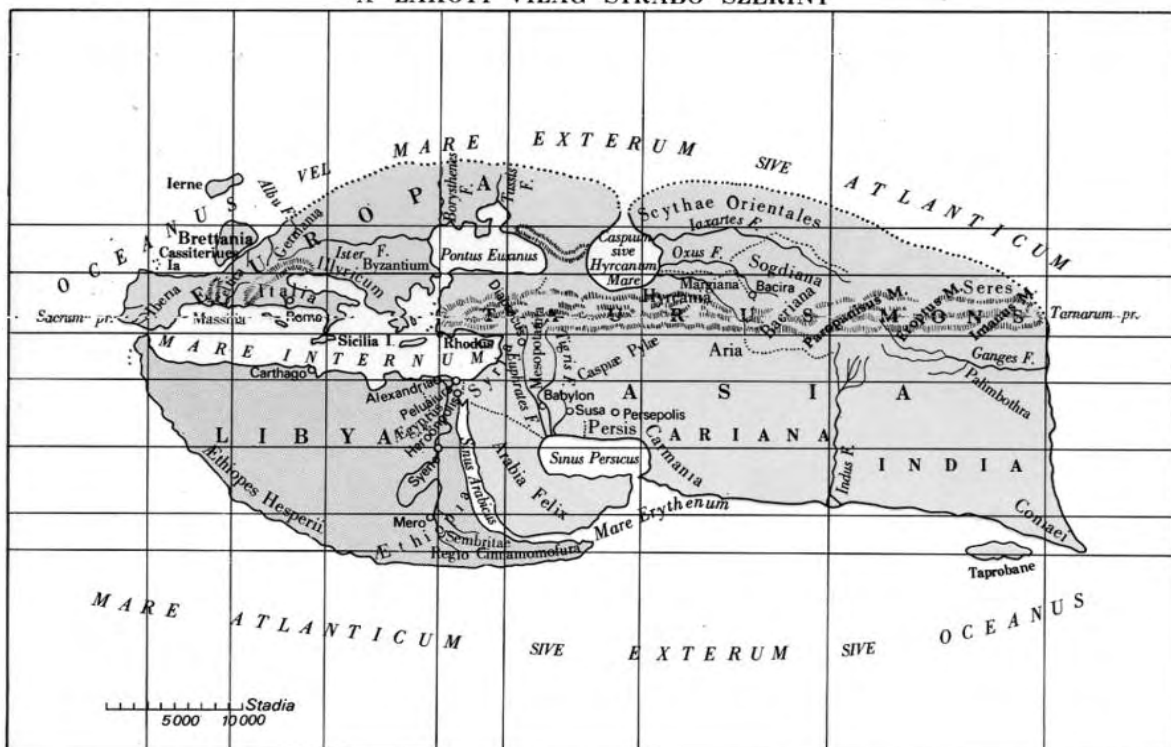
Itt is látjuk keleten Seres-t (tegyük mi hozzá, hogy jelenthet kínait és hunt), tőle nyugatra Phrynes-t (ami biztosan hun), továbbá a Scythae Orientales és tőle nyugatra a Scythae Nomades feliratot. De látható az Aral-tó is, amelynek síksága a Turáni Alföld. Ott látható Chorasmii, a skítákhoz tartozó massageták és tokárok.

Sok jel mutat arra, hogy Chorezm a mi történelmünkkel igen szorosan kapcsolatos. Szaka, massageta (tehát szkíta) alapítású Kr. előtt ezer táján, majd a fehér hunok játszottak nagy szerepet életében. A tatárok elpusztították Kr. u. 1230 táján. A

⁴Rajkóné Bakos Ibolya (a ZMTE alapító tagja): A siculi nép nyomában. Bern 1985

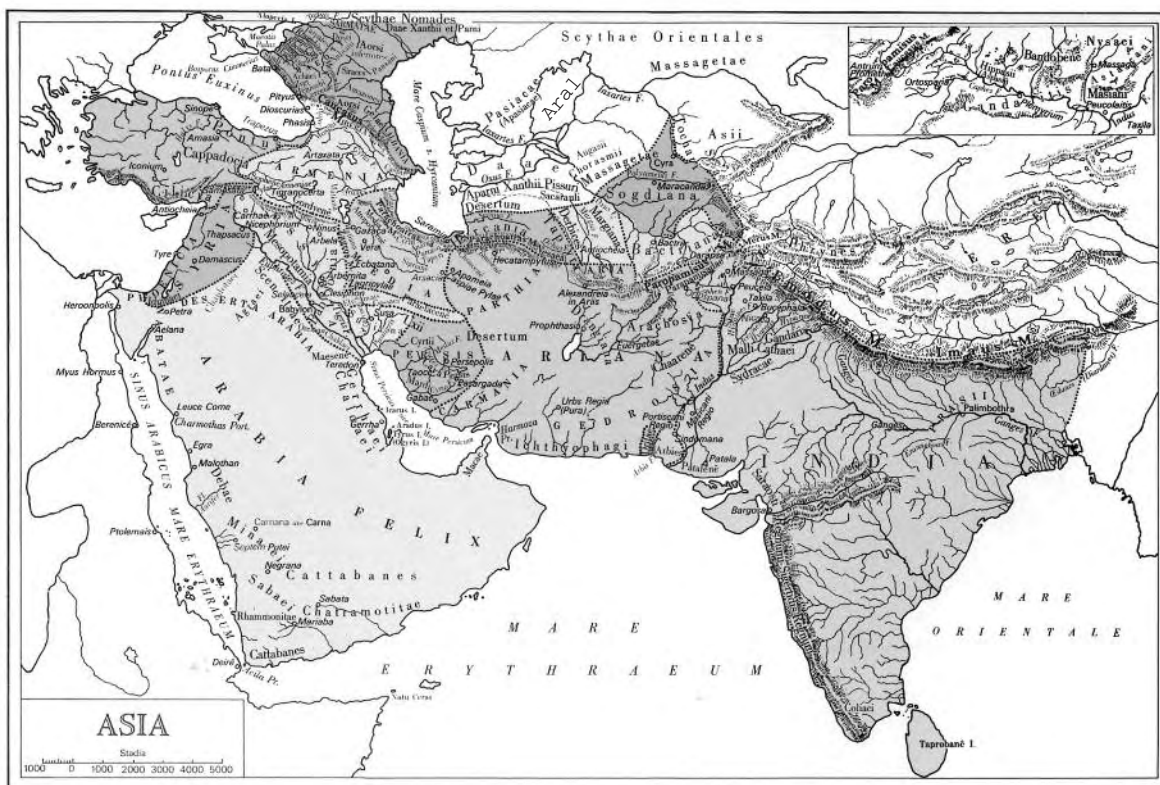
⁵Történelmüket, műveltségüket tanulmányozni lehet egyesületünk kiadványaiban, főleg a 17. számúban (L. melléklet)

A LAKOTT VILÁG STRABO SZERINT



kazárokkal egyesültek 750 táján, s az onnan származó, kálizok, kabarok (kavarok), máig velünk élnek a Kárpát-medencében. Aba Sámuel magyar király (1041-1044) valószínűleg chorezmi származású.

A világ az arabok találmányának tartja a magasabb matematikát, az al gebr-t, az algebrát. Görögök és rómaiak nem ismerhették, mert nem ismerték a számokat - betűkkel írták, a nullát sem ismerték. Az arab szám - arab találmány - a 0-val együtt. Viszont az al gebr atyja, Mohamed ibn Musa el Charizmi - Chorezmi származású, Chorezm pedig soha nem volt arab város. A nullát pedig a maják is ismerték. Az indiai magas és a maja számrendszer mind az írását, mind a kiejtését tekintve azonos.



Strabo Asia térképén a Turáni alföldről délre vannak, nagyjából a mai Irán területén, a médek, a pártusok és a perzsák, ez utóbbiak keleti szomszédja India. A sakák és a phrynes-ek a Tiensan, a tochar-ok és a massagetak az Altaj hegység vidékén vannak - mindkét hegy a szkíták és a hunok szent hegye. A két hegyvidék fogja közre Dzsungariát, ahol az ujugurok élnek mindmáig, akik viszont a többi törökös néppel, az ugyancsak máig ezen a vidéken élő azerbajdzsánokkal özbekekkel, türkmennel, kazakokkal, a magyart kardes-nek, testvérnek nevezik.

Ezt a területet tekinti őshazájának, az úgynevezett urál-altaji nyelvcsaládba tartozó, erősen ragozó nyelvet beszélő japán nép, továbbá több koreai és vietnami népcsoport is.

Említsük meg, hogy a magát szabad-nak nevező thai nép is azt tanítja önmagáról, hogy a mai Kínán áthaladva északról érkezett. Thailand első királyvárosa máig áll az ország északi részén (AYUTTHAYA), de lakatlan, csak a volt szakrális építményeket, emlékeket mutogatják. Ellenben a Neue Zürcher Zeitung 1978. szeptember 23/24-i száma (Nr. 221) közölte az alábbi hírt.

Északkelet Thaílandon van Ban Tsieng falucska. Határában most tártak fel egy települést, amely Kr. e. 7000-ben virágzott. Földművelők és állattenyésztők voltak. Bronz eszközöket és fegyvereket találtak a régészek, valamint jóminőségű ruhaanyagfoszlányokat. Azon a vidéken azóta hét másik hasonló települést is feltártak.

Ami ebből bennünket közelebről érdekel, az két dolog. Az ott élt emberek típusa mongol. A másik: nagyszámú, jóminőségű fekete kerámiát találtak - (és írom én:) olyat, mint amilyeneket az avarok készítettek és a székelyek máig.

Egyes Fülöp-szigeti nyelvek erősen ragoznak.⁶ Ausztrália őslakói északról érkeztek, 35 ezer éves és igen magasfokú műveltséget őriznek, főleg a csillagászat terén, miként a maorik, akik Újzéland őslakói, erősen ragozó nyelvet beszélnek, miként Hawaii őslakói is. És a maják meg az inkák, akik szintén kiváló csillagászok és matematikusok.

Az utolsó előtti inka halálos ágyán megmondta, hogy az inkák birodalma öt év múlva elpusztul. Pontosan akkor jelentek a spanyolok. Ma a számítógép képernyőjén napra pontosan tudják a csillagos eget bárhol és bármikor bemutatni, évezredekre visszamenőleg is. Pontosan tudják, hogy milyen volt az a csillagkép, amiből például ez az inka, következtetését levonta. A mai, racionális világ tudománya azonban mindmáig nem tud mit kezdeni ezzel a tudományával, mivel nem érti. Mert a csillagokban való olvasás tudomány és művészet, mint a sakk (ami perzsa találmány), vagy a gének operálása. Érteni kell. A racionalisták viszont mára tönkretették az ember életterét, látják, hogy nincs tovább, de a zuhanást megállítani nincs erejük.

Az ősi, természeti népek még építésben is alkottak akkorát, mint a mai racionalisták, de nekünk, boldogtalan utódaiknak egészséges természetet és tiszta erkölcsöt hagytak. Az inkák, például 92 év (1440-1532) alatt annyit építettek, mint a kínaiak 2000 év alatt.

A racionális világ ezt teszi tönkre, a szemünk láttára.

Nyelvünk, népművészetünk perzsa-iráni kapcsolatainak bő irodalma van. A térség első benépesítői a Turáni Alföldről érkeztek úgy Kr. e. 1500 táján. A folyamközi szumerek kérésére szétzúzták az asszírok birodalmát, akik - a szuméroktól átvett és továbbfejlesztett, magas műveltségük mellett - azzal írták be nevüket az emberiség történelmébe, hogy foglyaikat tízezerszám elevenen megnyúzták, egész népeket hazájukból kitelepítettek, földalálták a koncentrációs tábor, stb.

Ezen első, ismert turáni nép neve Irán földjén méd, majd feltűntek a pártusok, akik Ázsia felé megállították Róma terjeszkedését - és ismerték az elektromosság titkát (galvanizálni a szumerek is tudtak). 640 tájára kialakult a Ó-Perzsa Birodalom, amelyet Nagy Sándor elpusztított. A területet utóbb a hunok elfoglalták, akik e terület urai voltak, úgy Kr. u. 531-ig. Ezt követte az arab-moszlím hódítás. Perzsia ismét talpra állt, de röstellve arab-szemita múltját, napjainkban az Irán nevet vette fel. Ide, a médekhez menekültek, a szemíták elől a szumér szakrális vezetők a Kr. előtti 1400-tól.

Közben Kr. u. 50 táján kialakul a Kuchan Birodalom (a kos-ok népe - kusiták! - amely egyidőben Egyiptomban is nagy szerepet játszott), amely magában foglalta Turkesztán nyugati részét, Afganisztánt, a Pártus Birodalmat és Észak-Indiát, jószerevével a mai Pakisztánt.

Nem sokkal a Folyamköz és a Nílus-vidék kivirágása után, a Kr. előtti kétezres években megjelent India földjén is egy városépítő, írni tudó nép, amely szintén értett a bronzöntéshez. Állattenyésztők voltak - tartottak elefántot is, amely döntő fegyver volt, még Hannibál idején is. Emeletes, központi fűtéses, csatornázott, fürdőszobás házakban laktak. A Folyamköz és Egyiptommal nem sok kapcsolatuk lehetett, de műveltségük vetekedett az övékével. Észak felől állandóan újabb népek érkeztek, akikkel nem hadakoztak, viszont nagy néprészeik egyre tovább húzódtak dél felé és a tengeren is túlra. E vidék életét sok titok veszi körül. Írásuk szent volt - miként szent az egyiptomi írás is - és megmaradt nyelvük a szanszkrit. Amíg az európaiak a szumér nem ismerték - a múlt század végéig - ezt a nyelvet tartották a legrégebb kultúrnyelvnek, szent irataikat a védákat, az emberiség legrégebb magasszintű irodalmi alkotásának. A múlt század Grimm-testvérekkel kezdődött romantikus nyelvészkedése rokonságot keresett ezzel a műveltséggel. Így születtek az indo-európai népek és nyelvek, noha ezen népek egyetlen őse sem járt Indiában, legalábbis ennek eddig semmi bizonyítéka nincs. A mi Csoma Sándorunk állította, hogy az általa ismert nyelvek közül a szanszkritnak a magyarhoz van a legtöbb köze. Kr. u. 58-ban a szkíták bevonultak Indiába, két nemzedék alatt egybeolvadtak a helybeliekkel és hindu nevet vettek fel. Kr. u. 79-ben a szkíták és a pártusok harcoltak egymás ellen Indiában, majd megalapították 85-ben az ind-szkíta birodalmat, amely öt évszázadon át fennállt. 465-ben a fehér hunok ismét betörték Indiába. Itt született fehérhun szülőktől Buda Kr. e. 500 körül és itt volt az ókorban Etiópia.

Ezek után térjünk vissza a szkítákhoz, ezúttal szent Hieronymus (Jeromos, Kr. u. 340-420) latin térképe alapján (L. 30. oldalon).

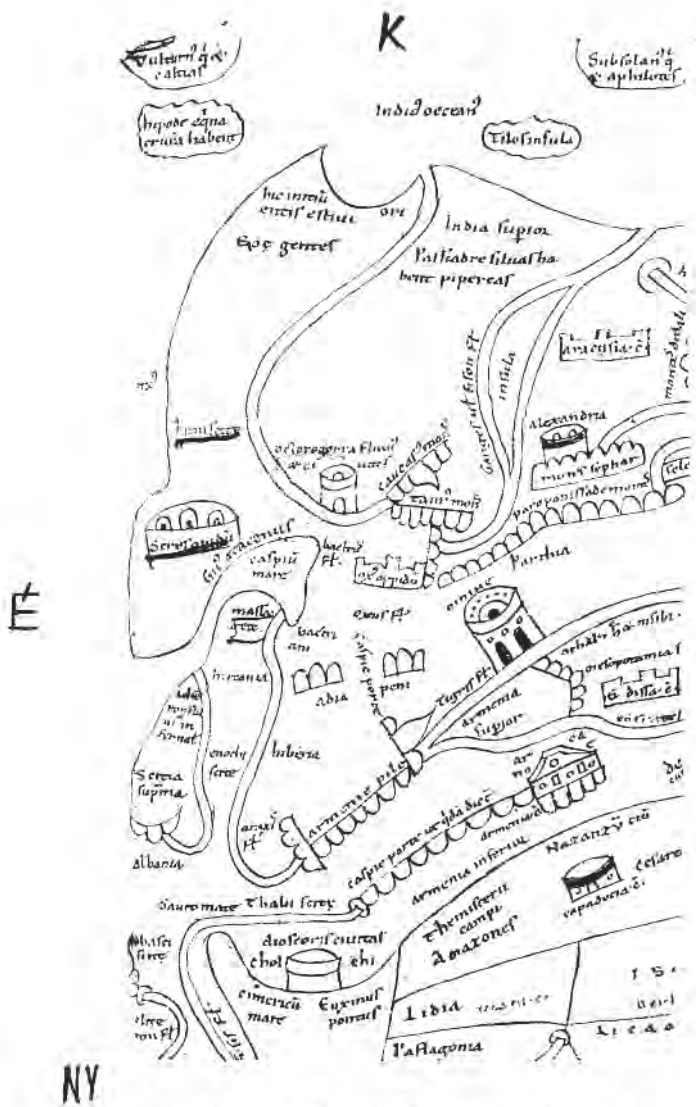
⁶ Kovács János (együletünk tagja) és Perie Alkorán: Visayan. Hückelshoven 1983

A kép sokban hasonló Strabonéhoz, de észrevehető néhány jelentős eltérés. Északon van a tenger, ami kapcsolatban áll a Kaspival. Ide ömlik az Araxi (Jaxartes), a partján Albánia mellett van Scitia, és ott van középpont az Oxus, tőle délre Parthia. A Káspi mellett van Seres (itt) vára, ami tehát lehet kínai, de inkább hun és tőle keletre vannak a hun-szkiták, akik a Szkitia másik híres folyója partján található, és ez Ottokorra, ami az irodalomban szintén titokzatos és több néven is előfordul.⁷ Így tehát igaz lehet az Arvisura⁸ állítása, mely szerint a Hun Birodalom a mai Vlagyivosztoktól Viscaya sáman földjéig terjedt. Priszkosz felsorolja Atilla címeit, köztük szerepel „Dánia királya“. Csakhogy ezen a térképen Ottokorra az Indiai óceánba ömlik. Lehet, hogy Szkitia leért egész Indiába? A szanszkrit a szkiták nyelve és ezért hasonlít annyira a magyarhoz?

A hunok tehát pont azon a területen tűntek fel, mint ahol a szkiták már régen éltek, valamint tőlük keletre, ahol a kínaiak is megjelentek. Így tehát nincs abban semmi csodálivaló, hogy a hunokról a legtöbbet a kínaiaktól tudhatunk.

A kínaiak a hunokat többféle névvel illették, de tőlük is tudható, hogy a hun nevet, a hunok használták, önmagukra értették, tehát hun szó. A hunok nyelve ismeretlen - s mint annyi más, az ő megjelenésük is titokzatos és persze nyomtalanul eltűntek, miként a szkiták. A kínaiak szerint a hunok a Kr. előtti harmadik évezred óta élnek tőlük északra. A hunokat két csoportra osztják: északi és déli hunok. Ez utóbbiak a kínaiakkal állandó harcban álltak, többször meghódították őket, de a hunok fogták először egy államba a számtalan kis kínai törzset, adták (Kr. előtt 2000 körül) első királyukat, kiépítették városaikat, köztük Bejtinget. A kínaiak a folyamközi menekültektől tanulták az öntözéses gazdálkodást, a teraszos földművelést, az írást, a hunoktól a lótenyésztést. A kínai történetírás atyja Sima Qian (Szima C sien) írta Kr. e. 100 körül, hogy a xiong-nu (sjung-nu = vad rabszolga, a hunok neve akkor a kínai történelem írásban) Kína legelső uralkodócsaládjától, a Xia uralkodócsaládjától származnak, amely Kr. e. 2000 körül élt. Eszerint Kína első uralkodó családja hun.

A kínai írott történelem Kr. e. 1500 táján kezdődik, ekkor SANG-nak, később JIN-nek nevezték magukat és a Sárga folyó (Huangho) vidékén éltek. A hunok ellen, a Kr. előtti 4. századtól 210-ig építették a Nagy Falat (az egyetlen építményt, amit az úrhajósok szabad szemmel is látnak). A Kr. utáni 7-8. században Kína a világ legnagyobb birodalma, hozzá tartozott nemcsak Belső-Ázsia jó része, de Vietnam és Korea is - tegyük hozzá: nem utolsó sorban, a kitűnő hun származású császárok hódító és szervező munkája eredményeként. Kr. után 120 táján Kína már a Római Birodalom szomszédja és ekkor szerveződött a Selyem Út (L. térkép a 31. oldalon).



Museum Brit. MSS. Latin. Ad. 10049 Fol. Perg. folio ultim.



A fal

Amint látjuk, a Selyem Út szárazon és vizen is volt. Az út mentén jegyezzük meg Dunhuang és Xiyang nevét.

A déli hunok elkínaiasodtak, amit a Kínai fal is mutat, hiszen ez a fal Bejtingtől északra alig 70 kilométerre húzódik, onnan viszont ma Kína határa 800 kilométerre van. Kínához tartozik ma északon Mongólia egyharmada, továbbá Mandzsúria, Ujguria, Kazahsztán, Kirgizisztán és Tádzsikisztán nagy része - a volt Hun Birodalomból. Elfoglalták Tibetet, ahonnan valaha akkora birodalmat kormányoztak, mint Európa.

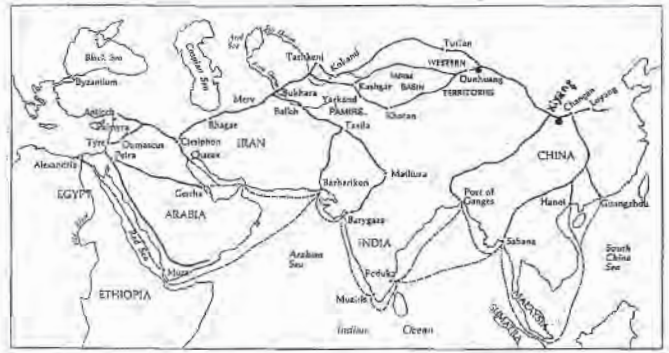
⁷ Lekli Béla: Togora (Ottogorra). A szkitiai őshaza másik folyója. In: Honfoglalásunk és előzményei. ZMTE 1997 ISBN 963856841 0. L: melléklet 20. sz.

⁸ Ügyeljünk, mert Arvisura címen jelenleg több hamisítvány forog közkézen

A kínai falépítők - nem tudni mely okból? - de kikerülték a Sárga folyó északi nagy kanyarját, hunok, turkok, mongolok szent helyét, Ordoszt. Nem tudni pontosan hová, de ide temették Dzsingiszt, továbbá számos hun, turk és mongol vezért. Az Arvisura szerint itt volt a hunok titkos központja. A csiszolatlan kőkor óta él ott ember, „Hetaoember“ a lelet neve, kora 35 ezer év.

A hunok helyét és történelmi szerepét a Kr. utáni 13. századtól a mongol-tatárok vették át. Kubiláj kán idején, 1279 táján egész Kínát uralmuk alá hajtották, Eurázsia síkságán Berlinig és Budáig törtek, hajóhaduk Japánt támadta, elfoglaltak a Kaukázusig minden területet, délen Indiába is bemultak.

Európa Belső-Ázsiáról mindezidáig alig tudott valamit. A tatár-kínából hazatérő utazókat börtönbe, bolondok házába zárták, mert olyan szamárságokat meséltek, hogy a tatárok a föld mélyéből fekete kőveket hoznak elő, azokat meggyújtják és jobban melegít, mint az égő fa. Olyan tűjük van, ami mindig és



A Selyem Út



mindenhol pontosan északra mutat. Hosszú csövek nagyot dörrennek, mire az ellenség katonáinak egész sora, nagy távolságban kidől. (Jegyezzük meg, hogy a görögöknek is volt olyan tűjük, amellyel hajóról felgyújtották az ellenség hajóit.)

Nem keresztények, mégis hiszik az egy égi istent. Emelkedett erkölcsükről, a közöttük élő tisztességről, szeretetről, ös-zetartozásról is teljesen hihetetlen dolgokat meséltek. El kellett pusztuljanak...



Sarkányos bejárat a palotába (Beijing)

Az északi hunok a kínai nyomás elől nyugat felé tértek. Balambér kán vezetésével 375-ben (kínai források szerint 370-ben) átlépték a Volgát és nyugat felé kergették a többi népet, főleg a gótokat. 453-ig az Alpoktól északra, gyakorlatilag urai voltak az egész mai Európának, kivéve talán a magas északot. Atila halála után (453) széthullott a birodalom, de Indiában még további 200 évig uralkodtak. Atila egyik fiának vezetésével onogur(néven) a Kubán-Don vidékén találjuk őket, a Krim táján élő hunok 525-ben felvették a kereszténységet.



Kígyós út Csicsen Icában (Mekszikó). Jobbról és balról egy-egy tollas kígyó

Ázsiában emberemlékezet óta minden uralkodó égi származású. A turk nyelveken kán, értelme kígyó, ami rangot is jelent. A sár-kán fehér kígyó, a kígyó pedig sárkány. Így van ez a majáknál is, ahol Kukulkán fehérbőrű tollaskígyó és éppolyan pikkelyes sárkánynak ábrázolják, mint a kínaiak. A kán majául is kígyót jelent és minden magasabb vezető kígyó (kán), ami azt is jelenti, hogy előkelő családból született, magas személyiség, de kígyó csak az lehetett, aki a próbákat kiállta. A kép (23. oldal) Bejningben, a császári palota azon belső útját mutatja, amelyen soha senki nem járhatott, csak a császár. Az egész út fehér márvány, a padlón „pikkelyes” sárkányok. Ábrázolásuk, beleértve a „pikkelyt”-is, pontosan olyan, mint Kukulkáné.



Szisi (CiXi) császárné (1835-1908) – „mezőkövesdi” fejdíszel

Sárkányistennő névre kereszteltek egy májusban született kam-bodzsai kislányt, akinek a bőre a hátán, a karján és a bal lábán pikkelyes, sötét és szokatlanul vastag. Mivel a helyi mitológiában a sárkány a hatalom és a bűvös erő szimbóluma, a csecsemőhöz naponta százak zárandokolnak, gyógyulásuk reményében. A szülők elutasították annak a japán orvosnak az ajánlatát, aki gyógykezelésre Tokióba akarta vinni a „sárkánybabát”. (Magyar Nemzet 1998. VII. 10.)



Tlakszala városban összegyűlt maja vezérek pont olyan formájú zászlókat visznek, mint a honfoglaló magyar vezérek. Ott van még a sárkány is, meg a vízszintesen vágott, piros-fehér zászló is

A sárkány a mi népmeséink állandó szereplője. Ott van a kígyó mindenütt a magyar művészetben: a Miska-kancsón, a pásztorboton, a szatmári parasztszekéren. Sárkány mindmáig az egyik leggyakoribb családnevünk. Sárkány lovagrendünk alakult (1408). A Thuróczi Krónikában (1488) a hétvezér egyike zászlaján kígyó van, ami sárkány. Az ott ábrázolt hét zászló közül az egyik olyan, mint ma a bajzoké.

Az Altaj-hegység vidékéről 550 táján előtört egy kiváló, harcias nép és úgy 740-ig türk (turk) kaganátus néven újra összefogta a volt Hun Birodalom népeit. Amikor a 650-es években a türkök birodalmát átmenetileg megdöntötték, azután alakult a Volga és a Don alsó folyása mentén a türkök Kazár Birodalma, fővárosuk a Kaszpi parti Itil. A 10. század végére ez a birodalom is szétesett. Tőlük nyugatra, a mai München vidékéig szerveződött egy új Kagánátus 565 táján, a Kína északi szomszédságából nyugat felé vonuló avarok birodalma, amely legnagyobb kiterjedése idején magában foglalta a prágai medencén át a duna tor-

kolatvidékéig nyúló területet. A birodalom központja a Kárpát-medencében volt, ahova 670 táján érkezett, a művészeti motívumaik alapján a régészek által „griffes-indás”-nak nevezett nép, amely beszélhette azt a nyelvet, amit ma magyaroknak nevezünk.

Az is nagyon valószínű, hogy talán hun töredéknépként, akkor már valahol a Kárpát-medencében voltak a székelyek elődei, sőt más szkíta-hun, esetleg kelta, pannon stb. népek is, amelyek legalábbis valami hasonló nyelvet beszéltek, mint a griffes-indások. Az viszont biztos, hogy ezek nagy tömegben megérték Álmos-Árpád honfoglalóit, a „palmették népét”. Álmos házából való királyaink büszkén vallották Atillát ősüknek és a Kárpát-medencébe hazajöttek, mint Atilla király örökébe.



A hétvezér a Thuróczy krónikában – 1488

Említsük még meg a dákokat, akik az alsó Duna mentén és a mai Erdély déli részén alapítottak országot. 86-ban megverték a rómaiakat, de 102-ben Trajánus legyőzte őket és 107-ig csaknem teljesen fölmorzsolódtak. Amit tudni lehet róluk, az mind a törökös népek világába sorolja őket, a Duna mentén akkoriban élt blak vagy bulak néppel együtt, akik Anonymusnál vlach néven szerepelnek.



A griff (föül), egy szkítának nevezett jelenetben



Indás tulipán



Indás palmetta

A dunhuangi barlangképek és a Sászi agyagkatonák

A Kínába utazó vegye észre, hogy ha ott valaki észak-kínainak mondja magát, akkor tudomására akarja hozni, hogy hun származású. Kínában a hun ma nincs otthon.

Szkiták, hunok, avarok aranyával tele vannak a világ gazdag múzeumai, de festményeiről, szobraikról kevesen tudnak. Nyelvük ismeretlen - de azért a szkiták nyelvét sokan iráninak mondják.

Dunhuang a Selyem Úton van, mindmáig hun környezetben. Könyvtárában mintegy ötvenezer kézirat vár legalább elolvasásra. Jegyezzük meg, hogy a Török Állami Levéltárban mintegy 70-80 millió kézirat hever. Ebből mintegy kétszázet feldolgoztak, úgy hárommillióról sejtik, hogy mit tartalmaz. A többről biztosan lehet tudni, hogy mikorra pusztul el végkép. Ezekután, talán senki sem csodálkozik azon, hogy amikor a magyar műveltség gyökereiről írok, akkor az olvasót térben és időben egy óriási útra viszem - és nagyon kevés tárgyi bizonyítékot sorolok. Olyan ez, mint az élet: értelme maga az út.

„Az iskoláinkban nekünk tanított világ-történelem nem tudott arról, ami Nagy Sándor macedon király hódításától keletre történt. Pedig minket azután igazán érintettek azok az események, amelyek központjában az ujjur és a kínai állam küzdelme állt.

Hogy kik is voltak az ujjurok, azt a „véletlenül“ épségben maradt dunhuangi Mogao-barlangok tartalma bizonyítja. Kínát a Római Birodalommal, a görög és a perzsa államokkal egy karaván út kötötte össze, ezen bonyolították Kr. e. a 3. századtól a kereskedelmet kelet és nyugat között. De az elnevezés: „Selyem Út“ egy német földrajz-tudóstól, Ferdinand von Rishthofen-től származik kb. 1870-ből.

Ezen az úton jutott el 1271-ben a 17 éves Marco Polo Perzsián, Közép-Ázsián, az Oxus folyón, a Pamiron, a Selyem Út déli ágán, Dunhuangon keresztül Kubala khán udvarába, Beijingbe.

A kis oázis, Dunhuang a Selyem Út fontos pontja volt: itt ágazott el a karaván-út déli és északi szárnyra, itt épültek a hegybe fúrva azok a templomok, kb. 1000, amelyekből épen megmaradt vagy 450 mind a mai napig. Ezek az emlékek keresztül üzennek számunkra a dicső ősök, kiknek létét elhallgatni lehet, de tagadni nem.

Lehetetlen ezen tanulmányba Dunhuang minden részletét belevenni, de ide kell sorolnunk néhány adatot, hogy a későbbi megállapítások jelentőségét valóban értékelni bírjuk. Idézzünk a Genfben, az „Edition Olizan“ kiadásában megjelent 'Route de la Soie' című munkából:

‘Az első külföldiek, akik ellátogattak Mogao-ba, az orosz utazó, Nikolai Prejewalsky és egy magyar geológiai expedíció volt, mindkettő 1879-ben. De az 1900-ban tett felfedezés - írások és festmények a 17. számú barlangban - egy Wang Yuanlu nevű taoista szerzetes (állítólagos „abbé“) által, vonzotta az orientalistákat igazán Dunhuangba. A könyvtár 50.000 kézirata vallásos írásokat, történelmi dokumentumokat, szokás-jogot, irodalmat, művészetet, matematikát, orvosi tudományokat és közgazdaságtant tartalmazott; mindezt a 11. században budista szerzetesek rejtették el valószínűleg azért, hogy a háború pusztításaitól megkíméljék (úgy látszik ismerték Kutejba nevét). A tartományi hatóságoknak nem volt pénzük az értékek elszállításához, tehát elrendelték a barlangok lezárását.

1905-ben a Hami-ban tett látogatásakor Albert von Lecoq hallott a felfedezésről. De nem volt elég ideje... Kashgarba kellett mennie; így elszalasztotta a mesés kincset.

Sir Aurél Stein 1907-ben ért Dunhuangba és meggyőzte a taoista szerzetest: nyissa ki neki a barlangot. Stein tolmácsával titokban éjjeleken át vizsgálta a köteteket. Kínai, ujjur, szogd, tibeti és szankszrit kéziratosokat találtak, köztük a Gyémánt Sutra egy változatát, amelyet 868-ban nyomtattak - tehát ez a világ legrégebbi nyomtatott könyve!

Stein majd 10.000 okmánnyal és festménnyel hagyta el Dunhuangot - amelyekért a taoista szerzetesnek 130 fontot fizetett, hogy azt a barlangok restaurálására fordítsa. A Stein-gyűjteményen ma a British Museum és a Delhi Nemzeti Múzeum osztozik.

A híres francia kína-specialista, Paul Pelliot, 1908-ban megtekintette a barlangot - nem tudva, hogy Stein már megelőzte őt és elképedt a látottakon. Egy gyertya világánál naponta az iratok ezreit tanulmányozta, a legértékesebbeket kiválogatta és tárgyalások után 90 fontot fizetett, hogy azokat elvihesse. 1911-ben, Zuicho Tachi-Bana, az Otani gróf missziójából (Japán) nyolc hetet töltött az anyag kiválogatásával; 1914-ben az orosz Sergei Oldenburg követte őt. (Guides Olizane: Route de la SOIE. Sur les traces des grandes caravanes. 97-100 oldal).

Az irodalmi emlékeken kívül nagy számban kerültek elő magánügyekre vonatkozó íráskorok, oklevelek, szerződések. Lecoq azt mondja, hogy ezekből az oklevelekből biztos következtetést vonhatunk a törökség akkori magas kultúrnívójára, a földművesek egy része úgy látszik értett valamiféle kézi mesterséghez is, és esetleg rabszolgák igénybevételével ipart is űzött. A lakosság jóléte olyan magasan állott, amilyenre Európában csak a 19. század közepén emelkedett. Ami pedig, (nem tekintve a művészetben való nagy fölényüket) az általános kultúrát illeti, az versenyez a mai európai állapotokkal is. Az oklevelek egy nagy részén nyomatékosan ki van emelve az, hogy a szerződések egyike írta a szerződéseket. És dacára annak, hogy egyszerű közemberek voltak, a jogi formulákat hibátlanul alkalmazták, ami azt jelenti, hogy ezek köztudatot képeztek, s általános használatban voltak. Törvényeik is mutatják magasrendű fejlődésüket és kiválóan rendezett joggyakorlatukat.

Mindezek az íráskorok túlnyomó részben papírosra vannak írva. Századokkal előbb, mint Európában, már ismerték a papírost, sőt annak többféle fajtáját. A papír nem volt az ő találmányuk, Kinától tanulták. A Tarim-medence, s ennek Turfán vidéke majdnem Eurázsia kellős közepe. Így, mint egy Leideni palack, gyűjtötte össze az ujugorság hatalmas kultúrfelfogó képessége a vele érintkezésbe került összes kultúrát. Látszik, hogy ez a nép nem szolgailag vett át, hanem az átvett megemésztette, tökéletesítette. Így például a nagy számban talált nyomtatott könyvek, amelyek félezer évvel hamarabb készültek, mielőtt Európában rájöttek volna erre a mesterségre, bizonyítják, hogy különféle betűtípusokkal és szétszedhető jegyekkel dolgoztak.

Európa mai kultúráját a papíros és a könyvnyomtatás föltalálásának köszönheti. Ez volt, ami rövid pár század alatt megteremtette a mai európai kultúrát. Az ősi Kína is a papírnak és a nyomtatásnak köszönheti kultúráját, bár náluk a mozgatható betűk kifejlődése nem számított, hiszen nekik kőbetűírásuk van. *Az ujugorok mozgatható betűikkel, félezer évvel hamarabb taposták azt az utat, amely nagy és általános kultúrához vezethet, mint az európaiak.*

Nálunk elismerték azt, hogy a papíros kínai találmány, de mindig azt hangoztatták, hogy ez csak Európában fejlődött olyan ezerféle célra való felhasználásra, amilyenek ma ismerjük. Ez a legnagyobb tévedés, mert Kinában már időszámításunk előtt a legfinomabb minőségű s többféle növényrostokból készült papírt, sőt celuloze papírt is készítettek. Rájöttek arra is, hogy simítással és préseléssel az írás és rajzolás céljaira megjavítsák a durva papírt. Ezen kívül kartont, pakolópapírt, papírszalvétát és toalettpapírt is gyártottak. Máskülönb az egyiptomiak is tudtak papírost csinálni. Mikor erre rájöttek, nagy nehezen elismerték, hogy ezt a hatalmas kultúrtényezőt nem a 15. századbeli olasz-németek találták ki, hanem azt mondták, hogy az arabok. Stein Aurél 1911. évi expedíciója hozta aztán a döntő bizonyítékot, hogy már a Kr. u. 2. század közepén Kelet-Turkesztánban is ismerték a rongypapírt. A későbbi leletek bebizonyították, hogy az ujugoroknál éppen olyan közkeletű volt a papíros, mint nálunk, Európában. Sőt, egyenesen bizonyos ma már, hogy az ujugorok háborúi folytán terjedt el a papír ismerete nyugat felé. Tudjuk, hogy a 8. század közepén Szamarkand már az arabok kezében van. Innen folytatnak háborút az ujugorok ellen. A hadifoglyok között többen voltak olyanok, akik értettek a papírgyártáshoz. Ezekkel készítették az arabok az első papírost, s aztán megtanulva ezt a mesterséget, jó darabig ők lettek Európa papírszállítói.

Éppen ilyen csúfosan omlott össze a másik nagy találmánynak, a könyvnyomtatásnak, az európaiak által maguknak vindikált föltalálása.

Guttenberg találmányát Coster holland nyomdász részére akarták a háború előtt elvitatni, 1925-ben aztán az eddig csak elméletileg, a nyomtatványokról látszó bizonyítás mellé, megjött a tárgyi bizonyíték is. *Ekkor találtak egy teljes nyomdafölszerelést mozgatható, fából készült betűkből. Így a legrégebb betűnyomtatás nem Európa, hanem az ázsiai turán törökség találmánya.* Azóta bebizonyult, hogy Kinában majdnem 2000 év előtt egy kínai kovács készített vasból mozgatható betűket. Ezek azonban, mint fentebb említettük, a kínai írás nehézsége miatt sohasem lettek általánosak. Ezzel szemben Koreában éppen úgy el volt terjedve, mint az ujugur törökségnél. *A legrégebb ismert nyomda és nyomdai betűk ujugur betűtípusok.*

Az ujugorok legyőzésével (1207) nem pusztult el az ujugur kultúra, hanem átment a mongolok kezébe. Azt lehet mondani, hogy az egész ujugur tudomány átköltözött Mongóliába, ahol minden vezető pozícióban ujugorokat találunk. Ők a tanítók, a diplomaták, a mérnökök s a hadvezetés művészei. Éppen ezért *meggondolatlan, sőt rosszakaratú állítás az, hogy a világhódító mongolok műveletlen barbárok lettek volna.*

Olyan hatalmas hadsereget, amilyenekkel a mongolok dolgoztak, csak a világháborúban látott még együtt az emberiség.

A mai technikai kor minden segédeszközének a felhasználásával sem működtek a világháború hadseregei s ezeknek élelmezése és utánpótlása pontosabban, mint a mongoloké. A mai modern katonai térképek híján a mongol hadvezetőség jobban tisztában volt a terepviszonyokkal, s jobban ismerte ellenfelének erejét, mint a világháború híres hadvezetői. Azt is említettük, hogy a mongolok már ebben az időben, amikor még Európa a puszkaport sem ismerte, tüzfegyvereket és ágyukat használtak. Ehhez járul még az azóta kiderített tény, hogy 1241-ben a mongolok Liegnitznél a német lovas sereget gáztámadással semmisítették meg. *A mongoloknak pedig ebben az időben az ujugorok voltak a hadi mérnökei.*

A mongolok diplomáciai nyelve hosszú időn keresztül az ujugur volt. A pápák vatikáni levéltárában 1920-ban fedeztek föl egy ujugur nyelvű levelet, amelyet Dsingis unokája, Kujuk khán a 13. század közepe felé intézett a pápához. Ugyanezen időből van az a följegyzés, hogy Gazán khán nyolc nyelvet beszélt, tehát az akkori világ kultúrnyelveit, a kínait, az arabot, a la-

tint és az ujjurt is tudta, a mongol anyanyelvén kívül. Mikor a persiai mongol khánok a pápák és az európai uralkodók szövetségét keresték a szaracének ellen, ennek az egész mozgalomnak az ujjur nesztóriános keresztények állottak az élén.

Egyidőben közel volt a mongol udvar ahhoz, hogy a keresztény hitre térjen. Ez a hatás is az ujjur-nesztóriános keresztények munkája volt, s ha az ellenpápa veszekedése miatt el nem késik, sőt lehetetlenné nem válik a térítő papok kiküldése, az egész mongol világbirodalom uralkodó vallása a keresztény lett volna. Ma már tudjuk, hogy *1281-ben a bizánci udvarban* a pápánál s *a francia és angol udvarban megfordult mongol követ*, aki a feljegyzések szerint tökéletesen beszélt a latin nyelvet, a nesztorius keresztény egyház fejének, a *Bagdadban székelő Rabban Markosnak öccse, Rabban Szauma volt. Követtársa pedig Argun*, szintén ujjur ember. Bagdad első kormányzója ujjur tábornok s ujjur mérnökök azok, akik a mezopotámiai öntözőcsatorna rendszert megjavították. Abulgazi török történetíró azt írja munájában, hogy *Dsingisz khán* uralkodásának idejében a tartományok kancellárjai és katonai főméltóságai mind ujjurok voltak. Kínai feljegyzésekből pedig tudjuk, hogy *a mongol hódoltság idejében a kínai főhivatalokat ujjurok töltötték be. A persiai mongol khánok udvarában Rasideddin* szerint a csillagászok, filozófusok, történetírók, mind ujjurok. Azt is írják a följegyzések, hogy a 13-14. században velencei és génuai kolónia is volt itt, a khánok udvarában, ahová a világ minden részéből, Franciaországból, Angliából, Aragóniából és a pápától is érkeztek követek. *1294-ben már papírpénzt is nyomattak. Rasideddin* ugyanezen munkájában már leírja az ujjurok blokknyomásának a módját.

Tankönyveinkből sokszor olvastuk és tanultuk, hogy a középkori századoknak arab és mór népe sokkal magasabb kultúrájú volt, mint az európaiak. Tanultuk, hogy a természettudományokban, matematikában, fizikában, mérnöki tudományban, építészetben, orvostudományban ők lettek Európa mesterei. És az eddig annyira megcsodált nagy és hatalmas arab kultúra, úgy ahogyan ma megbizonyosodott előttünk, nem volt egyéb másodkéztudásnál, mert az igazi kultúrteremtők, a kultúra igazi nagy mesterei az ujjurok voltak, az arabság pedig sémi vérehez híven, kitűnő utánzója és értékesítője lett az ujjuroktól eltanultaknak.

A kiásott évezredek emlékei tanúságot tesznek arról, hogy az ujjurok más téren is mesterei voltak a későbbi korok fejlődésének. *A napfényre került fegyverek, zászlók, lovagi ruhák, melyek Európába csak a kereszties háborúk idején jutottak el, a Tarim-medence vidékén már századokkal előbb előfordultak. A lovagiasság, a lovagerények, melyekre Európa lovagjai annyira büszkék voltak, sok-sok századdal előbb kifejlődött a turáni népeknél s virágkorát élte Turfán vidékén akkor, amikor Európában még híre-hamva sem volt. Összeroppan ezek mellett a tények mellett Nyugat minden büszkesége. Kelet járt elől, s Kelet csillaga a turáni ujjurság volt.* (Baráthosi Balogh B.: *Elpusztult hunos véreink*. pp. 93-109)

Jellemző, hogy a történetíró Baráthosi Balogh Benedek, aki az ujjur-magyar rokonság híve és az ujjur műveltség csodálója, nem tud Thúry József munkásságáról! Thúry könyveit egy generáció alatt eltűntették, kiemelték a könyvtárakból, így ő nem vehette számba a - sok között - négy legfontosabb íronál található bizonyító anyagot. Ez az anyag ad választ Baráthosi Balogh Benedek kérdéseire. Főleg két perzsa, egy török és egy kínai történetíró munkájában van a magyar őstörténet bizonyító anyaga, de mind a négyen kiemelik, hogy információikat az ujjurok történelmi krónikáiból merítik!

Mint azt tudjuk, a *Lecoq* által „kimentett” 233 láda ujjur anyag Berlin ostrománál részben megsemmisült, de a *Stein Aurél* révén a British Múzeumba, Delhibe, stb. került kéziratok (több mint 10⁷000) megmaradtak. Azok elolvasása, kiértékelése csak több tudós életműve lehet. De annyival tartozik a British Múzeum a tudománynak, hogy legalább a birtokában lévő könyvek jegyzékét közölje az ujjurokkal és a magyarokkal. Lehetséges, sőt valószínű, hogy az ujjur és az oguz krónikák eredetije - amelyekből *Dsuvejni, Rasideddin, Abulgázi és Csao-Juan-Phing* annyit idéz - került a British Museum birtokába.“ (A 33. oldaltól idáig idézet)⁹

Idézzünk kínai forrásból is: „A Magao barlangok Dunhuangban, Ganszu tartományban vannak, a klasszikus kínai művészet legnagyobb tárháza, ami jó állapotban megmaradt. A fargás az időszámítás utáni 366-ban, a keleti Han dinasztia idején kezdődött.“¹⁰

Egy 1998-as német (Dumont) útikönyvből idézzünk (nem fordítás, összefoglaló). „Meodun hun vezér (Kr. e. 209-174) öszefogta az északi törzseket a Balhas-tótól a Bajkál-tóig és dél felé kb. a 40. szélességi fokig. (Hozzáteszem, hogy ez dél felé az Altaj-hegység - Sászsi - Bejijing vonala. Dunhuang ettől a vonaltól jó 400 km-re északra van. Cs. Gy.)

A Selyem Úton Dunhuang fontos várossá nőtt, Ázsia leggazdagabb városa volt százezer lakóssal. Legfőbb nevezetessége az 1899-ben felfedezett és 1981 óta a turisták számára is megnyitott barlangvilág. Az eredetileg 1000 barlangból mára 492 megmaradt, ahol 4500 m² falfestmény látható. A barlangban egy könyvtárat is találtak, amelyet 1036-ban befalaztak. Itt 50.000 dokumentumot, műtárgyat találtak, amelyek a 4.-től a 10. századig készültek. 1907-ben kutatók jártak itt, akik ezrével vitték el ezeket a tárgyakat. A falfestmények egyaránt betekintést adnak a pusztai népek világába, az arisztokrata életbe és a budizmus világába.“

Ugye milyen szépek a palmetták a kép alján!

Sejtelmük sincs a kutatóknak arról, hogy a barlangokban a munkások és a művészek hogy láthattak, mert égésterméknek még a legfinomabb műszerekkel sem sikerült csak nyomára is bukkanniuk - akárcsak az egyiptomi vagy a maja piramisok kutatóinak. A rendelkezésünkre álló, aránylag kevés eredeti anyag is megengedi azt a megállapítást, hogy a dunhuangi képek inkább idézik Chorezm hangulatát, mint a klasszikus kínaiét.

„Az ókori Khorezm magas színvonalú és sajátos művészeti kultúrát teremtett. A monumentális építészet, mely meglep bennünket büszke, hatalmas formáival, a monumentális agyagszobrok, terrakotta szobrocskák és relifek pompás plasztiká-

⁹ Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet. II. ZMTE 1999. ISBN 963 85684 4 5. pp. 41-47. Nagy Gyula egyesületünk tagja. Újabb időben ő volt az első magyar, aki nagyobb kutató utakat tett Belső-Ázsiában. Szóban és írásban ő irányította a magyar kutatást ebbe az irányba. Kanadában ő szervezett ösztöndíjat, amivel Du Yaxiong Magyarországon tanulhatott. Du, hun nevén Bátor, észak-kínai, egyesületünk alapító tagja

¹⁰ Dunhuang Murals. Beijing Slides Publishing Co. China. 1999



Vadászjelenet Dunhuangból. Hátra nyilazó hun képével



A Palmettás nő Dunhuangban

ja, az antik khorezmi pénzverők finom művészete és végül a falfestmények grafikai és festészeti mintáinak gazdag skálája, a maguk egészében gyökérig eredeti és teljes komplexumot alkotnak, mely a régi khorezmi civilizáció alkotóinak ábrázoló készségéről és művészi tudásának önállóságáról, erejéről és érettségéről tanúskodik. A „Hárfásnő“ és társai a régi művészetnek a kutató számára legnehezebben megközelíthető világára, a zene világára derítenek fényt. Ismerjük azt a szerepet, amelyet a késői középkorban és az újkorban Belső-Ázsia népei zenei kultúrájának történetében a klasszikus khorezmi zenei iskola játszott. A kezében „asszir“ hárfát tartó művésznő finom alakja új láncszeme azoknak a fentebb vizsgált kapcsolatoknak, melyek a régi khorezmi civilizációt forrásainál az elő-ázsiai világgal összefűzik és egyben a későbbi, középkori és jelenkori khorezmi magas fokú zenei kultúra őstörténetének is becses emléke.¹¹

Figyeljük meg: a lovaskatonák zászlaja hétágú, a kocsin lévő zászló ötágú. És most vessünk egy pillantást a következő képre. Árpádok korából két eredeti zászló maradt, mindkettő a Berni Történelmi Múzeumban van (L: mellékelt könyveink jegyzékében a 18. sz.). A magyar zászlón is még a bojt is ott látható, (37. old.)

Utazzunk Dunhuangból - a 40 szélességi fok mentén keletre - 1300 kilométert és e vonaltól kissé délre találjuk Sziánt (Xi'an), Sánssi tartomány mai székhelyét (L. 31. oldal). A város története, egy egész kínai történelem. Lakott hely Kr. e. 6000-ben. Kr. előtt 206-tól Kr. u. 906-ig Kína fővárosa. Határába számos főember temetkezett. Található itt budista szenthely, konfucianus templom, nesztoriánus keresztény kápolna és mutogatják azt a szobát, ahonnan Csang-kaisek pizsamában menekült.



*A Hárfásnő Chorezmben (Sz. P. Tolszov után)
Ikertestvére a Palmettás nő Dunhuangban*



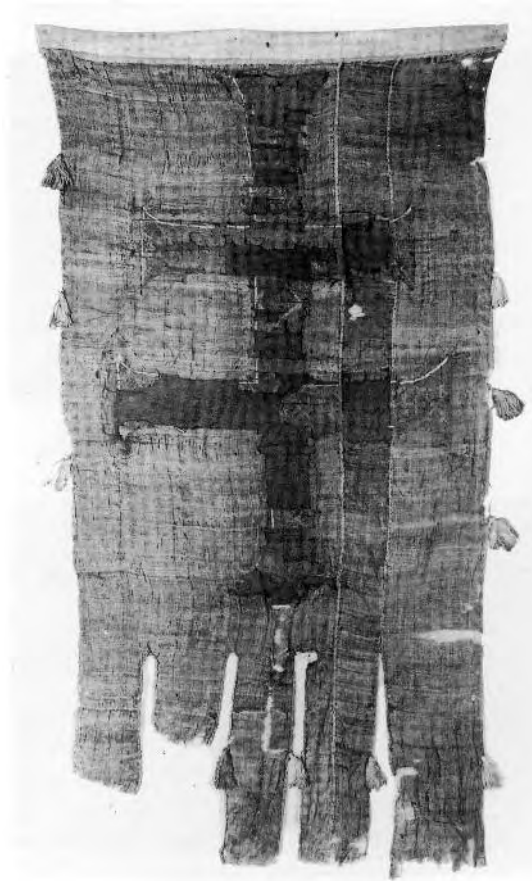
Lovasok zászlóval – Dunhuang



*A lovaskatonák és a kocsis biztosan a hunokat idézi.
Rövidesen találkozunk velük Sánssiban*

¹¹ Nagy Gyula idézett munkája (100. oldal)

Minket leginkább érdekel Kína első császáranak, Shi Huang Di (Kr. e. 259-210) a várostól 7,5 kilométerre lévő sírkertje, amelyet 1974 óta folyamatosan föltárnak.



Árpád-kori magyar zászló
Berni Történelmi Múzeum



Székelyek érkeznek a kínai határra - mondom én.
A kínai (katona?) „tógában“, a székelyek fehér
„harisnyában“, kucsma a fejükön - akár ma.
Lovas nép nadrágban jár (Dunhuang)



Hun korona – Aluceideng
Kr. e. 1. évezred

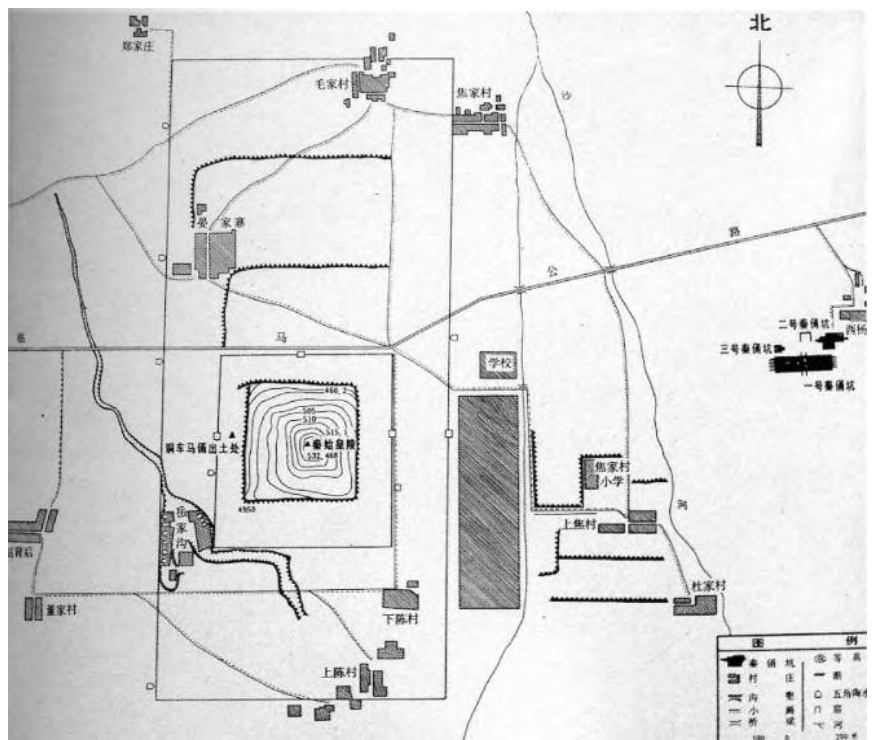


Kelta arany sisak
Csomaköz – Kr. e. 3. század

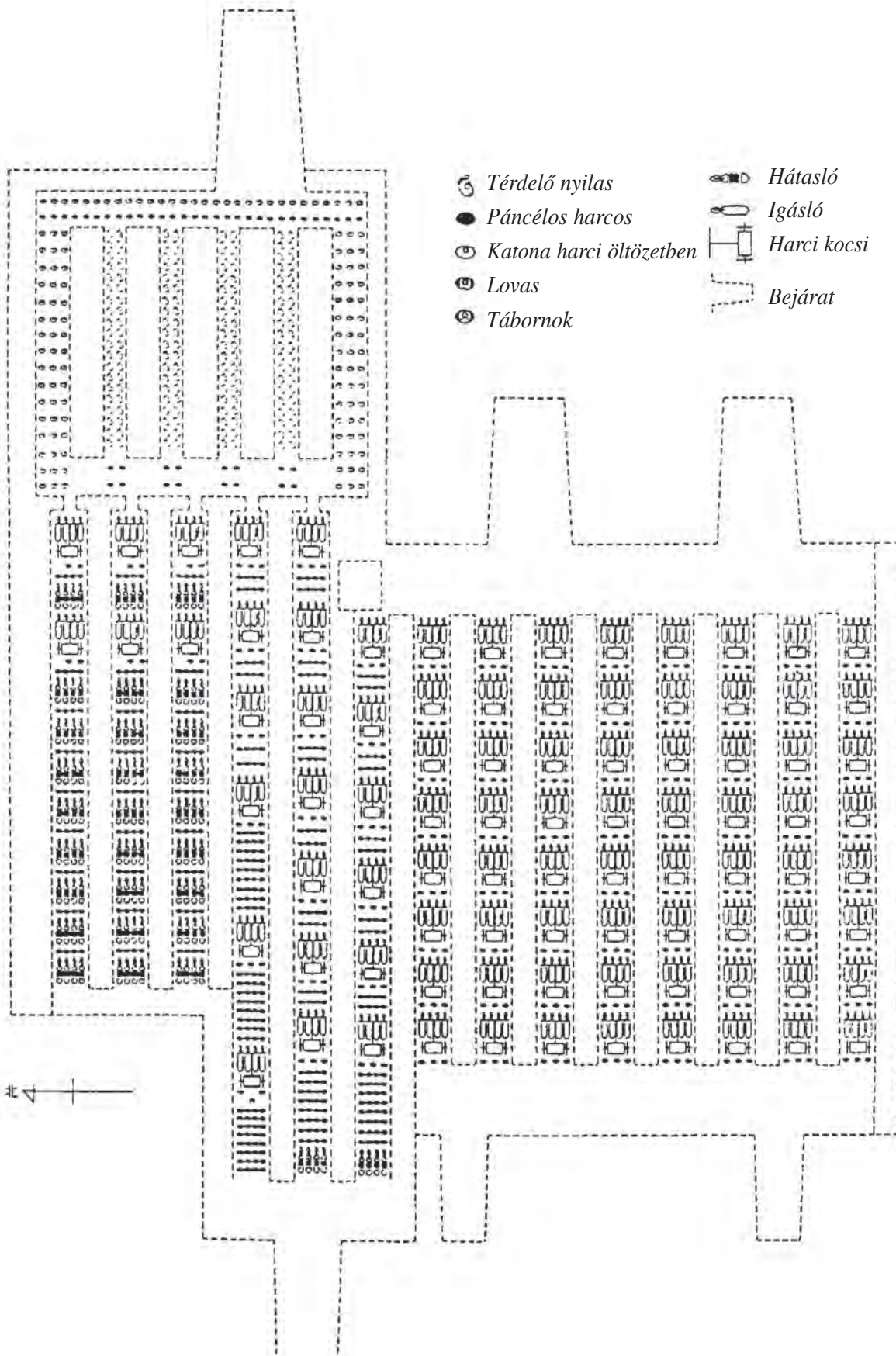
Noha 2200 évvel ezelőtti eseményről van szó, története jól ismert, az előzőekben Ordosz kapcsán említett Szima Csien történetíró írásából. A munkát Kr. e. 246-ban kezdték és 38 évig tartott. Egyes időszakokban 700'000 ember dolgozott rajta. A császárral elevenen eltemették minden feleségét, aki nem szült gyermeket, a biztonsági berendezés mérnökét és építőit. Tegyük hozzá, hasonlóképpen, mint Egyiptomban a fáraókat, de Atillát is így temették. A sírhely kelettől nyugatig 345, déltől északig 350 méter és 115 méter magas volt. Eredetileg piramis formája volt. Jegyizzük meg, hogy mára a piramiskutatók az egész földkerekségen kimutatják a piramisok jelenlétét. Európában is több tucat piramis van.

Az egész sírkert nagyságát 56,25 négyzetkilométerre teszik, több mint 400 kutatóhely van, ahol eddig több mint 50'000 értékes régészeti és műtárgyat találtak. A császár sírhelyéhez még nem nyúltak.

Feltártak három termet, a legújabb 14'260 négyzetméter, amelyben 6'000 életnagyságú, agyagból készült katona és 40 fából készült harci kocsi van. A fegyvereket krómsófordalékkal tartósították.



A sírkert (alaprész). A satírozott részekben folyik a föltárás



2. sz. terem (alaprész)

Minden színes, festett. A katonák szépen, harci rendben állnak. Az oldalvédek oldalra néznek, a hátvédek háttal állnak. A tábornok 196 cm magas. Ki látott már ekkora kínait?



Agyagkatonák, s mindnek gyönyörű...



...tömött bajusza van!

Minden leírás kiemeli, a legkisebb részletig menő aprólékos, pontos kivitelezést. Több utcát képet, köztük sok arcot végignéztem: ezek a katonák mind hunok. Mít mond erről a tudomány?

A kínaiak embertani felosztását Lin Csang-san végezte el 1937-ben – jobb máig nincs.¹² (Rövid összefoglalásom a kínaiakról.)

- 1) Huangho típus (kínai őshaza). Haja durva, egyenes. A testszőrzet szinte teljesen hiányzik.
- 2) Csangcsiang típus. A kínaiak több mint fele. Valószínűleg északi ősökől erednek. Haj sötétbarna. Testszőrzet ritkán fejlett.
- 3) Csucsiang - dél-kínai típus. Haj fekete, testszőrzet gyér, szakáll épphogy van.



Tehát: minél délebbre jutunk, annál „inkább“ kínait találunk; minél kínaiabb, annál gyengébb szőrzet a testen.

Lehet, hogy van ott más kép is, de én csupa nagy, tömött bajuszos embert láttam. A ló pontosan az a „taka“-fajta, ami eurázsiai és még a honfoglaló magyarok is ezzel jöttek. De pont ilyen volt minden nagy lovasnép lova: mész, pártus, szkíta, hun, turk, avar, magyar, tatár. Magassága 1.72 méter, hosszúsága 2.03 méter.

Észrevesszük, hogy a lovon nincs kengyel. Nyilván ígásló, a mellette álló katonánál sincs fegyver, noha páncélba van öltözve. Lehet a másik ok, hogy a kengyelt akkor még nem ismerték? Egyes kutatók a kengyelt avar, más kutatók magyar találmánynak tartják.¹³ A kiállítás egyik tárolójában mutatnak kengyelt.

Vegyük szemügyre a díszes kocsit.

Ez a kocsi is pont olyan, mint az előzőekben bemutatott festményen, Dunhuang barlangjában (*L. 36. oldal*).

Igaz, hogy a keleti népektől a rómaiak eltanulták a küllös kerék készítését, de



Lovas és ló



Díszes kocsi Szenszi tartomány, Szián városában

¹² Kiszeli István (egyesületünk tagja): A Föld népei. Ázsia. Gondolat. Budapest 1984. ISBN 963 280 813 4. pp. 492-496

¹³ Bartha Antal: A magyar nép őstörténete. Akadémiai 1988. ISBN 963054508X p. 131



Palmettás ló homlokdísz



Palmettás kocsidísz

Sánszi Kr. e. 240 tájáról

ebben az időben Európában - rajtuk kívül csak a Kárpát-medencében használták. Viszont ilyen finom küllős kereket, mint amit itt látunk, a rómaiak néhány száz évvel később sem készítették.

Nem tudom itt színesen bemutatni, a kocsí oldalán a festményt, mert igen nehezen látható. Viszont stílusa, színharmóniája teljesen megegyezik a dunhuangi hun festészetével. Képet tudok azért mutatni a lószerszám homlokdíszéről, de a kocsiról is.

A kocsit díszítő, festett részen is ott vannak az indavégi palmetták. Pont olyan szépek, mint a dunhuangi barlang, itt bemutatott Palmettás nő (L. 36. oldal) képén. Ezek bizony ugyanazok a palmetták, mint amik Álmos-Árpád honfoglalóira oly jellemzőek.

Valamint ott vannak hű palmettáink első István királyunk lovasszobrán is, mindmáig, Bamberg dómjában.



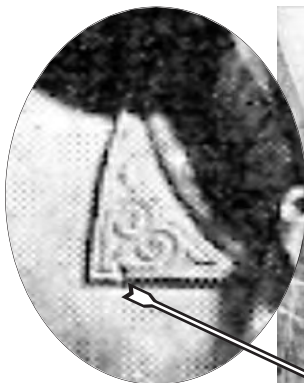
Szakrális aranyedény palmettás díszítéssel az oldalán és a fülén



Palmettás nyeregdísz

Mindkét tárgy a zempléni fejedelmi sírból való, Kr. u. 900 tájáról

Palmetták vannak a szobor talapzatán, de a nyeregtakarón is. Az bennünket már ne zavarjon, hogy a német szakirodalomban azt állítják, hogy ábrázolhatja Nagy Konstatin császárt, vagy Szent Györgyöt is - nemcsak a mi derék István királyunkat. Ebben a templomban a legkisebbtől a legnagyobbig, minden készítője ismert - e szobor alkotója ismeretlen. Készült 1230 táján - nem tudni hol és mikor. Nem készült Európában ilyen lovas szobor Marcus Aurelius óta, nincs ilyen lovasszobor egyetlen templomban se, az egész lovagkorból nincs egy valamire való lószobor. Ezen a szobron - megállapítják - minden szokatlan, egyedülálló. Király - mert koronás, papi ember - mert nincs fegyvere. Nem tudják ki lehetett abban a korban egyszerre király és papi ember. Mi tudjuk: a mindenkori magyar király, mert ő apostol is, akár a pápa.



A bambergi lovas, 1230 tájáról

Összefoglaló helyett

Rudabányán 2,5 millió éves emberi csontokat, Vértesszöllösön 450 (250?) ezer éves emberi koponyaleletet találtak. Obszidián lelőhely és feldolgozó telep volt Tarcál, Tokaj, Csitár. Az erdélyi sótelepekért harcok dúltak a legutóbbi időkig. Egyiptom sírjaiban Erdélyből származó aranyból készült tárgyak ismeretesek. A Kárpát-medencében találták az őstulok csontvázát, - a tulokból lett a mi derék házi tehenünk. Erősd, Vincsa ókori fémfeldolgozó telep - magasszintű műveltség színhelye. A legrégebb európai gén kora azonos a bükkki kultúra korával, a Kárpát-medencétől nyugatra nem található.

Az időtávolság, kétségkívül óriási - történelemírásunk nem képes áthidalni. Miként az előző lapokon, általam fölvezolt rendszert sem tudja még senki magyar történelemmé rendezni. Jogos a kérdés, hogy miért nem?

A most készülő nemzeti alaptanterv tervezetét az egyik oktatási miniszterünk hozzászólásra elküldte egyesületünkhöz is. Csak a történelmi részhez szólunk és kifogásoltuk, hogy a mi történelmünket - a honfoglalástól visszafelé - így kell tanítani: római, görög, asszír. Megírtuk, hogy a többi európai népek ez így jó lehet, nekünk is van közünk a dologhoz. Ám, a mi történelmünket a lovasműveltségből kell eredeztetni. Választ nem kaptunk.

Nem akarom megkerülni a finnugor kérdést, noha mindenki ismerheti eléggé, hiszen tanítják iskoláinkban. Itt mégis annyit, hogy ha tényleg léteznek nyelvcsaládok, ami fölöttébb kétes, akkor nyelvünk lehet ennek a családnak a tagja, megállapítása a nyelvtudomány dolga, de ettől nem leszünk finnugorok. A finnugor nyelvészek által legközelebbi nyelvrokonainknak minősített ugorokhoz, az embertan megállapítása szerint, semmi közünk. Az előbb említett európai-római-görög-asszír vonalhoz sincs sok közünk, mert őrájuk az A-AB, miránk a B-AB vércsoport a jellemző. Az embertani jellemzők sokezer évig állandók - a nyelv gyorsan változik, sőt cserélhető. Tehát a pusztán nyelvi rokonság, a legjobb esetben is legfeljebb csak másodlagos rokonságot jelenthet.

Pont így nem vagyunk se szumérok, se hunok, hiszen mi állítjuk magunkról és nyelvünkről is, hogy magyar. Műveltségünk gyökerei viszont igen messze nyúlnak. Íme még egy gondolatör.

Valamennyi, hivatalos, latin nyelvű iratunkban koronánk neve: Sacra Regni Hungarici Corona – azaz Magyarország Szent Koronája, a magyar király pedig Rex Hungarorum.

Más írásaimban¹⁴ tisztáztam, hogy nem a király, vagy a királyság, hanem az ország (regnum) koronájáról van szó, és nem szent (sancta) hanem sacer, tehát (pl. hagyományaink által!) megszentelt ez a korona. Igenám, de a Rex Hungarorum miért magyar király? A Regni Hungarici miért Magyarország? Ha Magyarország az Hungaria, akkor minek kell oda még a regnum is? Kétszermond, kétszermond?

Az -orum, az -ici latin szóvégződés. Kínai forrásokból tudható, hogy a HUN – hun szó, a hunok önmagukra értették. Akkor mi a GAR? Igen régi nyelvben keresendő, latin nem lehet, mert máig ott van: Dzsungar, Kasgar, Bulgar, Hungar. A -gar pedig jelent területet is, népet is.

A szumér nyelv egy kutatója hívta fel a figyelmemet az alábbiakra: Labat szumér lexikonjában a 333. számú jel feloldása GAR, KAR, jelentése kötelék, bilincs, lánc. A 376. számú jel is GAR, KAR, de alapjelentése vízvédő töltés. Jelenthet tehát valami területet és valami közösséget is - tehát mindkettő bírhat ország értelemmel. Nekem ez a megoldás azért tetszik, mert Szent István királyunk óta 1846-ig a latin nekünk - Európában egyedülállóan - szinte anyanyelvünk. Tehát kitűnően tudunk latinul. Nem így a többi európai, aki – ráadásul – máig nemigen érti az „ország koronája“ fogalmat. Tehát kitűnő, tudós eleink, a Hungarici Corona (Hunország koronája) pontos latin kifejezés elé, a „gyengébbek kedvéért“ odatették a regni szót, miáltal félreérthetetlené tették, hogy a Sacra Regni Hungarici Corona annyit tesz, mint a Hunország Szent Országkoronája. Értelemszerűen, tehát a király is a hunok, de még inkább a Hunok Ország (Rex Hungarorum) királya.

A jobb megértés kedvéért említsük meg, hogy a mi népünk, latinul gens(=nemzetség) Hungarorum, szó szerinti fordításban tehát = hun nemzetségek, mégpontosabban: hunok országának nemzetségei (tehát több nemzetség!). A nation később jelent meg, szintén latin szó és annyit tesz, mint több gens, azaz több nemzetség-csoport együtt.

Ehhez csak annyit, hogy aki régi dolgainkat kutatja, az új latin szótárainkat kézbe se vegye, mert úgy jár, mint sok új kutató. Dolgozzon inkább Szenczi Molnár Albert, esetleg Pápai Páriz Ferenc szótárával.

Az általam előző oldalakon fölvezolt kép természetesen elnagyolt, sok esetben pontatlan. Lehetne a bizonyítékok és el-lenbizonyítékok tömegét fölhozni - én mellőztem a jólismert tényeket, inkább a nagyobb összefüggésekre korlátoztam magam.

Nem erőltetem, de megemlítem, hogy újabban több szakíró felveti, hogy túl sok a megoldatlan kérdés, az ismeretlen eredetű nép, és népek eltűnni sem szoknak. Például Mexikóban találtam a könyvet, amelyet az illetékes hatóság iskolai oktatásra ajánl. A könyv 14. és 15. oldalán írja, hogy szerinte a maják az Atlantiszról származnak¹⁵. Egyesületünk Hawaiban élő tagja, az egyetem könyvtárában, a CIA országokénti kiadványából, pontos földrajzi koordinátákkal, több mint tízezer olyan Kárpát-medencei földrajzi nevet gyűjtött, amely a világban megtalálható. Gyűjteményének a „Tamana“ nevet adta, mert eddig 34 országban talált, több mint száz Tamana Japántól Skóciáig, egyedül pl. Pakisztánban közel százat. Tamana falu volt Bács megyében, elpusztult a 16. században.

Az effajta történelemszemlélet Magyarországon üldözendő, amint az is, ha valaki a finnugor világon kívül kíván kutatni. Még az ilyen kutatásokhoz szükséges nyelveket sincs aki tanítsa. Ösztöndíj ilyesmire nincs.

Pedig érdemes körülnéznünk a világban: az ősi természeti népeket mindenütt írtják: Észak-, Közép- és Dél-Amerika, Ausztrália, Afrika, indiánok, aborigének, tamilok, kóreaiak, vietnamiak, kambodzsaiak, tatárok, ujgurok, baszkok, illirek,

¹⁴ Csihák György: A magyar nemzet múltja. ISBN 963 85684 6 1

¹⁵ Adalberto Rivera A.: Die Geheimnisse von Chichenitza. Universal Image Enterprise Inc. Róma 1995

trákok. Már elpusztultak (?): szumérek, egyiptomiak, kazárok (szabírok)! pelazgok, etruszkok. Mi nem pusztulunk? Nem írtják a magyart sehol? Van nemzeti történelem írásunk?

Soroljuk fel, csak az érdekesség kedvéért, hogy a zászló hol piros, fehér és zöld:

Algéria, Baszkhon, Bulgária, Burundi, Egyenlítői Guinea, Egyiptom (mielőtt arab köztársaság lett), Elefántcsontpart, India, Irán, Madagaszkár, Magyarország, Mekszikó, Olaszország, Omán, Kuwait, Niger, Suriname.

A pontokat én sem tudom összekötni, de remélem, hogy ezzel a munkámmal is sikerült a nagy mozaikon, amit magyar történelemnek hívunk, néhány újabb, kis kockát kitöltenem.



László Gyula rajza

A magyar borok őstörténetének honfoglalásunk előtti misztériuma

A magyarság már hosszú idővel a 9. századi Kárpát-medencei letelepedése előtt foglalkozott szőlőtermeléssel.

Anonymus a 12. században írt krónikájában már megemlítette, hogy a „szkítiai őshazában“ őseink különösen kedvelték a hús és halételeket, a tejtermékeket, szívesen használták ízesítésre a mézet és a fűszereket és bort fogyasztottak.

Őstörténetünkre utaló krónikánkban a bor megemlézése együtt jelenik meg az ételekkel, amely azt is jelenti, hogy a magyarság már a legkorábbi idők óta az ételeivel bort is fogyasztott.

Hová tehetjük a magyar szőlőtermelés kezdetét?

A történészek a közép-ázsiai Turkesztánt (a mi Turkmenisztán, Kazakisztán, Üzbegisztán, Kirgizisztán és Ujguria) és a Kaukázus vidékét tartják a mai szőlőfajták legősibb változata a vitis vinifera őshazájának és a szőlőtermelés bölcsőjének. Ezekről a területekről terjedt el a szőlőtermelés a mezopotámiai Sumer Birodalomban, ahol a bort már nagyon nagy becsben tartották, szent itálnak tekintették.

Az ógörög legendák szerint a közép-ázsiai területekről indult el szintén Dionüszosz a Bor istene, világhódító útjára.

Euripidész úgy írja le Dionüszosz utazásait, mint amelyek az ázsiai szőlőtermelés és a dionüszoszi vallás misztériumainak a terjesztését szolgálták: „Bejártam a lydiaiak aranyban bővelkedő földjeit, a frigiaiak virágos mezőit, Perzsia napsugaraktól perzselt fennsíkjait, Baktria büszke erődítéseit, a dúsgazdag Arábiát, Ázsia teljes egészét, a keserű vizű tengerpartokat.“ (Bacchánusnők 14-23)

Az óperzsa legendák a szőlő és a bor eredetét szintén a közép-ázsiai területekre teszik. Őseink Közép-Ázsia hatalmas területein hosszú évszázadokat éltek, tehát a szőlőtermelést már ősidők óta ismerhették.

A kutatások szerint, Turfán körzetében (Ujguria) a szőlőtermelésnek már több mint 5000 éves múltja van. Turfán környékén a legrégebbi idő óta a magyarokkal rokon, lovaskultúrájú népek éltek: a szkíták, a hunok, az avarok és az ujugurok.

Bor szavunk csodás története

A magyarság azon ritka népek egyike, amelynek saját szava van a bor megjelölésére. A legtöbb európai népnek nincs saját szava a borra, a bor szót a latinból (vinum) vették: Wein, wine, vin, vino, vina, amelynek eredete az ógörög oinos, szintén bort jelentő szóra vezethető vissza.

Bor szavunkban egy csodálatos, misztériumokkal teli világ rejtezik.

A szó eredetét követve, visszatérhetünk a hun-magyar őstörténet távoli korszakaiba, ősvallásunk Istenhitének a világába. Bor szavunk története maga egy csoda. Az első leírt, magyar szó a bor! Meglepő módon a kínaiak írták le először! A két-ezer évvel ezelőtt írt kínai krónikák megemlítik, hogy a hunok és lovaskultúrájú utódaik nagy tiszteletben tartották Bor Tengri hegyét, ahol áldozatokat mutattak be Bor Tengrinek, az Újjászületés Istenének.

A bor szó első leírt formája tehát az Istent jelentő Tengri szóval - a magyar Isten szó, a hun Tengri szóból alakult ki (Ős-Tengri) - és a Szent Hegy, az áldozati hely fogalmainak a kíséretében jelenik meg először a kínai krónikákban, amelyek hangsúlyozzák, hogy Bor Tengri, a Föld és az Újjászületés Istene.

A Bor - Isten - Szent Hegy - áldozati hely - áldozatbemutatás - Föld és az Újjászületés Istene együttes említése nagyon sokat jelent mind a magyar ősvallás-kutatás, mind a magyar borok őstörténetének a kutatása számára. A kínai krónikákban lejegyzett bor szó, azonban nem a megerjedt szőlőlére, a borra vonatkozott, hanem őseink Isten fogalmának egyik megnyilvánulási formáját, az átváltozó és újjászülető hajnali és alkonyi ég tulajdonságát jelölte.

Őseink mitológiájában az Ég urának, az Istennek három meghatározó megnyilvánulási formája volt:

- Kék Tengri, az Isten (és az Égbolt) nappali megnyilvánulási formája,
- Kara Tengri, az Isten éjszakai megnyilvánulási formája és
- Bor Tengri, az Isten hajnali és alkonyati átváltozást és égi újjászületést jelentő megnyilvánulási formája.

A kék (kék), kara (sötét, fekete), bor (szürkés-fehér) az ég nappali, éjszakai, hajnali és alkonyati színét jelölték. A bor első jelentése tehát egy szürkésfehér színt, a hajnali és az alkonyati szürkület színét jelölte, azonban az ég Isten fogalmához kapcsolódva, a szó jelentése kibővült az átváltozást és az újjászületést lehetővé tevő isteni képesség szemantikai tartalmával. A hunok azért mutattak be áldozatot Bor Tengri Hegyénél¹ és az Újjászületés Istenének.

A bor szó az isteni tulajdonságot és isteni képességet jelentő kibővülésével szakrális jelentést kapott, amely lehetővé tette, hogy a megerjedt szőlőlé átváltozott tulajdonságainak a megjelölésére is használják.

Az erjedésben lévő szőlőlé felszínén fehéres-szürkés színfoltokban játszó hab jelenik meg, amelyre a bor megjelölés két okból is vonatkozhatott:

¹ A kutatók szerint, Bor Tengri szent Hegye, a mai Mongólia területén lévő Kelet-Altajban van. A mongolok ősi Szent Hegyüket Bor Kan Kaldunnak hívták, amelyben szintén benne van a bor jelző Bor Kán (Bor Fejedelem) jelentéssel

- egyrészt, mert felidézte a bor szó fehéres-szürke jelentését,
- másrészt, mert az átváltozás fizikai megvalósulását jelezte (a hab az erjedést, az átváltozás fizikai folyamatát jelzi).

Az ősi gondolkodás szerint, egy ital, amely képes egy olyan méretű átváltozásra, amely nemesebbé, kívánatosabbá és euforizáló hatásúvá teszi, abban isteni tulajdonságok rejlenek, következtetésképpen ez alkalmas az Istenekkel való kommunikációra.

Ezért vált a bor az ókori kultúrákban az Istenek italává.

Ugyanezért tekintették a lovasműveltség népei az erjesztett kancatejet, a kumiszt is Szent Italnak, mert a tejsavas erjedés következtében mind ízben, mind a hatásában megváltozott.

Minden nagy ókori nép a bort Szent Italnak, az Istenek italának tekintette, az átváltozásra és az újjászületésre való jelensége miatt, amely az élet-halál-feltámadás örökösön megújuló ciklusait jelképezte számukra.

Dionüszosznak, a görög mitológia Bor istenének a története és tanítása a Bor újjászületést szimbolizáló jelentéséhez kötődik. A bor és a szőlő szimbolikai jelentésében követhető Dionüszosz élete, halála és feltámadása.

Dionüszosz legendája ugyanazt az értékrendet fejezi ki, mint a Bor Tengri újjászületést, átváltozást jelentő szimbolikája.

Dionüszosz a görög Bor Tengri!

A bor újjászületést jelentő szimbolikai értékét Jézus Krisztus is felhasználta és a feltámadásról szóló üzenetét, amely a keresztény tanítás alapja, a bor szimbolikájának révén fejezte ki.

A kínai krónikák által először leírt bor szavunk története és jelentése egy csodálatos szimbolikai értékrendet fejez ki, amely összefoglalja bennünket őstörténetünk misztériumokkal teli vallásával.

Ez az értékrend határozta meg szintén a bor szerepét a hun királyi protokollban. Priscos rhetor leírása szerint Atilla udvarában rendezett pompás galafogadásokon és galavacsorákon, a hun királyi protokoll előírásai a bor szertartásos fogyasztásának nagyon fontos kommunikációs szerepet adtak: a vendégek a bor szimbolikai nyelvezete segítségével kifejezték köszönetüket és jókívánságaikat a hun királynak.

Priscos rhetor, aki a bizánci császár követeként járt Atilla udvarában, megfigyelte, hogy a borral való köszöntés kötelező szertartása volt a királyi protokollnak.

A vendéglátás gyönyörű szőnyegekkel díszített hosszú teremben történt. A terem falai mellett asztalok voltak és körülöttük székek. Egy-egy ilyen asztal mellé három-négy személy ülhetett. Az asztalok jobb és bal szárnya középpontjában állt egy emelvényen Atilla asztala. Amikor a bizánci követek beléptek, az ajtóban álló pohárnokok boros kupát nyújtottak át nekik. A kupából a királyra köszöntve kellett minden belépőnek innia és ez kötelező szertartás volt. Az asztalnál minden vendégnek külön pohárnoka volt, aki a bor szertartásos felszolgálását végezte. A vendégek drága aranytányérból ettek és aranykupából ittak, Atilla azonban fakupából ivott és fatányérból evett. A hun királyi protokollban tehát úgy tartották, hogy a bor szimbolikai nyelvezete a legmértékesebb kommunikációs forma az Ég Urát képviselő hun király köszöntésére.

Priscos rhetor pontosan a következőket írta 448-ban:

„És miután az időt megtartva és az ebédre meghivatva, mint mi, mint a nyugati rómaiak követői megjelentünk és megállunk a küszöbön Atillával szemben. A pohárnokok ősi hun szokás szerint kupát adának a kezünkbe, hogy leülésünk előtt köszöntsük a hunok királyát a bor megízlelésével. Miután ezt megtettük a székekhez mentünk, amelyeken ülve kellett ebédelnünk. A székek mindkét oldalról a hosszú terem falai mellett állottak és a terem végén ült egy kereveten Atilla, akinek háta mögött egy másik kerevet állt, amely mögött a lépcsősor lakosztályába vezetett, amelynek díszes bejárata leplekkel, fehér szalagokkal és hímzett függönyökkel volt takarva, mint amilyeneket a hellének és a rómaiak menyegzőkre készítenek. Az első helynek azt tartották, amely Atilla jobbra felől esett, másodiknak a balkéz felőlit, ahol mi valánk, előttünk ült azonban Berik, a hunoknál egy nagy nemzetségu férfiú.

Önegasios, Atilla fővezére a királyi kerevettől a jobbra eső széken ült és a vele szemben lévő széken pedig Atilla két fia foglalt helyet.

Midőn mind rendben valánk, a királyi pohárnok szertartásosan egy boros kupát nyújtott Atillának, aki azt elfogadva, a sor szerint a jobb oldalán, a legelső vendéget köszöntötte, aki a köszöntés által megtiszteltetve fölállt és nem volt szabad addig leülnie, amíg a boros kupát megízelve vagy kiürítve vissza nem adta a pohárnoknak. Ezután Atilla leült és hasonló módon a jelenlévők tisztelték meg őt: köszöntötték és az egészségére ittak. Minden jelenlévőnek egy külön pohárnoka volt. Atilla minden vendéget köszöntött a székek rendje szerint.

A köszöntés után asztalokat raktak elénk, három vagy négy emberre egyet és így kiki képes lehetett a székek sorát meg nem zavarva venni a tálcára rakott ételekből. Először Atilla felszolgálója lépett be egy tállal és utána a többiek, akik mindannyiunknak felszolgáltak kenyeret és különféle ételeket rakva az asztalokra. A vendégek elé többfajta étellel megrakott ezüsttálakat tettek, Atilla előtt azonban csak egy fatál volt egy kevés étellel. A hun király mindenben mértékletesnek mutatkozott. A vendégek arany és ezüst kupákból ittak. Atilla ellenben fakupából ivott. Egyszerű volt öltözete is, sem kardkötője, sem ruházata, sem lova zablája nem volt, mint a többi hunoké arannyal és drágakövekkel ékesítve.

Miután az első tálakon felhordott ételek elfogytak, mindnyájan felállunk és aki felállott a székebe addig le nem ülhetett, amíg a pohárnoka által nyújtott boroskupát Atilla egészségére köszöntve ki nem itta. Miután őt így megtiszteltük, leültünk és újabb tálakat hoztak más ételekkel. Az ételek elfogyasztása után ismét felállunk és a borral teli töltött kupát kiittuk a hun király egészségére.

Este, miután sötétedni kezdett, fáklyákat gyújtottak és két hun énekes lépett a terembe, akik Atilla győzelmeiről és hadierényeiről saját szerzeményű regős dalokat énekeltek.

A vendégek a szemüket rájuk függesztették, némelyek a költeményben gyönyörködtek, mások a csatákra visszaemlékezve

a gondolataikba mélyedtek, az idősebbek pedig a meghiúsultságukban könnyekre fakadtak.” (Új-Magyar Múzeum, 1850. I. kötet)

Hasonló protokollt követtek a 9. századi honfoglaló magyarság vezérei is, amikor „Atilla városában” (a mai Óbudán) rendezett hatalmas ünnepségek keretében, áldozatbemutatókkal, áldomást tartva és a bor szertartásos fogyasztásával köszönték meg az Ég Ura segítségét és áldását, azért, hogy Atilla örökét visszakaphatták. (Anonymus)

Bor szavunk szimbolikai tartalma visszavisz tehát a hun-magyar őstörténet Isten fogalmának jelképrendszeréhez, amely az örökös megújulásban és újjászületésben való hitet idézi.



László Gyula rajza

Termékenységi szimbólumaink az Urál-hegység és a Sárga-folyó (Huang-ho) között

A rombusz és az ágyékháromszög népünk (és népművészetünk) máig élő, ősi szimbóluma. Az irbit-parti sziklarajzok rombusz-fejű nőalakjai a rombusz-fejű „kínai” teknőstől jelentős távolságban vannak. Joggal izgathat bennünket a kérdés: maradtak-e értékelhető, bizonyító „nyomok” a szimbólumok (és „ősnépünk”) vándorlása útján?

Az irbit-parti sziklarajz csak nemjelző szimbólumaink egyik igazolható, közbenső „állomása”? - vagy egymástól függetlenül népáramok útján kerültek az Urálba, miként az ókori Kínába is. Az északi, erdős övezetben? Vagy a déli steppevidéken? - avagy a két terület határvidékén figyelhető meg a szimbólumok egykori jelenléte? Egy etnikai csoporthoz? - vagy különböző népekhez köthetők a szimbólumok?

A teknős jelcsalád ideogrammainak jel- és jelentéstörténeti feltárásával az ordoszi hun etnikai (nyelvi) kérdések bizonyító válaszadása megtörtént. Az újabb kérdésekre csak a közbülső terület sziklarajzainak módszeres vizsgálata adhat választ. Dél-Szibéria és Belső-Ázsia felszíne hegységekkel borított, folyókkal szabdalta. A sziklák anyaga (jól) megőrizte a régmúlt korok alkotóinak kőbe vésett jelbeszédeit. Csak megfelelő „olvasási készséggel” kell rendelkezniük, hogy pontosan megértsük.

A szibériai sziklarajz-irodalom megteremtői: D. G. Messerschmidt és G. I. Strahleberg után - századunk két kiváló orosz kutatója: Alekszej Pavlovics Okladnyikov és Eleonora Afanaszjeva Novgorodova munkásságával a szibériai és a mongóliai sziklarajzok világa jól feltárt és feldolgozott. Induljunk el segítségükkel az irbit-parti sziklarajzok nemjelző szimbólumai és rajzaik vörös festéke nyomán:

„Sajátos stílus területet jelentenek a Bajkálon túli vidékek és Észak-Mongólia. A vörös festékekkel készített rajzok stílusukban, motívumaikban meglehetősen egyöntetűek: madarakat, 'kerítéseket', stilizált emberalakokat ábrázolnak és a Bajkáltól keletre és Közép-Ázsiában elterülő steppék első állattenyésztő népeinek, köszönhetik létrejöttüket.

Sajátosak a Szibéria legdélebbi vidékein, az Altajban és Tuva területén felfedezett sziklarajzok is. Uralkodó motívumuk a hegyi kecske és az íjjal és nyilakkal felfegyverzett vadász alakja. A legrégebbi ábrázolások a mongóliai és közép-ázsiai sziklarajzokkal rokoníthatók. A dél-szibériai steppék írott szikláit az őskori vadászok és állattartók alkották.

E déli régió kivül, az őskori szibériai és távol-keleti művészetnek van még egy kultúrtörténeti szempontból jelentős köre: a szibériai tajga erdei vadászainak alkotásai. A hatalmas terület őskori lakói sajátos világnézetet fejlesztettek ki. Termelési tapasztalataik, világnézetük és művészeti felfogásuk talaján naiv-realista művészet született. Ennek uralkodó motívuma a szibériai tajga legnagyobb állata, a jávorszarvas, amelynek vadászata a törzsek létének alapját jelentett. Legcsodálatosabb művészeti emlékek a Tom folyó völgyében felfedezett sziklarajzok együttese; róluk szól ez a könyv.

A szibériai Tom partján, a végeláthatatlan erdőségek szélén magasló szirtrekesték e kivételes értékű művészeti alkotásokat. A jávorszarvas teheneken, csónakokon és esetlen emberalakokon kívül szinte lírai szeretettel ábrázolt gázlómadarak, bölcs bagoly-alakok, napkarikák, egymást váltó költői jelképek lepik el a sziklákat. A Tom folyó völgyének sziklarajzai földrajzi szempontból két különböző világ határán - egyszerre jelenítik meg az erdős-ligetes tajga lakóinak gondolatvilágát, s a déli népek sajátos képzeteit.“ (A. P. Okladnyikov/A. I. Martinov: Szibériai sziklarajzok. Corvina Kiadó)

A Tom menti sziklarajzok északabbra esnek az állattenyésztő népek sziklarajzainál, minket mégis rendkívül érdekelnek, mivel a két terület határvidékére esnek, s többen az obi ugorok elődeinek tulajdonítják: „a sziklarajzok finnugor elődeink hiedelemvilágának dokumentumai, felbecsülhetetlen értékű elemei.“ Továbbá: „Szibéria nyugati felében a hatalmas Ob egyik mellékfolyójának, a Tomnak völgye két kulturális terület határán helyezkedik el. Fontosak itt egyfelől az Észak-Európa felé mutató jelenségek (például a mítoszok világából a sítalpas szarvasüldöző férfi alakját idézzük majd) és fellelhetők a szibériai steppék lovasnomádjainak nap-szarvas tiszteletéhez fűződő kapcsolatok is. A legfontosabbak azonban a sziklarajzok eredeti, vagyis más területek hasonló korú emlékeitől eltérő vonásai. A két tudós szerző megállapította, hogy e rajzok zömét a helyi lakosság az időszámítás előtti 3. évezredtől időszámításunk kezdetéig készítette; e lakosok pedig nem lehettek mások, mint az obi-ugorok elődei.

Ez a megállapítás az első pillanatban talán meglepően hangzik, hiszen úgy tudtuk, hogy a finnugor őshaza és köztük az obi-ugoroké is az Urál európai oldalán helyezkedett el. Újabban viszont éppen szovjet kutatók azok, akik - a legfrissebb kutatási eredmények figyelembevételével - ezekben a korai évezredekben az Urál szibériai oldalára helyezik az őshazát, pontosabban az obi-ugorok, s köztük a magyarok elődeinek régi szálláshelyeit.

A fiatalabb magyar és más nemzetiségű kutatónemzedék tagjai közül néhányan szintén elfogadták ezeket az újszerű elgondolásokat, amelyeket elsősorban régészeti tények támogatnak. Okladnyikovék könyve tehát némiképpen új megvilágításba helyezi az ugor őstörténetet.

A finnugor régészet kiemelkedő egyéniségének, V. N. Csernyecovnak a véleménye szerint az időszámítás előtti 4-3. évezred fordulóján kezdtek Szibéria ősnépei, köztük az uráliak első csoportjai az őshazából szétvándorolni: Skandinávia felé a lappok, keleti irányba pedig a mai jukagirok ősei. Mindkét csoport a rénszarvasvadászatra specializálódott. Az időszámítás előtti 3. évezredben nyugat-szibériai központtal, az Onyega tótól a közép-szibériai Jenyiszje és Angara folyóig terjedő hatalmas területen létrejött az uráli népek lakta egységes arktikus etno-kulturális areál, amelyet az egyforma díszítésű kerá-

miatárgyak mellett elsősorban a szintén egyező stílusú medve-, rénszarvas- és vízimadár-ábrázolások és sziklarajzok jellemzők.

Nagyon valószínű, hogy az uráli-szibériai etno-kulturális közösség nyelvi vonatkozásban az uráli (finnugor szamojéd) nyelvcsalád keleti ágával, vagyis az ősz ugorokat és szamojédokat egyesítő csoportjával hozható kapcsolatba. (Hoppál Mihály bevezetője)

Ugyanakkor leszögezi, hogy: „helytelen volna Észak-Eurázsia valamennyi sziklarajzát a finnugorinak tulajdonítani, mert létrehozóik között egyenlő mértékben szerepelnek Szibéria és Európa északi területeinek más etnikumú lakói is. A legnagyobb valószínűsége azonban annak van, hogy a Csernyencov által leírt uráli sziklarajzokat határozottan az obi-ugorok elődeihez lehet kapcsolni. (Hoppál 8.)

A Tom-menti rajzos sziklák időrendileg az időszámítás előtti 4. évezredtől az 1. évezred végéig, tehát (sorban) az afa-naszjevói, andronovói, karaszuk és tagar kultúra idejére keltezhető. Időrendben a tutalszkojei sziklarajzok a legrégebbiek.

„A Tom völgyi sziklarajzok túlnyomó része kőeszközökkel készült, a vájatokat belevésték a sziklába, ütögetéssel kimélyítették. A ritka színezés leginkább okker. A kutatók megállapították, hogy egyes összefüggő rajzcsoportok elkészítési technikája és stílusa mindig egyforma. Többek között ez teszi lehetővé a különböző rajzok nagyobb csoportokba való osztását és kronológiai elhelyezését.“ (Hoppál 9.)

Az Alatau hegységben eredő Tom folyó mentén a kutatók három rajzokkal díszített sziklát fedeztek fel, egymástól 50-60 kilométer távolságra. A Pisanaja patak torkolatától nem messze van az „Írott szikla“, ahol a rajzok (kettőszázhetvennégy) a szikla folyó felé eső oldalán vannak, hét különálló sziklafelületen. Többnyire jávorszarvast és vadászt ábrázolnak. A negyedik sziklán egy futó jávorszarvas látható:



„Csupán néhány alak van a lecsiszolt sziklafelületen: egy futó jávorszarvas és pár jel (42. rajz). Az előbbi ügyesen megjeleníti a jávorszarvas erőteljes fülét, futtában szabadon, könnyedén előre-hátradobált, karcsú lábát, hasított patáját, s kurta kis farkát. Vékony, átlós vonalkázás jelzi nyakán a redőket és ugyanilyen vonalkázás a marján, a hátán és a hátsó combján az izmokat; a bordákat valamivel vastagabb vonalak jelölik. A bordák és az izmok bevonalkázása térhatásúvá teszi az ábrázolást. Az állat hasa ovális mezőt fog közre. Talán így akarták ábrázolni vemhességét. Az állat közepére háromszög alakú nyílhegyet vésték a nyílveendő egy darabkájával; de az is lehet, hogy ez az állat szíve. Az állat előtt két korong látható. Az egyik korongnak jelölték a középpontját, ebből vékony vonalak indulnak ki a kör szélé felé. A másik korongba a széléhez közel vésték egy pontot. A korongok mellett egy nyújtott ovális jelet találunk, a közepén lévő pontból sugárszerűen vonalak indulnak ki. A jávor feje fölé két koncentrikus kört vésték.“ (Okladnyikov-Martinov 64-65.)

Véleményünk eltér a rajz értelmezésében. Az állat hasa nem „ovális mezőt“, hanem rombuszt fog közre, mivel szögletes. Az uráli emberfejek után szokatlan, hogy a rombusz a szarvas oldalára van rajzolva. Jelölhetné a vemhesség lehetőségét, mivel a rombusz a vulva jelképe (is), de vemhességnek (mivel a hasa karcsú) nem tekinthető. Egy másik rajz arról tanúskodik, hogy ismerték a rombusz jelentését:



A nőstény szarvas (fara) mögött elhelyezett rombusz (itt) egyértelműen a vulva jelképe, elhelyezése kielégíti azonosításának kívánalmait. Mi több: egyezik népünk képzetével és a sumer „anyaisten“ rombuszát is eszünkbe juttatja. Fejként való nemjelző alkalmazása az irbit-parti sziklarajzon és a teknős fejeként ezzel egyenrangú, bár másodlagosnak tűnő, jelképes praktikum. A rombusz előfordulása a Tom mentén az állatok oldalán, az első láb felett található (71. oldal)



„Az állat fejét és törzsét a sziklafelületen simára csiszolták, a lecsiszolt felületből csak az állat szeme orrcimpái és a mell-ső részén egy pontszerű folt domborodik ki. Ez utóbbi valószínűleg a szívét jelöli.“ Továbbá: „Hátsó lába egygyé olvad egy ember lábával. Az ember fejét egy bevésett körrel jelölték; nyaka vékony, törzsét szemből látjuk, két karját oldalt kitarja, jobb kezét lefelé tatja, bal keze viszont nagyon rövid. Hosszúkás törzsét hét vonal szeli át. Aránytalanul hosszú lábát (egyben a jávor hátsó lába) egyetlen görbe vonal ábrázolja (VI. kép). E két figura között is feltételezhető a gondolati tartalom teremtette kapcsolat.“ (Okladnyikov-Martinov 71-72)

Okladnyikov - a nőstény szarvas és a férfi aktusára utal. Ha az állat oldalán megnézzük a „pontot“, az nem pont, hanem szintén rombusz. Nemét jelöli, de eltér minden eddig ismert alkalmazástól. A tutalszkojei rajzok időrendben a legrégebbiek, az egyes számú sziklán az ábrázolás képzetének módbeli előzményét látjuk a jávor oldalán:

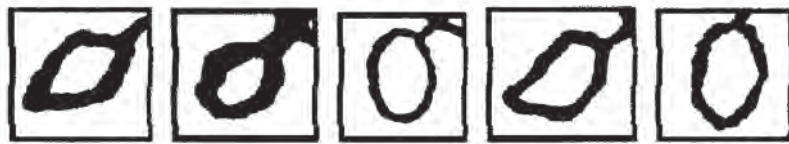


De csak az egyik szarvason. A többin - a rombusz helyén kör van! Hímneműek?

„A Tom folyón lefelé haladva a harmadik olyan pont, ahol sziklarajzokat találunk, a folyó jobb partján, a tutalszkojei szanatórium közelében van.“ Továbbá:

„A rajzokat kétféle technikával készítették: némelyiket sötétbarna okkerral rajzolták, ezek a legrégebbiek és ezek maradtak meg a legkevésbé épen. A jobbra, tömött sorokban kelet felé vonuló szarvatlan jávortehenek kontúrjait bevészték az anyagba. Fejüket lecsiszolták, szemüket és orrcimpájukat a lecsiszolt felületből kiemelkedő domborulatként ábrázolták. Két jávorszarvasnak a tomporát is megcsiholták. A legtöbb állatnak aránytalanul hosszú, előrenyúló nyaka és feje van. Szinte valamennyi állatábrázoláson keresztirányú vonalak jelzik a nyak ráncait és valamilyen életfontosságú szervet - talán a szívet, gyomrot, tüdőt - is feltüntettek, összekapcsolva az állat fejével.“ (Okladnyikov-Martinov 143-145)

Nos, a szarvasok fejétől induló vonal végén rombuszt és kört látunk:

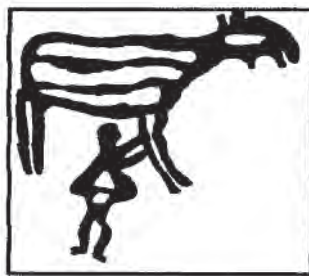


Vajon tudták, hogy a nőnemű fejét rombuszsal, a hímneműét körrel kell jelölni? - avagy állatokra - a teknősön kívül - ez egyáltalán nem vonatkozott? Az összekötő vonal jelzi a fejhez tartozást? - a nemjelző jelképek áthelyezését a szarvas oldalára? A későbbi időpontban készült Tom-menti rajzokon az összekötő vonalat már elhagyták, így időrendben az ábrázolás fejlődése jól követhető.

A régebbi rajzokat vörös okkerral rajzolták, - és nem csak a tutalszkojei sziklákra:

„A Tom és Léna völgyében, s az Urál vidékén készült sziklarajzok nemcsak fő vonásaikban hasonlítanak egymásra, hanem részletmegoldásaikban is. Meg kell említenünk, hogy az állatokat szigorúan oldalnézetben ábrázolták. Valamennyi ismert rajzon okkerszínű vastag vonallal rajzolták körül a ló figuráját, az okker idővel megsötétedett, szétfolyt, elmosódott. Ez természetes, mivel egy és azonos nép ősi kultúrájának rekvizitumai.

- Ágyékháromszöggel a Tom mentén - csak egy alkalommal találkozunk:



„Igen érdekes a jávorszarvas és az ember együttes ábrázolása (139. Rajz). Vázlatosan megrajzolt ovális testű és nyújtott alakú jávorszarva, négy vastag lábbal, esetlen fejjel. A fejét igen elnagyoltan rajzolták meg, mégis fő vonásaiban kivehetők jellegzetességei: púpos orra, két füle, az álla alatt a toboza és a szájnnyílása. Az állat törzsét két hosszanti vonal osztja három részre. Hasa alatt egy emberalakú lény van: formátlan folt jelzi a fejét, törzsét háromszög. Medencéjénél véletlenül hagyott köralakú kidomborodás, lábát szétterpeszti és térdben kissé megroggyant, lábfeje is látszik. Két karját a jávorszarvas mell-ső lába kapcsolja össze. Feltehetőleg nőt ábrázol a rajz.“

A rajz valóban nőt ábrázol, de ágyékháromszöge szabálytalan, mivel „szögével“ fölfelé áll. Nem ismerték pontos jelentését? A Tom menti sziklarajzok emberábrázolásain hiányoznak a fejként alkalmazott szabályos rombusz és kör nemjelzők is. Itt (talán a jobbszélsőt kivéve) egész más alakú fejeket látunk:



Megszokott nemjelzőink után meghökkentő, rejtélyes idegenséget, titokzatosságot sejtetnek, amivel (a steppék nyílt emberének) nehéz azonosulni. Olyan lokális, zárt, „medverajzos világ“ részei, ahol a medvét kultikus tisztelet övezte. A steppéken nem sok találkozásunk lehetett a medvével, mert neve sem ismert; ha volt is, - nyelvünkől a szláv könnyedén kiszoríthatta.

Említésre méltó, érdekes furcsaság egy táncoló emberpár rajza, ahol a baloldali alak teste egy teknős teknőjével azonos



(Okladnyikov-Martinov 88):

Feje jellegtelen, nyaka hosszú, kezeit feltartja, egyik lába is mintha levegőben volna. A másik alak karjait oldalra, vagy maga elé tartja. Feje madárcsőr?

Szabálytalan az Írott Szikla életfája is, ahol egy kis halom (világhegy?) alól egy (ágyékháromszögéből?) két rombusz nő:



Hogy miért kettő...? Nem tudjuk.

A rajzot az Írott Szikláról Daniel Gottlieb Messerschmidt expedíciója másolta. A termékenység jelképeinek halmozása a nőstény jávorok környezetében a sokasodását jelképezheti. Csak találgatni lehet, annak ellenére, hogy alkalmazásait jól ismerjük.

„A Tom völgyében felfedezett sziklarajzokon azonban olyan jegyeket is találunk, amelyek félreismerhetetlenül dél-szibériai steppelakó népek befolyására vallanak. Elsősorban a közvetlen földrajzi szomszédsággal magyarázhatjuk ezt a körülményt. A Tom völgyének sziklarajzai két kultúra határán helyezkednek el az erdők és a steppe határán egészen közel azokhoz a helyekhez, amelyeken az őskori állattenyésztők éltek. Minden bizonnyal ez az oka annak, hogy olyan félreérthetetlenül, olyan erősen él közöttük a tündöklő szarvú rénszarvas alakja, amely többnyire az altajiak, a hakasszok mítoszaiban, a közép-ázsiai népek mitológiájában, valamint az időszámítás előtti 1. évezredben virágzó szkíta kultúrkör művészetében fordul elő. Valószínűnek látszik az is, hogy a szoláris jegyek bősége, az andronovoi kultúra és a tagar művészet napszimbólumaival való feltűnő tartalmi és formai rokonságuk, hozzájuk való szembeszökő hasonlóságuk azt mutatja, hogy a dél-szibériai steppelakók hatottak északi szomszédaikra. Végül az afanaszjevi és okunyevi antropomorfa ábrázolásokkal rokon rajzok ugyancsak déli hatást bizonyítanak. „Továbbá:

„Ebben a megvilágításban az is kétségtelen, hogy a Tom menti sziklarajzokat helyi lakosság, a Tom völgyében a neolitikumtól az időszámítás előtti 1. évezred végéig, időszámításunk kezdetéig élt népesség alkotta. Ezek a sziklarajzok a csak rájuk jellemző stílusjegyekkel és művészeti hagyományokkal az egykor itt élő népek töretlen kulturális és történelmi hagyományokkal az egykor itt élő népek alapjaiban töretlen kulturális és történelmi fejlődését és a dél-szibériai steppelakó törzsek kultúrájának csak csekély mértékű hatását bizonyítják. A délről jövő befolyás azonban nem vezetett az elcsesztett minták szolgái másolására, hanem az erdőlakók ezeket a mintaképeket alkotóan átértelmezték és a maguk képére formálták.“ Továbbá:

„A Tom völgyének neolitikus kori hagyományokat magába olvasztó kultúrája szervesen beletartozott a nyugat-szibériai erdős

övezetben felvirágzó, sokszínű rokon kultúrák rendszerébe. Kiterjedt az Urálra, meghatározott kapcsolatokat tartott a Bajkál-tó környékével is.“ (Okladnyikov-Martinov 198-200.)

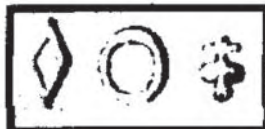
Valóban - a Tom-mentén ott látjuk nemjelző szimbólumaink mellett a mongóliai sziklarajzokról s a kínai írástörténetből ismert napkarika megféleléseit, amelyek fejlődése a realiztikus, sugaras (baloldali) változattól a pont-közepű mongóliai és



kínai Nap-jelképig kísérhető:

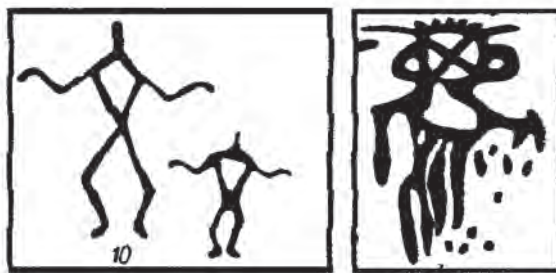
A Tom menti sziklarajzok láthatóan jelzik a déli irányból észak, és nyugatról kelet felé tartó nemjelző szimbolika megjelenését. Ugyanakkor feltűnő és minősítő, hogy az emberalakoknak nincs nemjelző, rombusz, vagy kör-alakú feje! Így csak részleges (utánzó, asszimiláns) átvétel, amit látunk.

A rombusz és a kör (itt, mint díszítő elem), később a (már töröknek tartott) tagar-kultúrában is jelen volt: (from Alexan-



der The Great to Kül Tegin 174.) Török (vagy nem török) voltára nem látunk bizonyítékot:

Napkeletnek tartva - az Altáj és Dél-Szibéria területén feltárt sziklarajzokon a korabeli életmód rajzos világa elevenedik meg a szemlélő előtt. Állatok tömege, ijas vadászok. Sajátságos rajzuk van az irbit-parti ábrázolásokból fejlődő, e kultúra legkeletibb határán, a Bajkálon túl, az Oljokma-menti antropomorf alakoknak, amelyek közül az egyik nőnemű teste háromszögyszerű rombusz, a másik háromszög; a hímnemű fejét pedig (már „atyakereszt“ jelöli. A nő és a hímnem rajzának (és jelölésének) fejlődése az uráli (irbit-parti) sziklarajzoktól és a Tom-mentétől e legkeletibb (határoló) előfordulásig (tehát



végig jól követhető: (A. П. Okladnyikov: Писаницы рэки Олэ́кмы и Вэрхнэго Принамирэ 140. és 156.)

Atyakereszt van a napkarikában is, alatta három nyíl-szerű ember, velük szemben három atyakereszt áll. A kompozíció szerint a Napot „Atya“-ként tisztelték, (Okladnyikov 132.) de atya a három nyíl-szerű ember is, mivel atyakeresztjük ott van



a fejük felett:

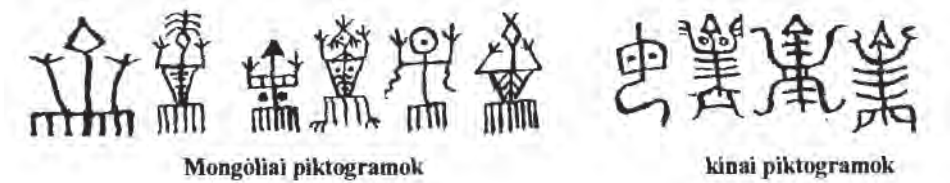
Novgorodova táblázatba gyűjtötte a legjelentősebb és legfontosabb észak-mongóliai lelőhely, Csulut neolitikus «anya»-ábrázolásait (A. Новгодова: Мир петрофилов Монголии 48. Петроглифи времени энеолита. Святилище на р.



Чулуут):

A rajzok szemből vannak ábrázolva és közös bennük az alsó (testet jelölő) téglalap, valamint a rombusz-fej, kivéve bal-

ról a másodikat, amelynek háromszög feje van. A jobbszélső egyik karja alatt ágat, alatta atyakeresztet, egy atyaként parancsoló, harcias amazont látunk? A mellette lévő nőalak dupla ágyékháromszögből áll, amely rajz rendkívül fontos, mivel az ágyékháromszögtől a testet jelölő háromszövig fejlődő képzet „lépcsője“. Az átmenetet egyazon rajzon látjuk, a folyamat bizonyítása előttünk van, cáfolhatatlan. Másik táblázatában a mongóliai, kínai és altaji piktogram változatokat vetette össze



Novgorodova: (Новгородова 66. Рис. 25. Сравнительная таблица пиктограмм Китая с петроглифами Монголии и Алтая)

Mongólia területén az „anyak“ feje többnyire rombusz, egynek-egynek pedig ágyékháromszög, nyílhegy és napkarika, amely utóbbi rajzolója a Naphoz hasonlított rajza tárgyát. Költői kép rajzban kifejezve. A két pont az emlőket példázza. Három rombuszfejjű teste ágyékháromszög, ami a Tom és az Oljokma-mentén csak jelölve van a testen. A jobb-szélső mongóliai piktogram feje atyakeresztnek is felfogható, mivel a rombusz két felső vonala túl van húzva. Teste háromszög, így biztos, hogy nőnemű. Szintén közös rajzukban, hogy mindegyik szemből van rajzolva.

A kínai piktogramok feje háromszög, a bal-szélsőnek téglalap teste van, rajta két pont emlőit jelzi. A többi rajzon a vízszintes vonalak jelzik a testeket.

A hasonlított altaji változat annyiban egyedi, hogy a fej alatt van a rombusz, s alatta a szabályos ágyékháromszög (majd-



nem szabályos sumer) piktogramja:

Átmenetet képez az uráli (irbit-parti) és a sumer, valamint a mongóliai (kínai) változat között. A rajzoknak közös jellemzőjük (szabályuk), hogy csak annak az „ősanyának“ teste háromszög, amelyeknek feje rombusz. Háromszög fejűnek nincs háromszög alakú teste. Ha a fej ágyékháromszög, a test már nem lehet az. Bizonyítja, hogy a rajzok készítői a szemlélet fejlődésének folyamatában is tisztában voltak a jelképek jelentésével. A szemlélet egyezik az uráli, irbit-parti emberpár rajzával. Kivéve a Tom- és Oljokma-menti háromszöggel jelölt testű nőt, amelyek átmenetet képeznek. Mindkettő feje lokális változat. Miként az altaji nőalak feje is. Egy mongóliai nyílhegyfejű teknős, a kései bronz, vagy a korai vaskorból



(Новгородова: Мир петрофилов Монголии 103. Рис. 42.):

Eszünkbe jut a kínaiak rettegése: „A teknős szó tabu lett, helyette az ember „a sötét harcos“-t mondta.“

Néhány érdekes „ösatyánk“ mongóliai rajza oldalnézetből rajzolva. Nemük bizonyítéka többnyire jól látható (Новгородова:



Мир петрофилов Монголии 76. Рис. 25.):

Közös bennük, hogy mindegyik (széken) ül és szárny, vagy toll, vagy bot (pálca) van kezükben és oldalról vannak ábrázolva. A jobb-szélső feje atyakereszt, egyik karját függőlegesen feltartja (mintha fontos kijelentést tenne), a másik szárny, vagy toll. A mellette lévő feje nyílhegy; egyik kezében botot (és íjat?) tart. Másik kezében szintén botot, amelyről lombos ág lóg alá. Tőle balra egy bizonytalanul meghatározható (talán) rombusz-fejű alak ül. Székének (hatalmának) alja (alapja) egy gömb, vagy jogar. Két felemelt karja közt két szárny, feje tetején (hatalmi?) jelképként harmadik kéz. A „rombuszfej“ bal felén egy pont, mintha szemét jelképezné. Nőnemű nem lehet, esetleg olyannak tartották (természete miatt), mintha nőnemű lett volna?

Az ülő testtartás (szék), a szárny, a bot és ág - hatalmat jelentő, vezető tisztséget jelent. A harmadik kéz ennek a tisztségnek valamilyen tevőleges (igazságszolgáltató?), kiegészítő jelképe. A bal szélső alak feje hegyes kalapú gomba, botja egy

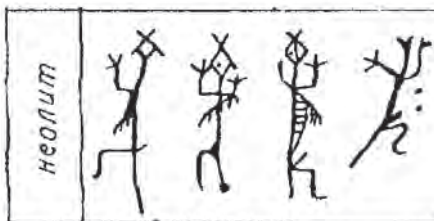
jogar, amelyről valami zsinór-féle végén egy kéz lóg alá. Táltos?

Az atyakereszt (fej), a „széken“ ülés (székelés), a bot (pálca) és ág a hatalommal rendelkezők, uralkodók attribútumai, „kellékei“. A szárny (toll) szerepe szintén jelképes. A kínai változatok közül kettőnek gömbölyű, kör alakú a feje. A bal szél-



ső és a középső hímnemű keze lombos ág. A középsőnek nincs feje (Новгородова: Мир петрофилов Монголии 76. Рис. 25.):

Novgorodova időrendi csoportosításából egyértelműen megállapítható, hogy a nemjelző fejekkel ellátott rajzok a neolitikumba (a Krisztus előtti 3. és 2. évezred első felébe) keltezhetők, azonos történelmi időszakba az uráli (irbit-parti) és a Tommenti rajzokkal, de annak későbbi szakaszába, amelyik vége már egybeesett a kínai írástörténet kezdeteivel. A neolitikori



rajzokon (Novgorodova szerint) táncoló alakokat látunk (Новгородова: Мир петрофилов Монголии 112. Рис. 49.):

Véleményünk eltérő, mivel széken ülnek, a fejük atyakereszt: X X X. Jól ellenőrizhetjük, mivel a jobb szélső fejről hiányzik, csak a „villás“ elágazást látjuk, amire az atyakereszt illeszkedik. V. Közös még rajzukban, hogy szintén oldalról vannak rajzolva és toll, vagy szárny lóg mellükről. Nem lehet véletlen, hogy egynemű férfi alak testének rajza nagyfokú hasonlóságot mutat az ember sumér piktogramjával (René Labat: Manuel D'Épigraphie Akkadienne no. 157):

Neolitikorú az a szarvakkal rendelkező nőstény állat, amelynek neme az oldalán ágyékháromszöggel van jelölve



(Новгородова: Мир петрофилов Монголии 55. Рис. 18. Материпрародительницы):

A jelölés módja hasonló a Tommenti nőstény szarvasok nemének jelölésével, csak itt nem rombuszszal, hanem ágyékhá-



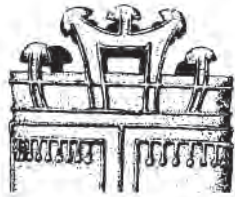
romszöggel.

A bronzkorban jelennek meg a csuluti sziklákon a nyílhegy-fejű és gombafejű íjász harcosok rajzai. (A baloldali rajzon egy kerek-fejűt is látunk.) A nyílhegy és gombafej egyazon rajzon jelen van, így összefüggésük jól látható (Новгородова:



Мир петрофилов Монголии 83. Рис. 28. Воины, охоники):

Ezek (a „gomba-fejek“) lesznek majd a hun áldozati üstök jellegzetes díszítései, amelyekről a jól látható összefüggések alapján megállapíthatjuk, hogy az íjász ősoket (elődöket) jelképezik az üstök peremén és fogantyúin, akiknek az étel-áldo-



zatokat bemutatták. A szakrális őstisztelet rajzait - már az irbit-parti sziklákon is láttuk.

A bronzkor végén, vaskor elején - már a hun-korban - a kerekfejű, hímnemű íjás végtelenségig egyszerűsödő sematikus rajzát látjuk. Az alak „talapzata“ hasonló a nőneműek rajzát alkotó téglalapszerű alsó résszel, ami itt ketté van választva



(Новгодова: Мир петрофилов Монголии 116. Рис. 53. Петроглифи хунского времени. Цагаан-гол):

A hímnemű (férfi) ábrázolásokról megállapíthatjuk, hogy már megkülönböztették az (atyafejű) atyákat és a közrangúakat, akik továbbra is kerek, vagy nyílhegy, vagy gombafejjel vannak ábrázolva. A társadalom tagozódása - köznépre, és a vezető szerepű „atyák“-ra már jól láthatóan végbement. A nagyobb csoportoknak (törzseknek) at-ja (atyja) volt.

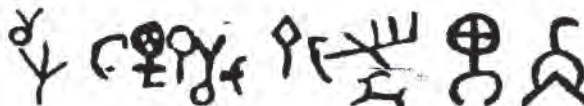
Hun-kori annak a nomád szállásnak a kőrajza, amelynek részletén a „N“ „rét“ ideogrammját látjuk. Körötte legelésző ál-



latok (Новгодова: Ёйпукйр: Кочевье Бичигтын-ам):

A kőrajz tanúságtétele szerint a hun ideogrammák természetes környezetükben jelentek meg, mint „feliratos rajzok“ - amelyek sajátosságos színfoltjai az egyetemes írástörténettel összefonódó ideográfikus írásuk.

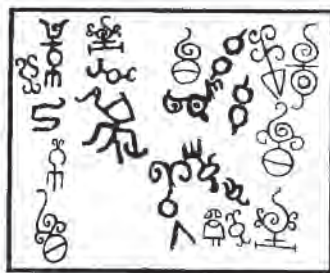
A feliratos rajzok - (olyan) rajz(ok)ból és ideogrammá(k)ból álló kompozíciók, ahol a rajz(ok) és az ideográfikus jel(ek) egymást kiegészítő, természetes egységet alkot(nak). Megjelennek a köveken olyan ideogrammák is, amelyek a székely-hun nikolsburgi ábécéből, az ótörök jelrendszerből és a kínai írástörténetből egyaránt ismeretesek, vagy ismeretlenek, mert nem



jutottak el egyetlen későbbi írás jelrendszerébe (Новгодова: Петрогялфы Монголии 224-227):

A bal szélén a „zsenge, zsendül“, tőle jobbra az „oldal“ ideogrammjá. A jobbszélén a vas nyílhegy ékelődik be a hímnem-jelző körbe. De látjuk a rombuszt is.

A hun-korban jelennek meg a személyek tulajdonságaira utaló ideogrammák: a tamgák, - amelyek különböző ideogram-mák nemekhez kapcsolásával (ligatúrásan) jelölik személyek tulajdonságait, neveit (Новгодова: Мир петрофилов



Монголии 119 Рис. 56. Тамги хунского времени. Цагаан-гол): **Λ**

Néhányat könnyen azonosíthatunk. Alul középen a vas' nyílhegy ideogrammjá, fölötté a hímnemet (férfit) jelölő kör-

rel összerótt 𐰉'juh, antilop' ideogramma; a jobb-felső sarokban: ágyékháromszögből nővő indák, stb.

Eredmények

A szibériai (mongóliai), miként az uráli (irbit-parti) sziklarajzok (rombuszfejű nőalakjai) a Mezopotámia (és északi határvidéke) felől áramló népesség sajátos műveltségének rekvizitumai. Ámbár vannak, akik szerint Mezopotámiába, miként északra is Közép-Ázsiából történt a népesség kiáramlása. Mivel az urális és dél-szibériai sziklarajzok időrendben megelőzik a sumer írásbeliséget, így időrendi elsőbbségükkel támogatják a közép-ázsiai előzményt; a rajzok tartalma és szimbolikus eszközei viszont a mezopotámiai, vagy azzal szorosan összefüggő kultúra hatását bizonyítják.

A rajzok vizsgálata alapján megállapíthatjuk, hogy - uráli nemjelző termékenység szimbólumaink Dél-Szibérián, Mongólián át a Bajkálon túl, az Oljokma folyóig és a kínai írástörténetig fejlődésükben, változásaikban követhetők.

Az ősi szimbólumaikkal kelet felé vonuló (terjeszkedő) állattartó népesség életterét és haladási útját igazoló sziklarajzok többsége (ma) a steppe és az erdős övezet határvidékére, a ligetes steppe területére esik, de keletkezésük idején a melegebb éghajlat miatt ez a határvonal valamivel északabbra húzódott. Kivétel az ugor elődöknek tulajdonított, már akkor is az erdős övezetbe eső Tom-menti sziklarajzok története. Alkalmazott nem-jelzőik csak asszimiláns átvételnek tekinthetők, mivel eltérnek az uráli és a kelet felé haladó „rajzos” folyamattól.

Szimbólumaink képzetében az alábbi változásokat (vagy változatlanosságokat) figyelhetjük meg:

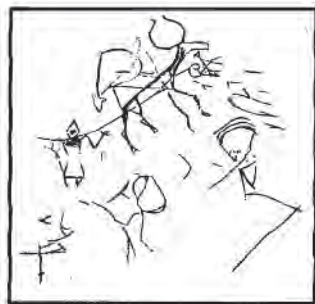
Az uráli képszerű ábrázolás szimbolikus tartalma kelet felé haladva nő. A rombusz továbbra is a nőnem emberi fejként alkalmazott nemjelző szimbóluma. Kivéve a Tom-menti sziklarajzokat, ahol hiányzik minden addig és utána is alkalmazott fej nemjelző. Itt különböző, számunkra idegen, lokális fejformákat látunk; semmi közük nemjelzőinkhez. Megjelenik viszont a jávorok oldalán, s egy ízben a fara mögött. Mongólia területén a rombusz nemjelző szerepe majdnem változatlan. Állatok nemét továbbra sem jelzik vele, így a teknős rombusz feje kivételes kivételnek számít.

Az ágyékháromszög részben már Mongólia területén, majd a kínai írástörténetben egészen átveszi a női nem jelölésének szerepét, amikor a rombusz fej helyére ágyékháromszög kerül. Ez utóbbi változást megelőzi a Mongólia területén az ágyékháromszög (nyújtott) háromszög alakú női testté alakulásának képzet-bővülése. Összességében elmondhatjuk, hogy igen jelentősen nő az ágyékháromszög szimbolikus szerepe. (Népünk közelmúltú néprajzi kultúrájában még mindig meghatározó jelentőségű. Vö.: Hoppál Mihály gyűjtése.) A Bajkálon túli Oljokma-mentén az állat oldalára ágyékháromszög kerül, nem rombusz.

A hímnek kerek fejjel való jelölése az uráli sziklarajzoktól szintén Kináig kísérhető, bár ez esetben (is) igen jelentős változásoknak vagyunk szemtanúi. A kerek fejjel párhuzamosan megjelenik az atyakereszt, amelynek létrejötte és alkalmazása elválaszthatatlan Mongólia területétől, népünk korabeli nyelvöldrajzi helyzetétől. Újabb fejlemény, amikor a fej helyére nyílhegy kerül, amely a rézkorban gomba alakú fejjé alakul. Így a nyílvesző (s az ij) - teljes azonosságot alkot gazdájával. Ezzel el is érkeztünk a korai hun-korba. A fejnek nyílhegygel történő jelölése (megszemélyesítése) rámutat az ij és a nyíl meghatározó fontosságára, láthatóvá teszi legősibb népnevünk képekben is megrajzolt bizonyítékát. (Vö.: A Hung-fán és legrégebbi (ismert) népnevünk.) Érhetővé teszi a „nyíl-rangjelzés” képzetének történelmi hátterét. A nyilak száma többszörös kiválóságot, rangot jelez.

Az emberi fejként alkalmazott nemjelzők alapján meg kell állapítanunk, hogy a steppén a rajzok alapján egységes etnikum átütő erejű néprajzi, műveltségi sajátosságait látjuk terjedésükben és fejlődésükben, - az Urál hegységtől Mongóliáig. Így érhető, hogy a (nőnemű) teknős feje a Sárga-folyónál is rombusz, miként az uráli nőalakoké. Az atyakereszt és a nyílvesző fejként való alkalmazása a belső társadalmi fejlődés következménye.

A vizsgált sziklarajzok közül a Tom-menti rajzok eltérnek, mivel teljesen hiányoznak az emberi fejként alkalmazott nemjelzők. A rombusz nemjelző jávorokon történő részleges és szabálytalan megjelenését - csak a helyi csoport(ok)ra (törzsek-re) ható fejlettebb, determináns kultúra asszimiláns hatásaként értékelhetjük.



A rombusz-fej nemjelző - később Európában is megjelent (Hans-Wilhelm Haussig: Der historische Hintergrund der Runefunde 130):

1957-ben egy keresztény templomot, vagy kápolnát tártak fel a dobrudzsai Murfatlárban, ahol több freskót és feliratot találtak. A keletkezés időpontjáról különböző időpontokat feltételeznek, egész a 10. századig.

A kép bal oldalán egy rombuszfejű, karcsú nőalakot látunk, tőle jobbra egy felül nyitott, köragancsú nőstény szarvast; a szarvas fara mögött ágyékháromszöget. A szarvas feje alatt - kissé jobbra - egymással párhuzamos három, egyforma hosszú

görbe vonalat, alatta szintén ágyékháromszöget. (A kínai anya ideogramját juttatja eszünkbe.) Felettük különböző ideogrammákat. A bal alsó sarokban az *íffeszítés* kínai ideogramját, fölötte egy nyílhegyet. A többi rajz nem, vagy nehezen értelmezhető. A képalírás szerint: „Szarvas körrel a feje fölött, vadászok által megfogva“. Mi csak egy karcsú nőalakot látunk rombusz fejfel. Hogy a többi „vadász“ hol van, kutakodásunk célját tekintve lényegtelen.

Az uráli és szibériai sziklarajzok feltárói a termékenység, nemjelző szimbólumok eredetének és alkalmazásának tudományos igényű feldolgozásával adósok maradtak. Reméljük, hogy sikerült pótolnunk.

Irodalom

1. Faulmann, Karl: Illustrierte Geschichte der Schrift. Wien, Pest, Leipzig, 1880
2. Fodor István, Diószegi György, Legeza László: Öseink nyomában. Helikon Kiadó, 1996
3. Forke, Alfred Dr.: Der Ursprung der Chinesen auf Grund alten Bilderschrift
4. Karlgren, Bernhard: Easy lessons in chinese writing. Stockholm, 1957
5. Karlgren, Bernhard: Grammata Serica Recensa. Stockholm, 1957
6. Karlgren, Bernhard: Sound and symbol in chinese. 1962. Oxford Univ. Press
7. Karlgren, Bernhard: Schrift und Sprache der Chinesen
8. Labat, René: Manuel d' Epigraphie Akkadienne, Paris
9. Magyarország Története I. Akadémiai Kiadó, Bp. 1984
10. Novgorodova, Eleonora Afanaszjeva: Mir petroglifov Mongolii. Moszkva, Nauka, 1984
11. Okladnyikov, Alekszej Pavlovics: Petroglifü Centralnűj Azii. 1980. Leningrad, Nauka
12. Okladnyikov, Alekszej Pavlovics: Piszanyici reki Olekmű i Verhnevo Priamurja. Novoszibirszk, 1976. Nauka
13. Okladnyikov A. P. /A. I. Martinov: Szibériai sziklarajzok. Corvina. A mű eredeti címe: А. П. Окладников – А. И. Мартынов: Сокровища томских писаниц. Наскальные рисунки эпохи неолита и бронзы. Издательство „Искусство“. Москва 1972. Fordította: Kovács Zoltán. A fordítást az eredetivel egybevetette: Fodor István. A magyar kötet szerkesztője: Hoppál Mihály. A szövegközi rajzokat készítette E. I. Bigler és Bánó Attila.
A könyvet tervezte: Nagy András
14. Ryjik, Kiril: L' idiot chinois, initiation élémentaire a la lecture intelligible des caracteres chinois. Paris Payot, 1980
15. Szekeres István: A 'tekeneus' (teknős) jelcsalád. ZMTE VI. Őstörténeti Találkozó, St. Gallen, 1991 (kézirat)
16. Szekeres István: Őstörténetünk írásjelekben. Egy kutatás módszerének eszköztársa. A Második (Tabi) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. ZMTE Kiadványa, Budapest-Zürich 1994 ISBN 963 04 4413 5
17. Szekeres István: A nikolsburgi ábc további jelei II. ZMTE VIII. (Kaposvári) Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. ZMTE 1993 ISBN 96385684 2 9
18. Szekeres István: A (székely-) hun írásjelek a hunok régészeti leletein. A ZMTE Erdélyi Övezeti Történetstálalkozói 1995-1999. ISBN 963 85684 9 6
19. Szekeres István: Régmúltunk írásjelekben. KAPU, 1994. 04.től - 1995. 06-ig
20. Szekeres István: A „koraavarok“ nyelve. A X. Magyar Őstörténeti Találkozó és a Negyedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Tapolca, 1995. ZMTE kiadványa Budapest-Zürich 1996. ISBN 963 85274 8X
21. Szekeres István: A „későavar“ jelrendszer vizsgálata. A X. Magyar Őstörténeti Találkozó és a Negyedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai, Tapolca, 1995. ZMTE kiadványa Budapest-Zürich 1996. ISBN 963 85274 8 X

Dióhéj a magyar történelemben

A történelmet különösebben sohasem kedveltem. A bogyószedő néptől Rákosi elvtársig terjedő tudománytól inkább félttem. Ezen még a nagy (Rettegett) Bertényi Iván tanár úr sem tudott változtatni. Néha egyest kaptunk, ha nem tudunk bizonyos évszámokat, de gyakorlati bölcsességre is nevelt bennünket.

Ma más a helyzet. A magyar történelem egy közösséghez tartozás jegye itt, Kanada nyugati csücskében, nagy összetartó erő. (Odahaza már nem, mivel oktatását éppen törlik a tantervből: ha nem fontos a jövő, miért lenne fontos a múlt?) Szinte olyan gyönyört nyújt, mint kedvenc étel, a diós palacsinta. Időnként kedvem szottyanna cikket írni, „A magyar történelem dióhéjban“ címmel. Mégis sokszor megtörténik, hogy éles dióhéjra harapok, ami kellemetlen. Így jutottam a fenti címhez.

A hiányzó őshaza

Egy-egy nép származásának kutatása valóságos detektív munka. Egy humoros hasonlaltal élve valahogy így képzelhető el: Házunk táján egy rejtett filmfelvevő rögzíti az élet eseményeit. Néha a film kifogy belőle, éjszaka vesz fel nappal helyett, satöbbi. Van egy kismacskánk, amelyik néha eltűnik valami mögött és csak hosszú idő múltán jelenik meg a képeken. Már felnőtt, végleg eltűnik, csak kölykei bukkannak elő a másik oldalon. Végül, évek elmúltával utódaink kezébe jut a tucatnyi öreg film, tökéletes rendtelenségben. Ebből próbálják majd összeállítani macskáink eredetét, életútját.

Egyszerű dolog, gondolják. A macska fekete, farka hegyén egy kis fehér folt. Nyilván az utódai is hasonlóak. előfordul, hogy nemzedékeken sikerül követni ezt a fajta macskát, aztán rádöbbenünk, hogy habár a színek stimmelnek, végülis egy hasonló kutyát találtunk. (Itt a nehezen hihető „nyelvcseré“ elméletére gondoltam.)

A magyarok őseinek keresésénél nem szabad ebbe a hibába esnünk. Mégis érdemes átvenni belőle azt a tanulságot, hogy a macska mindig létezik valahol és életútját jelek, események (rendszerint menekülő egér, felboruló cserép) és „kortárs“ személyek jelzik, bizonyítják.

Ilyen logikával haladva - a csodaszarvas üldözése és a nőrablás mondája kapcsán - könnyen levezethető őseink markánsabb részének életútja. (Nem azoké, akik az uráli cirbolyafenyők árnyékában ősközösségben bogyót gyűjtögettek.)

Első legendáink úgy tudják, hogy Enéth ősanánk Eviláth földjén szülte fiait, Hunort és Magort. Arany Jánosnak is de-rengett még valami népi emlékezet: „Kur folyót ők átáluszták, Még vadabbak ott a puszták...“ Nos, ha a „tah“ végződéseket a magyarosabb h-ra cseréljük, úgy találjuk, hogy Enéth fiai a Kura folyó egyik fontos átkelőhelyén, egy Ewilach nevű településen születtek. Azerbajdzsánban ma is létezik ez a hely, másik neve Jewlach. A nagy Mingeceauri víztároló szerencsére nem öntötte el. (Régészeti ásatásokra ne is számítsunk, mert újabb bizonyítékok a finnugor délibáb végső halálát jelentenék.) Így krónikáinknak igazuk van abban, hogy őseink eredetileg Perzsia vidékén laktak. Onnan Hunor és Magyar harcosai a szarvasüldözés kapcsán a Kaukázus lejtőin át, a Kercsi-szoroson átkelve a Krím-félszigetre jutottak. (Vadászati szakkönyvek szerint a szarvas 15 km-t is képes átúszni.) Az ott szerzett feleségeiktől az utódok már átvettek egy nagyobb alán és gót szókészletet, egyben indoeurópai vonásokat is. Ez Krisztus előtt 875 után történhetett, Beriko (a 14. gót király, krónikáinkban Bereka) fiainak idején. (Ő volt a Círus perzsa királyt megölő Tamar királynő 13-ik előde.) Ebből a nőrablásból eredt a királyi szkíták népe, erős csodaszarvas-kultusszal. Nyugati águk Krisztus előtt 500 körül települt a Kárpát-medencébe.

Krónikáink említik a hunok Szkítiából való 373. évi kivonulását. Elfogadott adat, hogy 375-ben tűntek fel a Volgánál. 378 nyarán Valens császártól a thrákiai hadszíntérre vezetett római főserg, Hadrianopolis mellett, katasztrofális vereséget szenvedett a gótok, alánok és hunok egyesített erejétől. A hunok 376-ban győzhették le Dáciában a gepidákat és a gótokat. A hunok előli nagy gót menekülést általában 380-ra teszik.

A hunok első „bejövetele“ tulajdonképpen a Duna (Al-Duna) elérését jelentheti 381-ben, „72 évvel Atilla halála előtt.“ Krónikáinkban a bevonulástól 28 év telt el Atilla királlyá választásáig, aki utána 44 évig (409-453) királykodott. A 381. évi bevonulás emléke azért is fennmaradhatott, mivel az Alatheus és Saphrac vezette gót-alán-hun csoportot Gratianus császár, miután fegyveres erővel nem bírt velük (!), 380-ban szövetséges népként Pannóniába, éspedig valószínűleg a valeriai Iovia (Heténypuszta) tágabb körzetébe telepítette. A 430-as éveket megelőzően Ravenna, jogigényeinek fenntartása mellett, a gyakorlatban - így Itália védelme megszervezésénél - már 409-től kezdve nem számolt Kelet-Pannóniával. (A krónikáink említette Tárnokvölgy-i és a Tulln-Ceiselmauer melletti, 408. évi megsemmisítő hun csata következtében.)

423-ban formálisan Pannónia még nem volt a hunoké, mégis egy 427-es feljegyzés (Marcellini Comitis Chronicon. Bibl. vet Patrum. Tum X. 346.) ezt állítja: „Indictione X. Hiero et Ardabure coss. Pannoniae, quae per quinquaginta annos ab Hunnis retinebantur a Romanis receptae sunt.“ Vagyis, hogy 427-ben a hunok átengedték a rómaiaknak az általuk 50 év óta bírt - ez kerekített adat lehet - Pannóniát (Századok, 1882: 236-237. oldal).

A Kaukázus és a Volga torkolata közötti vidék lehetett a legtartósabb őshazánk. Amikor már kevésnek bizonyult a föld, a hunok nyugatra távoztak, a magyarok ősei helyben maradtak. Itt említi a hunugor népet már Jordanes is, ezt a hermelinbőrökkel kereskedő igen bátor nemzetet. Anonymus ugyanígy ír „hungarus“ őseinkről. A 6. századi Agathiasz a szabir és az

onogur népet az Azovi-tengernél szerepelteti és oda helyezi az utóbbi „unn“ nép Onoguris nevű várát is. Theophanész (8-9. század) szerint ez a szabir nép 508-ban már a Derbenti-szoros körül lakott. Ugyanide tette Moses Dashkharanci a hunok országát, akiket 682-ben egy Israel nevű püspök meglátogatott, ezek Kazárián belül egy autonóm tartományt alkothattak. A 7. századi Thephülaktosz nemcsak szabirokat és onogurokat, hanem magyarokat is említ. Hiteles források szerint a magyarok régi neve „szavartoi aszfaloí“ volt – vagyis szabir –, és e nevet viselte az első besenyő támadáskor a Kaukázusba (vissza-)vándorló magyar néptöredék.

A Kuma folyó melletti Madsar (Magyar) város romjairól ez olvasható: Hérakleitosz bizánci császár győzelmes perzsa háborúiban (622-8) Theodorosz és Andreasz a matzarok régi roskadozó „Matzaron“ városkáját helyreállították. Madsar városról és vidékről Marco Polo térképe és a későbbi Derbendnameh is megemlékezik és középkori térképek is feltüntetik nevénél, hogy itt volt a magyar őshaza. Arab utazók és orosz évkönyvek a 14. század elején már megemlékeznek egy Madzsar nevű virágzó városról, sőt a kijevei Nikon elődjének (1037-1039) „The Primary Chronicle - Prolegomena“ című krónikája a Kaukázust Ugor (így hívták a magyarokat) hegyeknek nevezi. Andrzej Taranowski lengyel diplomata 1569-ben áthaladtában leírta „a kopár madzsari mezőket (Madziarisch velder, pola Madziarskie), ahonnan - mint mondják - a mai magyarok ősei érkeztek.“ Gyakran látott téglafalakat, „a pogány magyarok templomainak romjait.“ Egyes nézetek szerint a város tatar alapítású, de ezt a laikusok is meg tudják cáfolni azzal, hogy a tatárok nem kőházakban, hanem sátrakban, jurtákban laktak. A tény az, hogy Madzsar-t éppen Timur Lenk mongoljai pusztították el 1395-ben. Rendszeres magyar régészeti ásatások a Kaukázus vidékén nem történtek, mivel a további bizonyítékok a finnugor elmélet végleges halálát jelentenék.

A kaukázusi magyar őshaza kérdésével Tardy Lajos „Régi hírünk a világban“ (1979) című könyve három fejezetben foglalkozik, régi térképekkel is bizonyít. „A finnugor őshaza nyomában“ című (1973) mű is sok részletet közöl. A „The Encyclopaedia of Islam“ térképe másik Macar nevű települést is mutat a Terek folyó partján. Érdekes adalék a korábbi déli őshazához az, hogy Cornelius német nyelvű könyve a hittitákról, egy „Istan“ nevű istent említ.

A Századok-ból és D. M. Dunlop: The history of the Jewish Khazars című könyvéből megismerhetjük azokat az eseményeket (az arab hódítást), amelyek miatt őseink innen elvándorolni kényszerültek egy Upas ibn Madar, vagyis Magyar nemzeli Upas (krónikáink listáin Opos) vezetésével. 737-től rövid védekezés után 744-ben a magyarok végleg feladták ezt a hazát, habár kisebb részük visszatért a Kura folyó vidékére, amelyet szabirföldnek (ld. szevortik, szavartü aszfalu), kétszáz évvel később magyar kerületnek (Madsaragadzor) neveztek. A „rendíthetetlen szabirok“ közül sokan dicsőségesen haltak meg itt keresztény hitük védelmében 854-ben, a bagdadi kalifa hódításakor. XXII. János pápa még 1329-ben is küldött követet az ottani magyar királyhoz, Jeretamirhoz.

A perzsa kapcsolatokról még annyit, hogy I. Chosroes Anoshirvan (531-579) önéletrajza (a „Karnamag“ az isztambuli Köprülü 1608-as kéziratban) szerint ez az uralkodó az avarokat 7 törzsre osztotta és rangos ősi családokból kagánokat jelölt ki nekik. „Intelmei“ is szinte szószerint egyeznek Szent Istvánnak fiához intézett Intelmei-vel, Fehér M. Jenő szerint.

A 744-es időszak menekülő magyarjai Ujguriában, kisebb töredékeik pedig Baskíriában találhattak menedéket. Ez az évszám megtalálható Petrus Ranzanus - Mátyás és Beatrix krónikása - művében (A magyarok történetének rövid foglalata): Attila halála után 301 évvel - ez a Jézus Krisztus születésétől számított 744. év volt - a szarmaták (így hívja a magyarokat) hatalmas tömege... elhagyta szülőföldjét, miután a hadi ismeretekben igen járatos bizonyos Hungar nevű vezér élükre állt..., kivonultak az európai Szarmáciának egy bizonyos részéről, amelyet maguk a szarmaták ma is Hungáriának hívnak...“

Thuróczy János (A magyarok krónikája) egyetért az évben, de útiránya tévesnek tűnik: „Az úr Jézus Krisztus testetöltésétől számítva tehát 744-ben, Atilla király halálától számítva meg a 301-ik évben a nép nyelvén magyaroknak vagy hunoknak, latinul pedig hungarusoknak nevezett nép V. Konsztantinosz császár (741-775) és Zakariás pápa (741-752) idejében újra bevonult Pannónia földjére.“

Mivel a két krónika megegyezik a 744-es évszámában, idézzük még a Tarih-i Üngürüs (A magyarok története) leírását: „...Atilusz király halála után 300 év elmúltával, Íszá (Jézus) ökegyességének 745. esztendejében Szidijja (Szkítia) padisahjától elbúcsúztak, s onnan a tatár kán országa felé csapatonként elindultak.“

Egy negyedik krónika is idevág, a „Madzsar Tarihi“ (Az 1740. évi Névtelen Magyar Történet): „... amióta a madzsarok (először) elhagyták a Szeppet, (Íszá próféta) születésének a 744. évéig 370 év (megj.: 374-744) telt el. Ennyi idő eltelte után az említett évig, vagyis Íszá próféta születésének 744. évéig a kétszáz ezer főnyi madzsar nép másodszor felkerekedett a Nagy Szeppről (Dest-i Kebir) és régebbi hazájába, Madzsarisztánba költözött.“

A 744-es vagy 745-ös évszám kitűnően egyezik a megfelelő császár és pápa uralmával, tehát hitelesnek tekinthető a Szkítia-Szarmátia (az alánok országát értheti ezalatt) vidékéről való kivonulásra.

A magyarok távozása kisebbfajta népvándorlást indíthatott el. A népeknek ez a dominósor-szerűen egymásra esése történt a hunok, majd az avarok megjelenésekor is. Az utóbbiak a szabirokra, azok az ugorokra, onogurokra és szaragurokra támadtak. A 895-ben lezáruló honfoglalás egyik előidézői a besenyők voltak, akiket a ghuzok űztek el korábbi lakóhelyükről, akiket viszont az arabok, vagy a karlukok.

A 744-es év egyben a II. keleti türk kaganátus legyőzésének éve az ujugrok által. Az ujugur birodalom fénykorát ezért a történészek 744-től 840-ig terjedő időszakra teszik. Pontosan akkorra, amikor a „tatár kán országába“ több hullámban érkező magyar menekültek az ujugrok nyugati szomszédságában szövetségként letelepedhettek, ütköző zónát alkotva a kirgiziek előtt a felső-Irtisz vidékén. Ezáltal az ujugrok a fegyverkezés helyett a békés földművelés, a Kínával való kereskedelem és a manicheista vallás felé fordulhattak, amely hitet 762-ben vettek fel. Utóbbi okozta birodalmuk bukását is Al-Jahiz arab író (megh. 869) szerint. Érdekes, hogy a jó és rossz állandó harcát hirdető manicheizmus a honfoglalás után még évszázad-

okig tartotta magát hazánkban, ahogy Fehér M. Jenő értékes történelmi munkái számos korabeli adattal bizonyítják. Ipolyi Arnold mitológusunk szerint egy manóval kapcsolatos szólásunk a vallásalapító Mani nevére emlékszik, kit végül szalmával kitömve felakasztottak.

A selyemkereskedés és a dinasztikus kapcsolatok gyengülésére utal, hogy a kínai évkönyvek 829 után már hallgatnak az ujugurokról, akikre a Tibettel való háborúk után nehéz idők következtek. A belső hatalmi harcok során a kán öngyilkos lett. Az országban több évig éhínség, majd pestisjárvány lépett fel. 839-40 telén hatalmas hó esett, hullottak a lovak - mint krónikáinkban - és a birkák. A kirgizek rátörték a fővárosra és felgyújtották. Sinor Dénes prof. könyve (Cambridge, 1990) részletesen ír ezekről.

A 819-ben született Ügek fejedelem fivére, Leved (Előd) talán a fenti események miatt nyugatra vonult törzsével és megszállta Levédiát. A kazárok a magyarok elleni védelemként a Don alsó folyásánál 839-ben felépítették Sarkel-t („fehér ház”), ahová Konstantinápolyból építésvezetőként 838-ban Petronas Kamateros-t küldték. A magyar-kazár háborús viszony miatt a Bizáncban járt orosz követség csak kerülővel, a frankok országán át tudott hazajutni (Annales Bertiniani, 839-ből). Ekkor, 836-839 körül kérték a bolgárok a magyarok (onggroi) segítségét a macedóniai bizánci hadifoglyok lázadása idején, amiről Georgios Hamartolos krónikája tanúsít.

Érdekes megemlíteni, hogy az ujugurok egyik korábbi neve a kínai forrásokban „Kao-cse“ és „Kao-csü“ volt („magas kocsi” vagy „ökrös szekerek” jelentéssel, ami azonos a mai kínaiiban is). Ezért a koci nem Kócs községről kaphatta nevét - esetleg megfordítva -, hanem annál jóval régebbi és ujugur kapcsolatainkra utalhat.

Bartók és Vikár bizonyította a magyar és a török zene rokonságát. Népmeséink közül megvan a Kis Kolozs meg Nagy Kolozs pontos ujugur párja. Blumenbach göttingeni professzor - aki Kőrösi Csomát Ujuguriába iránította - koponyagyűjteménye a magyarokéhoz az ujugorokét mutatja legközelállóbbnak. Hankó (1935) leírta, hogy a honfoglalóinkkal érkező alacsony, melegvérű taka eredetű lovak közép-ázsiai és turkesztáni állatok és az országba ugyanakkor kerülő puli a Tarim-medence körül őshonos tibet-doggal azonosítható. Az utóbbi tényeket Kiszely István sorolja fel, megemlítve a szarvasúzás- és griffmadár-ábrázolásokat, a nemez hasonló felhasználását Turkesztánban meg a magyarok között és párhuzamba állítva a honfoglalóinknál talált, nemes anyagból készült halotti szemfedőket a legkorábbi Astana-i leletekkel. Az ujugur tankönyvek ma is azt tanítják, hogy a magyarok velük törzsszövetséget alkottak, s hogy melyik évben vándoroltak el tőlük. A bizánci és más források azért hívhatták a magyarokat türköknek, mert Turkesztánból, Ujuguriából érkeztek. A kínaiiban a hunok neve szungnu, illetve hung-lo, azaz „vad, barbár rabszolgák.” A mandarin nyelv Magyarországot szung-á-lé-nak, a katonai pedig hung-á-lé-nak hívja:

匈牙利

A fenti három jelcsoportból a második jelentése „fog(ak),” a harmadiké „éles” (elméjű is), „győzelem” és „jött.” A győzelmes fogasokról a Képes krónika írója is tudott: „Dentinek” is mondjuk őket, a fogaikról, mert miként a fogak, mindent megőrölnék, még más népeket is, így egyetlen birodalom sem igázta le őket.

Ugyanez a forrásunk írja, hogy Péter király szerint „Ez a név: Magyarország, abból származik: Nyomorország, hát hadd nyomorogjanak.” A Hunger = Hungar (éhség = magyar) eredeztetés korai német krónikában is előfordul (lásd Századok), így meglehetősen valószínű, hogy honfoglaló őseinket valóban egy ujugur éhínség kényszerítette a pusztákon való hosszú elvándorlásra, az Anonymus által feljegyzett útvonalon.

A honfoglalás

Levédiába (a Dontól nyugatra) érkezésük után őseink Etelköz-be („folyóköz”, talán Moldva felső vidéke) költöztek. Más fontosabb események:

862: Első betörés a Német Birodalomba (Hinkmar Reims-i érsek feljegyzése, Sváb Évkönyvek).

881: Kabar és magyar sereg harca Bécs vidékén.

888. március: feldúlják a bajorországi Metten-t (Chronica Benedictina). Ez az első magyar előőrs lehetett, amelyet a Kárpátokon való átkelés után küldtek felderítő és térképező szándékkal. A metzi évkönyvek, a Sambucus-kódex és Regino prümi apát 888-ra teszik a honfoglalást (Thuróczy, 1980: 454; Századok, 1881: 489.), a Pozsonyi, Dubnici és Budai Krónikában egyaránt 888 olvasható, a váradi káptalan adata szerint „a scytha nép nagy tömege 888-ban lépte át pannónia határait,” viszont a Zágrábi Krónika 889-re teszi „Pannónia” elfoglalását (Erdélyi 1986: 77; Századok, 1883: 187-8.). Székely István 1559-ben Krakkóban kiadott művel („Chronica ez világnak ieles dolgairól”) 888/889-re teszi ezt. Igen kicsi annak a valószínűsége, hogy mindezek a források tévednének. Ezért Szabó Károly is elfogadta, hogy a magyarok többsége 888/9-ben lépte át a Kárpátokat (Századok, 1883: 211 oldaltól). Regino szerint a besenyők 889-ben szorították ki a magyarokat Szkítiából. Annalista Saxo is hivatkozik erre, hozzáfűzve, hogy Arnulf 890-ben hívta segítségül az elvetemült magyarokat (Dümmerth, 1986: 135).

890-ben a nyugati világban szóba jön „a magyarok közeledése (in minentibus paganis) és azon eszközök meghatározása, amelyek által e veszélynek elejét kellene venni” (Századok, 1881: 490). Ez arra utalhat, hogy a magyar csapatok már a Kárpátokon innen tevékenykedtek.

J. Howell 1664. évi angol nyelvű Florus Hungaricus-a (hazánkban ismeretlen, talán Nadányitól ered) úgy tekinti, hogy a magyarok 890-ben keltek át a Kárpátok hegyláncain, illetve foglalták el Erdélyt.

Az elismert modern történész, Macartney „The magyars in the ninth century” című könyvében (Cambridge University

Press, 1930: 76.) ugyanezt írja.

Elfogadott tény, hogy a magyarok 892-ben már Arnulf szövetségeseiként harcoltak. A Fuldai Évkönyvek szerint a magyarok Arnulf német királlyal szövetségben megtámadták a sclávokat. (Marczali, 1901: 2). Anonymus szerint a magyarok ekkor a Morva folyóig és Borona váráig (Brno) tűzték ki a magyar határt.

Az idegen források és a hazaiak legtöbbször (Anonymustól Györffyig, lásd Dienes István: A honfoglaló magyarok, 1972: 72.) 892-re teszi a morvák országa elleni hadjáratot, amelyben a magyarok Arnulf szövetségeseiként vettek részt. A sangaleni nagyobb évkönyvek szerint „Arnulf a magyarokat azon helyekről, hol elzárva voltak (értsd: a morvák által a németek szempontjából) csak 892-ben bocsátá szabadon: „892. Arnulfos contra morevenses pergebat, et Agarenos ubi reclusi erant, dimittit. Annales Sang. M.“(Századok, 1880: 101.) Van egy 894-es keltezésű „Arnulfos Ungarios eduxit“ feljegyzés is, amely ha helyes, akkor Arnulf kétszer is hívta a magyarokat.

E dátumokat pontosítani lehet Anonymus krónikájából, Árpádék felvidéki hadjáratának ismeretében. „A Millenárium az Akadémiában - A történelmi Bizottság jelentése“ (Századok, 1883: 211) 892-re teszi a Gesta Hungarorum-ban is leírt Garam-Nyitra-Vág vidéki magyar hadjáratot.

Az Aventinus néven ismert német Turmair János a 15-16. század fordulóján régebbi források alapján ezt írta: A magyarok „királyának“, Kurszánnak (Aventinusnál Kuszál) a követei elmentek a bajor király által 892-ben összehívott birodalmi gyűlésbe, s felajánlották seregeiket II. Svatopluk és II. Mojmir morva uralkodó ellen (megj.: ezek akkor még csak hercegek lehettek, hiszen Svatopluk még élt), ha győzelem esetén megkapják a földjüket. Arnulf örömmel vette ezt az ajánlatot, és ezután mind a bajor, mind pedig a magyar seregek megkezdték a támadást. A magyarok - írja Aventinus - korábban az alföldi részeket pusztították és ott már VÉGLEG meg is telepedtek. (Később Pannóniát is sikerült meghódítaniuk, de ezt megelőzően, 894-ben még egy pusztító hadjáratral söpörték végig a dunántúlt, amint a Fuldai Évkönyvek tanúsítják.) Marczali Henrik a Magyarország történetéről szóló, 1895-ben kiadott munkájában - helyesen - meg volt győződve arról, hogy a magyarok már 894-ben urai voltak az egész Alföldnek (Erdélyi István, 1986: 88).

Simeon bolgár cár 893 őszén történt trónra lépését követően néhány hónapon belül háborút kezdett a görögök ellen. Erről a bizánci császár így ír: A Bizánc „... ellen elkövetett esküszegést NYOMBAN megtörlő igazság HAMAR SIETETT emezekre büntetést mérni. Mert haderőinket a szaracénok tartván lekötve, az isteni gondviselés a rómaiak helyében a TURKOKAT (magyarokat) keltette fegyverre a bolgárok ellen.“ (Marczali, 1901: 11.) Az „esküszegés“ szó utalhat arra, hogy a bolgárok és görögök korábban jó viszonyban voltak; előzőleg Anonymusnál is szövetségeseik.

Biztosan tudjuk, hogy a (bolgárellenes magyar) hadműveletek megkezdésére csak a 891. augusztus 8-i napfogyatkozás évében (Csuday, Eugen, dr.: Die Geschichte der Ungarn, I., 1900: 63.), illetve azt követően került sor (Századok, 1891: 677).

Oppolzer nap- és holdfogyatkozásokról írt híres katalógusában a 100. számú térkép jelzi, hogy a Honfoglalás éveiben egyedül a fenti (gyűrűs) napfogyatkozás volt látható Görögországban. Erre a következtetésre jutott Lakits F. is.

Symeon Magister (Századok, 1883: 198) is tanúsítja, hogy a magyar-bolgár háború 891-től 895-ig tartott. Bölcs Leó nála 888-tól uralkodott és a fenti háború Bölcs Leó 3-ik és 7-ik uralkodási éve között történt. Leó trónra lépését az határozza meg, hogy második uralkodási évében volt egy napfogyatkozás és harmadik évében kezdődött a bolgár-magyar háború (Századok, 1880: 103-4). A fenti napfogyatkozás Leó trónra lépését 889. szeptember 1-re rögzíti. A Zalán vezér Alpár melletti vereségével kezdődő magyar-bolgár háborút ez a csillagászati bizonyíték és Anonymus (1975: 112-3) így 891. szeptember 1. és 892. szeptember 1. közé, a háború végét pedig 895. szeptember 1. és 896. szeptember 1. közé helyezi. Leó mondása, hogy a magyarok háromszor győzték le a bolgárokat és a fuldai évkönyvek adata, hogy Simeont kétszer győzték le, azt jelenti, hogy már Simeon cár elődjét, Vladimirt is legyőzték (Pauler, 1900: 151).

„Mindezek szerint úgy tűnik, hogy a magyar krónikák valójában 892-től, vagy legkésőbb 894-től számolták a magyar honfoglalást“ (Macartney: Studies on the earliest Hungarian sources - The Hun Chronicle, 1938: 178).

Albericus Monachus szerzetes 893-ra tette a Honfoglalás évszámát (Erdélyi, 1986: 77.); bizonyára az Alpár melletti 893-i döntő magyar győzelem jelentette számára a fordulópontot.

Egy Georgius Continuatus néven ismert kútfő (György barát krónikájának folytatása) írja, hogy (894-ben) Bölcs Leó bizánci császár követet küldött a magyarokhoz azzal a céllal, hogy támadásra bírja a magyarokat a bolgárok ellen. A követ hajón a Dunára utazott, s találkozott a türkök (magyarok) fejedelmeivel, Árpáddal és Kuszánnal és háborúra bírta őket (Györffy: Tanulmányok a magyar állam eredetéről, 1959: 129).

A Simeon elleni sereg vezetését Árpád fiára, Leventére, a kazár kabarok vezérére bízták. Ezt a hadjáratot, amelyet bizánci források a 891-i napfogyatkozás és István pátriárka halála (893 májusa) után beszélnek, a 894. évre kell tennünk, mert utána, de még a 895-i besenyő támadást megelőzően Leó császár és Simeon olyan intézkedéseket tett, amelyek hosszabb tengeri utakat igényeltek“ (Magyar őstörténeti tanulmányok, 1977: 128).

Könyveink okkal hallgatnak Konstantin császár egy részletéről. 895-ben az ígélet értelmében Eustathios tengernagy hajói a sok magyar harcost felvették a Duna-parti főhadiszálláson. (Valószínűleg nem volt magyar hajóhad.) A bolgárok azon voltak, hogy a Dunát láncsal elzárják és a magyarok partraszállását megakadályozzák, de Barkalasz kormányos a láncok, kötelek szétvágásával utat nyitott (Pauler: A magyar nemzet története, 1900: 31).

Számunkra világos, hogy a magyar és a görög hadvezérek jó stratégák voltak. A Fekete-tenger partját uraló magyar sereget felvehették volna Ogyesszánál is. Az éj leple alatt egyidejűleg kirakhatták volna őket bolgár kikötőkben (Constanta, Várna, Burgasz, vagy Neszebar), ahonnan Bulgária szíve felé nyitva állt volna az út. A meglepetés helyett inkább a bolgárok szemé láttára - sebezhetően - átkelni, a duna mocsaras deltájában árral szemben küszködni csak a modern történészek látásmában létezik. Árpád udvara 894-ben már Tittel és Zalánkemén („Zalán kövei“) fölött állt, Bodrogvárnál, ahogy Anony-

mus feljegyezte. Egyedül a hosszú szárazföldi út kiküszöböléséért volt szükség a görög hajókra. Őseinknek, akik a Volgát szittya módra, felfűjt tömlőkre ülve útúzták, nem okozott nehézséget a Dunán való átkelés. (Az avarokról is feljegyezték ezt, sőt az asszírokról még kétezer évvel korábban.)

Mindezt azért említettük, hogy a honfoglalás hibás 895-ös dátumát helyesbítsük. A 896-os év végképp rossz: Pauler (1900: 153) beismeri, hogy az ország csak „opportunitási okokból” választotta.

A Fuldai Évkönyvek (Timothy Reuter, 76. oldal) szerint 900-ban az Enns-ig elfoglalták Bajorországot a magyarok.

901: a magyarok karintiát és Dél-Morvaországot dúlták. Az egész Kárpát-medence már régen az uralmuk alatt volt.

Itt röviden kitérhetünk hadjáratainkra. Lél (Lehel) és Bulcsu személyét illetően úgy látszik, hogy a hazai emlékek két embert zavarhatnak össze, írta Pauler már 1899-ben. Ezeket a jelenségeket a véletlen név-azonosságok okozhatták. Ilyesmi gyakran történhetett, példa erre Botond személye. Az első Botond a honfoglaló Árpád, Lél, és Bulcsú vezér kortársa volt. Ővele kapcsolatban igazat mond tehát Anonymus, amikor a történetírók egyetlen könyvében sem találta, hogy ez a vezér vágta volna be Konstantinápoly kapuját. Világos, hogy az utóbbi esemény nem vezérről szól, hanem egy Botond nevű közkatonáról - „a lekisebb a magyarok közül” -, akinek Apor kapitány 958-ban megparancsolta, hogy mérjen csapást a kapura (Képes Krónika - amelyet az alábbiakban K.K.-nak rövidítünk -, 1986: 74-75).

Thuróczy és a K.K. megegyezik abban, hogy a bejövétel után őseink hat évig pihentek (888-894), majd Vratiszláv herceg Morvaországot végigpusztították. Lombardiát 899-900-ban dúlták, ekkor ölték meg Lindward-ot, Vercelli város püspökét is. Tíz évig (900-910) nyugodtak, a tizenegyedikben (911) Thuringia ellen vonultak (Pauler, 1900: 54), a tizennyolcadikban pedig (918) vereséget szenvedtek Bajorországban, Abach váránál a németektől, habár az áruló I. Konrád is elpusztult. Ekkor végezték ki a honfoglaló Vérbulcsú vezért. Bulcsú olyan gyakori név volt, mint később Géza, László vagy Béla. A második Bulcsú 948-ban megkeresztelkedett és 955-ben meghalt.

Sok „vonalas” történész és propagandista igyekszik hazug mesemondóként feltüntetni Anonymust, Kézait és többi krónikásunkat. Közben ők is bővelkednek hamis állításokban; egy ilyen írást olvastam (az itt „hazacsalogató” néven ismert) Magyar Hírek 1985. május 25-i száma 19. oldalán Szűcs Jenő tollából. Szerinte a honfoglaláskori események ugyanúgy nem hitelesek, mint a trójai háború a görögöknél, példaként felhozva „a Trójából menekülő Priamosz” királyt. (Kissé tévedett, mert Priamoszt az oltár előtt ölte meg egy Neoptolemosz nevű görög, ezért nem menekülhetett el Trójából.)

Egyébként, ha propagandistáink a magyar hagyományokat és a trójai háborúról szólókat azonos értékűnek veszik, maguk alatt vágják a fát. Ugyanis még Ődüsszeusz útjának java része is történetileg igazolható. Amikor Pénélopé már csaknem négy éve várja a háború vége után, koldusnak öltözött férje megjelenik. A sok léhűtő kérés után újhold ünnepén, egy teljes napfogyatkozáskor mind megöli. Ez Ithacában valóban látható volt Krisztus előtt 1178. április 16-án; Trója Krisztus előtt 1182 nyarán esett el. Eratoszthenész azt tanúsítja, hogy Xerxes perzsa serege 704 évvel később kelt át Görögországba, amikor Hérodotosz szerint egy csaknem teljes napfogyatkozást láttak. (Krisztus előtt 478. február 17-én a Trója melletti Sardisnál.)

Anonymustól tudjuk, hogy Álmos vezér 819-ben született, unokája, Zolta pedig 894-ben, a Dunántúl meghódítása idején. Árpád 907. évi halálakor Zolta (Solt) nem volt még 13 éves (1975: 127). Taksony 931-ben született. Zolta vagy Zsolt 907-től kb. 945-ig, később Taksony 950-től 970 körül volt fejedelem (Thuróczy, 1980: 454 és 463). Őutána Géza - első koronázatlan királyunk - uralkodott, 997 őszéig.

Első királyaink

Géza fejedelem 972 után tette székhelyévé Esztergomot (Györffy, 1987: 245, és 1977: 112). Márpedig a kislegendából is tudjuk, hogy itt született Vajk (István), 975 után. A Képes Krónika modern magyarázója viszont 969. mellett tör lándzsát (1986: 308). István születésére 13-14. századi kéziratokból a 967, 969 és 975 évszám maradt fenn (K.K., 1986: 308). Szerintünk 975 a helyes. Egy 13. századi lengyel évkönyv és a Heinrichau-i ciszterciák 14. századbeli feljegyzései szerint István király 975-ben született (Századok, 1879: 11). Reichenau herman 995-re teszi, hogy Gizella nőül „Stephano regi”-hez adatott, vagyis István ekkor apja mellett társ-király volt (ugyanott, 1879: 6).

Gerbert, a későbbi II. Szilveszter pápa leveliből kitér, hogy Géza halála után még 997 októberében sem dőlt el a harc a szkíták országai között, de novemberben megérkezett Aachenba István győzelmének híre Koppány felett. A Képes Krónikában ez István „kora ifjúságára” esik.

Az Annales Polonorum három kézírata azt írja, hogy István csak 1001-ben küldte el Asrik püspököt Szilveszter pápához a koronáért való kérelemmel: „1001. Stephanus rex Ungarie misit Assricum episcopum Romam ad papam Silvestrum pro corona petenda.” (Századok, 1901: 873) Dr. Karácsonyi János kiemelte, hogy a kislegendának Thuróczytól feljegyzett és megmentett adata szerint 1038. augusztus 15-én harminchetedik uralkodói éve folyt (Századok, 1901: 879). Ebből következik, hogy 1002. augusztus 15-én első uralkodási évében volt, vagyis megkoronázása nem történhetett 1001. augusztus 15. előtt.

Asrik-Anasztáz apát 1001 húsvétján még csak szklaviniai apátként szerepel, aki Szilveszter pápával együtt részt vett a ravennai zsinaton, de már magyar koronaügyekben jár el; az 1001-ben vagy 1002-ben írt pannonthalmi alapítólevélből már pápai legátusi rangjára következtethetünk. Ennek hiteles része szerint István így nyilatkozott: „Anasztáz apátúr tanácsából és szakadatlan segítsége folytán megerősítettünk és megkoronáztattunk.” (Györffy, 1977, 142-3. oldal és 30. tábla).

A leszűrhető tanulság az, hogy István küldötte a pápától 1001. január 1. körül kérhette a koronát. Ezzel összhangban van, hogy III. Ottó, aki támogatta a pápánál István koronázásának ügyét, kb. 1000. augusztus 14-től 1001. február 15-ig Rómában tartózkodott (Györffy: 1977: 149.). A korona elkészítésére és a koronázás előkészítésére azonban időre is szükség volt.

A pápa formálisan - levélben - „megerősítette“ István királyságát, de a jelek szerint a tényleges koronázás valószínűleg csak 1001. augusztus 20-án történhetett. Így Thuróczy és a kis legenda adatai a nem egészen 37 uralkodói évről beleillesztették ebbe a rendszerbe.

Mivel Géza halála 997-re (talán júliusra) tehető, Hartvik püspök írása is minket igazol: „atyja halála után a negyedik évben az isteni kegyelem intéséből ugyanezt az Asrik püspököt, kit más néven Anastasius-nak mondanak, a szent apostolok küszöbéhez küldte, hogy Szent Péternek, az apostolok fejedelmének örökösét megkérje: ... Erdemesítse őt is arra, hogy királyi diadémával izmosítsa;“ (Györffy-Kurcz: István király emlékezete, 1973: 70.). A nagyobbik legenda szerint „atyja halála után az ötödik évben“ (ugyanott, 1973: 45) történt a koronázás.

Hartvik püspök legendaszerkesztményében Géza csodás éjjeli látomásában egy gyönyörű külsejű ifjat látott, aki így szólt hozzá: „Béke veled, krisztus választotta, megparancsolom, hogy szűnjenek meg gondjaid. Nem néked adatott meg véghezvinni, amit eszedben forgatsz, mert kezdet emberi vér szennyezi be. Tőled származik a születendő fiú, kire az Úr mind ezek elrendelését az isteni gondviselés terveinek megfelelően rábízta. Ő az Úrtól választott királyoknak egyike lesz, a földi élet koronáját majd az örökkévalóval fogja felcserélni.“

A Biblia (Krónikák Könyve I, 22: 8-10) írja Dávid királyról: „sok vért ontottál és sokat hadakoztál; ne építs az én nevemnek házat, mert sok vért ontottál ki a földre én előttem. Ímé fiad léssen néked, akinek csendessége léssen, mert nyugalmat adok néki minden körülé való ellenségeitől; azért nevezetik Salamonnak, mert békességet és nyugalmat adok Izráelnek az ő idejében. Ő csinál az én nevemnek házat; ő léssen nékem fiam és én néki atyja leszek és megerősítem az ő királyságának trónját Izráel felett mindörökké.“

Hartvik püspök sorai olyan híven követik a Szentírást, hogy véletlenségről szó sem lehet. Ezt bizonyítja egyébként maga a „Salamon“ név John of Fordun (Fordun-i János, meghalt 1384) skót krónikájában. Géza bibliai megfelelője Dávid, Istváné pedig Salamon király. Így értelmet nyer az egész látomás a „béke veled“ megszólítástól a békességig és nyugalomig. A Biblia nyelvén „Salam“ békét jelentett. Az a benyomásunk támad, hogy Szent István egyik legfőbb bibliai példaképe bölcs Salamon király volt.

A skót krónikás nem célzott arra, hogy István Salamon néven való említése az ő okoskodása volna. A nyugati forrásokban léteznie kellett olyan feljegyzésnek, miszerint István királyunk neve eredetileg Salamon volt. (Esetleg Edmund Ironside fia, Edward révén, aki Magyarországon talált menedéket és hazatérte után Margaret-Margit nevű lánya skót királynő lett.) A Salamon névalak egy ideig használatban lehetett latin, német és magyar forrásokban. Ez utóbbit vehette át betűről betűre a skót krónikás, mert egy angol forrásban „Solomon“-t talált volna.

Egy Man-szigeti krónika (Chronicle of the kings of Mann and the Isles, 1066-1266) is így nevezi Istvánt. Érdekes módon a skót és a manx krónika eredetisége mellett azt is igazolja, hogy a nagyobbik legenda álom-motívuma nem légből kapott díszítő elem, hanem valós alapokra épült.

Krónikáinkból tudjuk, hogy István királyságának 38. évében, körülbelül 63 éves korában hunyt el.

Gizella haláláról a német évkönyvek ezt írják 1043. február 15-e alatt: „Tod der Kaiserin Gisela“ (Richter-Kohl, 1890: 347). Lehet, hogy ez egy Gizella császárnéra vonatkozik, nem István feleségére.

Az alábbiakban közlünk egy időrendi összefoglalást középkori uralkodóinkról. Ahol az uralkodási időpontoknál a pontos dátum mellett a hét valamelyik napja is szerepel, ott ennek helyességét öröknaptárral ellenőriztük. Ezek az időrend megbízható pontjai, a csillagászati észlelések után. Azok a történések, akik nem használtak ilyet, több fontos időpontot „kiöntöttek a fürdővízzel“ és így jutottak a téves ortodox következtetésekre.

1001.08.20. - 1038.08.15. I. (Szent) István 37. uralkodási évében halt meg (Thuróczy, 1980: 102); 36 évig uralkodott, 63 évet élt, 1038. augusztus 15-én halt meg (Ransanus, 1985: 119). A pécsi püspökség alapítólevele szerint István 1009. augusztus 23-án uralkodása 9. évében volt, így koronázása nem történhetett 1001. augusztus 22. után (Györffy, 1977: 148.). 1039-ben halt meg (A magyarok története, 1982: 443). Megjegyezzük, hogy innen kezdve A magyarok története évszámait rendszeresen egy évvel magasabbak, mint a valós időpontok, kivéve egy-két királyunknál, akiknek közismert uralkodási időpontjait a török krónika eredetije nyilván kénytelen volt elfogadni. Máskülönb e krónika sajátos időrendje egy következetes és hasznosítható egységet mutat és az egy évnyi javításokat alkalmazva némely más krónikánk durva hibái és ellentmondásai - amelyek fölött legtöbb történészünk szemet huny - tökéletesen megmagyarázhatók és kijavíthatók. Itt e kritikus dátumokat dőlt betűvel szedtük.

1038.08.15 u. - 1041. július: Péter először. Három évig uralkodott (Ransanus, 1985: 122). uralkodása 3. évében Abát tesz királlyá (Thuróczy, 1980: 104; *Képes Krónika*=K.K., 1986: 96; Ransanus, 1985: 120). Elűzésekor felkoncolják Budát, ennek dátuma 1041 az *Altaichi Évkönyvek* szerint (Thuróczy, 1980: 477). Péter harca a németekkel 1041-ben: Ann. Altahenses, Mon. Germ. XX. 772-824, írták Nieder-Altaichban, Bajorország, 1073.). Hermannus Contractus Ann. Wirzburgenses Mon. Germ. II. 244. Forrás: Marczali, 1901: 5).

1041. július - 1044. július 5: Aba Sámuel (A második dátum a ménfői csata napja, *Magyarország történeti kronológiája*, I. 1886: 84.) uralkodásának 3. évében a bosszú kardja fog véget vetni életének a Gellért-legenda nyomán (Régi magyar mondák, 1976: 113). Aba 3 évig uralkodott (K.K., 1986: 119; Thuróczy, 1980: 124).

1

0

4

2

Aba megválasztása (1041.): Alberic. Trium Font. Vita S.-Gerardi 17. Az *Annal. Sangall. Miores* (*Szentgalleni Nagyobb Évkönyvek*) 1043-nál Magyarországhoz ezt írja: Nemzeti sérelmek. Forrás minderre: Marczali, 1901: 5).

1044.07.05-1046. november: Péter másodszer. Két évig és hat naponig uralkodott (Ransanus, 1985: 122). Első és második uralkodása együtt öt és fél évig tartott. (K.K., 1986: 119; Thuróczy, 1980: 124). Másodszeri uralma annak 3. évében ért

véget (Thuróczy, 1980: 117; K.K., 1986: 113). István halálától I. András uralma kezdetéig 11 év és 4 hónap telt el: itt a krónikások kétszer számolhatták Aba átfedő 3 évét (K.K., 1986: 119; Thuróczy, 1980: 124). helyesen kb. 8 év 4 hónap.

Henrik Magyarországra jön és Péter hódolatát fogadja: ezt az *Annales Altahenses* és *Hemannus Contractus* egyaránt 1045-re teszi (pünkösdre), az előbbi évkönyvek a pogányfelkelést és Péter bukását 1046-ra. (Forrás: Marczali, 1901: 6.)

1046-ban a menekülő Pétert Zámolynál elfogják és megvakítják (Györffy, 1987: 417.; *Magyarország történeti kronológiája* I., 1986: 85).

1046. november-1058. szeptember eleje: I. András. 1046-ban nyerte el a koronát az *Altaichi Évkönyvek* szerint (K.K., 1986: 327). A gyakorlatban csak 1047-ben koronázták meg (Thuróczy, 1980: 118; K.K., 1986: 113; Ransanus, 1985: 122.) 1057. december elején a császárral békeszerződés, valamint az eljegyzés, ill. mennyegző megtárgyalása és 3 nap múlva a gyermek Salamon megkoronázása (*Magyarország történeti kronológiája* I., 1986: 87). Ekkor kezd András gyengélni a *Pozsonyi Évkönyv* szerint (K.K., 1986: 331. oldal, 343-345. pont). 1057. december eleje: 3 nappal a tárgyalás után a „Korona és kard” esete. Thuróczy (1980: 483) magyarázata írja: az *Altaichi Évkönyvek* tanúsága szerint III. Henrik lányának (ünnepélyes) eljegyzése a kis Salamonnal csak 1058-ban történt meg. Tehát uralkodásának 12. évében a beteg király Salamont jelöli utódjául. A várkonyi „korona és kard” eseményének illusztrációján már a beteg királyt látjuk (Thuróczy, 1980: 124, 120 és 483; K.K., 1986: 119; Ransanus, 1985: 123). A várkonyi esemény nem történhetett 1058 után, mert Béla sógorához, a lengyel I. Kázmérhoz ment segítségért, aki után viszont 1058-tól már II. Boleslaw uralkodott (K.K., 1986: 122, 333).

1058. szeptember eleje-1061. szeptember 11: I. Béla. Koronázása 1058-ban történt (Bartoniék Emma: *A magyar királykoronázások története*, 1939, 1987-es reprint, 34-35. oldal). 1059-ben lett király (*A magyarok története*, 1982: 442.). Uralkodása 3. évét betöltve halt meg (K. K., 1986: 126; Thuróczy, 1980: 129). Három évig uralkodott (Ransanus, 1985: 125). Béla király 1058-tól pénzt veretett.

Kb. 1061. szeptember 24-1074. március 14: Salamon. Salamont húsvét napján koronázta meg Géza herceg (Thuróczy, 1980: 131; K.K., 1986: 128); ez 1062. április lehet.

„Úgy 13 évig csöndes béke honolt Salamon és Géza között” (K.K., 1986: 130). Tizenhárom évig nyugalmas béke volt közöttük (Thuróczy, 1980: 132).

1074. február 26.: A kemeji csata nagyböjt előtt egy szerdai napon (Thuróczy 1980: 144 és 489; K.K., 1986: 148), három nappal a húsvét előtti nyolcadik vasárnap után. (A K.K. utáni Jegyzetek, 1971: 194 egyetért ezzel a dátummal).

1074. március 14. péntek: A mogyoródi csata (Thuróczy, 1980: 146; K.K., 1986: 150). Itt Magyarország katonaságának nagyobb része is odaveszett (Thuróczy, 1980: 147), de furcsa módon sok történészünk ezt a 13 évi „csöndes béke” idejére helyezi. Fenti események után az 1074-ben alapított admonti bencés monostor említése és IV. Henrik elöryomulása Vácig, amelyet külföldi források szintén 1074-re tesznek. Ransanus megjegyzése, hogy „Salamon 15 évig uralkodott” (1985: 125), teljesen érthető, hiszen 1058 vége (apja halála) és 1074 eleje között ennyi teljes év telt el.

1074. március 14 után - 1077.04.25: I. Géza. Három évig uralkodott, április 25-én halt meg (K. K., 1986: 164; Thuróczy, 1980: 155). Három évig uralkodott (Ransanus, 1985: 126).

1077.04.25 - 1095.07.29, vasárnap: I. (Szt) László. Halálának e pontos dátumát a *Budai Krónika* családja örizte meg (K.K., 1986: 179 és 351). Uralkodása 19-ik évében halt meg (i. m. 179). A *Chron. Hungar. - Polonorum* (13. század eleje) szerint Lászlót 1077-ben koronázták meg (Györffy, 1987: 365).

1095.07.30-1114.02.03, kedd: Kálmán. Halála fenti napja pontos, de 25 év 6 hónap és 5 napi uralkodása téves, az éveket durván elírták (K.K., 1986: 190, 357, Thuróczy, 1980: 172, és Ransanus, 1985: 133). Györffy: *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza*, II, 1987: 365. oldalán ez áll: „*Chron. Zagr (abien-sis) et Varad.*“, 1114: Colomanus rex... cuius corpus Albe quiescit. (*Scriptores Rerum Hungar. I.*, 209. oldal) Tehát Kálmán teste Albában nyugodott 1114-ben és így nem halhatott meg 1116-ban, ahogy egyes történészeink vélik!

1114.02.03 után-1131.03.01: II. István. (*Magyarország történeti kronológiája* I., 1986: 105). Meghalt 18. uralkodási évében (K.K., 1986: 197, Thuróczy: 1980: 179, Magyarország történeti kronológiája I., 1986: 105). 1115-ben lépett trónra. (*A magyarok története*, 1982: 443. oldal), de egy év itt is levonandó.

1131.03.02-1141.02.13, csütörtök: II. (Vak) Béla. 9 évig, 11 hónapig és 12 napig uralkodott (Thuróczy, 1980: 183; K.K., 1986: 204; K.K., 1971: 115; *Magyarország történeti kronológiája* I., 1986: 107). Közel 10 évig uralkodott, 1141-ig (Ransanus, 1985: 136.). A magyarok története (1982: 443.) szerint 1132-től uralkodott. Kézai is 1141-re teszi halálát. *Chron. Zagr. et Varad.* 1141: „rex Bela II... cuius corpus Albe quiescit (SRH. I. 210.)”. Forrás: Györffy, 1987: 365.

1141.02.16-1161.05.31, szerda: II. Géza 20 évig, 3 hónapig és 15 napig uralkodott. 1161-ben, a június Kalendae-ját megelőző napon, szerdán költözött az Úrhoz (K.K., 1986: 211, Thuróczy, 1980: 188., Ransanus, 1985: 136.). 1161-ben Székesfehérváron temették el - „1161: Geycha rex II. ...cuius corpus Albe quiescit (SRH. I. 210. oldal).” Lásd Györffy, 1987: 365.

1161.06.01-1173.03.04, vasárnap: III. István. Uralkodott 11 évet, 9 hónapot, 3 napot (Thuróczy, 1980: 189-190, K.K., 1986: 211-213). Közel 12 évet uralkodott, 1172-ben halt meg (Ransanus, 1985: 136.). 1162-től uralkodott (*A magyarok története*, 1982: 443. oldal), ez a krónika 1 évet siet.

1173.03.05-1196.04.23, kedd: III. Béla. 1196. április 23-án halt meg, 23 évig, 1 hónapig és 19 napig uralkodott (K.K., 1971: 120; 1986: 214, 368.). Megválasztása után (kb. tíz hónappal) koronázta meg a kalocsai érsek, 1174. január Idusán, vagyis 13-án, vasárnap (K.K., 1986: 214, 368; a *Scriptores Rerum Hungaricarum* I, 1937: 462 nyomán); május Kalendae-ját (a hó első napját) megelőző hatodnapon (megjegyzés: a számolás mindig beleérti az első és utolsó napot is), kedden halt

meg (K.K., 1986: 214.). Naptárilag és számtanilag valamennyi fenti adat tökéletes. Mégis, habár követi a fenti kb. tíz hónapos időközt a választástól a koronázásig, *Magyarország történeti kronológiája I.*, 1986: 117 indokolatlanul egy évvel későbbre teszi ezeket. A magyarok története szerint is 1173-ban lett király (1982: 443).

Béla házakat bocsát Barbarossa Frigyes keresztesei részére 1187-ben (Györffy, 1987: 276), ezt a *Magyarország történeti kronológiája I.*, 121. oldala 1189-re teszi. (Az olasz *Atlante Storico* történelmi atlasz az utóbbival egyezik, a hadjárat 1189-ben kezdődött.)

1196.04.24-1204.11.30. kedd: I. Imre. Uralkodott 8 évig, 7 hónapig és 6 napig (K.K., 1986: 214, 368; Thuróczy, 1980: 192; Ransanus, 1985: 137).

1204.12.02-1205.05.07: III. László. Uralkodott 6 hónapot és 5 napot. Királlyá jelölésére még apja életében, 1204. 08. 26-án (csütörtökön) sor került (*Magyarország történeti kronológiája I.*, 1986: 127, K.K., 1986: 215; Thuróczy, 1980: 193).

1205.05.29-1235.09.21.: II. András. Pünkösöd napján koronázták (K.K., 1986: 369; Thuróczy, 1980: 194).

Uralkodása 30. évében halt meg (Thuróczy, 1980: 196; K.K., 1986: 221). 30 évig uralkodott (Ransanus, 1985: 137).

1235.10.14. vasárnap-1270.05.03. péntek: IV. Béla. Második honalapítónk a tatárjárás után. 35 évig uralkodott (Thuróczy, 1980: 196, K.K., 1986: 221-225).

Kb. 1270.05.10-1272.08.06.: V. István 2 évig uralkodott, 3-ik évében halt meg (K.K., 1986: 228).

1272.09. 03 e.-1290.07.10. hétfő: IV. László. 1273-ban választották királlyá (*A magyarok története*, 1982: 444.). 1290-ben a kunok megölték (Ransanus, 1985: 152.).

1191-ben (!) IV. László megújítja adományát Syster fiai részére (Györffy, 1987: 358.). Talán a király halála után készült csak a dokument.

1290.07.23-1301.01.14: III. András. Még László életében hozták be Magyarországra (Thuróczy, 1980: 203). 11 évig uralkodott, 1301-ben halt meg (Ransanus, 1985: 152-3). 1291-ben választották királlyá (*A magyarok története*, 1982: 444.).

1301.05.13 e.-1342.07.16/7: I. Károly Róbert. Halála 07. 16-ra, a 30-ik gyásznapi szerdára (1342. augusztus 14-re) esett (Thuróczy, 1980: 226-32.). A Szent Koronával 1310.08.27-én koronázták meg (*Magyarország történeti kronológiája I.*, 1986: 192.). Megkoronázásától 32 évig uralkodott, szerdán halt meg, temetése három nap múlva, 19-én, pénteken volt. Utóbbi utáni harmadnap (vasárnap) Lajost megkoronázzák (K.K., 1971: 142 és 198 - más krónikákból idézve; Thuróczy, 1980: 231-2). Az előbbi kommentár (198. oldal) téves, írója figyelmen kívül hagyta a naptári napok fontosságát: a július 18-a nem péntekre, az utána következő második nap pedig nem vasárnapra esett. Halálának dátumát Ransanus (1985: 155-6) 1342. július 16-ra (keddi; talán éjjel halt meg) teszi, 42 évig uralkodott. 1326. március 5: (Nagy) Lajos, I. király születése (K.K., 1986: 253 és 380).

Vencel és Ottó ellenkirály dátumaitól eltekintünk.

1342.07.21, vasárnap-1382.09.11: I. Lajos. (11-én hajnal előtt halhatott meg.) 1342. július 15-e utáni vasárnapon, életének 17. évében koronázták meg, 40 évig, 1 hónapig és 22 napig uralkodott, kevéssel halála előtt csodálatos üstökös tűnt fel. (Thuróczy, 1980: 235-6, 270, 514.). 40 évig uralkodott (Ransanus, 1985: 158-159). Halála közeledtekor üstökös tűnt fel (lásd ugyanott). I. Hasegawa „*Catalogue of Ancient and Naked-Eye Comets*“ 82. oldala ennek az üstökösnek a feltűnését 1382. augusztus 19-re teszi, északnyugati irányban látszott; Európában és Koreában feljegyezték e megfigyeléseket. Halála után lánya, Mária lett a királynő, akinek gyámja Erzsébet, Lajos özvegye.

1382.09.17-1385 ősze (vagy 1395.05.17.): Mária. Mária alig 2 éve ült apja trónján, mikor az ellenpárt követeket küldött (Kis) Károlyért Apuliába (Thuróczy, 1980: 276-7.) Ezért a meghívás 1384. augusztusában lehetett, nem 1 évvel később, mint ahogy a *Magyarország történeti kronológiája I.*, (1986: 227.) feltételezi.

1385 ősze - 1386.02.24.: (Kis) Károly. 1384 karácsonya körül adhatott választ a felkérésre. 1385 nyár közeledtével indult Magyarország felé (Thuróczy, 1980: 280-1.). Szeptember 15-én indult el Nápolyból, Itáliát október vége felé hagyta el (Thuróczy, Jegyzetek, 1980: 522.). Ez a mondat ellentétben van a következővel: Károly 1385. szeptember 12-én ért a dalmáciai Zenggbe (a Sibenik-Zára útvonalon *A magyarok története* szerint) és 1385.12.31-től 1386.02.24-ig magyar király lett (*Magyarország történeti kronológiája.*, I., 1986: 228). 1385. február 24-én, vagy 27-én halt meg (Thuróczy, 1980: 294, 522).

Egyéb adatok erre a korra: Mária királynő legalább 2 évig, uátna fivére, (Kis) Károly király egy újabb teljes évig uralkodott, amikor megharagudtak rá (*A magyarok története*, 1982: 316-7, 324). Ezt alátámasztja Thuróczy (1980: 292.), tanúsítva, hogy nemcsak január-februárban, hanem „az őszi időszak közepén“ is uralkodott.

1386.02.24-1387.03.31.: ismét Mária. (1386.07.25-1387.06.04 között fogságban: *Magyarország történeti kronológiája I.*, 1986: 228-9.)

1387.03.31-1437.12.09.: Zsigmond. Halálának dátumára Thuróczy irányadó (1980: 337, 526.). Alig valamivel több, mint 3 év alatt játszódtak le „mindezek (?) az események“ (Thuróczy, 1980: 302). Ismeretes Zsigmondnak egy 1386-ban kelt királyi oklevele is, amelyben Lugos vára először tűnik fel (*Encyclopaedia Hungarica*, II., Lugos alatt). 20 évesen koronázták, 1386-ban, 55 évig (így!) uralkodott (megjegyzés: ez a Lajos halála és Zsigmond halála közti időre érhető), 1420-ban cseh király lett, 70 évig élt (Ransanus, 1985: 159-160). 1386. pünkösöd (talán június) napján vagy táján koronázták, 20. életévében; uralkodása 10. éve 1396-ra esett; 23 évi magyarországi uralom után megválasztották német-római királynak: 1410.09.20., de csak 1414-ben koronázták (Thuróczy, 1980: 522). 1420-ban 34 éve király. 51. magyar (27. római királyi, 17. cseh királyi, császárságának 5.) uralkodási évében halt meg, 1433-tól (május 31.) római császár (Thuróczy, 1980: 302, 304, 312, 331, 337, 522-4.). 50 évig uralkodott, 1386-ban koronázták királynak (*A magyarok története*, 1982: 343, 445).

A fenti „pünkösöd“ helytelen; valójában 1387. március 31-én koronázták (*Magyarország történeti kronológiája I.*, 1986: 229, illetve Thuróczy, 1980: 520).

1438.01.01-1439.10.28.: I. Albert. Uralkodott 1 évet, 9 hónapot és 28 napot (Thuróczy, 1980: 337, 342). *A magyarok történeté*-ben (1982: 345, 447.) 1 évet, 9 hónapot és 8 napot uralkodott, halálakor fia 4 éves volt, 1438-ban lett király. Alig 2 évig uralkodott, 1439-ben halt meg (Ransanus, 1985: 160).

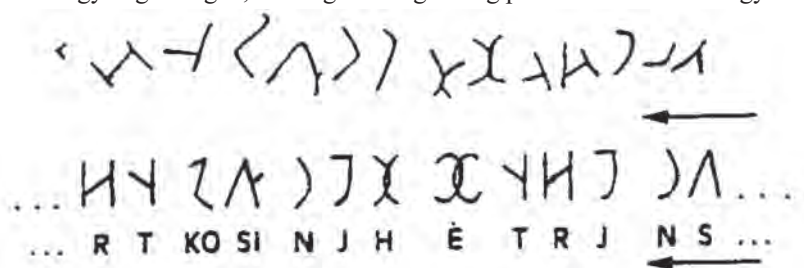
1440.03.08-1444.11.10.: I. Ulászló. III. Ulászló lengyel királyt I. Ulászló néven Krakkóban a magyar rendek küldöttsége királlyá választja. (*Magyarország történeti kronológiája*, I., 1986: 259.). Pütkösd előtt lépett trónra és 1444-ben halt meg, uralkodása 4. évében (Thuróczy, 1980: 344, 370.)

1444. 11. 10 után - 1457. 11. 23.: V. László. Halálára forrás: *Magyarország történeti kronológiája* I., 1986: 273. Tizen-nyolcadik életévében halt meg, ősz végén, az 1458. év közeledtével, illetve - hibásan - 1458-ban (Thuróczy, 1980: 407-8). Albert utószülött fia, 5 éves korában lett király (*A magyarok története*, 1982: 447, Ransanus, 1985: 165). Bél Mátyás még látta Pozsony oklevelében (ahol László megjelent az országgyűlésen), hogy 1453-ban Dorottya szűz és vértanú ünnepe V. László tizedik uralkodási évére esett (Bél: *Hungariából Magyarország felé*, 1984: 255). Szent Dorottya emléknapja február 6 volt (Thuróczy, 1980: 522).

1445. pütkösdjén Hunyadi Jánost kormányzóvá választották (Thuróczy, 1980: 371-2.) Kormányzóságának 4. évében az október 16. és 18. közötti csütörtökön (1448.10.17.) megkezdődött a rigómezei csata és szombatig tartott (373-4 és 529). Hunyadi János megbetegedése előtt néhány nappal keletről üstökös tűnt föl, amelynek eltűnte után, 1456. augusztus 11-én meghalt (Ransanus, 1985: 180, 245.). Halála napjára még *Magyarország történeti kronológiája*., I., 1986: 272.).

I. Hasegawa: „*Catalogue of Ancient and Naked-Eye Comets*“ 83. oldala szerint 1456. május 27-én tűnt fel az üstökös az Aries (Kos) csillagképben; Európában, Kínában, Koreában és Japánban észlelték; a Halley-üstökösnek tekintik.

Érdemes még említést tenni egy angolul igen, de Magyarországon alig publikált amerikai magyar sziklafeliratról. Ezt a ko-



rai kanadai telepsek találták Új-Skócia tartományában. Yarmouth városka könyvtárában őrzik. A mai szakirodalom „*Yarmouth-i Tűrker-felirat*“ néven ismeri. Felirata jobbról balra haladó ómagyar rovásírással így olvasható: „(Erik)son járt e helyen is sok tár(sával).“

A feliratot a Budapesten élő Szilváné Rábl Mária (1895-1994) megfejtette 89 éves korában, angol könyvben is megjelent. Eredményes munkájáért később elismerő levelet kapott Kanada magyarországi nagykövetétől.

Helyes volt a régi gyanú, hogy a viking felfedezők között volt egy ügyes magyar is, Kolumbusz előtt 500 évvel. Az első magyar nyelvemlék tehát a világ túlsó részén maradt fenn: kora 50 évvel megelőzi a tihanyi apátság alapítólevelének idejét. Ez talán az isteni gondviselés jele.

Kiválasztott népünk 40 évig nélkülözött a pusztában, de Jerikó (a szellemi Bach-korszak) falai még nem omlottak le. Mégis reméljük, hogy ez a palackposta üzenet nem minősül államellenes cselekménynek: Petőfi népéhez szól. Talán eljut egy 150 évvel ezelőtti idősíkbba („Vissza a jövőbe,“ ahogy egy filmben) és ott megértik majd.

*Ha minket is elfű az idők zivatarja,
Nem lesz az Istennek soha több magyarja.
...
Mely a pók fonalát százszor megfonatja,
Noha füstbe százszor menjen áldozatja,
S mely, hatalmasb szóval, a költőben riad:
„Ha későn, ha csonkán, ha senkinek: írjad!“*

(Arany János)

Vámos-Tóth Bátor (Mukilteo)

Vaja

Vaja: jeles Tamana név: Kárpátoki földrajzi és magyar családi nevünk is. Kitűnő őstörténeti kalauz-mutatónk: elénk hozza a múltak ködéből, illetve a szándékosan elködösített múltból ősi nagyságunkat - ezredévek mélységében mérendő, mind az öt földrészre kiterjedő történelmünket.

A „hivatalos“ névjelentéstartalátok szerint „Vaja minden bizonnyal a szláv eredetű Voja személynévből keletkezett.“ (Kiss-féle Etimológiai szótár. Budapest. 1983.). De nagy jelentéstartalátok nekilendülésükben itt éppen azt nem mondják meg, hogy mit is jelent az a Voja személynév!

Nos, a Tamana tudomány az alábbi tény-adatokat, tényösszefüggéseket tárja fel Vaja esetében.

1.) Vaja gyakori földrajzi név Óceániában és az Andokban. Peruban például Vaja éppen folyó (12.50-75.46), ahol éppen a Szikra folyó a társa éppen (!) a Csóka hegy alatt! Szikra, Csóka egyaránt gyakori magyar családi név!

2.) Vaja+Bán: sziget Új-Guinea vizein (2.09-130.27) ott éppen Szeged kikötőváros és a Szala+Váti sziget kíséretében! Bán, Ta+Bán, Szeged, Szala, Vát mind magyar családi név is! Merse+Vát Vas, Per+Vát pedig Veszprém megyei községünk!

3.) Vaja+Hon: a nyugat-afrikai Gám+biá-ban falu (13.34-15.47), ahol éppen a Dobó erdő, a Beret+Tó, Buda+K, Turán falu közelében van jelen! Dobó: gyakori családi nevünk, Beret+Tó: falu Beregben, Szász+Budak Beszterce-Naszódban, Turán Zemp+lén-ben falu! Kis-Hon+T pedig megyénk.

4

Vaja+Kanda: helység az USA Missouri (Mis+Úri!) államában (40.20-91.55). Mis+Úri: fok név+szerkezete Tanzániában (1.20-D-33.50). Mis+Úri: patak Szat+már, illetve Pest megyében. Felső+Kanda: telep a Mohácsi-szigeten. Mára+Kanda viszont Közép-Ázsiában Szamár+Kand ősváros régebbi név+szerkezete! De (!) ennek fordított név+képlete: Kanda+Mára: a Közép-Afrikai Köztársaságban folyó (7.25-16.15) – ott ilyen folyónevek közt: Ba+Ola, Bát+Ori, Ber+Éte, Mán+Onga, Tó+Banka. Ugyanaz a Ber+Éte nálunk is vizet jelöl: Szittyó a Tisza+Hát aljában. Mán+Onga folyó pedig Mánd+Onga Gyöp-sziget-kút (oázis) a dél-afrikai Namíbiában, ahol Kál+Onga a főisten mondájukban! De (!) a Tiszaháton Mánd községtől északnyugatra, Mándok község határában három Kál+Onga (domb, dülő, tanya) is van. Azaz: Mán+Onga Közép-Afrikában, Mánd-Onga a Tiszaháton és Namíbiában!!

5.) Vaja+Long: falu Ausztráliában (33.15-147.36). Itt a Long végződés kiváló Tamana útmutató: Szegi+Long nálunk helység a Bükk-Zemplén hegység aljában, de (!) Szergi+Long patak Csád/Szudán (Szu+Dán!) határánál. Aztán Kál+Onga+Long: falu a Fülöp-szigeteken (9.21-123.19), viszont Tom+Vára+Long az időtlen városfalairól ismert csendes-óceáni Pónape-Pohnpej szigeten falu (6.57-158.10) – ott Kál+Onga+Vár falu közelében! Lám: Vaja+Long világfűzéréen eljutotunk a tízévezredékben számolandó városfalak tövébe az „Óperenciás tengerben!“

6.) Vaja+Tán: folyó Sri Lankában (9.00-80.00) – ott éppen a Tamana és Tisza folyó társaságában! (Tudjuk: a folyónevek a legmegbízhatóbb őstörténeti mutatók a földrajzi nevek közt; ezek neveit változtatják meg legkevésbé az évezredek folyamán!). A Tán végződés pedig ott van például Bala-Tán dülönk név+szerkezetében a Maros mentén, de (!) ugyanaz a Bala+Tán: falu a Fülöp-szigeteken és Indonéziában is! Ugyanaz a Maros pedig folyó az Indonéziai Szula+Vészi szigeten, folyó Nigériában és Baszkhonban három patak hallgat a Maros névre!

7.) Kán+Vaja: falu Sierra Leonében (8.29-11.21) ott Tamana+Hun, tíz magyar család név azonos törzs: Bánta, Kamara, Karankó, Limba, Makári, Mende, Szanda, Szelenka, Szitya, Vára+Vára közt, valamint hat Káma+Ló név+szerkezetű helység társaságában. Nos, a Sierra Leonében eltöltött hároméves (1966-1969) UNESCO főiskolai tanárságom idejében tapasztalat hat Káma+Ló volt a szikra, névkutatásom elindításának. Ugyanis hat év múltán, 1975-ben Havajiban (Hawaii) letelepedve ott kilenc Káma+Ló (ã) felfedezése felélesztette a szikrát és megszülte Tamana-t - 1976-ban. Az pedig, hogy a Sierra Leonei és Havaji Káma+Ló név+szerkezet nálunk Zalában a Káma+Házi patak és annak eredetforrásánál lévő Lisz-Ló község tényében lelhető meg, Tamana „leánygyermekem“ felnevelésére és „kitaníttatására“ kötelezett! (Tamana ősi magyar leánynév; névnapja: február 28-án van, egy nappal Bátor névnapja után). A sierra leonei Kán+Vaja aztán megfelel a baranyai Kán+Falva és a maros-tordai Székely-Vaja és a hunyadi Nándor+Vaja (Valya) községünknek!

8.) Mátá+Vaja: falu Maóri-Zélandon (35.30-173.57) ott például az Ati-La, Makó+Rákó hegy, a Kóka+Tahi folyó, valamint Kajtán+Gáta város kíséretében! Nos, nálunk a Vág folyó mentén van Makó, Rákó két község, a Pest megyei Kóka falunak meg Tahi+Major a része, Somogyban viszont Csurgó város határában találjuk a Kajtán+Kertet és az Úr+Gáta dülőt! Aztán: Vág: folyó Nyugat-Indiában, ott Tamana kikötőváros táján és Vági folyó a csak 75 éve repülőről feltárt új-guineai Felföldön a Duna törzs honában lelhető!

9.) Mut+Vaja: őserdei folyó (!) Kongó/Zairében (6.15-D-23.50) ilyen magyar családnév-azonos földrajzi nevek közt: Bia+Kátó, Buda, Csángó, Csoma, Lulu+Fia, Majka, Szusza, Tájja, Zám+Bala, Zomba folyó, Bobula, Csicséri, Garaba, Jász+Onga, Kal+Onda, Kál+Onga, Kászoni, Makó+Fi, Mazán, Mikola, Tenke, Tompa helység. Van aztán ott a kongói őserdei tájon néhány megdöbbenő egyezés: Bagota, Bam+Bula, Csán+Gota, Kalama, Kasziba, Kikinda, Magura, Sik+Onda... mind ott van földrajzi név gyanánt a Kárpátok alatt is és a föld más-más tájain is! Nos, Mut+Vaja megfelel nálunk a Mut és Vaja családi névnek. De (!) Mut+úri: folyó Panamában ott például két Tisza (!) folyó kíséretében, Mut+úri:

folyó Új-Guinea szigetén is, ott a Nyitra és Eszék ikerfolyó társaságában és (!) Mut+úri: folyó Zimbabvében is éppen a Sióta törzs honában. De (!) ugyanaz a Sióta: völgy név+szerkezete nálunk Siklós határában, ugyanaz a Sióta sziget a Salamon-szigetekén és (!) Sióta: város Japánban és pedig éppen Tamana város (32.52-130.35) közelében! És (!) Úri: patak és község nálunk és magyar családi név is!

10.) Ráró+Vaja: a Havaji mondavilágban a polinézek édenkertje. Vaja pedig magában csillag és király neve a Havaji nyelvben – ott kilenc Káma+Ló kíséretében! (á) De (!) Havaj magyar családi név is és (!) falu Zemp+Lén megyében, viszont ugyanaz a Zemp+Lén törzs Kelet-Brazíliában! Ráró aztán jeles Tamana név: falu nálunk a Szigetközben, hegy a csendes-óceáni Rápa (Húsvét) szigeten, ott például Vaj+Máta halászfalu és (!) az ismert óriás kőszobrok között. Ugyanaz a Ráró viszont folyó az Indus-völgyi Pakisztánban (Dél-Pakisztánban az Indus folyamba ömlik). De (!) az Indus-völgyi és a Rápa szigetei ősrás egyezik; azaz: ráró-azonos! Ráró-falu még a repülőőről csak 75 éve felfedezett Új-Guineai Felföldön ott 10'000 éve virágzó öntözéses kertészet, a Kara+Kula hegy, Tabi+Buka és Tura+Bura falu közelében. De (!) a még ma sem teljesen ismert gajánai őserődben Vaj+Máta fordított név+képlete: Máta+Vaj folyó ott a Kara+Buka+Bura patak és ugyan-csak óriás kőszobrok társaságában! A csak jó száz éve feltérképezett Nyugat-Ausztráliai sivatag szélén pedig Kara+Buka, Kara+Bura két szomszédos oázis ott éppen a Tamana oázis szomszédságában! Nálunk három Kara+Buka is van és létezik Bár+Bura és Tisza+Bura falunk is! Kara, Buka, Bura, akárcsak Rápa, Tabi, Tura, Máta, Vay! – mind magyar családi név is!

11.) Úsz+Vaja: város a Tűzföldön (54.48-68.19 – ott az Ára+Úz, Kana+Kusz, Oz+Ora, Tara+Ba folyó, a Csécsén hegy, az Ona törzs társaságában. Úsz+Peklény nálunk Sáros megyében helység. Nos, Ára+Dán folyó Közép-Ázsiában és (!) folyó Venezuelában a Tamana+Kó törzs honában, Taraba+Úz falu Baszkhonban, Szal+Kusz helység Egyiptomban és (!) nálunk a Nyitra folyó (á) mentén. Ozora: Tolnában község, míg Taraba, Csécsény, Ona családi, illetve személynevünk. Csécsény például helység nálunk, törzs a Kaukázusban (Csecsen-nek mondják a „hivatalosok“; nehogy meglássuk itt is a Tamana-magyar összefüggéseket!), aztán Ára+Kám+Csécsén falu a Csukcs-földön (64.40-170.00), Csécséni pedig megint Zimbabvében folyó (20.20-31.50) ott a Mut+Úri folyó, a Sióta törzs és (!) Tura+Mura falu kíséretében; de (!) ugyanaz a Tura+Mura: falu Ausztráliában is (33.44-151.08). Tura, Mura magyar családi név is! Ami aztán az Ona törzs nevét illeti (van Ona hegy, folyó is a Tűzföldön!): több kutató beszámolt arról, hogy az Ona nyelv jelentős hasonlóságot mutat a magyar nyelvvel. Nem haszontalan dolog ennek szakszerűen „utánajárni!“ Talán fiatal kutatóink közül akad valaki, aki vállalkozik erre... Mindenesetre Ona falu Japán Okinawa (Ó+KI+NÁVA) szigetén (26.30-127.46); ott, ahol például Onga királyi családi név; nálunk meg Onga-Ung ősi magyar személyi név! De (!) itt az Okinawa-parti vizekben 70 méteres mélységben néhány éve, 10'000 évet meghaladó vízalatti piramis-ra letek a bűvárok – ott Avasi, Csatán, Inota, Tomori magyar családnév-azonos helység, a Száki+Sima szigetecsoport társaságában! (Lásd: az erre vonatkozó Tamana írást a Hunnia 1999. szeptemberi számában – vízalatti piramis internet fényképeivel). Aztán: Ona+Mumor sziget Mikronéziában (7.21-151.31), de (!) Mu+Mor nálunk Zalában falunk! Aztán: Ona+Tisza (!) indián törzsfő név+szerkezete az USA Minnesota államában, de (!) Ona gyakori kun-magyar név a Tiszamenti Kunságban! És hogy teljes legyen a kép: Vaja község polgármesterének Tisza Sándor a neve...

Vaja Tamana eszterláncán körüljártuk a világot; mind az öt földrészt... Vaja kalauzolása körfolytán rátapinthatunk magyar ősiségünk cáfolhatatlan tény-adat-összefüggéseire.

Ennek az ősi Tamana-magyar tény-igazságnak a verőfényében kívánok a Vaján tartandó XV. Magyar Őstörténeti Találkozóhoz eredményes munkát, jó-jó egészséget!

Tamanás köszöntéssel: ésszel-bátran-emberül: Bátor

Mukilteo, USA, 1999. Enyészet hava 16. Lajta napján. Lajta: folyó nálunk és (!) folyó a francia Bretagne-ben is – ott a Kar+Nak melletti ősi Ménhír-Kövek társaságában. De (!) ugyanaz a Lajta: falu az Új-Guineához tartozó Bougainville szigetén is, ahol egyező mándi díszjel és öthangú dallam+szerzetek között ilyen magyar családnév-azonos helységek vannak. Báka+Vári, Bejci, Kopáni, Majka, Makó, Mára, Máta, Rápó, Taraba, Tokaj, Tomori, Tótoki, Túri... (Kar+Nak Egyiptomban, Bar+Nak Angliában régészeti lelőhely, ugyanaz a Bar+Nak Zalában domb, Bak+Nak Tibetben hágó). A Japán mondavilágban pedig Tamanató+Táró hős tízezer gyöngyért megkapott felesége.

Tamana: Kolombiában 4600 méteres hegycsúcs; a Venezuelában élő Tamana+Kó indián törzs (á) mondájában itt teremődik meg az első emberpár. Az egyiptomiak által Tamanu-nak nevezett atlantisi Kanári-szigeteken a Tamán+Ka hegy táján Tamán az életet adó Nap-Erő neve.

A dél-japáni szigetvilágban Tamana város és Tamana domb között (á) Avasi, Inota, Tomori helység, a Száki+Sima szigetecsoport környékén 1996-ban olyan vízalatti piramisokat találtak, amelyek egybevágó másai ott vannak a Perui-felföldön, a 3000 esztendeje virágzó Szala+Vári műveltség földjén (á) Kál+Onga falu és a Lupa+Vári folyó vidékén. Valahány fenti név, név+szerkezet: Avasi, Ino+Ta, Kál+Onga, Lupa+Vári, Száki+Sima, Szala+Vári, Ta+Mana, To+Mori – Kárpát-medencei név és (!) magyar családi név is! A budapesti távbeszélőkönyvben például 36 Inota, 61 Kál, 69 Sima, 25 Szalavári, 4 Tamana-Tomana és 41 Tomori is megtalálható!

A harminchárom országos Tamana újrírja az emberiség történelmét...

Megjegyzés: A zárójelben lévő számok földrajzi koordináták.

Kalota - Csák

Dr. Csihák György, a Zürichi Magyar történelmi Egyesület elnöke a most kiadott egyik tanulmányában (A magyar közjogi rendezés kérdései ma. Budapest-Zürich 1999) bemutatja a népművészeti díszjelek, a népművészeti tárgyak alak+szerkezeti egyezőségét maja-indián Mekszikóban, Újgúriában és nálunk. Elmondja, hogy Mekszikóban a maja-honi, lépcsős-piramisos Palenke-Palá+Ka 1400 éve virágzó, gőzfürdéses, csatorna-rendszeres romváros bejáratánál ugyanolyan hímzési műszaki eljárással „Kalota+Szegei“ mintás ruhákat, terítőket árulnak, amelyeken még a színek is „Kalota+Szegei-ek“. Az áruházakban pedig kalocsai“ női ruhák tömege található.

Újgúriában pedig a párnákat, takarókat pontosan úgy rakják fel egymásra a fekvőhelyre, mint Kalota+Szegei! Mindebből helyesen következtet: ezen egyezés nem lehet véletlen; a „régie nagy műveltségek összefüggnek!“

Mindehhez hozzávehetjük: Mekszikóban, Újgúriában, nálunk a Kárpátok alatt is az öthangú dallam+szerkezetre épülnek a népdalok!

TAMANA aztán itt is csodálatos összefüggéseket mutat mind a három ország-táj vonatkozásában - Európában, Ázsiában, Amerikában!

Az alábbi táblázat 10-10-10 magyar-újjúr-mexikói azonos szerkezet+végződésű nevet sorol fel. Valahány nemcsak kárpátoki földrajzi név+szerkezet, de (!) magyar családi-, személynév is. Azután bemutatunk 12-12 egyező név+szerkezetet magyar-újjúr és magyar-mexikói vonatkozásban. Itt is mind a 12-12 név+szerkezet magyar családi név is!

Kárpát-medence

Tel+Csák
Kék+Cse
Er+Cse
Er+Csi
Cir+Ják
Tas+Kán
Kara+Kó
Aba+Kun
Ata+Lak
Tó+Vár
Mat+Úz

Újgúria

Kada-Csák (L)
Úz+In+Cse (L)

Taran+Csi (L)
Kara+Ják (L)
Tas+Kán (V)
Tala+Kó (L)
Dol+Kun (CSN)
Tar+Lak (L)
Kense+Vár (L)
Kara+Úz (L)

Mekszikó

Tel+Csák (L)
Komán+Cse (L,CSN)

Kék+Csi
Ató+Ják (V)
Talo+Kán (ù)
Kál+Kó (L)
Kán+Kun (L)
Tótó+Lak (L)
Tó+Vár (L)
Mat+Úz (L)

Újgúria

Bor+Tala (V)
Jama+Túr (L)
Jár+Dán (L)
Kara+Kas (V)
Kili+Án (D)
Kod+Áj (D)
Kó+Tán (D)
Maj+Dán (D)
Manda+Lök (T)
Póka+Lök (L)
Tat+Rang (L)
Tol+Di (L)

Kárpát-medence

Tala+Bor
Jama+Túr
Jár+Dán
Kara+Kas
Kili+Án
Kod+Áj
Kó+Tán
Maj+Dán
Manda+Lök
Póka+Lök
Tat+Rang
Tol+Di

Mekszikó

Bát+Úri
Gele+Ta (L)
Kál+Ista (D)
Moho+Ra (L)
Mur+Ga (V)
Osztó+Pán (L)
Palán+Ka (L)
So+Koró (V, D)
Ta+Mán (L)
Tisza+Pán (L)
Tó+Lápa (L)
Tur+Án (L)

Kárpát-medence

Bát+Úri
Bát+Ori
Gele+Ta
Kál+Ista
Moho+Ra
Mur+Ga
Osztó+Pán
Palán+Ka
Soko+Ró (CSN, V, D)
Ta+Mán
Tisza+Pán
Tó+Lápa
Tur+Án

CSN = családi, törzsi, személynév, D= domborzat, V = víz, T = terület

ù Taló+Kán az Asz+Tek mondavilágban az égiek lakóhelye. Talo+Kán – Taló+Kón megtalálja pártját nálunk is. Tisza+Keszi helység közelében Taló+Köz és Bara+Kón két szomszédos dűlő. Az Asz+Tek név+szerkezetben a Tek végződés ott van a szat+mári Bél+Tek és a temesi Tomna+Tek, Tamana+Tek község név-felépítésében¹. De Tisza+Keszi végződése sem marad adós! Keszi ősi magyar nemzetség-név, de (!) gyakori személynév Óceániában is! Aszú+Keszi pedig folyó az afrikai Ghánában ott a Csi+Csáki, Gere+Cse, Kál+Ura+Kun (!), Kun+Aba és Mura+Mura folyó kíséretében. Valahány családi, illetve személynév nálunk! Ám Keszi „előjárója“: Aszó is leteszi a Tamana garast asztalunkra: Aszó+Ág például mocsaras vidék volt az Árpád-korban – ott Eszék város táján, de (!) ugyanaz az Aszó+Ág – akárcsak Atila, Csaba, Hámori, Kassa, Mágor,

¹⁴ Asz-tek – Juka-tek – Bél-tek – Tamana-tek: mekszikói-kárpátoki Tamana kettős-páros

Mura, Ság+Úri, Szusza, Tír+Ják, Varga, Zajti, Zala+Fa – Gyöp-sziget-kút (oázis) név+szerkezete abban a pun-múltú Tuniszban, ahol az egykori Kert+Ágó fővárosnak a belterülete Magar (!) névre hallgatott – nem messze ott a Kert patakot! Nálunk aztán a Jászságban az Ágó+Kert dülő a Jász+Ágó patak mentén terül el!

Ha a fenti táblázatra nézünk, akkor talán a legjellemzőbb magyar-újjúr-maja hármassal: Tel+Csák - Kada+Csák - Tel+Csák! Azért is, mert nálunk Tel+Csák délvidéki határváros volt az Árpád-korban ott az Aszú+Ág lápos-tájtól ugyanúgy délkeletre, mint Tamana várfalu a Bácskában - ott a mai Palán+Ka város területén. Aztán Palán+Ka nemcsak romváros Mekszikóban, ahol a „Kalota+Szegi“ terítőket árulják, hanem (!) elzárt hegyi falu az észak-mekszikói Sierra Madre hegységben, ott a Tamana-magyar Úri+Csák falu közelében! Tudjuk: Palánka ott van a föld további tíz országában és (!) Palánka falu megtalálható az Indonéz Szula+Vészi szigeten is, amint azt az itteni „Kalota+Szegi“ mintalap magyarázatában is olvashatjuk! Azaz: Palánka nálunk Tamana ősi várfalu helyén, de (!) Kolombiában Palánka és (!) Tamana társptak!

De térjünk vissza Tel+Csák-hoz! Nos, a mekszikói maják földjén, a Juka+Tek, Kék+Csi törzs táján két Tel+Csák halászfalu is van – ott ugyancsak két Hun+Szék+Tamán szerkezet+összetételű falu kíséretében! Már többször bemutattuk: Tana+Tamán domb a csendes-óceáni Pónape-Pohnpej szigeten; amit joggal nevezhetünk a Csendes-óceán „Atlantiszának“ az ott lévő ősi, tízezer évet is meghaladó, öt-hat méteres kőfalai miatt, amik ott éppen Tamán falunál folytatják vonulását a tenger szintje alatt! Viszont azt is tudjuk Tamana tanulmányainkból, hogy a mi Csodaszarvas Hun+Úr – Mágor mondánk éppen a Tana (Don) folyó torkolatánál lévő Tamán nevű mocsaras tájon játszódik le! Tana, Tamán aztán mindkettő magyar családi név; de (!) Tamán falu Mekszikóban is!

Menjünk tovább: a „Kalota+Szeg-Mintás“ maja és kárpátoki Tel+Csák az ugyancsak „Kalota+Szegi“ Újjúriában talál Kada+Csák testvérére! ugyanakkor Kada+Falva nálunk jelentős helység a középkorban Pest+Buda déli térségében ott a Csóka+Kátó dülő szomszédságában. Ám Kada+Kátó ősi falut Közép-Japánban találjuk, ott a Don+Kun ősi falutól északra, de (!) itt a táblázatból láthatjuk: Aba+Kun ősi magyar személynév, Dol+Kun újjúr családi név, Kán+Kun pedig a majahonni két Tel+Csák falutól keletre ismert üdülőhely!

Mindezeket figyelembevéve tény-joggal adhatjuk ennek a rövid ismertetőnek a Kalota+Csák címet. Annál is inkább, mert Kalota – Kalo+Ta maga is jeles Tamana név+szerkezet: folyó nálunk Erdélyben, ahol Kalota+Szeg városnál a Jáva patak ömlik beléje ott a Maros és Küküllő (Ku+Kul+Ló) folyó kíséretében. De (!) Maros szintén folyó az indonéziai Szula+Vészi (Szele+Besz) szigeten, ahol például a Tó+Vári folyó a társa és (!) a két folyó közelében van a Palánka falu! nem csodálatos újabb világ-összefüggés-e, hogy Tó+Vár nálunk családi név, Mekszikóban pedig ugyanaz a Tó+Vár elzárt hegyi falu, ott éppen a szintén elzárt Palánka hegyi falutól délkeletre!? De (!) ha továbbmegyünk Tamana eszterláncán, akkor újabb elragadó tényösszefüggések tárulnak elénk! Láttuk: a Jáva patak Kalota+Szeg-nél ömlik a Kalota folyóba ott a Küküllő folyó táján, de (!) az indonéziai Jáva szigeten Küküllő ugyancsak folyót jelöl!

Megint lépünk egyet: ugyanaz a Kalota szintén folyó Hunza-Kasmírban, ahol éppen a Magyar folyó az ikertársa – ott az elzárt-hegyi Hun+Úr és Per+Bál falu, valamint a Ló+Kút és Maj+Dán folyó társaságában! De figyeljük csak meg: ugyanaz a Per+Bál: elzárt-hegyi falu nálunk a Pilis hegységben, ugyanaz a Ló+Kút elzárt-hegyi falu a Bakony-ban, ugyanaz a Maj+Dán nálunk családi név! Mindazonáltal pedig: ugyanaz a Pilis hegy Törökönban, ugyanaz a Bakon hegy a bolíviai Andokban, ugyanaz a Maj+Dán pedig hegy Újjúriában (lásd a táblázat!) ott a Kada+Csák falu honában!

Még valami: Kalota+Szeg végződés is tamanásan „árulkodik“: nálunk van Garam+Szeg falu a Garam partján, de (!) Garam folyó Asszám-Indiában is, a Hima+Lája tövében, ahol a Magar törzs, Aran+Ka, Ár+Pád, Béga, Szat+Mári, Túr+Túri folyó, Lata+Bár, Madari+Hát, Miko+La falu is megtalálható! (Lásd: Körösi-Csoma Sándor á).

De még most sincs vége, mert Gara+Szeg az óceáni Palau szigetnél tengeri-csatorna! Gara+Hun pedig gyakori falu Sierra Leonében, ahol ilyen tíz törzs van jelen: Bán+Ta, Kama+Ra, Karan+Kó, Lim+Ba, Mak+Ári, Men+De, Szan+Da, Szelen+Ka, Szitya, Vára+Vára... Valahány kárpátoki név+szerkezet és magyar családi, illetve személynév is! Ugyanakkor Garam+Hun Kelet-Brazíliában éppen a Sukoró törzs tőszomszédja (!), de (!) nálunk a Velencei-tó mentén Sukoró falunál találtak rá a hétezer évesre becsült agyagból készült mérleg-súlyokon ősi írásjelekre! És (!) Pónape szigetétől; a Tana+Tamán dombtól délkeletre találjuk a Sukoró szigetet... Ennek változata So+Koró, ami fellelhető a föld további hét országában is; köztük Mekszikóban ugyancsak – ahogy táblázatunkból is kiténik. Nálunk Sokoró – akárcsak Mekszikóban – hegy és folyó neve név+szerkezete is!

Nem folytatjuk... Elégedjünk meg ezzel és (!) az alábbi képeslaphoz írt adatokkal:



Tamana-Mándi („Kalotaszegi“) díszjelek rizs-raktár kapuján, amely az „Emberiség régiségtára“ (Museum of Mankind) birtoka az indonéziai Szula+Vészi szigeten ott a Tó+Mori törzs, a Maros és Tó+Vári folyó, az Aba+Fi, Bin+Gola, Kal+Onda, Kál+Onga, Palán+Ka falu táján. Valahány Kárpát-azonos földrajzi név+szerkezet, illetve magyar családi név is! Tamana+Csák és Tamana+Tek – újraírja a történelmet.

Mukilteo, 1999. Földanya hava 12-én. Ino+Ta napja a Tamana naptárban. Ino+Ta: családi név+szerkezetünk is. Ino+Ta: falu Kámbodzsában ott az Ang+Kor lelőhely közelében; Nap+Kor ősi magyar személynév, de (!) falu a Nyírségben is! Napi+Kor: város az új-guineai Zim+Beri szigetcsoportban, Zim+Beri: sziget Indiában (másik név+szerkezete: Pani+Kóta!), de (!) Zim+Beri: magyar családi és mezopotámiai személynév is! Ino+Ta: falu a Japán Száki+Sima szigetcsoport vizein ott a néhány éve felfedezett vízalatti piramis (!) térségében – az Avasi, Csa+Tán, Tó+Móri helység, Ta+Mana domb társaságában; Száki, Sima, Avasi, Csatán, Tamana, Tó+Móri mind magyar családi név, név+szerkezet is!



Így írják a japánok

A sclávok megjelenése a Kárpát-medencében II.

Az avarok

Amikor az avarság megérkezett az Al-Dunához, felvette a kapcsolatot a szomszéd területek lakóival, mások mellett a dunántúli langobárdokkal. A langobárdok szövetségre léptek az avarokkal, akiket felkérték a gepidák elleni küzdelemre. Az avarság a Duna mentén vonult a Tisza-Duna közé, ahol akkor egy íjészítő lovas szarmata nép élt. Ők voltak a szkíta népek leszármazottjai, akikhez az avarság 566-ban harc nélkül bevonulhatott. Ezzel a dunán-túli langobárdokat elválasztották a Tiszán túli gepidáktól. 567-ben az avarok egy hatalmas ütközetben leverték a gepidákat és megszállták a tiszán-túli részeket. Miután 568-ban a langobárdok kiürítették a Dunán túli területet, az avarság megszállta az egész Kárpát-medencét, amit 350 éven át birtokolt. Az avarok utódai itt várták Árpád bejövételét.

Az avarok a Kárpát-medencében

Sok éves gyűjtőmunka eredményét összegezve, az avar kori lelőhelyekről német nyelven Csallány Dezső, a nyíregyházi múzeum régésze jelentetett meg egy figyelmet érdemlő gyűjteményt. Több, mint 1200 helyről tüntet fel leleteket, ami egyúttal azt is jelenti, hogy pillanatnyilag nagyjából ennyi temetővel kell számolnunk. A lelőhelyek elsősorban a sík és dombos területeken sokasodnak, de nagyjából kitöltik az erdélyi- és a felvidéki részeket is, egészen Ausztriába, az Ens vonaláig terjednek.

Első pillanatra tehát a térképen megfigyelhetjük azt a közismert tényt, hogy a nagy állattartó népek elsősorban a legeltesre alkalmas területeket népesítették be, de egyes erdőlakó törzsek is lehettek, amelyek a folyók mentén felhatoltak a hegyek közé is, hiszen tudvalevően az állattartás itt is lehetséges.

Az avar temetkezési szokások

A régi nemzetségi hagyományokat megtartva, az avarság egy-egy csoportba temetkezett, tehát az egész rokonság egy helyre került. Ezek helye a temetőben előre ki volt jelölve. Így, akik az életben egymáshoz tartoztak, a halál után is együtt maradtak.

A régiek hite szerint, a másvilágon tovább folyik az élet, s a nemzetségek és a nagycsaládok ott is együtt legeltetnek, együtt gazdálkodnak, ezért megőrzik azt a rendet, ami az életben is fennállt. Rokonnépeiknél és a nemzetségi társadalomban élő pásztor és földműves népeknél ez általános jelenség.

A feltárt avar sírokból élénk tárul a temetkező avar nemzetségek belső rendje, ami a fent elmondottakat tükrözi.

Az Avar Birodalomban - akárcsak korábban a hunoknál (Atilla-Buda) - két fejedelem uralkodott, vagyis a jobboldali és a baloldali. Ezek alatt négy-öt részfejedelem tartotta kézben a törzseket és a rábízott területeket.

Az avar kagánokat (főfejedelem, fejedelmeket és vezéreket) nem temették a köznép temetőibe, rejtett helyen hantolták el, hasonlóan, mint az Atilla temetési mondájából ismert.

A kagánokkal a kilétükre vonatkozó felszereléseket is sírba helyezték, tehát a 12 álcsattal díszített aranyövet, az arany ivó-kürtöt, az aranyveretes tömött tegez, az íját és legutoljára a szablyáját. Hogy a szablya csak utoljára került sorra, ez érthető, hiszen a pusztai népek fő fegyvere az íj és a nyíl volt.

A részfejedelem sírjába már csak 25 nyíl járt a tegezükbé, valamint az aranyveretes ivó-kürt és már csak 6 álcsattos arany-öv, aranyserleg, satöbbi. Ezen törzsfők, vagy részfejedelmek után következtek az arany kardos vezérek 11 nyállal.

Köznépi férfi sírok. Egy-egy tömött tegezbe 40-50 nyílvesző fér, jöllehet a férfi sírokban a tegezekben maximum 10, esetenként 6-8, de többnyire 1-2-3 nyíl található. Ezek is bizonyos rendben oszlanak el a temetőben. Az avaroknál, akiknek öve volt, az szabad férfinek számított. A feltárt avar sírokban talált övek arra utalnak, hogy minden tizedik férfi övet viselt, tehát alighanem bizonyosra vehető, hogy „katonai” rendjük a 10-es rendszeren alapult.

Az avarság népessége

Az Avar Birodalom területén két népi összetevő különböztethető meg. Az egyik az európai avar, akiket hunoknak nevezünk, a másik a kuturgurbolgár, akiket törököknek tartunk.

Az avarok két törzsből keletkeztek. Az egyik a Vár, a másik a Kun volt. Később ezért hívták őket várhunitáknak, várkunak, várkonyanak.

A bizánci és a türk szóhasználat nyomán a kutatóink az említett népet joggal hozzák kapcsolatba a Várkony helyneveinkkel, annál is inkább, mert több helyen előfordul. Például Tiszavárkony (Jász-nagykun, Szolnok vármegye), Várkony (Pozsony vármegye), Sajóvárkony (Borsod vármegye), Vágony-Varchanovce (Sáros vármegye), Zengővárkony (Baranya vármegye).

Az európai avarok Varkun megjelölésű helynevei kétségtelenül az avarok saját népi megjelölését tükrözik.

A sclávok az avarokat obri-nek hívták, aminek a jelentése óriás, hatalmas, nagy. Az orosz krónikákban is obri néven szerepelnek az avarok.

A Jaun-Tal nyugati szélén Abrich (Obrje) mellett a scláv lakosú Karintia is az Avar Birodalom területéhez tartozott. A helységnevek ezt az emléket is őrzik. Például: Hainburg, Hundsdorf stb. Számos avar vonatkozású helységnév a Dráva-Száva közén is scláv alakban maradt fenn.

A Dráva-Száva közének avar vonatkozású helynévanyagát avar régészeti leletek tömege kíséri, amelyek az összefüggéseket valószínűsítik.

A sclávság elhelyezkedése Európában

A sclávokat területileg a következő képpen nevezhetjük: keleti sclávok - oroszok, déli sclávok - szerbek, nyugati sclávok - csehek. Felvonulási területük nem érintette a Kárpát-medencét. Ez azért történt így, mert gyalogosként az íjlesztő lovas néppel nem volt esélyük. Ebből adódott, hogy olyan irányban vonultak előre, ahol gyalogos néppel tudtak küzdeni.

Tévesnek tartom azt a felfogást, hogy az avarok scláv védelmi gyűrűvel vették volna körül magukat. Az ősi szokásaik ugyanis nem engedték, hogy idegen elemek beférkőzzenek az Avar Birodalomba, ráadásul a határvédelmet a szeppei lovas népek soha nem hagyták idegenekre.

Irodalom

1. Hóman Bálint-Szekfű Gyula: Magyar történet, I. kötet. Budapest, 1935
2. Doros Gábor: A magyarság életerejé. Turul kiadás, Budapest, 1944
3. Pásztor János: Sídlistkový výskum na Somotórskej hore r. 1955
4. Csallány Dezső: „Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa“. Budapest, 1956
5. Pásztor János: Slovenská archeologia VI. Bratislava, 1958
6. László Gyula: „Az Avarok hazánkban“. Budapest, 1959
7. Pásztor János: Sídlistkový výskum v Blažiciach Študijné zvesti AÚSAV č. 6. Nitra 1961
8. Erdélyi István: Avar művészet. Budapest, 1966
9. Csallány Dezső: A Nyíregyházi Jósza András Múzeum évkönyve, VIII.- IX. Budapest, 1967
10. László Gyula: „Emlékezzünk Régiokról...“, Budapest, 1979
11. Ján Dekan: Moravia magna. Tatran, Bratislava, 1980
12. Grandpierre K. Endre: Előttörténetünk a Tarih-i Üngürüs öz-csodaszarvas mondái tükrében. Forrás, 11. XIII. évfolyam, 1981
13. Erdős Miklós-Galina Ivanova Smirnova: O archeologických vykopávkach na strednom Dnestri Prednáška vedúcej archeologického oddelenie v Ermitáži z Leningradu vo Vsl. Múzeu dňa 17. 2. 1983 (kézirat)
14. Somon László: „Nagykőrös és környéke avar-kori topográfiája“. A nagykőrösi avar fejedelmi kard. Nagykőrös, 1983
15. Szabó Béla: Forradalom a hongyesítés korában. Oshawa, 1986

Nyugat-Európa	és a Balkán	a Kárpát-medence	Kelet
500	517 Az első scláv hadjárat a Balkánon	526 A langobárdok elfoglalják a Dunántúlt	
548 Theodebert frank király halála, utóda Theodebald		551 Langobárd győzelem a gepidák felett	
555 Theodebald halála, utóda Chlothar		558 Az első avar küldöttség Konstantinápolyban	527-565 Justinianus bizánci császár uralkodása
561-575 I. Sigebert uralkodása		562 Avar hadjáratok a frankok földjén	
		565 Avar követség II. Iusztinosz bizánci császárnál	565-578 II. Iusztinosz bizánci császár uralkodása
		566 Az avarok összeütköznek I. Sigebert csapataival	
		567 Alboin langobárd király harcban megöli Cunimundus gepida királyt. Sirmiumot (a mai Mitrovica) a gepidák átadják Bizáncnak. Az avarok Sirmiumot sikertelenül ostromolják	
		568 Az avarok elfoglalják a Kárpát-medencét	572 Kiújulnak a perzsa-bizánci háborúskodások
		573 Első avar támadás Pannóniából Bizánc ellen	
	582 Baján avar kagán elfoglalja Sirmiumot		584 A sclávok beveszik Thesszalonikét. Avar vereség Thrákiában
	583 Az avarok elfoglalják Singidunumot (Belgrád) és Viminaciumot (Kostolac)		586 Az avar-scláv hadsereg elfoglalja Thesszalonikét
591 Agilulf langobárd király békét köt az avarokkal		592 Avar hadjárat Trákiában	

Nyugat-Európa	és a Balkán	a Kárpát-medence	Kelet
	594 Avar betörés Dalmáciába		
595 Avar-szlovén háború a bajorok ellen			
596 Avar hadjárat Tübingiában			599 Pestisjárvány a Thrákiában harcoló avar seregben
		601 Priszkosz bizánci hadvezér leveri a támadó avar hadsereget, betör a Tisza-vidékre is	
		602 (605?) Baján kagán halála	602-610 Phokasz bizánci császár uralkodása. Vele zárul a kora bizánci korszak
610 Avar hadjárat Gisulf frauli herceg ellen: Forum Iulii (Cividale) felégetése		617 Avar támadás Thrákia ellen	611-614 Erős perzsa előretörés: Damaszkusz, Jeruzsálem elfoglalása
			615 Egy perzsa hadtest a Boszporuszig hatol
		619 Bizánci-avar békekötés	619 Egyiptom elszakad a Bizánci Birodalomtól
623 Samo scláv államalapítása		626 Konstantinápoly sikertelen avar ostroma	622 Mohamed futása Mekkából Medinába
			610-641 Hérakleiosz bizánci császár uralkodása
630 Avarországból menekült kutrigur-bolgárok Dagobert frank királytól kérnek menedéket, aki bajor területen telepíti le őket. Egyes töredékeik a langobárdokhoz menekülnek Észak-Olaszországba, majd később a beneventumi hercegség területén letelepítik őket		630 (631) Bolgár törzsek lázadása Avarországban. Trónviszály	630 a keleti türk birodalom összeomlása a kínaiak csapásai alatt
638 Dagobert frank király halála			636 Az első arab győzelem a bizánci hadak felett

Nyugat-Európa**és a Balkán****a Kárpát-medence****Kelet**

691-692
Avar követség
Frankhonban

740
Avar behatolás
Karantániába (Karintia)

741
Martell Károly frank
majordomus halála

769
a karantániai sclávok
felkelése a bajorok ellen

772
Tassilo bajor herceg lever
a felkelést

782
Avar követség nagy
Károlynál

670
A bolgárok áttelepülnek a
Duna deltájától a Balkán
félszigetre

679
A bolgár kánság mega-
lakulása

676
Megszűnnek az avar-bizán-
ci háborúk, békekötés

677
Utoljára említi egykorú
bizánci forrás az avar
kagánt

651 után
Az önálló kazár állam
megalakulása

652
A szaszanida birodalom
bukása

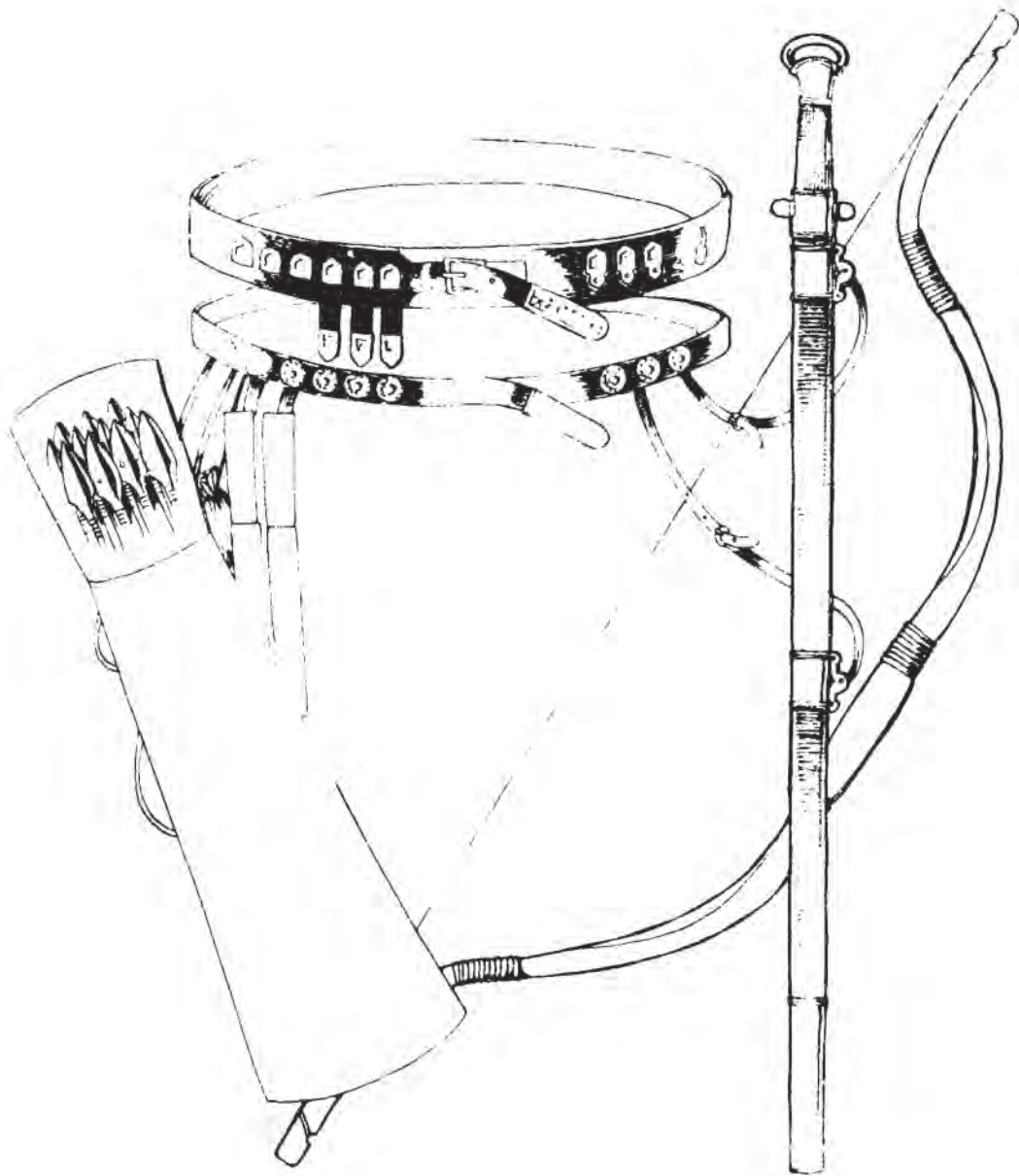
661-750
Omajjád kalifátus Damaszkuszban

668-685
Konsztantinosz Pogonatosz
bizánci császár uralkodása

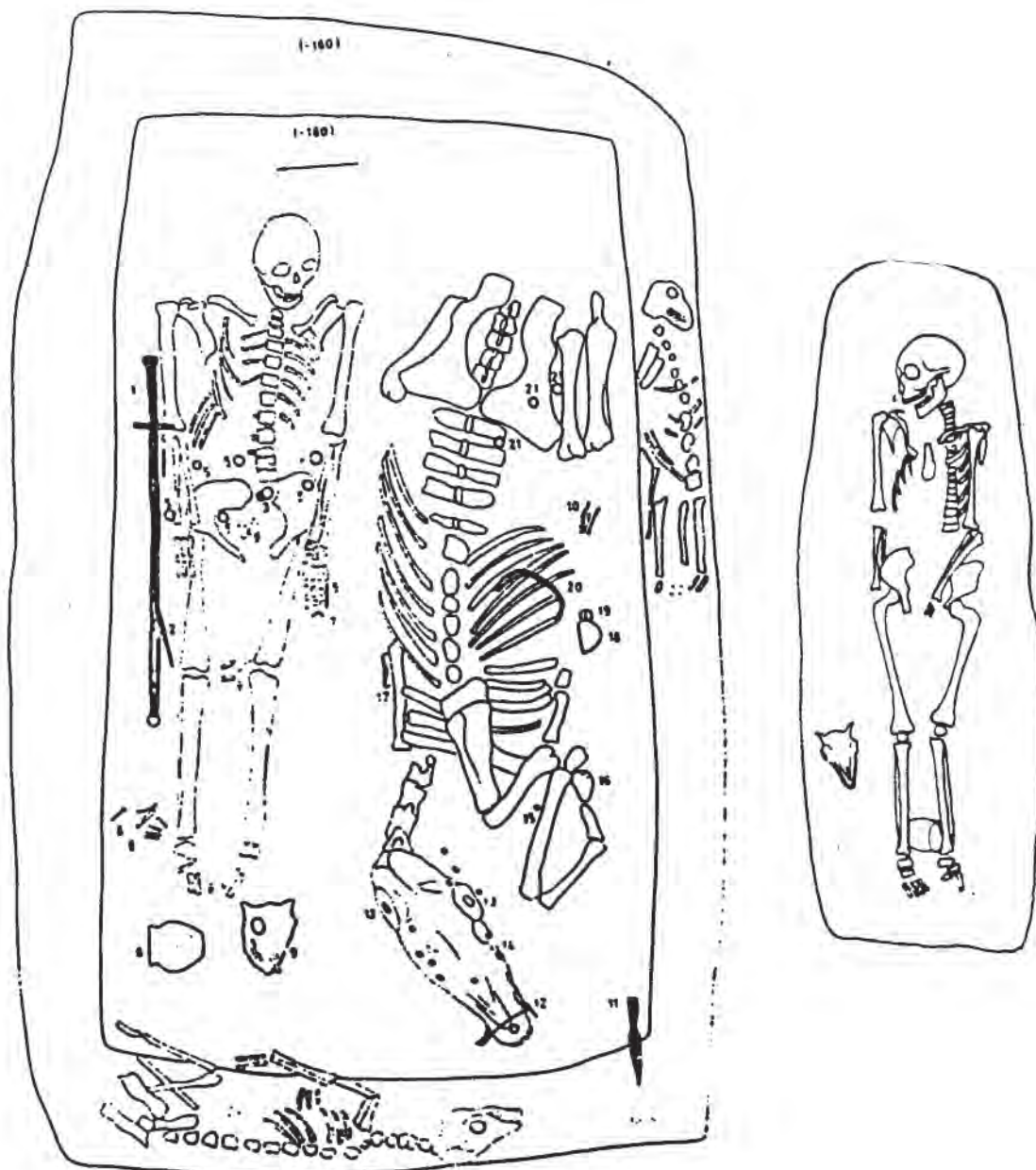
745
Az ujjgur kánság megalaku-
lása Belső-Ázsiában

750-1258
Abbászida kalifátus Bag-
dadban

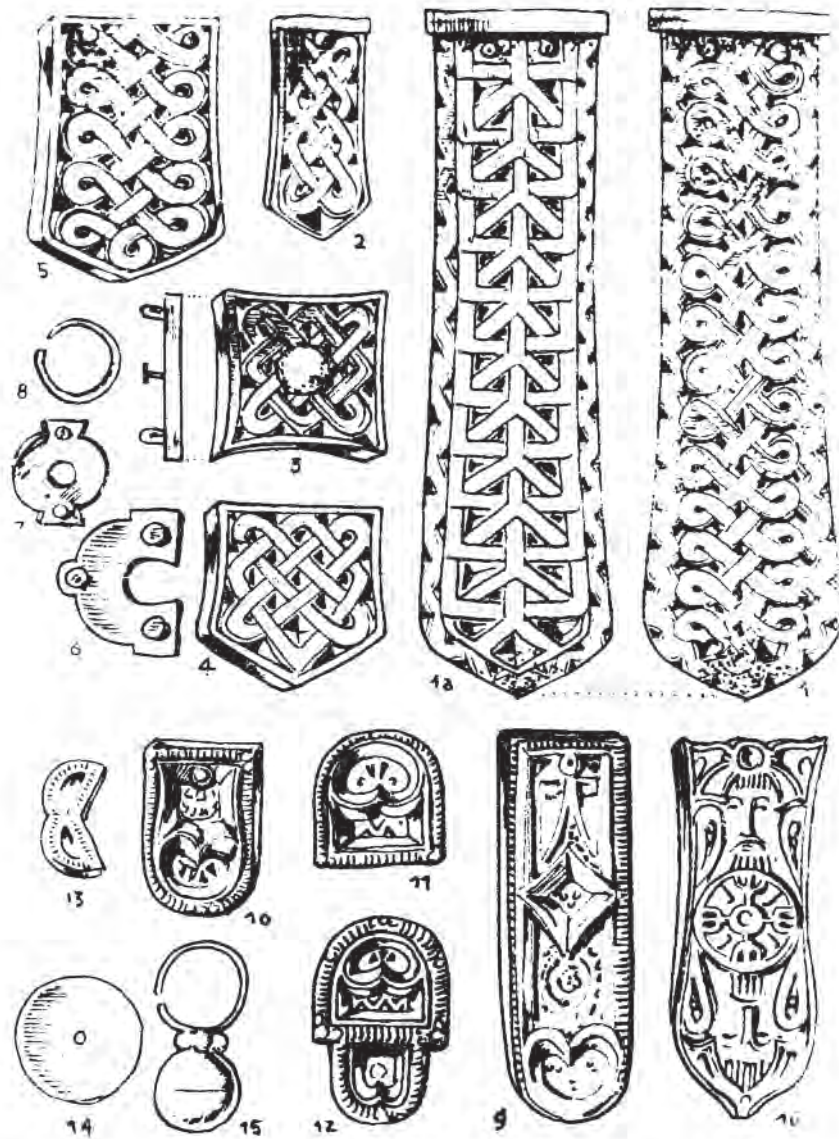
Nyugat-Európa	és a Balkán	a Kárpát-medence	Kelet
788 Tassilo szövetsége az avarokkal a frankok ellen, az önálló bajor hercegség bukása			
790 Eredménytelen avar tárgyalások Wormsban a határkérdésről		791 Első avarelles frank hadjárat	
796 Az avar tudun Aachenben megkeresztelkedik		796 Erik és Pippin frank vezér behatolása Avarország szívébe	
800 Nagy Károlyt császárrá koronázzák		803 Avarország politikai bukása	
	811 Krum bolgár kán elfoglalja Serdicát	805 Avarok letelepítésüket kérik Északnyugat-Pannóniába	
814 Nagy Károly császár halála. Az avarok a frankok ellen lázadó horvátok mellé állnak			
826 Avar követek az aacheni birodalmi gyűlésen			
			840 A kirgiz kaganátus megalakulása



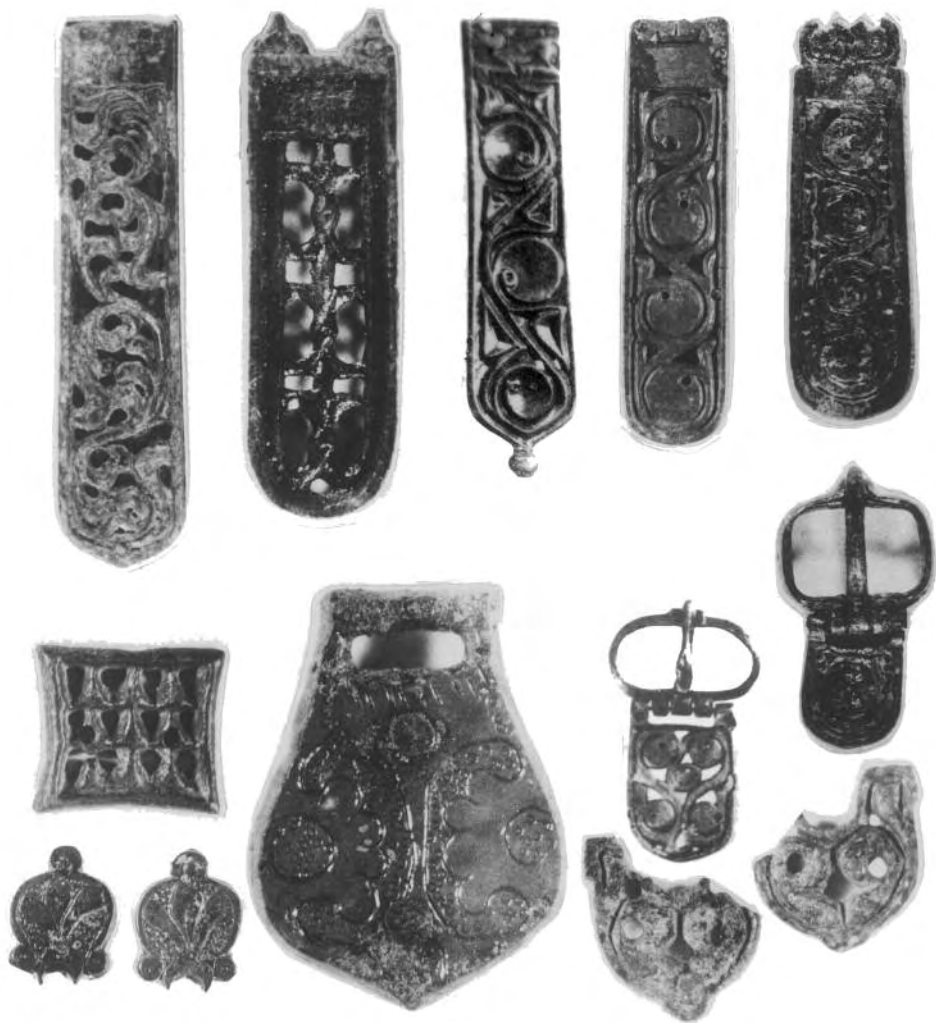
Egy avar kagán arany öve



Lovas- és nem lovas sírok az avar temetőből



A vésett díszítésű övveretek (1-8) arany és ezüst lemezekből készültek.
 Préselt övdíszek (9-16) nemes fémből



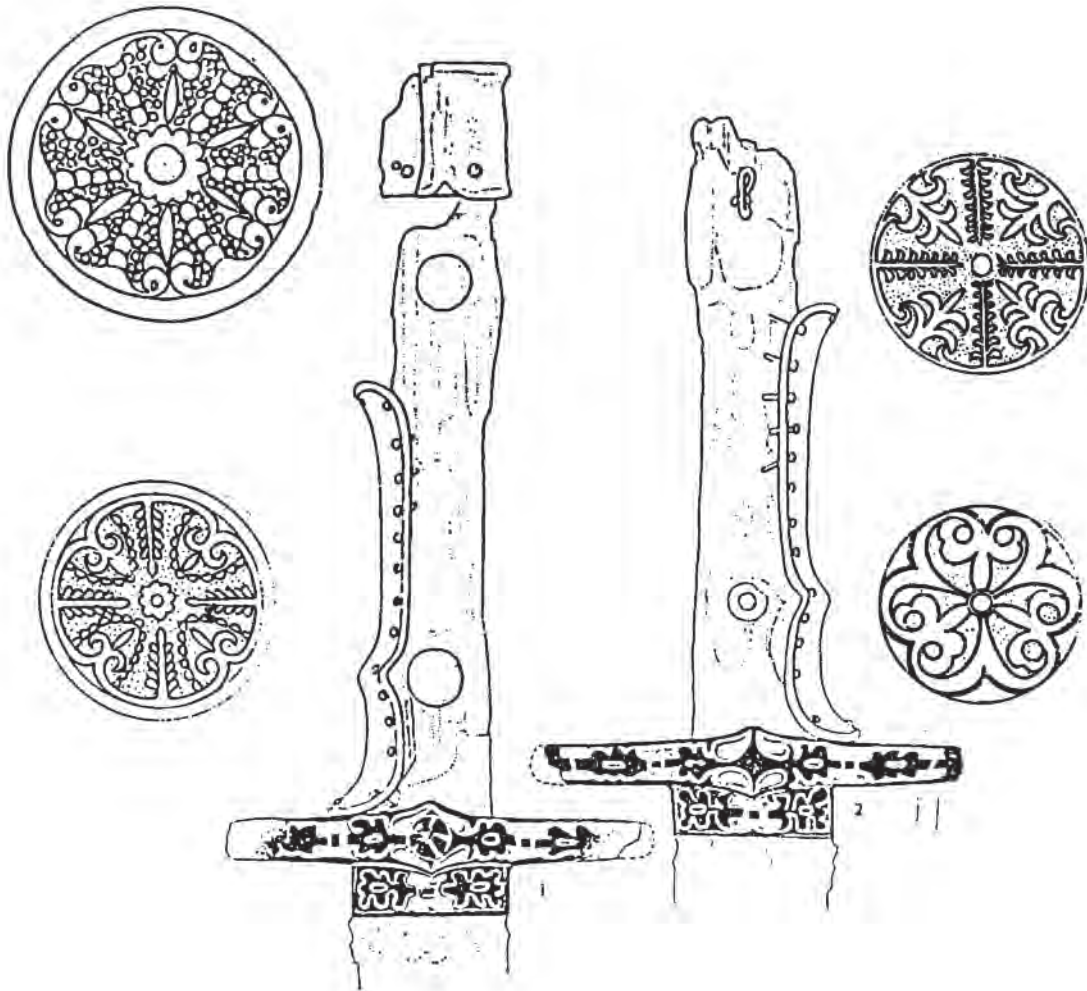
Avarkori leveles-indás és tök-indás csüngős veretek a Hernád-mentéről



Avar kori griffes-indás veretek a Hernád-mentérről



Avar női ékszerek a Hernád-mentéről



Az avar kor második felében – 9. század – a palmettás díszítések domináltak



1.



2.



3.



4.

*Kézzel formált agyag edény (1.) Kézi korongozású edény (2.)
Gyorsan forgó, lábkorongolt agyag edények (3-4.)*

Gyökerek.

Töprengés a magyar nyelv és nép kárpát-medencei származásáról¹

Bevezetés

A magyar nyelv és nép eredetéről több elgondolás is ismert. A finnugor elmélet² hívei az északi népek, a közép-ázsiai eredet³ hívei pedig a türk népek nyelvéből és műveltségéből vezetik le a magyarét. Mindkét elgondolás végső soron nyelvi alapokra épül. A magyar műveltség etnikai vizsgálata a finnugor eredetet kétségessé teszi, merthogy a Kárpát-medence etnikai képe szinte semmi rokonságot nem mutat a ma finnugornak nevezett népek etnikai képével. A közép-ázsiai eredet még összhangba hozható ugyan a mai magyar etnikai képpel, azonban nyelvtani és műveltségi elemzés ugyancsak számos ellentmondást hagy megoldatlanul. Ezért érdemesnek látszik újra, és alaposabban megfontolni mindkét eredeztetés jogosságát. Hogy ezt megteheszük, gondos és sok ágra kiterjedő vizsgálatot kell végeznünk mind a nyelvi, mind a kulturális, mind pedig az etnográfiai ismereteket illetően. László Gyula korábban már javasolta⁴, hogy a különböző társadalmi képviselői – félretéve előítéleteiket –, fogjanak össze egy egységes magyarsággép és erre alapozott őstörténet kialakítása érdekében. Ez azonban mind a mai napig elmaradt. A jelen munkában egy ilyen jellegű, átfogó vizsgálatra teszek kísérletet.

Bevezetőként még le kell szögezmem, hogy amikor a magyar népről és a magyar nyelvről teszek említést, akkor mindig azt a nyelvet és azt a népet értem, *amit ma magyarnak nevezünk*. Ez a nyelv és ez a nép az ún. Honfoglalás óta bizonyítottan a Kárpát-medencén belül él. *A magyar nyelvű műveltség* alatt pedig ennek a népnek a műveltségét értem. Ez nem föltétlenül jelenti azt, hogy ez a nép és ez a műveltség homogén, sem pedig azt, hogy csupán egygyökerű. Azt azonban mindenképpen jelenti, hogy az így megnevezett műveltség elsősorban annak az embercsoportnak a műveltsége, *amit ma magyarnak tekintünk*.

A jelen munkában vázlatosan összehasonlítom a magyar nyelvet a rokonnak vélt népek, valamint a közeli és távoli környezeti népeknek a nyelvvel. Megvizsgálom a magyar nyelvű műveltség jellemzőit és úgyszintén összehasonlítom mind a közvetlen, mind pedig a távolabbi környezet műveltségeivel. Az összehasonlításba tehát nemcsak az eredeztetésben megjelölt műveltségeket (finnugor, közép-ázsiai, sumér) vonom be, hanem túlnyúlok ezek határain. Így más nyelvcsaládhoz tartozó nyelveket és azok műveltségét is figyelembe veszem (baszk, ír, gall, örmény, stb.). Az összehasonlítás során, azonban, elsősorban nem az egyezéseket keresem, hanem az egyezésekkel egyenértékűen megvizsgálom azokat a különbségeket is, amik esetleg szögesen ellentmondanak egymásnak, ezért föltehetően származást kizárnak.

A nyelvi vizsgálat során felhasználom az ún. glattokronológiát⁵. Ez a vizsgálati mód ugyan föltételezi a nyelvi családfák létét és az azokon való elágazások távolságát hivatott vizsgálni, amit magam nem fogadok el, mégis úgy vélem, hogy érdemes a vizsgálatot elvégezni. Ugyanis ha mást nem is, de a rokonnak föltételezett nyelvek távolságát ez a vizsgálat azért kelőképpen jelzi. Nem manipulálok az általánosan alkalmazott szögegyezési módszerekkel, sokkal inkább azokra a szavakra irányítom a figyelmet, amik nem egyeznek. Alapos különbséget teszek az alapszavak és a műveltséget tükröző szavak körében tapasztalható egyezések és nem egyezések között. A rokonnyelvek közelsége, vagy távolsága az alapszavak eltéréseivel fejezhető ki, a műveltség szavai sokkal inkább műveltségi hatások forrását és azok föltételezhető idejét jelzik. Ez utóbbiak egyezését, eltérését, eredetvizsgálatokhoz nem is szabad felhasználni. A műveltségi szavak közül elsősorban az újkő-kori és azt követő fémkorszakok fogalmait vettem vizsgálat alá.

Történelmi eredetvizsgálatoknál az időrend kérdése nem hagyható figyelmen kívül. Európa írott történelmét megelőző időszakokra vonatkozó, korábbi elképzelések általában a 20. század elején kialakult, és a korabeli rétegtani (stratigráfiai) módszerekkel nem kellőképpen alátámasztott időrendre épülnek, amiket ma már, a ¹⁴C és a jelenkori rétegtani vizsgálatok alapján el kell utasítanunk⁶. A munka során semmiféle olyan elképzelést nem fogadok el, és nem vizsgálom, ami a korábbi időrendre épül. Így G. V. Childe kultúradiffúziós modelljét⁷ is érvénytelennek tekintem, minthogy Közép-Európa újkőkorszakát a jelenkor előtti 6. évezredre tételezi, holott azt a ¹⁴C vizsgálatok ma már egyértelműen 2-3 évezreddel korábbra, a 8-9. évezreddel ezelőttre keltezik⁸.

A történelem – különösen az írott formája – elsősorban egy-egy terület uralkodó elitjének a története. Az elit és az alattuk élő, tevékenykedő nép, műveltségét és etnikai képét tekintve azonban nem föltétlenül azonosak. Erre az alapvető tételre a mai történettudomány egyre többet hivatkozik⁹. Ez érvényesnek tűnik a magyarságra vonatkozóan is: a honfoglalás

¹ A jelen dolgozat a szerző Gyökerek c. 2000 augusztusában megjelent könyvének tömörített változata. Hasonló tartalmú előadás hangzott el 1999. december 30.-án Melbourneben, a XI. Ausztráliai-Újzéländi Magyarok Találkozásán

² Budencz (1871), Zsirai (1935), Diószeghy (1978), Glatz (1996)

³ Példának okául: Kiszely (1996), Osetzky (1977), Götz (1991), Padányi (1989), Nagy (1987)

⁴ László (1996)

⁵ Swadesh (1952) és Lees (1953)

⁶ Renfrew (1973), pp.: 97, 109

⁷ Childe (1926), pp.: 11, 200-204 és Childe (1954), pp.: 27-29, 68-70. Childe a modelljét halála előtt visszavonta (Childe (1958))

⁸ Renfrew (1973), pp.: 117-120, Gimbutas (1991), pp.: 436, 437-497 (radiokarbon adatok)

utáni Magyarország uralkodó elitje és a letelepedett népe sem föltétlenül azonos. Amikor a magyar műveltséget vizsgálom, akkor elsősorban – és szinte kizárólag – a népi tömeg műveltségét elemzem, mert az ő nyelvük a magyar. Az uralkodó elit-ről nem föltétlenül mondható el, hogy magyar nyelvű. Ezért az uralkodó elit legendáit, származási történeteit sem föltétlenül tekintem azonosnak a magyar műveltségével. Ez a gondolat a hagyományos elképzeléseken belül feloldhatatlan ellentmondásokhoz vezet, ámde mégis, a műveltségek kettős jellegével mindenképpen szembesülnünk kell, ill. nem zárhatjuk ki a vizsgálat során.

Végezetül meg kívánom jegyezni, hogy a szemléleti módom következetesen *mellérendelő*¹⁰. Ez azt jelenti, hogy a munkában felmerülő különböző minőségekhez nem föltétlenül rendelék különböző értékeket. A jelenségeket sem rendelem általában merev, egyirányú ok-okozati rendbe, azaz tudomásul veszem és megengedem, hogy időben egymás utáni jelenségek-nél az utóbbi nem föltétlenül az előbbinek, mint oknak a következménye, azaz okozata. Az utóbbi jelenség oka lehet az előbb-től eltérő forrású is, valamint lehet kölcsönhatás eredménye is.

Ez a szemléleti mód azt is jelenti, hogy a jelenkor értékrendjét sem vetítem vissza a múltbeli jelenségekre. A szomszédos és csatlakozó műveltségeket sem sorolom értékrend alá. Így pl. a különböző területeken egyidőben létező városi és nagyállattenyésztő műveltségeket is csupán önmagukhoz viszonyítva elemzem és egyiket sem tekintem a másikkal szemben sem alacsonyabb, sem magasabb értékűnek, rendűnek.

A *mellérendelő* szemléleti móddal az *alárendelő* szemléleti mód állítható szembe. Ez utóbbinál a különböző minőségek általában különböző értékeket képviselnek és az egyik a másikat időben, minőségben, értékben vagy logikailag mindig megelőzi, míg a másik az előbbit csak követi, annak alárendelt, itt a jelenségek, folyamatok alá-fölé rendeltsége a meghatározó jelentőségű, az egymás mellettség általában nem elfogadott. Ebben a szemléleti módban az ok és az okozat mereven elválnak és a kölcsönhatás (az okozat visszahatása az okra) nem lehetséges. A mai, indoeurópai szemléleti mód alapvetően alárendelő jellegű.

A mellérendelő szemléleti mód ezzel szemben, értelmezi az egyenértékűséget, az időbeli egymásutánosság sem jelent föltétlenül ok-okozati viszonyt, a kölcsönhatás pedig elfogadott. A minőségbeli különbségek értékbelivé csakis viszonyítás alapján válnak és a viszonyítási alaptól függően ugyanaz a minőségbeli különbség eltérő értékítéllethez is vezethet.

A magyar nyelv és a rokonai

Kezdjük meg a vizsgálatunkat mindjárt az ismert eredeztetési modellek alapjával, magával a magyar nyelvvel.

A magyar nyelv a ragozó nyelvek családjához tartozik. Ez azt jelenti, hogy a szavak mondatbeli szerepét végződéses – ragok – határozzák meg, nem pedig a mondatban elfoglalt helyük. Ragozó nyelvek családjához tartoznak többek között az ún. finnugor¹¹, a türki, a baszk, a japán, a koreai és a dravida nyelvek, valamint az ősi nyelvek nagyobb része, mint pl. a sumér, a hattí, vagy a hurri. A másik nagy nyelvcsalád az ún. hajlító nyelvek, ahol a szavak mondatbeli helyét, az igék idejét, módját stb. gyakran a szótő hangzójának a megváltozásával fejezik ki. Többek között ide sorolják az ún. indoeurópai és a sémi nyelveket. A sinooid nyelvek (kínai, vietnámi, stb.) a harmadik típusúhoz, az ún. izoláló nyelvekhez tartoznak.

Míthogy a hajlító nyelvek szinte kivétel nélkül ragoznak is, a határ a ragozó és a hajlító nyelvek között egyáltalán nem éles. Az örmény, pl. az indoeurópai nyelvcsaládhoz sorolják¹², azaz hajlító nyelvűnek tartják, holott nyelvtana szinte kizárólag ragozó¹³. Az orosz nyelvtana is sokkal inkább ragozó, mint hajlító (az igeragozásánál, nem változik meg a szó töve, hanem raggal képezi a múlt időt (-t), kiegészítő szócskával a feltételes módot, stb., a jövő időt pedig összetett szerkezettel fejezi ki). A ragozó nyelvekben általában nincsenek nyelvtani nemek, a hajlítókéban vannak. Az örmény ebből a szempontból is ragozó, mert nincsenek nemei, ugyanakkor a finnugor családhoz sorolt szelkup nyelvben van élettelen- és élő nem¹⁴.

A magyar nyelv mondat szerkezete szabad. Míthogy a szavak mondatbeli szerepét a ragok már meghatározzák, a szórenddel érzelmi hatásokat fejezhetünk ki. Ebből a szempontból nézve a magyar nyelv mellérendelő jellegű. A hajlító nyelvekben a szórend meglehetősen kötött, hiszen a szó mondatbeli szerepét elsősorban a helye határozza meg. Ez alárendelő szemléletet hordoz. G. V. Childe az indoeurópai nyelvek alárendelő jellegét ki is emeli és ezt tekinti a későbbi történelem során betöltött szerepük egyik legfőbb hajtóerejének¹⁵.

A magyar nyelv hangkészlete meglehetősen bő. A kemény torokhangok és hehezett hangok kivételével szinte valamennyi mássalhangzót használja, magánhangzóit pedig a nyelvmozgás és ajkahlajlás teljes terében formálja. A magyar nyelv alapszavai ősi. Ezt alátámasztják a Sorbonne vizsgálatai is, miszerint a magyar nyelv szókészletének 68%-a az ún. etimon, azaz őselem, amit leginkább a gyereknyelvből és a hangutánzó szavakból képezhetünk. Az őstürk, a turkmén nyelvben ezek mennyisége 26%. A tibetiben, a szanszkritban 9%, a csendes-óceáni nyelvekben 7%, a héberben, a latinban 5%, és az angolban csupán 4%¹⁶. Erre utalt maga Bowring is, amikor a magyar nyelvnek azon képességét említi, hogy a magyar

⁹ László (1996), Mellaart (1981), p.: 257, Time Life (1994), Taylor (1998)

¹⁰ Erre a gondolatra Lükő (1942), pp.: 189, 194 megjegyzései vezettek. Részletesebben lásd: Cser (2000), pp.: 44-47

¹¹ A munkában használom az ún. 'finnugor' szót, jóllehet tisztában vagyok azzal, hogy az ugor szó tartalmatlan, mesterséges kifejezés. Sem ugor nyelv, sem ugor nép nem létezett. A kifejezést a múlt század során teremtették meg, föltehetően politikai indíttatásból. Míthogy ma elterjedten használják egy nyelvcsoporthoz megjelölésre, amire sokkal jobban illenek a magyar-finn, az egyértelműség kedvéért mégis ezt használom

¹² Crystall (1997), Benveniste (1991), Childe (1926), Lockwood (1972)

¹³ Lásd, pl. Lockwood (1972), p.: 179

¹⁴ Collinder (1957) p.: 459

¹⁵ Childe (1926), p.: 4

¹⁶ Idézi Kiss (1999), p.: 100

szavak olyan jelenségeket is érezettni képesek, amelyekhez nem tartozik hang¹⁷. Ilyenek, pl. *dagad, sekély, pofa, vastag, púp, kút, kátyú*, stb. Kiss is hasonlóan vélekedik és munkájában nagyon sok erre vonatkozó adatot közöl¹⁸.

A magyar elsőszótaghangsúlyos nyelv. Ebből következőleg nem tűri az első szótagban a mássalhangzó torlódást. Ebben hasonlít a baszkra és a kelta nyelvekre¹⁹. A finnugor nyelvek csak részben elsőszótaghangsúlyosak.

A magyarban a szavak jelentéstartalmát elsődlegesen a mássalhangzók hordozzák. A magánhangzók variálásával hasonló értelmű, mégis eltérő jelentésű szócsaládokat, ún. szóbokrokat képezhetünk. A teljes vertikumú magánhangzóképzés igényli és jelentéstartalomnak a mássalhangzókkal történő elsődleges kifejezése meg lehetővé is teszi az ún. magánhangzó harmóniát. Ez azt jelenti, hogy a többtagú szavak ill. a szavakhoz kapcsolódó ragok azonos típusú magánhangzókat tartalmaznak. A mély hangzású kezdő magánhangzóhoz mély hangzású ragok ill. további szótagok járulnak. Az *-ért* rag az egyetlen kivétel, aminek nincs mély hangzású párja. A ragokká még át nem alakult névutók zöme magas hangzású ezért azt is állíthatjuk, hogy ez a rag még megőrizte eredeti, magas hangzását. A finnugor nyelvekben a magánhangzó harmónia vagy nincs, vagy korlátozott kiterjedésű. Korlátozott magánhangzó harmóniával rendelkeznek a kelta nyelvek is, ahol a mássalhangzó előtt és után csakis azonos típusú magánhangzó állhat. Ennek köszönhetően ezek a nyelvek gazdagok a kettős magánhangzót tartalmazó szavakban. A türk nyelveknél a ragokat illetően megvan a magánhangzó harmónia²⁰, a sumérban az alapszóra vonatkozóan volt meg²¹, a ragok azonban csak egyhangzójúak voltak. A rokon nyelvek hangkészlete korlátozottabb²², az obi finnugorok hangkészlete a magyarhoz viszonyítva olyan, mintha pöszíténénk és selypíténénk egyszerre, ami a magyarban nem is megengedett.

A névszók ragozásával kifejezzük a különböző határozókat, tárgyat, birtokot, birtokost stb. Ezeket a hajlító nyelvek névszó előtti szavacskákkal (előljárókkal) és ún. ragozott esetekkel fejezik ki. De hasonló módon fejezik ki a türk nyelvek is, csak ott a megfelelő szócskát nem a ragozott szó elé, hanem mögé helyezik (névutó). Élve a hasonló értelmű kifejezés lehetőségével, a magyar nyelv névszóragozásában 26 ún. esetet különböztethetünk meg. A finnugor nyelvek balti ágában 12-16, az obi ágban 3-6 esetet ismerünk²³. A türk nyelveknek egységesen 6 esetük van²⁴, a sumérnak 11²⁵. A magyar ezek mellett még több kéttagú névutót is használ, amit nem tekint ragnak és nem ír egybe a szóval. Működését tekintve mégis rag-jellegűnek kell ezeket felfogni, mert a vonatkozó szó miattuk nem kerül ragozott esetbe. Az indoeurópai nyelvek eredetileg 8 esetet használtak²⁶. Mára, pl. az angolban, már csak négy eset maradt meg, a többi nyelvben is 4-7 esetet ismerünk. Ezek rajgai azonban gyakran egybeesnek. Az angolban, pl. az alanyesetet képviselő alapszóhoz már csak egyetlen rag járul, az *-s*, ami az ún. szász birtokos formát, valamint a többes számot fejezi ki.

A magyarban határozott és határozatlan névelőt használunk, amit a magyaron kívül egyik finnugor nyelv sem használ. Nincs névelő a türk nyelvekben sem, ugyancsak hiányzik a latinból, a szláv nyelvekből és a szanszkritből, van azonban az indoeurópaiak másik részében (szász, germán nyelvek, görög, olasz, francia, spanyol). A baszkban az a hangot a névszó végéhez illesztik, mint az alapeset ragját²⁷. Az *a* (magánhangzó előtt *an*) szintén névelő jelleget ad az *ír*-nek és a *gall*-nak.

A magyar *akkuzatív* nyelv. Az akkuzatív nyelvek a közvetlen tárgyat tárgyesetbe teszik (vagy raggal, vagy rag nélkül), ezzel szemben az ún. ergatív nyelvekben a tárgy alakja azonos az alanyesetével, de a cselekvő alany kap más végződést (a baszkban az a helyett *e* hangot). Az európai nyelvek – a baszk kivételével – akkuzatív nyelvek, az amerikai indián nyelvek zöme, a baszk, a grúz és a sumér ergatív nyelvek²⁸. Az ergatív nyelveknél fordul elő az ún. kettős igeragozás, ahol az ige ragja a cselekvő alanyt, egy belső „ragja” pedig a tárgyat fejezi ki. Ennek valamiféle csökevénye a magyarban is megtalálható (szóközi *-l-* a második személyű tárgy kifejezésére, pl. *szeretlek*), az ún. rokon nyelvekben azonban ismeretlen. A magyarban és a balti finnugor nyelvekben létezik tárgyas igeragozás, amikor az ige ragja jelzi a közvetlen tárgyat. Az európai, a türk nyelvekben ez egyébként ismeretlen, de ismeretlen az obi és a volgai finnugoroknál is.

A magyarban egyes és többes (szám) létezik. A többes számot következetesen a szóvégi *-k*-val jelöljük. A birtokos ragoknál találkozunk emellett *-i*- jellel is. A finnugor nyelvek többes számánál elvétele találunk *k*-t, a jellemző az *-i*, a *-t* és az *-s*. A baszkban és az örményben azonban *-k* a többes szám jele²⁹. Az örmény igeragozás rajgai egyébként szinte azonosak a magyaréval. A volgai és az obi finnugoroknál létezik még a duális többes szám is, ami egyébként az indoeurópai nyelvek ősi változatát is jellemezte, de ami sem a magyarban, sem a balti finnugor nyelvekben nincs meg³⁰. Az európai nyelvekben is inkább az *-i* és az *-s* a jellemző, de gyakori a tőhangváltozós többes szám képzés is.

A magyar ragozó rendszere következetes és átfogó. A birtokos ragok képezik a személyragokat. Az *-m*, *-d*, *@*, *-n\$**k*, *-t\$**k*, *-\$**nk* (ahol *@* a szótövet, *\$* pedig magánhangzót jelöl) ragok következetesen jelzik a személyeket. Az *-m* és a *-d* ugyan megtalálható a többi finnugor nyelvben is, ámde ugyanúgy szinte valamennyi indoeurópai nyelvben is, azaz a rag nem jellemző a nyelvcsaládokra. Az obi finnugorok ragozása következetlen, egy-egy elem megtalálható bennük, ami a magyarral

¹⁷ Bowring (1830), Introduction: On the Language of the Magyars. p.: iv.

¹⁸ Kiss (1999)

¹⁹ Lásd: Robertson (1993), Ó SÉ (1994), Rhys (1992) és Lak (1998)

²⁰ Lewis (1967)

²¹ Hayes (1990)

²² Collinder (1957)

²³ Collinder (1957)

²⁴ Lewis (1967)

²⁵ Hayes (1990), p.: 54

²⁶ Lockwood (1972), p.: 4.

²⁷ Laka (1998), Auelestia (1989)

²⁸ Hayes (1990), Laka (1998)

²⁹ Collinder (1957), Laka (1998), Lockwood (1972)

³⁰ Collinder (1957)

rokonítja azokat, de ezek az elemek nincsenek rendszerben. *A magyar tehát ezekből a nyelvekből – hangkészletét és nyelvtanát tekintve – nem vezethető le.*

A nyelvrokonság alapját a szókészlet képezi. A magyarnak 504 finnugorra visszavezetett szótöve ismert³¹. Ezekon felül néhány szárról még fölteszik, hogy *esetleg* finnugor alapú³². A közvetlen rokonnak vélt osztják és vogul nyelv több mint ezer finnugornak vélt szóval rendelkezik. Mindazon szavakat, amelyek nem vezethetők le a finnugor nyelvekből, a magyar nyelvtudomány a magyar nyelv kölcsönzött szavainak tekinti. Ebből a szempontból teljesen lényegtelennek tekintik azt, hogy az adott szó a magyar nyelvben esetleg egy szóbokor³³ meghatározó elemét képviseli, miközben az ún. kölcsönzött nyelvben nem, sőt, esetleg ott esetleg még hangtanilag is idegen. Ez a fajta szemlélet határozottan előítéletet tükröz. A műveltséget nem tükröző száz ún. alapszót az alábbiakban foglalom össze, ahol dőlt betűvel szedtem mindazokat a szavakat, amelyeket Collinder szótára³⁴ finnugor alapúnak vél. A rokon ill. a sumér nyelv megfelelő szavait³⁵ pedig az I. táblázatba foglaltam össze.

én, te, mi, ez, az, ki, mi, nem, mind, sok, egy, kettő, nagy, hosszú, kicsi, nő, fér(fi), ember, hal, madár, kutya, tetű, fa, mag, levél, gyökér, kéreg, bőr, hús, vér, csont, zsír, tojás, szarv, farok, toll, szőr, fej, fül, szem, orr, száj, fog, nyelv, köröm, láb, térd, kéz, has, nyak, mell, szív, máj, iv-(iszik), ev-(eszik), harap, lát, hall, tud, alv-(alszik), (meg)hal, (meg)öl, úsz-(ik), száll, men-(gy), jön, fek-(szik), ül, áll, ad, mond, nap, hold, csillag, víz, es(ő), kő, homok, föld, felhő, füst, tűz, hamu, ég, út, hegy, piros, zöld, sárga, fehér, fekete, éj(jel), meleg, hideg, tele, új, jó, kerek, száraz, név.

Látható, hogy a finnugor eredetűnek tekintett szókészletből 56 tartozik a Swadesh és Lees által meghatározott 100 alapszóhoz. Ezek szinte mindegyike egytagú szó. Az etimológiai szótárak szerint ezek szinte kizárólag uráli eredetűek, azaz régebbiek, mint 7 évezred. Az egyenletes kikopás tétele szerint ekkor a magyar nyelv stabilitása sokkal nagyobb, mint az egyébként vizsgált nyelveké, mert évezredenként a száz magyar alapszóból csak 9 kopott ki, miközben a hivatkozott nyelvekből 14. A rokon nyelvek közül a finnek mintegy 50 alapszava finnugor eredetű, de ebből csak 14 vezethető le a magyar-réval azonos hangalakból. A glattokronológia szerint a finn és a magyar távolsága legalább 12 évezred. Ez azt jelenti, ha el is fogadjuk a nyelvi családfát, a két nyelvnek még a jégkorszak fölmelegedése idején el kellett válnia. Ámbár ha figyelembe vesszük, hogy mindkét nyelv változási sebessége kisebb, mint a tétel fölállításához használt nyelveké, akkor ez a távolság ennél az időtartamnál is sokkal nagyobb. A magyar és az ugor nyelvek között 23 szó vonatkoztatható egymásra, így az ezek közötti távolság is legalább 5-6 évezredes, ami ugyancsak sokkal nagyobb, mint amit az elméletek állítanak (2-2.5 évezred).

A glattokronológia tehát azt mutatja, hogy a finnugor nyelvek rokonsági foka meglehetősen kicsi. Sokkal kisebb, mint pl. az indoeurópai nyelvek legkisebb rokonsági foka (kelta-örmény) és messze kisebb, mint a török (türk) nyelveké³⁶.

Érdemes megvizsgálni a magyar-sumér rokonsági fokot is. Az I. táblázat utolsó oszlopában Halloram szótárából merítve a szavakat, feltüntettem a fogalmak sumér megnevezését is. Látható, hogy a megegyező hangalakú szavak száma csekély, ezért a magyar-sumér távolság is nagyon nagy. Messze nagyobb, mint amit akármilyen sumér-magyar származtatási modell megkívánna. Az egymásra vonatkoztatható szavak alapján a magyar és sumér távolsága is több mint 7 évezred, azaz a magyarnak és a sumérnak már akkor el kellett volna válnia egymástól, amikor a sumérok még meg sem jelentek a történelem színpadán.

A műveltségek kifejezésére az alábbi fogalomkört határoztam meg. Dőlt betűvel szedtem itt is a Collinder szótárában megtalálható, finnugor eredetűnek vélt szavakat. A műveltség fogalmainak a rokon ill. sumér nyelvű megnevezéseit pedig a II. táblázatba foglaltam össze.

erdő, barlang, folyó, tó, tenger, part, ház, fal, kapu, ablak, kémény, udvar, kert, mező, legelő, sarló, eke, vödör, tál, köcsög, balta, kés, kanál, villa, tű, cérna, búza, árpa, rozs, széna, szalma, répa, káposzta, bab, bor, szőlő, sör, bükk, éger, nyír, tölgy, fenyő, alma, körte, szilva, barack, tök, alom, kecske, juh, tehén, ökör, tyúk, kakas, bika, ló, kacska, szarvas, medve, kígyó, hal, vaj, tej, sajt, túró, hám, iga, nyereg, zabla, kapa, agyag, cserép, kerék, arany, ezüst, réz, bronz, vas, öv, szánt, arat, vet, csépel, öröl, süt, főz, sző, fon, ró, nyíl, íj, varr, ell(ik), legel, isten, ördög, pap, ötvös, takács, bognár.

A magyar és a finnugor nyelvek ebben a vonatkozásban még nagyobb távolságra vannak egymástól, mint az alapszó-készletüket tekintve. Ugyanakkor itt már több a sumérral rezonáló szó, ami esetleg, egy újkőkori eredetű kulturális hatást már tükrözhet. A szókészletben azonban van egy halom olyan szó is, ami megint csak arra utal, hogy a magyar nyelv meglehetősen régen megismerkedett, pl. a fémfeldolgozó műveltséggel. Erre egyértelműen utalnak a fémek nevei. A magyar vas

³¹ Collinder (1977)

³² Budenz (1873) ill. Lakó (1967-78) szótárában sokkal több szót sorolnak fel, de csak potenciálisan egyeztethető megjegyzéssel kísérve. A szóeredetek levezetése gyakran ellentmondásos, megengedhetetlen módon kaotikusan változó mássalhangzókkal és értelmezéssel operálnak. L. Cser (2000), pp.: 97-98

³³ Marácz (1998), Götz (1994)

³⁴ Collinder (1977)

³⁵ Halloram (1998) és Adapa (1998). Bobula (1982) és Csöke (19??) szótárai nem használhatóak.

³⁶ Sajnos a türk nyelvek teljes, minden nyelvre kiterjedő szókészletét nem sikerült összeszednem. Érdemes lenne ezt a vizsgálatot teljes részletességgel elvégezni. A szláv nyelvek elválása mintegy másfél évezreddel ezelőttre tehető az elmélet alapján, ami eléggé jól egyezik azzal a megfontolással, hogy a szláv nyelvű népeket az avarok és a bizánciak szembenállása segítette széttelepülni a jelenlegi területeikre. Lásd Dümmerth (1977) ill. Baráthosi Balogh (1976)

szó finnugor eredetűnek véleményezett és ott ércet jelent. A finn a rezet nevezi *vaski* névvel. A *réz*, az *ezüst* azonban sem nem finnugor, sem nem indoeurópai, sem nem türk. Márpedig bármelyik eredeztetési elgondolást is tekintjük, a fémeket a magyar csakis indoeurópai (iráni), vagy türk népektől ismerhette meg. A magyar szavak azonban nem ezt tükrözik. Az *aranyat* a szanszkrit mélyebb rétegéből származó *hieranya* szóból próbálják levezetni³⁷ (azaz nem finnugor eredetű a szó). Márpedig, ha a szanszkrit mélyebb rétegeiből ered, akkor a szónak meglehetősen idősnek kell lennie a magyarban is. Amikor a magyar nyelv ezt a szót kölcsönözhetette, a magyar a származtatási elképzelések szerint vagy a türk népek hatása alatt állt, vagy nem ismerte a fémeket. Ha pedig ismerte, akkor az átvétel akár fordított is lehet (l. később).

Fontos még megemlíteni a magyar szóképzés sokoldalúságát és hatékonyságát. Egyik legfőbb jellemzőt az igekötők adják. Ezekkel az alapigék jelentése módosítható meglehetősen széles mértékben. A képzők családja is hatalmas és a fogalmak pontos meghatározásához hihetetlen nagy segítséget jelentenek. A magyar nyelvben megfogalmazhatunk eleddig ismeretlen fogalmakat is úgy, hogy minden magyarul tudó azt a fogalmat a szó alapján megérti. A szomszéd nyelvekben a fogalmakat leíró új szót előbb körül kell írni ahhoz, hogy mások megértsék. Külön érdekessége a magyarnak, hogy ragokat is ragozhat és így alkothat új kifejezést. Példa erre a *tőlem*, *hozzád*, stb. Hasonló módon ragokat személyraggal más finnugor nyelv nem láthat el, azonban az egyes számban a magyarral azonos raggal hasonlóképpen fejezik ki ezeket a fogalmakat a kelta utódnnyelvek. Többes számú ragjaik már nem követik a magyart, nincsenek a magyaréhoz hasonlóan rendszerben.

Végezetül még egy megjegyzés: a magyar nyelv változása nem csak a kikopó szavak kis száma, hanem a legrégebbi magyar nyelvi emlékek alapján is meglehetősen lassú. A legrégebbi magyar szövegek – pl. a *Halotti beszéd* – latin írásmódja ellenére is még minden nehézség nélkül megérthetők³⁸. Ez azt is jelenti, hogy a magyar nyelv a mai kompaktságával már a honfoglalás idején is rendelkezett. Az angol, vagy a francia nyelv hasonló korú szövegei a mai angol, vagy francia anya-nyelvűek számára is már egyáltalán, vagy csak alig érthetők. Talán ennek a lassú változásnak köszönhető az, hogy a magyar nyelv az elmúlt évezred alatt sem szakadt szét nyelvjárásokra, egységes, egyetlen nyelvként maradt³⁹ meg és él ma is.

Mindezek a jegyek arra utalnak, hogy a magyar nyelvnek kellett lennie egy hosszú, zárt letelepedett időszakának, amikor mind a nyelvtani rendszere, mind a nyelvi logikája kialakult és rögződött. Erre sem a finnugor, sem a közép-ázsiai származástani elképzelés sem nyújt lehetőséget. A szétszórt népesség évszázados vándorlása nem nyelvfejlesztő, hanem a nyelvet izoláló, azt nyelvjárásokra bontó hatású⁴⁰.

A magyar műveltség elemei

A magyarság származástani elméletei közösek abban, hogy a magyar műveltséget lovas, nagyállattenyésztő műveltségként fogják fel. Padányi Viktor elemezte az ilyen műveltségeket és leírta a legfőbb jellemzőit⁴¹. A lovas műveltségek lényege a mozgó életforma. A mozgás nem nomadizálás, ugyanakkor a letelepedettekéhez képest lazább, mégis szervezett életformát jelent. A lovas, nagyállattenyésztők nem léteznek katonai erő nélkül. A jelképeik, a hitviláguk és az ábrázoló művészetük is ezt tükrözi. A harc, a harcos, a heroikus történetek a legfőbb jellemzőik. Ábrázoló művészetükben is harcoló állatok, nagyrészt ragadozók jelennek meg. Társadalmuk hierarchikus, törzsi fölépítésű. Birodalmaik, változó szövetségekre épülve, hatalmas kiterjedésűek is lehetnek. Életterük a szeppe, a füves síkság. Eurázsia több ezer kilométeres kiterjedésű szeppein egy évezreddel ezelőtt is legfeljebb csak 3-6 fő/km² népsűrűséget alkottak. Az eurázsiai szeppe legnyugatibb pereme a Kárpát-medence alföldi része (Duna-Tisza köze, Tiszántúl), a medencén belül szeppe jellegű még a Maros völgye. Ezek a területek még beletartoztak a lovas, nagyállattenyésztők életterébe, itt még megtalálhatók voltak. A dombos, középhegységi területekre a lovas, nagyállattenyésztők csak átmenetileg mentek, ott tartósan nem folytatták élettevékenységüket.

A szeppe lovas, nagyállattenyésztő népei közül eredeztetik a magyarságot mind a finnugor, mind a közép-ázsiai származtatás hívei. Árpád honfoglalói (törzsei, vagy csak törzse) erről a vidékről érkeztek a Kárpát-medencébe. Ők kétségen kívül, valóban lovas nagyállattenyésztők voltak. Arról már megoszlik a vélemény, hogy Árpád honfoglalói mekkora létszámúak voltak és ezek közül mennyi beszélhetett magyarul. Kétségtelen ténynek látszik azonban, hogy maga a vezértörzs nem volt finnugor, hanem szabir (türk) volt. A krónikák a vezértörzs krónikái. Onnan valóban a lovas nagyállattenyésztőkre jellemző heroikus származásról értesülünk, visszavezetve a múltat egészen a biblikus időkre és alakokra. Csak az a kérdés, hogy a honfoglaló katonai vezérek azonosak-e a magyarokkal?

A magyar népi műveltség vizsgálata azt mutatja, hogy nem. Ehhez elegendő felütnünk bármelyik könyvet, képgyűjteményt, ami a magyar népi művészettel foglalkozik, azt mutatja be⁴². A magyar népi művészetre ugyanis nem a harcos, heroikus állatábrázolás és az alárendelő szemléleti mód, hanem alapvetően a békés, letelepedett, növénytermelő műveltség elemei és a mellérendelő szemléleti mód a jellemző. A honfoglalás kori sírok is már arról árulkodnak, hogy eleink letelepedett életmódot folytattak, ábrázoló művészetükben a növényi elemek, madarak jellemzőek, a négy lábú állatok közül pedig legfeljebb a szarvas. Ragadozó állatot, madarat csak elvétve találunk a sírokban⁴³. A lovas temetkezés elsősorban és szinte kizáró-

³⁷ Collinder (1977), p.: 141

³⁸ Glatz (1996), p.: 89

³⁹ Bowring (1830), Introduction, p.: xiv.

⁴⁰ Lásd erre kiváló példaként a szláv, a germán ill. a türk nyelvek felbomlását

⁴¹ Padányi (1989), pp.: 11-32

⁴² Lásd például Viski (1928), Domanovszky (1981), vagy Lükő (1942)

⁴³ László (1976), pp.: 25-38

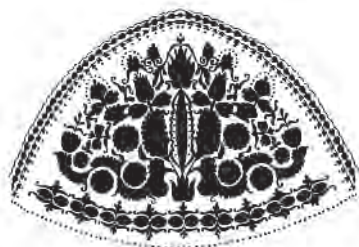
rólag a honfoglalókat jellemezte. Állatok a sírokban, ha voltak, akkor azok inkább a bika kultuszt és nem a loét képviselték.

Hasonló jelenségről tanúskodnak a népmesék is. A magyar mitológiából egyszerűen hiányoznak a néven nevezett istenek, nincs pokol, nincs mennyország, de van innen- és van túlvilág⁴⁴. Nincs valóban magyar teremtéslegenda sem. A krónikák teremtéslegendái biblikus ihletettségről, duális és alárendelő szemlélet módról tanúskodnak és az uralkodó, honfoglaló nemesség, nem pedig a letelepedett nép mondái. A rokonnak vélt műveltségek (vogul, osztják) ellenben rendelkeznek teremtéslegendával, ismertek az isteneik. Az ő teremtéslegendáikkal harmonizálnak a japán eredet- és teremtéslegendák⁴⁵. A hitvilágot kifejező szavak eredete is zömmel magyar (ún. finnugor), sőt, annak is korai ún. altaji rétege. Idegen (latin, görög) szavak inkább csak a vallási szervezetet írják le és nem a hitélet fogalmait⁴⁶. Szláv eredetű szó mindössze három akad a százas nagyságú szókészletben⁴⁷.

A honfoglalás idején tehát a magyarságnak jól kifejtett hitélete volt és a kereszténységgel csak az egyházi formát és a hierarchiát örökölte – ahogy ezt a szókészlet valójában tükrözi. A korábbi hitélet azonban nagymértékben harmonizálhatott a kereszténységgel, annak nem lehetett szöges ellentéte, ami megint csak egy hosszú ideje letelepedett, növénytermelő műveltséget sejtet. A sámán hitet csak nyomokban és csakis a szepteppei területeken lehet megtalálni. Az ország nagy részén annak nincs gyökere, alapja. A táltost sokan ugyan sámánként kívánják tisztelni, de a táltos nem révült, nem esett kábító gombák, vagy füvek hatása alatt réveteg állapotba. A táltos népi bölcs, tanító, orvos volt⁴⁸. A népmesékből magas szinten fejlett lélekhit bontakozik ki.

A képi ábrázoló művészetben a magyarok a közeli és távoli világot különböztetik meg azzal, hogy a kép aljára, vagy tetejére helyezik. A két világ között gyakran ott kanyarog az élet vize sokszor kígyó formában ábrázolva. Ezek a motívumok még a mai népi hímzést is meghatározzák.

A lélek szimbólumait ábrázolta a népi művészet mind a vizek, mind a madarak képében. Az indás, tulipános minták sokkal inkább a termékenység jelképei, semmint az altáji eredetű virág képei (lásd 1-3. ábrát⁴⁹).



1. ábra. Tulipán motívumok sorozata egy szűr hímzésen



2. ábra. Tulipán motívumok a magyar hímző művészetben

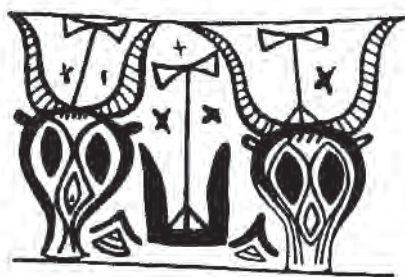


3. ábra. Tulipán motívum hallal és nappal. Életszimbólumok

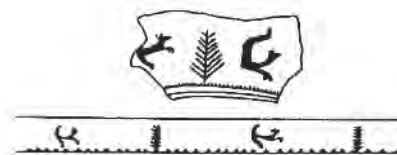
A tulipán formáját tekintve a Kárpát-medence és közvetlen környezete legősibb műveltségeinél is már megtalálható, mint bika szarva közötti termékenységi jelkép (4-5. ábra⁵⁰). Ugyancsak itt megtalálható az élet fája is, mint általánosan és gyakran ábrázolt jelkép, ahogy ez népmeséinkben is meglehetősen gyakran megjelenik (7. ábra⁵¹).



4. ábra. Tulipánhoz hasonló motívum: bikafej és pillangó egy minói vázáról



5. ábra. Bikaszarv és pillangó, mint a tulipán motívum alapja. Salamis, mikénei műveltség, JE hatodik évezred



7. ábra. Életfa szimbólum Sipitsiniből, a Cucuteny műveltség területéről a JE 6. évezredből

A magyar népi mitológiát elsősorban a lélek érdekli. Jelképei pedig lélekjelképek. Az ember a lélekkel mellérendelő viszonyban van. A lélek az ember életében az emberen belül van és csak a halál beálltával távozik. A lélek elpusztíthatatlan, nem születik és nem tűnik el. Az ember fogamzásakor kerül a testbe és halálakor távozik. Az eltávozott lélek nem talál

⁴⁴ Lásd: Ipolyi (1853), Dömötör (1981), Diószegi (1973) ill. Diószegi (1978)

⁴⁵ Kazár (1996)

⁴⁶ Nagy (1987), pp.: 208-210, László (1976a), p.: 176, László (1990), p.: 161

⁴⁷ Lásd Cser (2000), pp.: 50-54

⁴⁸ László (1967), Kálmány (1917), Ipolyi (1853), Diószegi (1973) pedig mindenféleképpen errefelé akarja terelni a gondolkozást

⁴⁹ Kiszely (1996), pp.: 587, Lükő (1942) p.: 47, és Visky (1921) p.: 39 alapján

⁵⁰ Gimbutas (1982), p.: 187 és Gimbutas (1991), p.: 247 alapján

⁵¹ Gimbutas (1982), p.: 171 és Domanovszky (1981), p.: 64 alapján

va a helyét (pl. gyilkosság vagy más rendkívüli esemény miatti halálkor) bajt okozhat, ezért ez ellen védekezik a népi hitvilág.

Egyébként maga a lélek se nem jó, se nem rossz. A népmese hőse a különböző formává alakult általános lélektől kap tanácsot, vagy segítséget. A kettő viszonyára inkább a jó jutalmazása, semmint a rossz büntetése a jellemző. Az ilyen erkölcsi alapfelfogás szerint belülről kell jónak lenni és nem a büntetéstől való félelem hatására. A *Mindent látó királylány* meséje⁵² ragyogóan megjeleníti a lélek fontosságát a magyar mitológiában. Ezért elfogadhatatlanok azok a nézetek, miszerint a magyar nép elfelejtette volna mind a származáslegendáit, mind az isteneit⁵³. Nem felejtette el. Egyszerűen nem élt ezekkel a fogalmakkal. Mellérendelő szemléleti módja ezeket nem igényelte. Az alárendelő szemléleti mód azonban ehhez azonnal lealacsonyító szellemi színvonalat rendel, ami viszont nem elfogadható.

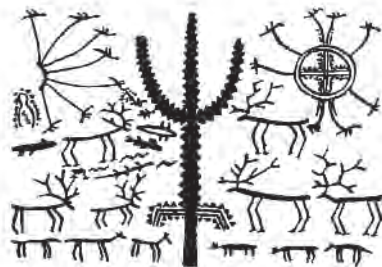
A magyar népi művészet tehát, alapvetően mellérendelő jellegű. Ebben a vonatkozásában, teljes mértékben tükrözi a magyar nyelvet. A mellérendelés értelmében a képeken, ami alul van, az közeli, ami felül van, az távoli, de egymásnak megfelelő viszonyban vannak az ábrázolt tárgyak⁵⁴. Közeli és távoli viszonyban állnak a képeken ábrázolt tárgyak, állatok, személyek. Nincsenek sem a horizontnak, sem a térábrázolásnak alárendelve. A közelséget a fogalmakat megszólaltató szavakban a magas, a távoliakat a mély magánhangzók képviselik. Példaként tekintve a h-l szócsaládban: *él, éled, élet, ellik, lel, leledzik, lehel, lehelet, lélek, lélegzik, lő, öl, ölel, ál, álom, áll, hál, háló, alél, hal, halad, holt, halál, hall, hull, hulla, ül, hűl, hűlt*, valamint *hol, alá, el, elé*, stb. Az innenvilág és a túlvilág viszonya is mellérendelő, éppen úgy, ahogy a népmesékben is a kettő között nincs merev határ, a hős szabadon mozog a két világ között. A túlvilágra mind a kéményen, mind a kúton (fagyökerek alatt) át, azaz lefelé és fölfelé el lehet jutni. Az alsó nem különbözik a felsőtől. A szibériai sámánhit hármasság felosztású életfája (égi, földi és föld alatti élet hármassága) nem jellemzi a magyar népi monda- és hitvilágot, az életfa csakis a földihez hasonló felső világokat köti össze a földivel és a hármasság sokkal inkább a szülő nő jelképéből eredeztethető. Ennek gyökere is megtalálható a Kárpát-medencében ill. annak északkeleti külső pereménél (8-10. ábra⁵⁵).



8. ábra. Tatárlakai agyagtáblák az élet fájával és a kettőskereszt szimbólummal



9. ábra. Kettőskeresztet formáló szülő nő. Borsod-Derekegyháza, a JE nyolcadik évezred



10. ábra. Szamójéd életfa hármasság tagozódást mutat

A magyar parasztgazdaságok építészete is a mellérendelő szemléleti módot tükrözi. A falusi telken minden funkciónak megvan a maga helye, egyik sincs a másiknak alárendelve. A lakótér, a konyha (kunyhó), a fészer, az istálló a gazdaság területén elkülönülten található meg, zömmel a telekhatárnak támaszkodva. A nyári konyha a hajdani lakósátort (kunyhó) formálja. A lakótérbe épített kemence az égboltot hozza be a házba⁵⁶.

A magyar parasztgazdaság alapvetően különbözik a környező szláv, vagy germán gazdaságtól, ahol az ún. egységház elsősorban a védelmet szolgálja és a terület központi, leginkább védhető helyén található. Ezzel szemben a magyarban az elrendezés a gazdálkodást szolgálja. Mindezt a honfoglalást megelőző időszakban is már megtalálhatjuk a magyarság mai területein, de nem találjuk meg a korábbra vélt szállásterületeken.

Ide tartozik a magyar étkezési műveltség kérdése is. A magyar konyha elsősorban főző- és nem sütő jellegű. A lovas, nagyállattenyésztők – de ugyanígy a rokonnak vélt finnugor népek – konyhája alapvetően sütő jellegű, ami a mozgó életforma természetes következménye, hiszen különösen a fémeket megelőző korszakban a kerámia edények szállítása, mozgatása nehézkes volt és az edény elpusztulásának a veszélyével járt. A letelepedett életforma igényli –, de lehetővé is teszi – a hosszabb időtartamra szóló tartósítási technikák alkalmazását. A mozgó életformához a szárításos hústartósítás tartozik, a letelepedetteknek a savanyításos és füstöléses élelmiszertartósítás is megtalálható. A savanyításos technika a magyar konyhatechnika jellemző eszköze, de nem jellemzi sem a nyugati, sem az északi népek konyhatechnikáját. A füstöléses hústartósítás is alapvetően erdős, fás övezet technikája, nem alkalmazható sztepei körülmények között. A magyar ezzel az eljárással bőven él.

A bor magyar szó és a *szőlő* erjesztett italát jelenti. A fogalommal a magyar műveltség nem ismerkedhetett meg a honfoglalás körüli időben, mert akkor a fogalmat szolgáltató műveltségével harmonizáló kifejezést használna a megnevezésre. A szőlő, a szőlőművelés, az erjesztés szavai nem vezethetők le sem a szomszéd népek nyelvéből, sem azokéból, akiktől állítólag a magyarnak ezeket meg kellett tanulnia. Ezek alapvetően magyarok, jóllehet, nem vonhatók a finnugor elmélet fogalmi alá.

⁵² Világszép Népmesék, pp.: 104-110. A mese alapmotívumait érdemes összehasonlítani a görög mítoszokkal, pl. a Csudaszép Atalanta történetével, amit Ovidius írt le. Lásd részletesebben Grant (1995), pp.: 434-344

⁵³ Lásd pl. Diószegi (1973), p.: 8, Komjáthy (1955), p.: 387

⁵⁴ Lükő (1942), pp.: 180-190

⁵⁵ László (1974), p.: 101, Forrai (1994), p.: 49, Kalicz (1970), 19. kép alapján

⁵⁶ Lükő (1942), p.: 283

Végezetül említsük meg, hogy a magyar műveltségnek volt saját írása. A magyar (székely) rovásírás (l. a 11. ábrát) már a honfoglalás korát megelőzően a Kárpát-medencében – és csakis itt és annak keleti részében! – megtalálható⁵⁷. Az írás néhány alapjel logikus kombinálásával vezethető le és valamennyi ma használatos magyar hangnak ismert a rovásjele⁵⁸.

PPX↑ N + Ɔ Ɔ A Ɔ Ɔ X ↑ T T I O J A O B C O C G X G E N A I Y X M M X O M N Y
 a á b c cs d e é f g gy h i í j k k l l y m n ny o ó ö ő p r s sz t ty u ú ü ü v z zs

11. ábra. A székely rovásírás jelrendszere

Az írás alapvetően mássalhangzós írás, merthogy csak akkor jelzi a magánhangzót, ha az értelemzavaróan eltérne az alapfelfogásként kezelt magas fekvésű magánhangzóktól. Több összevonás (ligatúra) is ismert, amivel az írásjelek száma ugyan megnő, de az értelmezéshez szükséges rovások száma észszerűen csökkenthető. Minthogy a magyar nyelvben a jelentést elsősorban a mássalhangzók hordozzák, valamint a nyelv a magánhangzó harmóniát következetesen használja, a mássalhangzós írás megértése nem okoz komolyabb gondot. Ugyanez nem mondható el a sémita írásokról, ahol a magánhangzónak, pl. az ige idejét, módját tekintve meghatározó jelentősége van. A magyar írás jelei nagyon sok esetben megfelelnek a jelölt hanghoz tartozó fogalom képének (pl. h = h - hal, s = s - sarok, v = v - víz, stb.), ezért a magyar írás más írásrendszerekből való eredeztetése eléggé kérdéses. Ugyanakkor ugyanezen a területen az újkőkorban már hasonló metszésű írásjeleket használtak az itt letelepedett műveltséget folytató és alapvetően békés, fémfeldolgozó emberek, amint erre a Tatárlakán kiásott ún. amulett alapvető példaként szolgál (8. ábra). Ez a legkorábbi írott (8 évezreddel a jelen előtti) emlék 13 a rovásírással analóg jelet tartalmaz, amiből 8 megtalálható a későbbi magyar rovásírás



12. ábra. Az öreg-európai írásrendszer jelei típus szerinti csoportosításban

Classical Cypriot	Old European	Classical Cypriot	Old European	Classical Cypriot	Old European
" √	√	" S	S	" +	+
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卍	卍	" Ɔ	Ɔ	" O	O
" 卐	卐	" Ɔ	Ɔ	" O	O

13. ábra. Ciprusi írásjelek az öreg-európai írásjelekkel összehasonlítva

jelei között is. A Kárpát-medence és környezete kora-fémkori műveltségének volt írása – maga a tatárlakai tábla is ennek egyik darabja –, aminek a jelei nem idegenek a magyar rovásírásétól (12. ábra⁵⁹). Ez az ún. öreg-európai írás jelenti a későbbi lineáris A, a B, majd a ciprusi írás alapját. A ciprusi és az öreg-európai írásjeleket Gimbutas⁶⁰ alapján a 13. ábrán összehasonlítom.

Az Öreg Európa írását Daniels⁶¹ nem ismeri el írásnak, mert nem kereskedelmi feljegyzésekhez kapcsolódik. Ugyancsak Daniels nem tud a székely rovásírásról, holott oldalakat szentel a sokkal későbbi eredetű és sokkal primitívebb germán rúnáknak. Renfrew⁶² ellenben a hűsvét szigeti írásra hivatkozva megállapítja, hogy annak nem feltétlenül kell kereskedelmi feljegyzésekre alapoznia, lehet csupán az emlékezetet fönntartó szerep is, ahogy ez lehetett az Öreg Európában is. Ez volt a székely-magyar műveltség területén is. A kereszténység fölvételekor megtiltott rovásírás⁶³ azonban már mint 'kereskedelmi feljegyzés' élt tovább Erdélyben, az Alföldön.

A rokonnak vélt népeknek nincs és – nem is volt – saját írásuk. Tamgáik csupán nemzetségjelek. Ezek a tamgák egyébként a szvidéri műveltség területén is ismertek és a lengyel nemesi családok jelei voltak⁶⁴.

A magyarság embertani képe

A honfoglalás kori magyarság embertani képét Bartucz ill. Lipták dolgozta fel⁶⁵. Kiszely elemzi a Kárpát-medence honfoglalás korát megelőző időszakainak is az embertani, képét ill. szembeesíti a kárpát medencei embertani adatokat az eredeztetési modellek ún. őshaza helyszíneinek a megfelelő embertani anyagával⁶⁶. A jelenkori magyarságról Henkeytől⁶⁷ kapunk adatokat.

⁵⁷ Gyórfy (1997), p.: 145

⁵⁸ Forrai (1994), Hosszú (1999)

⁵⁹ Gimbutas (1991), p.: 310

⁶⁰ Gimbutas (1991), p.: 347

⁶¹ Daniels (1996), pp.: 22

⁶² Renfrew (1973), pp.: 202-204

⁶³ Lásd I. István rendeletét, Vatikán 1000, IC. Cal. Oct. Die Festo lac. Vitéz András fordítása, 1816, Jósa András Múzeum Évkönyve, Nyíregyháza, 1969-71

⁶⁴ Ascherson (1996), pp.: 238-240

⁶⁵ Lipták (1954, 1957, 1977)

⁶⁶ Kiszely (1976)

⁶⁷ Henkey (1993, 1998, 1999)

Az embertípusok alcsoportra osztásában a testmagasság, a test robusztussága és a koponya jellemzői számítanak meghatározóknak. A jelenleg élő ember tipizálásához főleg használják még a bőrt, a haj és a szem színét, ill. a szőrzetet, annak mennyiségét és göndörítettségét⁶⁸. Ez utóbbiak a temetkezési helyekről előkerült csontvázak osztályozásában általában nem játszanak szerepet, jóllehet néhány mumifikálódott tetemnél ezek is megállapíthatók. Ugyancsak a vércsoport és bizonyos gén-sajátságok is segítenek ma már a csoportosításban, de a történelem előtti embernél ezek még szintén nem nagyon jöhetnek számításba, jóllehet csonttörödékek alapján újabban már ezek a jellemzők is meghatározhatók⁶⁹. Az ABO vércsoport rendszer statisztikus elemzése ellenben már ma is kézzelfogható eredményekre vezetett, ahogy azt dr. Nagy Ákos legújabb tanulmánya alapján értelmezhetjük⁷⁰.

A koponya legfőbb jellemzői: hosszúság, szélesség, magasság és a forma. A hosszúság a felülnézetbeli koponya legnagyobb méretét, a szélesség a koponya legnagyobb szélességét, a koponya jelzőszám pedig a szélesség és a hosszúság arányának a százszorosát jelenti. Alapvetően három típust különböztetnek meg: hosszú, rövid és közepes koponyát (koponyajelző kisebb, mint 75, nagyobb, mint 80, illetve 75-80)⁷¹. A koponya szélesség mellett az arc és a homlok szélességét is meg szokás adni. Ismeretesebb széles és keskeny arcú típusok. Ez a koponya magasságra vonatkoztatott szélességet jelenti. Ezen belül is fontos a járomcsont ill. az állkapocs szélessége. Fontos még a koponya alakja, azaz a homlok, a tarkó görbültsége. Vannak alacsony és magas, meredek, vagy lapos homlokú, vannak csapott, görbült, vagy csúcsos tarkójú embertípusok. Fontos még az orr formája, ami egyenes, konkáv és konvex lehet. A koponya magassága a fej magasságát jelenti. Alacsony és magas koponyájú típusokat különböztetnek meg.

Testmagasságot tekintve alacsony és magas típust tartanak nyilván. A test felépítése lehet robusztus és lehet vékony (filigrán, azaz angol szóval: *gracile*). A testhosszúság arányában is vannak különbségek. Melegövi típusoknál általában a láb hosszú a törzshöz képest, a hidegöviéknél ez fordított.

Biológiailag az emberiség egyetlen fajhoz tartozik, de ezen belül több alcsoport (fajta) osztható fel. Öt alapvető csoportot különítenek általában el: veddo- ausztraliid, europid (eurázsiai), mongolid, afrikoid és amerindid⁷². Ez akár öt eredetre is utalhat, jóllehet az eredet kérdése ma még nyitott⁷³. A magyarság szempontjából, az ötből kettőt kell figyelembe vennünk: az europidot és a mongolidot. Az utóbbi tipikusan hidegövi, azaz alacsony, rövid lábú, széles, lapos arcú, gracilis típus. Több vonatkozásban rokona a neandervölgyinek, aki szintén rövid lábú, széles arcú, de az arca nem lapos, robusztus testfelépítésű és vastag csontú. Kiszely meg is említi, hogy a mongolid is a neandervölgyiből eredhet⁷⁴, jóllehet a mongolid azért vékony csontozatú. A robusztus, vastag csontozatú, de hosszú lábú ázsiai ősember a jávai ember, akinek fejformáját a későbbi ausztraliid embernél velük fölismernek⁷⁵. Velük szemben áll az afrikoid ill. europid ember ugyancsak hosszú lábakkal, de vékony, magas testfelépítéssel és hosszú, keskeny arcú fejjel.

Az europid embertípusokat a mai „rendőrségi” források általában kaukázusinak jelölik. Ez természetesen nem egyetlen embertípus megjelölésére szolgál. A klasszikus kaukázusi europid embertípus hosszúfejű, keskeny arcú, vékony testalkatú. Ezek közül a magas testalkat az indoeurópaiak és a nordikus emberek klasszikus jellemzője⁷⁶, az alacsony termet meg a keleti mediterrán emberé. Velük szemben állnak viszont a cromagnonid típusok, amik általában hosszú és széles fejűek, széles elsőarcúak, robusztus testalkatúak és vastag csontúak. A cromagnon A típushoz magas, a B típushoz alacsony testalkat tartozik. Az utóbbi rövidebb koponyájú változatát kelet-európainak (kelet-balti) nevezi Kiszely⁷⁷. Az európai földrész legrégebbi embertípusai ezek⁷⁸. Rövid, kerek koponyájú, meredek homlokú, kis közepes testmagasságú ember az alpi típus. Az alpi embertípus a jégkorszak végén (mezolitikum) jelent meg Európában⁷⁹. Az alpi típushoz közel áll a lappid. Igen rövid fejű, kifejezetten alacsony, igen széles arcú emberek⁸⁰.

A keleti mediterrán típushoz vékony testalkat, hosszú, ill. igen hosszú fej és keskeny, lágyan kecses arc tartozik⁸¹. Ennek három altípusa van, az iráni, a transzkáspi és az indid. Közép mediterrán típushoz tartozik a pontuszi, a gracilis mediterrán és az észak-afrikai. A kaspi változat magas, a pontuszi kisközepes, az iráni nagy-közepes⁸² testmagasságú. A nyugati mediterrán magasabb és kissé robusztusabb testalkatú, mint a keletiek⁸³. Vékony és alacsony testalkat, hosszú fej és keskeny arc jellemzi már az átmeneti kőkortól ismert protomediterrán típust⁸⁴.

⁶⁸ Lásd részletesebben Garn (1969) munkájában. Természetesen ma már a korábban még nem ismert immunológiai és gén adatokat is felhasználják, így a vércsoportot. Ennek megfelelően a három fő földrajzi alaptípust kilencre tagították. Ezek: amerikai, polinéziai, mikronéziai, melanéziai, ausztrál, ázsiai, indiai, európai és afrikai. Az általános kérdéseket illetően lásd még Kiszely (1976) munkáját

⁶⁹ Legújabb hírek szerint, 9 évezreddel ezelőtt, a Cheddar egyik barlangjában elhalálozott ember géneihez a legközelebbi génnel a helység tanítója rendelkezett, ami arra utal, hogy bármiféle nyelvi változás ellenére a terület letelepedett lakói ott élhetnek már évezredek óta. Lásd: Science (1999)

⁷⁰ Nagy (2000)

⁷¹ Kiszely (1976), p.: 401

⁷² Kiszely (1976), pp.: 175, 166

⁷³ Gamble (1993), pp.: 65-73, ill. Leakey (1994), pp.: 86-89

⁷⁴ Kiszely (1976), p.: 186

⁷⁵ Flood (1995), p.: 77

⁷⁶ A klasszikus északi, vagy nordikus típus. Lásd: Kiszely (1976), pp.: 140-141

⁷⁷ Kiszely (1976), p.: 144. A

⁷⁸ Kiszely (1976), pp.: 141-142

⁷⁹ Kiszely (1976), p.: 145

⁸⁰ Kiszely (1976), p.: 146

⁸¹ Kiszely (1976), p.: 143

⁸² Henkey (1998), p.: 50

⁸³ Kiszely (1976), p.: 143

⁸⁴ Ez az ember élt a Shanidar barlang átmeneti kőkora idején JE 11000 körül. Valószínű ember-áldozatot gyakorolt, merthogy minden női sírban egy 4 év körüli gyerek csontvázát is megtalálták. Lásd: Roux (1992), p.: 40. Érdekes ezzel szemben földidézni az ugyanitt, több tízezer évvel korábban élő neandervölgyi ősembert, aki nem áldozott embert, hanem a nyomorékot megmentette, megoperálta, életben tartotta

Az armenoid (taurid, előázsiai⁸⁵) szintén meglehetősen régi embertípus. Rövid, közepesen rövid, ill. kerek fejű, lapos homlokú, vékony és közepes termetű, a Kaukázustól délre általánosan elterjedt típus⁸⁶. Ennek és a mediterránnak a keveréke alkotja az sumér-akkád civilizáció embertípusát⁸⁷.

Később alakult ki keveredés révén az uralid, a pamiri, a turanid⁸⁸ és a dinári (adriai) embertípus. Valamennyit rövid, vagy közepesen rövid fej jellemzi. A turanid (Euro-po-mongolid⁸⁹) kialakulását Lipták az i.sz. kezdetére teszi⁹⁰. A pamiri és a turanid közép magas fejű, a turanid széles, a pamiri közepesen széles arcú (járomcsontú), nagyközepes, vagy nagy termetű. A turanid feje nagy, a pamirié kicsi⁹¹. Az uralid típus szintén Euro-po-mongolid⁹², azaz széles járomcsontú, rövid fejű, de erősen hátrahajló és az arctól hátrafelé szélesedő koponyájú, alacsony arcú, mongoloid jellegű (alacsony, vékony termetű)⁹³. Europid-mongolid keverék, mongolid túlsúllyal. A dinári típus közepesen széles, rövid, ill. túl rövid fejű, keskeny arcú, magas termetű fajta⁹⁴.

Számunkra külön figyelmet érdemelnek a cromagnonid típusok. Az A típus általában Nyugat Európában fordul elő, a B típus pedig Közép- és Kelet-Európában. Magyarországon a B típus főleg az Alföldtől északkeletre található, de általánosan elterjedt a Kárpátoktól északkeletre, közvetlen azok környezetében, valamint ettől északra. A szlávok és a finnek klasszikus embertípusa. Elképzelhető, hogy ez a két embertípus a kaukázusi és az őshonos nyugateurópai (neandervölgyi) ősember keveredésével jött létre⁹⁵. Jóllehet, egy ilyen keveredésre utaló konkrét archeológiai (csont) adatokat találhatunk⁹⁶, mások mégis hevesen ellenzik a gondolatot⁹⁷. Lipták a Kárpát-medencei embertípusok vizsgálatánál bevezette a cromagnonid C és C+ turanid típust is, de ezeket Henkey a turanidok közé sorolja⁹⁸.

A cromagnon B és mongol típus keverékeként jöhetett létre az uráli típus. A nordikus típus a klasszikus kaukázusi és a cromagnon típus keveredésével magyarázható.

A jelenkori magyarságot többségében a rövid és közepesen rövid fejű, széles arcú ember típus jellemzi. A testalkatot tekintve a közepesen magas alkat, inkább nehéz, mint vékony csontozat a jellemző. Ezzel szemben a környező ún. indoeurópai embereket a vékony csontozat, hosszú fej és keskeny arc uralja. Egyik népeség sem homogén, egész Európa lakossága kifejezetten kevert típusú, csak az átlagok jelzik ezt a különbséget. Henkey a magyarság típusait a Közép-Ázsia jelenkori lakosságával veti össze, akiket ugyancsak a rövid fej és a mérsékelt közepes testmagasság jellemez. Ebből ki nem mondtan arra következtet Henkey, hogy a magyarság eredete Közép-Ázsia. A későbbiekben azonban látni fogjuk, hogy a robosztus csontozat, a széles arc és emiatt a közepes ill. rövid fej nem föltétlenül kell, hogy elvigyen minket Közép-Ázsiába, ugyanezek a típusok lehetnek a Kárpát-medence jégkorszaki cromagnon típusú emberének is az utódai.

Végezetül a vércsoportelemzésről néhány szó. A magyar nyelvű etnikumban a környezetéhez képest kicsi a 0-vércsoport százalékos mennyisége, amit ellentételez az AB vércsoport szokatlan nagy százalékos részesedése. Az A és a B vércsoport nagyjából megfelel a terület környezetében tapasztaltaknak. Ugyancsak nagy az AB vércsoport aránya a 0-hoz képest a honfoglalás előtti kárpát-medencei leletekben, amiből Nagy Ákos arra következtet, hogy az AB mutáció elsődleges az örmény-asszír eredetű A-val és a mongol eredetű B-vel szemben (azaz nem azok keveredéséből származik), ugyanakkor a mutáció föltehetően a Kárpát-medencében jött létre⁹⁹. Ez egy nagyon fontos szerológiai adat, ami a magyarság Kárpát-medencei eredetének eléggé határozott jele.

A Kárpát-medence őstörténete

A Kárpát-medence legkorábbi embere, a vértesszőlősi ősember, a Mindel-korszak közepén jelent meg és a mai ismereteink szerint a *homo erectus* képviselője volt. A szerszámokat, a tűzrakóhelyet már a Mindel középső szakaszán, JE 330 évezredből eredőnek tekintik, az emberi lábnyomot és a koponyaacsontot sokkal későbbre, a Riss-korszak elejére datálják (JE 230 évezred)¹⁰⁰. A koponya tarkócsontját találták meg és annak görbületéből, formájából arra következtetett Thoma, hogy a vértesszőlősi ember agytérfogata >1300 cm³ lehetett¹⁰¹, ami arra annak kornak az emberére még nem jellemző. A megdöbbentő mértékű agytérfogat komoly vitákat váltott ki a szakemberek között. Végül is *homo erectus*nak nyilvánították az embert és a meghatározás pontosságát megkérdőjelezték.

A vértesszőlősi ősember telephelye hévforrás mellett volt és minden kétséget kizáróan vadászott. Ez is ellentmond a kornak megfelelő nézeteknek. Gamble tagadja, hogy a modern ember megjelenéséig (JE 40 évezred) a *hominid* egyáltalán gon-

⁸⁵ Lipták (1977), p.: 239

⁸⁶ Kiszely (1976), p.: 148

⁸⁷ Roux (1992), p.: 81, Osetzky ugyancsak megemlíti ezt a 48. lábjegyzetében, p.:98

⁸⁸ Osetzky (1977) p.: 113, a 197. sz. lábjegyzetben hivatkozik Liptákra és Sulimirskire, akik szerint a cromagnon és a mongolid elemek keveredésével kb. 1000 év alatt alakult ki a szibériai alföld keleti részén

⁸⁹ Lipták (1977), p.: 240

⁹⁰ Lipták (1955), p.: 238, idézi Osetzky (1977), a 93. lábjegyzetében, p.: 103

⁹¹ Henkey (1998), p.: 48

⁹² Lipták (1977), p.: 240

⁹³ Kiszely (1976), pp.: 153-154

⁹⁴ Henkey (1998), p.: 49. Kiszely (1976), pp.: 147-148

⁹⁵ Clarke (1965), ahol a Bükk és általában az északi Kárpátokbeli kultúrát említi. pp.: 70

⁹⁶ Clarke (1965), pp.: 54-66

⁹⁷ Lásd, pl. Gamble munkáit

⁹⁸ Henkey (1998), p.: 48

⁹⁹ Nagy (2000), pp.: 14, 20, 29, 35, 64

¹⁰⁰ Kretzói (1990), p.: 216, Krolopp (1990), p.: 180, Dobosi (1990), p.: 269, Vértes (1990), p.: 531

¹⁰¹ Thoma (1990), pp.: 254, 255

dolgozott volna, hogy tudatosan cselekedhetett volna, hogy ember lett volna¹⁰². Nézeteinek számtalan az általa megadott kort akár 20-40 évezreddel megelőző lelet is cáfolja. Többek között az ausztráliai bennszülöttek JE 60 évezreddel ezelőttről származó sziklarajzai, meg önmagában az a tény, hogy egyáltalán akkor már Ausztráliában szerszámot készítő és használó *hominid* létezhetett.

A vértesszőlősi ősember kavics szerszámokat pattintgatott. Ugyanez a szerszám alapforma a Kárpát-medencében megmaradt és határozottan megkülönböztetően jellemezte a Riss-korszak végétől itt megtalálható és a neandervölgyi embernek tulajdonított, mousteri szerszámokat készítő embereket. Ezek az emberek már határozott biztonsággal állíthatóan vadásztak. Az érdi telepen barlangi medve volt a fő táplálékuk (>60%), a tatai műveltségé meg a mamut¹⁰³. Ugyanakkor a Bükkben (Subalyuk) a kőszáli kecske alkotta a táplálék ismét több mint 60%-át¹⁰⁴. Elképzelhetetlen, hogy ennyire szakosodott táplálékot ne vadászattal, azaz ne szellemi tevékenység igénybevételével gyűjtötte volna a kor embere. A szerszámok a feladathoz specializálódtak és Tatán már megjelent néhány csiszolt csont tárgy, amit még Gamble is elismert értelmes tevékenység eredményének¹⁰⁵. A kavics szerszámok mellett néhány kovaköből készített nagyobb szerszámot is föllelhetünk. Az ember meg tudta munkálni azt is, de úgy tűnik a mai szemlélőnek, hogy csak kivételes célokra használta, jól megvolt a kavics eszközökkel. Magyarán mondva, elsősorban nem a szellemi teljesítményt minősítik a szerszámok, hanem a célnak megfelelően alakultak és gyártották.

A mousteri típusú eszközöket készítő műveltségek települése a Würm első szakaszában minden telepen folyamatosan, több tízezer évet ölelt át. A hagyományos időrend szerint, ezeket a műveltségeket a JE 40-70. évezredhez helyezik. A déli sarki jég ill. a tengerfenekék mészszipjának elemzése alapján ez az időszak a JE 110 és 70 évezred közöttre tolódott.

A Würm első hidegetűzése után Európából eltűnt egy vadzamárfajta. Ez egyértelműen jelzi a környezetváltást és jelenléte tévedhetetlen jele, hogy a réteg ideje nem lehet a Würm első hideg tetőzését követő időszakból. A Würm első hidegetűzése során átalakultak a mousteri telephelyek és új szerszámfajták jelentek meg. A Bükkben egyértelműen látszik, hogy az újabb, magasabb szintű műveltség a korábbi mousteriből nőtt ki (a Szeleta műveltség a Suba-lyuk műveltségből)¹⁰⁶. Itt egy olyan hosszú idejű, önálló fejlődés észlelhető, ami megmagyarázhatja az eredetileg nullás vércsoport AB jellegű mutációját.

A Szeleta műveltség mellett a Bükk másik oldalán, a Bükk belső területén, azaz középhegységi jellegű tájon és nem a hegyláb melletti síkság peremén, újabb típusú műveltség jelent meg. Az Istállóskői barlangban található Európában a legkorábban a modern ember eszközei, itt található ugyanis az aurignacinak nevezett műveltség legkorábbi megjelenése¹⁰⁷. Az alapgondolat általában az, hogy egy-egy területen az előzmények nélküli műveltséghez mindig bevándorlást kell kötni. Ez az Istállóskői műveltség esetében ellenben nem azt jelenti, hogy a bevándorlás forrásául, pl. a Dunántúlt nevezik, ahol a Würm első lehülési szakaszából már találunk csekély számú csonteszközt¹⁰⁸, hanem a forrást Afrikába helyezik. Úgy vélik, hogy az Istállóskői műveltség embere Afrikából a Balkánon át érkezett a Bükkbe¹⁰⁹. Csak az a gond, hogy Afrika és a Bükk között sehol sem találunk olyan csonteszközöket, amiknek a kora megfelelné az elméletnek. Minthogy az Istállóskői műveltségénél emberi maradványokat nem találtak, ezért még azok azonossága sem tud az elmélethez támpontot adni. Ezzel szemben az Istállóskői műveltség földrajzi helyzete folytán kétségtelenül középhegységi, ahol más volt a vadállomány, mint a síkvidékek peremén, ahová a korabeli műveltségeket mind besorolhatjuk, ezért sokkal inkább azt kellene állítanunk, hogy a korábbi ember új típusú életteret teremtett a maga számára és ehhez igazította az eszközeit. Ahol a madár az éterndben meghatározó mértékben megjelenik, ott a madárvadászat eszközeit sem szabad kuriózumnak és érthetetlennek tekintenünk. A műveltség embere bárholnan jöhetett, mert eléggé nagy biztonsággal állíthatjuk azt, hogy az eszközeit fejlesztette az élettere lehetőségeihez, ahogy ezt korábban is és később is láthatjuk az emberi műveltségek alakulása során. Így akár a Bükk másik oldaláról, vagy a Dunántúlról is érkezhettek.

Célszerű ezért az első, a legrégebbi aurignac-i típusú műveltséget európainak tekinteni és a műveltség emberforrását is itt keresni. Különösen, hogy a szerológiai adatok arra utalnak, hogy a Kárpát-medencében hosszú ideig elkülönülten élő ember vércsoportot változtató mutáción eshetett át, azaz létrehozta a 0 mellett az AB vércsoportot¹¹⁰.

Az aurignaci műveltséget a Kárpát-medencében a gravetti műveltség, a Dordogne völgyében pedig az ún. Magdalén műveltség váltotta fel. Föltételezzük, hogy eredetük Afrika és tulajdonképpen az aurignac-i műveltség embertípusához tartoznak. Főntebb már említettem, hogy az aurignaci műveltségnek a Balkánon való átvonulásának nincs nyoma, de nincs a gravetti népének sem. Ahol először találkozunk velük, az a Dnyeszter és a Dnyeper közötti terület, ahol mamutra vadásztak. A mamut után haladva kerültek a Kárpát-medencébe az északi hágókon át. Ezek magassága 400 m alatti, a mamutok meg síkvidéki állatok és nem éltek a 400 m-es magasság fölött. A Kárpát-medencében a legelső gravetti nyílhegyeket a Bodrog mellett találták JE 30 évezredből származó leletek között. A gravetti népe azután éppen itt, a Kárpát-medencében tért át a mamut vadászatáról a szarvaséra, merthogy a Würm második lehülésének tetőzésére a mamut Európából kihalt.

¹⁰² Gamble (1998), p.: 35. Az egyetlen erre a korra tehető tudatos cselekvésnek a tatai műveltség megcsiszolt mamut csontját tekintik

¹⁰³ Gáboriné (1978), pp.: 125, 145

¹⁰⁴ Gáboriné (1978), p.: 116

¹⁰⁵ Gamble (1998), p.: 35

¹⁰⁶ Gáboriné (1978), p.: 170

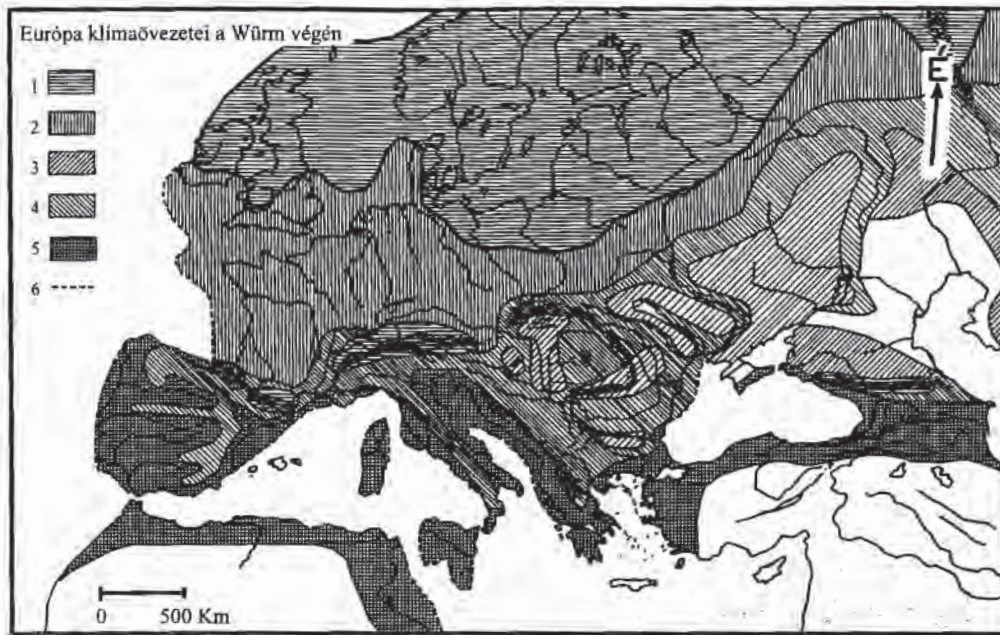
¹⁰⁷ Gáboriné (1978), p.: 180

¹⁰⁸ Gamble (1998), p.: 35

¹⁰⁹ Legutóbb Gibbons (2000) foglalja össze Cavalli-Sforza és Renfrew elméletét a genetikai vizsgálatokat illetően és már nem afrikai, hanem közép-ázsiai eredetet sugall. Az alapadatokat lásd Semino (2000). Innen kétségtelennek látszik, hogy a Kárpát-medence lakói ősidők óta egymás közelében voltak és a balti, uráli embertől régen elszakadtak

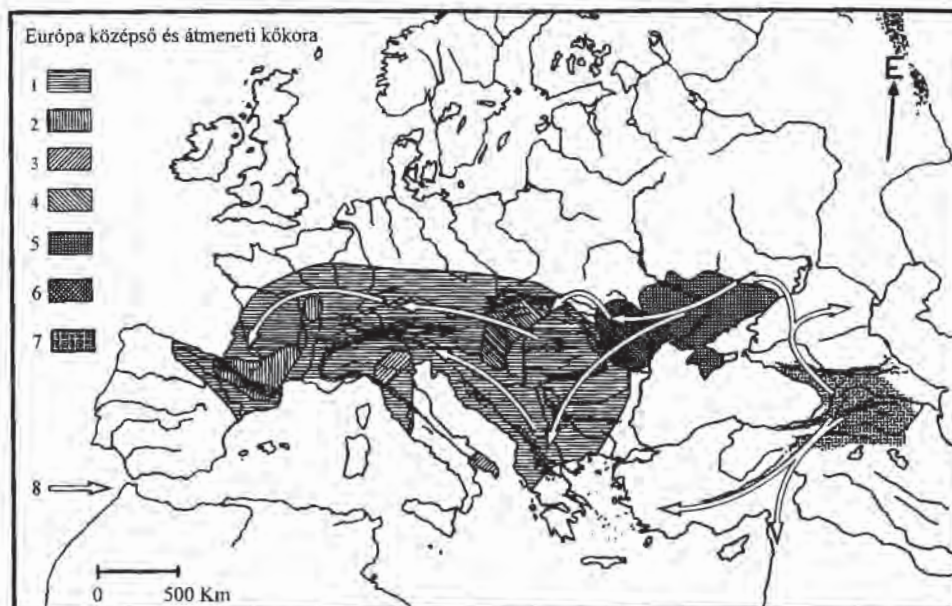
¹¹⁰ Nagy (2000), p.: 64

Téli-nyári szálláshelyet váltott, követve az állatok évszakonkénti mozgását¹¹¹. Szálláshelyei általában folyók partján volt és azokon a helyeken, ahová az állatok tömegesen jártak inni, vagy átkeltek vonulásuk során. A gravetti műveltség a Kárpát-medencében is megmaradt síkvidékieknek és általában ott található, ahol a korábbi dombvidéki műveltségek nem éltek. Szigorúan véve tehát nem beszélhetünk műveltség „felváltásáról“.



14. ábra. Európa a Würm 3. - leghidegebb - eljegesedésének idején
1. jégtakaró alatt, 2. tundra, 3. sztyeppe, 4. parktundra, 5. erdő,
6. a szárazföld akkori partvonala. (Mellars, (1998), p.: 43 ill. László (1974), p.: 40. alapján)

A gravetti népének eredetét nyomozva vissza kell térnünk Európa ősemberi betelepülésének a kérdéséhez. Jól ismert, hogy a *homo erectus* Afrikából Európába a Gibraltárnál érkezhetett (átúszhatta a szoros, ahogy tette még néhány afrikai eredetű állat, amiknek maradványát az Ibériai félszigeten megtalálták). A *homo erectus*-ból azután elsősorban a Pireneusok felett, a Massiv Centrale völgyeiben találjuk a neandervölgyi ember kifejlődésének és továbbélésének a nyomait¹¹². A Würm jégkorszak idején azután onnan az ember északi és déli úton benépesítette Közép-Európát, de nem lépte át a Dnyepert és ettől keletre nem terjedt. A Kárpát-medencébe föltehetően a déli úton, a Pó völgye felől érkezett és itt megrekedt¹¹³.



15. ábra. Európa középső-kőkori műveltségei
1. Aurignaci, 2. Chatelperoni, 3. Uluzzi, 4. Szeleta, 5. Krimi Muzra Koba, 6. Dnyeszter-Bug műveltség, 7. A kaukázusi kőkorszaki műveltség.
2.-4. föltehetően neandervölgyi maradványok. 5.-6: átmeneti kőkorszaki műveltségei. (Mellars (1998), p.: 65, Gimbutas (1991), p.: 7 és Gábori (1977) pp.: 271-276 alapján. 8: „gravetti nép“ vándorlása Gáboriné (1980), pp.: 214-216. alapján)

¹¹¹ Gáboriné (1980), pp.: 212, 214-216

¹¹² Appenzeller (1998)

¹¹³ Gábori (1978), pp.: 269-272

Minthogy a továbbiakban, amikor már a kétségtelenül modern embernek tekintett (de Afrikából eredeztetett) gravetti népével a korábbi műveltségek embere még több mint tízezer évig együtt élt és ebből a korszakból a jelenkori feltárások több olyan csontvázat hoztak a felszínre, amelyek a két embertípus jegyeit egyaránt magukon viselték, joggal kijelenthetjük, hogy a korábbi, mousteri szerszám embertípusa fejlődött modern emberré. A korábbi és az utóbbi ember keveredés révén kialakította Európa újabb embertípusát, a cromagnon embert. Ennek az egyik keveredési helye a Kárpát-medence.

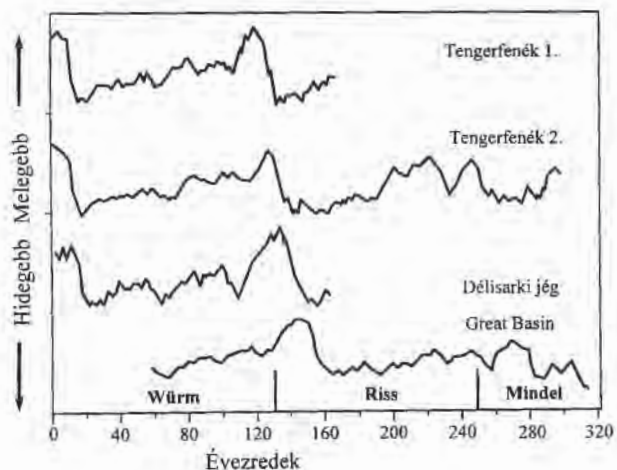
A Würm első lehülésének az időszakában jelent meg a mousteri szerszámot használó ember a Don medencéjében és alkotott vadász telepeket. Ennek az embernek a származási helye azonban minden valószínűség szerint nem Afrika, hanem a Kaukázustól délre eső területek¹¹⁴. Ugyanis itt, a mai Örményország és Grúzia területén a *homo erectus*t megelőző *homo habilis*től kezdve folyamatos és rendkívül gazdag emberi telepeket tártak fel. Legutóbb még ezt is megelőző, *homo ergaster* 1.7 millió éves eszközeit és csontjait (koponyáját) találták ugyanitt¹¹⁵.

A *homo erectus* ún. acheulé szerszámaitól kezdődően, a mousterieken keresztül, folyamatos emberi fejlődés található, ezen, az egyébként meleg égövinek tekinthető területen. Itt az emberi műveltségek fokozatosan terjeszkedtek délkeletről északnyugat felé, hogy azután a Würm első hideghulláma tetőzését követően kikerüljenek az orosz szteppére és felkússzanak a folyók völgyében északra, oda, ahol korábban ember nem élt. A Don mentén találjuk azután, a JE 48. évezred környékén azt a váltást, hogy a mousteri szerszámok mellett megjelennek a gravetti hegyek, azaz az utóbbi műveltség kiául az előbbiből.

Gravetti népét a Würm második lehülő szakasza az orosz síkság délibb területeire kényszerítette, majd a jég további déli terjeszkedésekor egészen a Krim félszigetre. A 14. ábrán mutatom be a Würm második lehülésének csúcspontjában Európában volt klimatikus viszonyokat. Innen jól látható, hogy az emberi életre alkalmasabb erdős-ligetes zóna egészen a kontinens déli peremére szorul. Ezért a kor emberének a tundra, parktundra viszonyai között kellett, hogy fönntartsa az életét mind a Kárpát-medencében, mind pedig azon kívül. A szeptei területekre is ekkor vonult az ember. Itt volt a mamu-tok élettere és kipusztulásukkal innen kellett elvonulniuk egy másik állat, a szarvas (rénszarvas) után. Ezért azután az orosz síkság nagy folyói mellett ebben az időszakban emberi település nem maradt fenn. Csupán a Dnyeszter mellett, a Kárpát-medence magasságában találunk átmeneti kőkori települést, pl. Mezhirich a mai Ukrajnában. A 15. ábrán a Würm utolsó lehülésekor Európában élt emberi településeket körvonalazom. A korábbi, neandervölgyi emberhez kötött műveltségeket kiemelten jellemző a már modern emberhez kötöttnek vélt műveltségi területeken belül. Gábori¹¹⁶ alapján megadom azt a mozgásirányt is, ami a modern ember elterjedését hivatott szemléltetni. A modern európai ember forrása tehát a Kaukázus. A fenti elgondolást erősíti, hogy a gravetti műveltség elterjedésével párhuzamos az A vércsoport elterjedése is, aminek forrását a mai Örményországra, ill. a korabeli Asszíriára teszik¹¹⁷.

Európában az átmeneti kőkori idején már „minden készen állt ahhoz, hogy az ember áttérjen az élelmiszergyűjtő életformáról az élelmiszertermelőre”, csak „az elhatározás hiányzott”¹¹⁸. Megvoltak az aratáshoz szükséges sarló finom kőpengéi, ismert volt a föld megmunkálásához szükséges csontkapa, ismert volt a kerámia égetés technikája, hosszú távú kereskedelem bontakozott ki, ház formájú szálláshelyeken élt az ember, ipart alakított. Ekkor a Würm leghidegebb szakasza hirtelen véget ért és alapvetően megváltoztak Eurázsia időjárási és következképpen földrajzi viszonyai.

A fölmelegedés nem volt egyenletes és folyamatos. A Föld globális hőmérsékletjelzőit a 16. ábrán¹¹⁹ szemléltetem. Innen leolvasható, hogy a Würm mintegy 115 évezreddel a jelen előtt kezdődött, majd folyamatosan hűlt a mintegy 22 évezreddel a jelen előtti lehülési csúcspontig. Közben 55-65 évezreddel ezelőtt volt egy hideg tetőzés, amit követett egy rövid idejű felmelegedés (interstadiális). A legutolsó felmelegedés legnagyobb sebessége mintegy 15 évezreddel a jelen előtt volt. Ekkorra a dél-orosz síkság tökéletesen elmosarasodott, de ugyanígy a Duna-Tisza köze és a Tiszántúl is. Európa északi területein megkezdődött olvadás olvadékvizei eredetileg a déli irányba vezetődték és ekkor a Fekete-tenger, minthogy a Boszporusz zárva volt, édes-vízű tóvá alakult. Mintegy 11 évezreddel a jelen előtt a fölmelegedés hirtelen lehülésbe csapott át (idősebb Dryas), ami azután mintegy másfél évezredig tartott. Ekkor a jég az északi területeken ismét hízni kezdett, megváltoztatta a földréz viszonylagos terhelését, a dél-orosz síkság pedig közben kiszáradt. Az újabb olvadáskor az olvadékvizek már nem a déli, hanem a nyugati irányban távoztak Európa északi-keleti területeiről, ezért a terület – és következképpen a Fekete-tenger – kiszáradása folytatódott. 9 évezreddel a jelen előtt újabb lehülés (ifjabb Dryas) majd egy fél évezred múltán újabb fölmelegedés következett.



16. ábra. A Föld hőmérséklet jelzői az utolsó 330 évezred során. Az Atlanti-óceán fenékén, Észak-Amerikában kiülepedett ásványok, ill. az Antarktiszon lerakódott jég oxigén izotóp arányainak vizsgálata alapján

¹¹⁴ Gábori (1978), pp.: 274-278

¹¹⁵ http://abcnews.go.com/sections/science/DailyNews/hominid_caucasus000512.html 2000. május 12

¹¹⁶ Gábori (1978), pp.: 262-263, 274-278

¹¹⁷ Nagy (2000), p.: 19

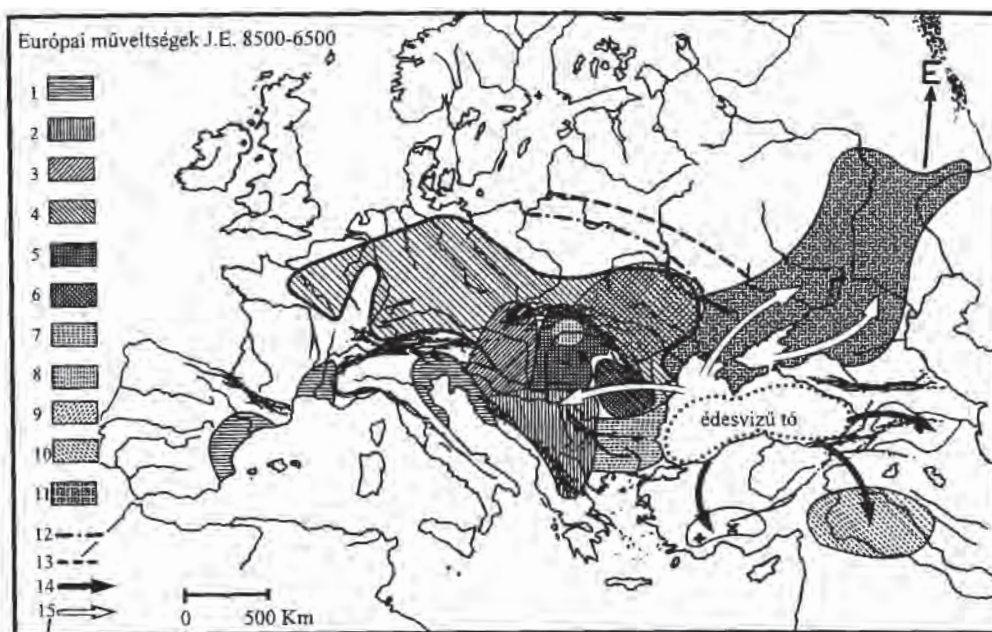
¹¹⁸ Gáboriné (1980), pp.: 246, 248, Ryan (1998), p.: 173

¹¹⁹ Lorius (1985), pp.: 592, 594, Winograd (1988), p.: 177, Flood (1995), p.: 29 alapján

Az ifjabb Dryas idején Kis-Ázsia teljesen kiszáradt, az Eufrátesz északi szakaszain nem folyt víz és az itt települt korábbi, már a gabonatermelő és állattartó mezőgazdaságot folytató műveltségek eltűntek. Ebben az időszakban jelent meg a Balkánon az élelmiszer termelés és terjedt rohamléptekben a Földközi-tenger medencéjében – ahogy ezt a 17. ábra szemlélteti. Ezek a műveltségek még kapás földművelést folytattak és a termelt gabona (búza, árpa) még nem volt nemesítve. A mai európai lakosságon belül genetikailag ez a népesség alig 20%-ot alkot¹²⁰. A minket érdeklő területen ennek a műveltségnek az északra húzódásával megjelent az élelmiszertermelés és kialakult az ún. Kőrös-Tiszai (Starčevo) műveltség a JE 9. évezred közepén.

Korábban azt olvashattuk, hogy a Kárpát-medence a Würm utolsó fölmelegedésekor kiürült északra¹²¹. Most pedig azt láthattuk, hogy a 'túlélők' egy évszázad alatt átvették a délről beérkezett mezőgazdasági technikát. Sőt, továbbfejlesztették. Éles határvonal látszik ekkor a Kárpát-medencén belül művelt három műveltség között: a Kőrös-Tiszai települt a Tisza mellé, ettől északra, keletre ott virágzik az újkőkori Bükki műveltség, majd nyugatra az Alföldi kerámia műveltsége¹²², azaz a dunántúli, később a Lengyel műveltség. Ezek határterülete eléggé határozottan elváló műveltségeket mutat, mégis az újabb és újabb kerámia típusok ellenállás nélkül kerültek – bár módosított formában – az egyik műveltségből a másikba.

A rövid idejű eljegesedést hirtelen olvadás váltotta fel. Ekkor a kanadai, 150 ezer köbkilométernyi vizet felduzzasztó Laurentid jégtömb megrepedt¹²³ és hirtelen beengedett a világóceánba, aminek a hatására hirtelen mintegy öt métert emelkedett a világóceánok szintje. Ez a vízszintemelkedés azután számtalan gondot okozott világszerte. Víz alá kerültek az eledig part menti és föltehetően emberekkel betelepült területek Euráziában több helyen. Így a Fülöp-szigetek, a mai Indonézia hatalmas területeit elöntötte a víz és kiváltotta az addig ott élőkből egy özönvíz emlékképét¹²⁴. Számunkra azonban sokkal érdekesebb, hogy a hirtelen vízszintemelkedést megelőzően a Fekete-tenger medencéje kiszáradt, a mai vízszintje alatt mintegy 150 méteres mélységben lévő vízfelülettel a jelenlegi területének mintegy a felére zsugorodott. A mini-jégkorszak alatti klímája azonban alkalmas volt emberi településre. A Fekete-tenger sósvizes feltöltődése erre az időszakra esett és a geológiai, rétegtani vizsgálatok szerint végzetes hirtelenséggel történt¹²⁵.



17. ábra. Európa újkőkora JE 8700 - 6500 idején

1. Földművelés elterjedése JE 8700-8500 között 2. Vinča műveltség 3. Lengyel műveltség 4. Szalagdíszes kerámia műveltség pereme, a földművelés határa JE 7500-ban 5. Tisza műveltség 6. Boian műveltség 7. Karanovo műveltség 8. Bükki műveltség 9. Cucuteny műveltség 10. Halaf műveltség 11. Sztepei pásztor műveltség 12. Dnyeszter-Bug műveltségi körzet 13. Nemuna műveltség: Hacilar; W: Çatal Hüyük. (Gimbutas [1991], pp.:5, 35, 53). 14. és 15.: A nyilak jelzik, hogy merre vonulhatott a népesség JE 7500 körül, a Fekete-tenger feltöltődésekor: (Ryan [1999] p.: 194. alapján)

A Fekete-tenger feltöltődésével egyidőben – és föltehetően annak következményeként – több új műveltség jelent meg mind Európában, mind Ázsiában. Ekkor jelent meg a Hacilar, a tell Halaf műveltség Kis-Ázsiában, feltöltődött újra Çatal Hüyük élettellel, de ekkor jelent meg a Tesszalonikai és a Vinča műveltség is. Ezek közös jellemzője, hogy már nemesített gabonával, ekés földműveléssel, rézöntés technikájával és ember formájú kerámiával rendelkeztek. Mindezek előléte ismeretlen¹²⁶.

A Vinča műveltség felváltotta a Kőrös-Tiszai műveltséget, majd tovább terjeszkedett északra. Létrejött az erdélyi Boian műveltség. A Bükki műveltség azután hamarosan átvette a korszerűbb földművelő technikát, ellenben nem vette át vele pár-

¹²⁰ Gibbons (2000)

¹²¹ Gáboriné (1980), pp.: 248

¹²² Makkay (1982), pp.: 42-67

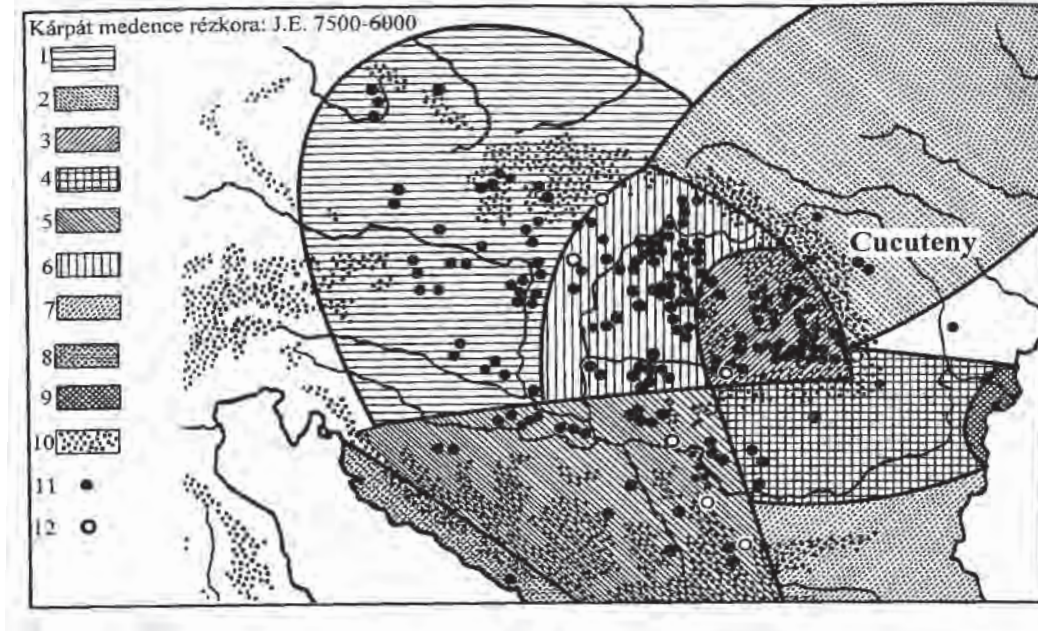
¹²³ Oppenheimer (1999), p.: 35

¹²⁴ Oppenheimer (1999), pp.: 62-66

¹²⁵ Ryan (1998), pp.: 128-134, Stone (1999), Kerr (1998)

¹²⁶ Mellaart (1982), p.: 101

huzamosan az emberszabású kerámiát, hanem kialakította a sajátos, ún. kottafejes¹²⁷ mintázatú, a későbbiekben csak lineáris vonalkerámiának ismert műveltséget. Később átlépve a Kárpátokat, létrejött a Tripolje (Cucuteny) műveltség. Mindezek békés, letelepedett földművelők, köztük harci cselekmény, rivalizáció nem látszik. Nem látszik nagy méretű kereskedelem sem, ellenben mégis látszik az írás. Nem kereskedelmi elszámolás formájában, hanem szakrális szövegekként. Hamarosan fejlett fémfeldolgozásnak lehetünk a tanúi. A JE 6. évezred végére a területen több település mérete a tízezres nagyságot érte el (pl. a Balkánon), a Dnyeper partján, Kiev alatt pedig negyven ezres léptékű települést ástak ki. A településeken azonban nem látszik védelem, nem látszik az uraság, nem látszik az alárendeltség, ellenben látszik a magas szintű kerámia és fémfeldolgozás. Kemencéik hőmérséklete elérte a vasöntéshez szükséges hőfokot is, jóllehet, vasat nem öntöttek. Rézet azonban már a JE 7300-ban is. A rézkori műveltségek Kárpát-medencei elhelyezkedését, a rézelőfordulásokat és rézbányákat a 18. ábra szemlélteti.



18. ábra. A Kárpát-medence rézkora: J.E. 7500-6000

1. Lengyel műveltség 2. Cucuteny műveltség 3. Petresti műveltség 4. Boian műveltség 5. Vinča műveltség 6. Tisza műveltség
7. Karanovo műveltség 8. Danilo-Hvar műveltség 9. Hanangia műveltség 10. hegyes területek 11. réztárgyak
12. rézbányák (Nagy 1995. p.:23, Gimbutas 1982. p.: 21)

Az orosz szteppékre is ekkor telepedett vissza az ember, de a műveltségek itt nagyállattartó, állattenyésztő közösségeket alkottak. Kezdetben a birka, majd a ló következett. Itt találjuk a legrégebbi lovaglás nyomait (zabla nyoma az emberrel eltemetett lókoponyában, a Dnyeper partján, Dereivkában, JE 6500 körüli időből¹²⁸). Befogását követően a marha tenyésztés terjedt el. Saját fémük nem volt, az északnyugati műveltségektől szerezték be¹²⁹. Ellenben már JE 7500 körül megtalálható a társadalom kasztosodása, vele párhuzamosan az emberölésre alkalmas fegyver. Hitvilágukban a megszemélyesített istenek jelennek meg és a ló befogása után meg is indulnak előbb délnyugatra, majd nyugatra, északnyugatra és több hullámban kezdetben kiirtják, később csak felőrlik, leigázzák a nyugaton települt védtelen, földműves közösségeket. Magukkal hozzák a háborút, emberölést és ekkor jelennek meg Európaszerte a védett dombtetői várak, az uraság szállásával és az oda telepített szakrális és fémfeldolgozó központokkal. Velük párhuzamosan terjedt az uraságnak kijáró, a kurgán típusú temetkezés is és általában a kőbalt is emberölő eszközzé, harci baltává. Elterjedésük először a legeltetésre alkalmas folyóvölgyek mentén folyik, ahol az első hullámban kiirtják az ottani földműveseket (Balkán), majd a második hullámtól látható a rátelepülés. Ennek során nyomul a műveltség nyugatra és kiszorítja maga előtt a vonalkerámiás műveltséget és felváltja a pásztorműveltséggel. A Kárpát-medencében ez elsősorban a Duna-Tisza között, majd a Dunántúlt érintette, majd a harmadik mozgásnál betelepült a Maros völgye is és válik a Tisza völgye teljesen a kurgán pásztorok területévé. A Bükk műveltség területe és az Északi-Kárpátok területe azonban sokáig érintetlen marad, ott később a két műveltség ötvöződése mutatható ki, kiirtódásuk nem látszik. Európa késő rézkori és bronzkori átalakulását a 19-22. ábrán szemléltetem.

Erre az időszakra esik a rézötvözési technikák megjelenése is. Előbb az arzén, majd az ón az ötvöző anyag. A Kárpát-medencében – azonban, szokatlan módon – az antimon ötvözi a rézet bronzá¹³⁰. Az antimonbronz meg is marad egészen a vaskorszak közepéig, mert minősége és ára egészen az JE 5-6. évszázadig versenyképes a vassal és a Kárpát-medence látja el fémmel az etruszk területtől kezdve egészen Skandináviáig Európa nagy részét¹³¹.

Amint láthattuk a Kárpátok északi-keleti vonulatai körül az eredeti lakosság megmaradt, a hódítókkal csak részben ötvöződött, ám még sem jelent meg itt a gazdag és a szegény ember a temetkezési helyeken. Erdély északi részében még a JE

¹²⁷ Makkay (1982), Kalicz (1970)

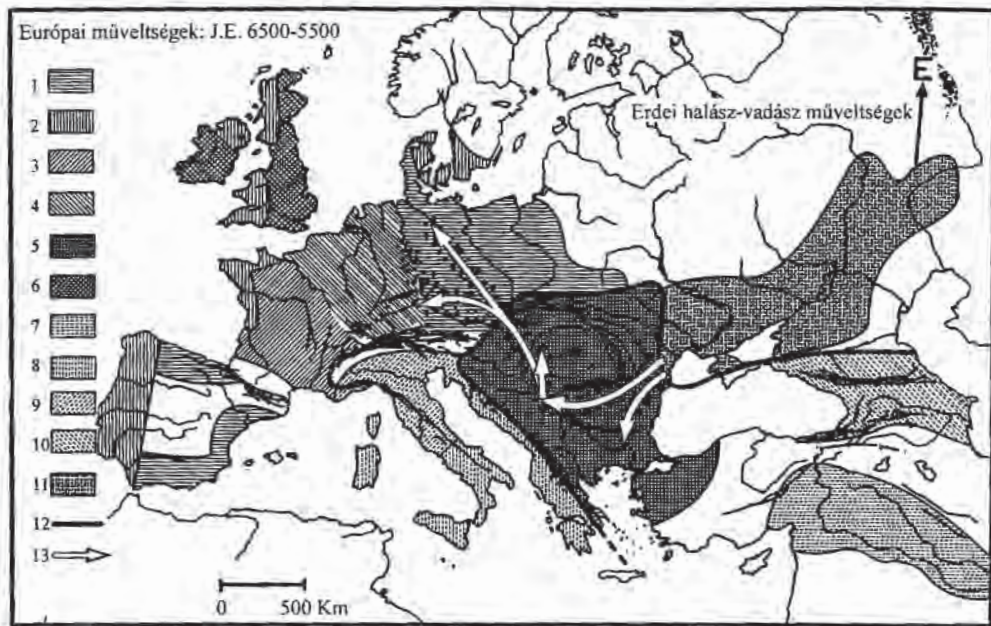
¹²⁸ Anthony (1996), Gimbutas (1991), p.:353

¹²⁹ Gimbutas (1992), p.: 369

¹³⁰ Miske (1904)

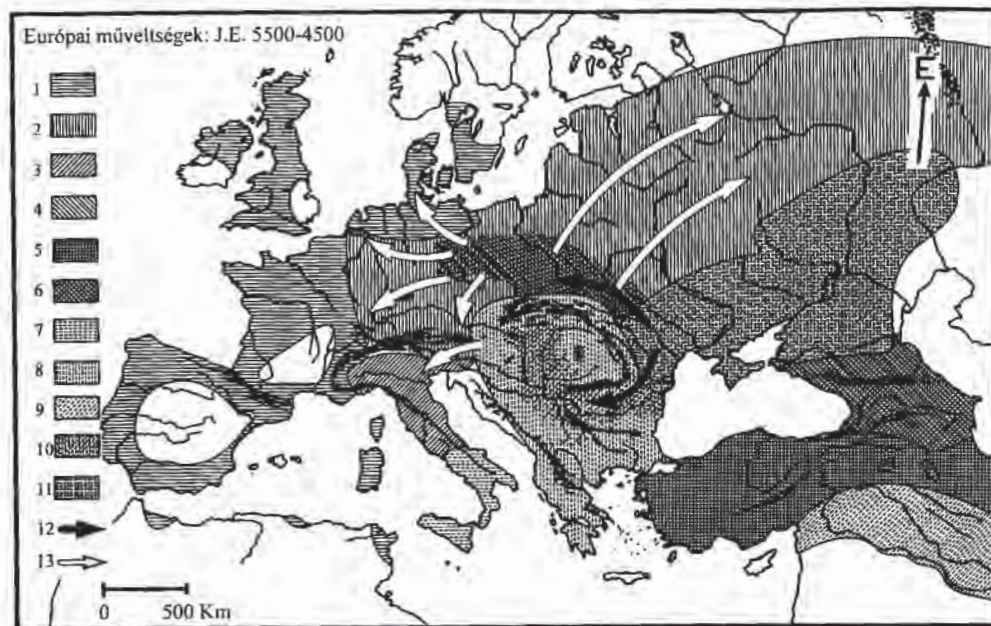
¹³¹ Bárzcy (1999), p.: 11

5. században is egalitárius temetkezést tapasztalhatunk. A területen nem jelent meg az antropomorf kerámia sem, ami eléggé határozott jele annak, hogy nem voltak a területnek néven nevezett istenei. Nem találhatóak a templomgazdaság nyomai. A terület népe kisebb közösségekben élt. Rájuk lehet jellemző az, amit Herodotos a szkítákkal kapcsolatban megjegyzett, nevezetesen, hogy nem gyűjtenek vagyont, nincs semmijük, de meghódítani sem érdemes őket.



19. ábra. Európa rézkora JE 6500 - 5500. Az I. és a II. kurgán invázió

1. megalitok 2. északi földművelő műveltség 3. nyugat-francia földművelő műveltség 4. Rajna-Szajna földművelő műveltség 5. közép- és kelet-európai réz műveltség 6. brit földművelő műveltség 7. ubaidi városiaszt megelőző műveltség 8. dél-olasz földművelő műveltség 9. észak-olasz és tírren földművelő műveltség 10. szeppei pásztor, kurgán síros műveltség 11. kaukázusi réz műveltség 12. A rézműveltség északi határa JE 5500 körül 13. A vastag pontok és a nyilak jelzik a kurgán temetkezés terjedését és a helyi műveltségekkel való ötvöződését JE 6500 és 5500 közötti két hullámban (Sherrat (1998), p.: 168, Gimbutas (1991), pp.: 358-359)



20. ábra. Európa kora-bronzkora, III. kurgán invázió JE 5500 - 4500

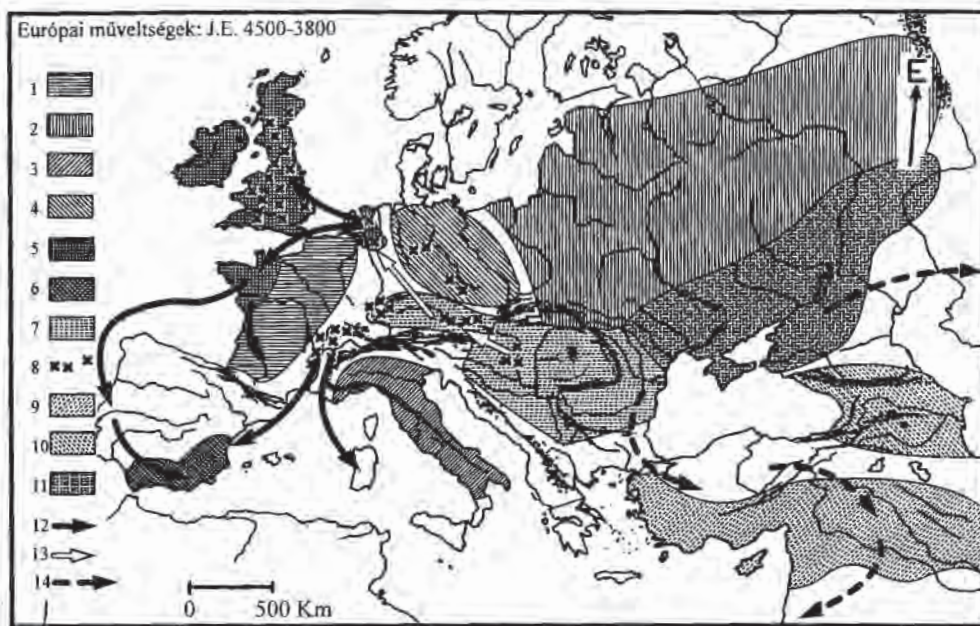
1. megalitok 2. szalagdíszes kerámia terjedési közege 3. észak-olasz csoport 4. szalagdíszes kerámia műveltség forrása 5. Anatólia kora-bronzkori műveltsége 6. Kaukázus kora-bronzkori műveltsége 7. dél-olasz csoport 8. fémutánzó kerámia, közép-európai bronz műveltség 9. városiasodó műveltségek 10. kurgán műveltség terjedése a Kárpát-medencében 11. szeppei kurgán, pásztor műveltség 12. kurgán hatás terjedése 13. a szalagdíszes kerámia terjedése (Sherrat [1998], p.: 169, Gimbutas [1991], p.: 385)

Ugyanis nem tűrik a rabszolgaságot, fellázadnak, inkább meghalnak, pedig aranyuk annyi van, amennyit akarnak. Ez a leírás, ez a szemlélet visszaköszön a későbbi magyar műveltségből.

Vegyük gondosabb vizsgálat alá az archeológiai térképeket. Különösen a 20. ábrát ajánlom komolyabb tanulmányozásra, ahol látszik, hogy a III. kurgán mozgással párhuzamosan komoly népmozgás indult el az északabbi területekről, de nem csak továbbra nyugati irányban, hanem keletre, az Urál felé is¹³². Itt fogható meg egy esetlegesen ragozó nyelvet beszélő

¹³² Sherrat (1998), p.: 169

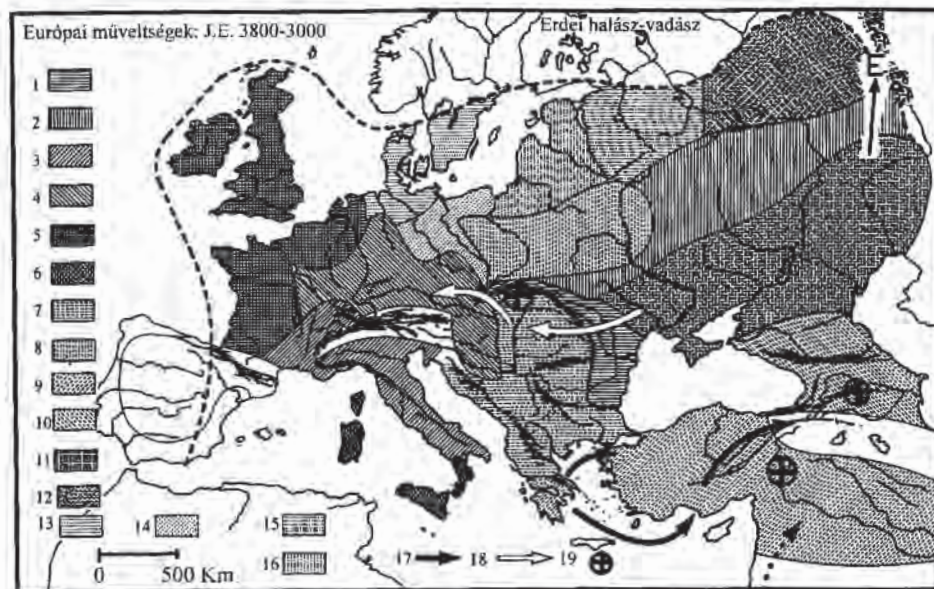
embertömegnek az Urál felé áramlása. Ez vihette magával a Kárpát-medence ősműveltségének a nyelvét töredékesen, majd ez a nyelv pusztulhatott le az erdei, lazább közösségi élet ideje alatt. Ha volt „ugor“ nép, akkor itt érhető tetten. Fordított folyamat nyelvi alapokon nem értelmezhető.



21. ábra. Európa középső bronzkora. Haragedény műveltség JE 4500 - 3800

1. Megalitik 2. késő szalagdíszes műveltség 3. észak-olasz műveltség 4. unetice műveltség 5. Wessex műveltség 6. el argar műveltség 7. dunamenti bronz műveltség 8. haragedény műveltség 9. városias műveltség 10. kaukázusi bronz műveltség 11. szeppeai katakomba (kurgán) síros műveltség 12. Somogyvár-Vinkovci műveltség terjeszkedése 13. haragedény terjeszkedése (Gimbutas szerint a haragedény műveltség forrása) 14. kurgán műveltség terjeszkedése keletre (Sherrat [1998], p.: 246, Gimbutas [1991], p.: 392)

A másik figyelemre méltó jelenség, hogy a II. és a III. kurgán mozgásnál a Balkán ősi műveltsége dél felé „menekült”¹³³. Ekkor töltötte fel ez a műveltség a Cikládokat, majd kerülhetett esetleg Egyiptom földjére is. A balkáni részen a társadalom kasztosodása már az II. kurgánvándorlás alatt megtörtént. Ugyan már a Vinča műveltség is antropomorf szemléletű volt, de a templomgazdaság kialakulását korábban még nem lehet dokumentálni. Tőlük joggal származtatható az egyiptomi uralkodó elit, akik nem a hatvanas, hanem az Európában szokásos és elterjedt tízes számrendszert vihették magukkal és létrehoz-

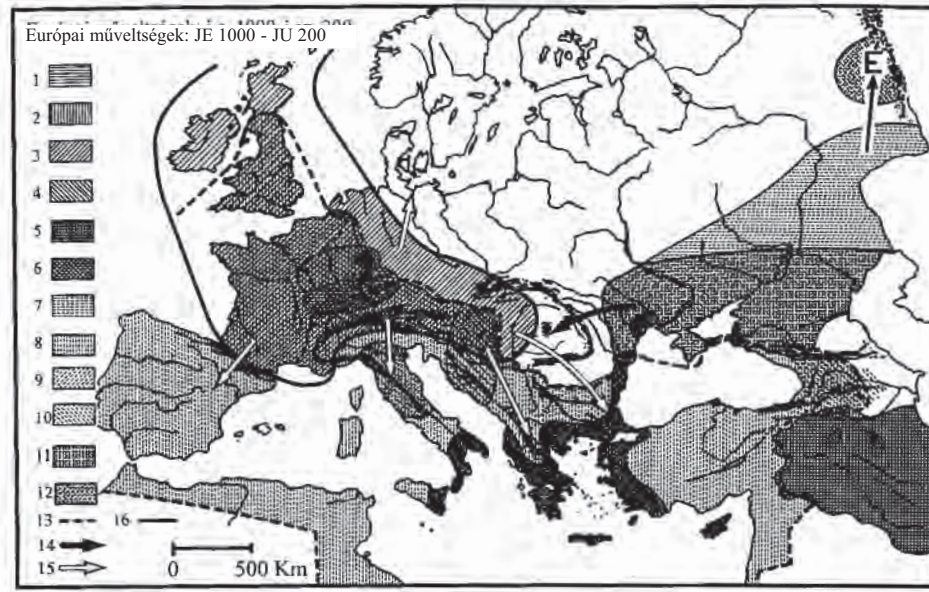


22. ábra. Európa késői bronzkora JE 3800 - 3000

1. Cucuteny műveltség 2. Abasevó műveltség 3. róni-Apennin műveltség 4. tumulus temetkezés műveltsége 5. késői Wessex műveltség 6. dél-olasz műveltség 7. kárpáti és balkáni bronzműveltség 8. Trzciniec műveltség 9. városias műveltségek 10. Kaukázus műveltsége 11. szeppeai pásztor, gerendasiros (kurgán) műveltség 12. uráli bronzműveltség 13. északi bronzműveltség 14. késői Unetice műveltség 15. észak-keleti bronzműveltség 16. késői szalagdíszes műveltség 17. a harci szekér terjedését kísérő népmozgás 18. harci szekér európai terjedése 19. korai vasgyártás. Szaggatott vonal: bronzműveltség határa. Pontozott nyíl: az egyiptomi XIX. dinasztia hódító útja (Sherrat [1998], p.: 247, Gimbutas [1991], p.:385, Glatz [1995], p.: 11)

¹³³ Gimbutas (1991), pp.: 384-391

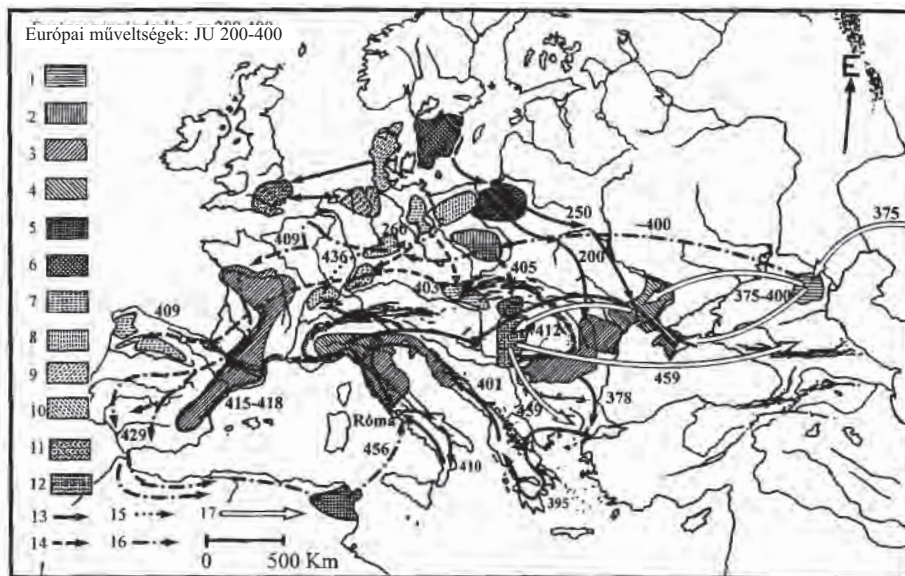
hatták a történelem során az első területi államot. A Cucuteny (Kárpátok-menti) műveltség azonban még ekkor is tovább őrizte eredeti jellegét, érintetlen maradt¹³⁴.



23. ábra. Európa vaskora. JE 1000 - JU 200

1. Hallstatt műveltség
2. Le Tene műveltség
3. kelták
4. illírek
5. Pártus Birodalom
6. görögök
7. lovas műveltségek
8. Római Birodalom
9. etruszkok
10. örmény-grúz
11. szkíták
12. ananyinói műveltség
13. a Római Birodalom határa
14. lovas-pásztor műveltség terjeszkedése
15. kelták terjeszkedési irányjai
16. a kelta műveltség határa (Taylor [1998], p.: 374, Todd [1998], p.: 449, Nagy [1995], pp.: 38-42)

Ha folytatjuk a terület régészeti anyagának az időbeli feldolgozását, akkor azt láthatjuk, hogy az írott történelmi időben sem került ez a terület elnyomó hatalom igrája alá. A kimmerek vezértörzse hatalmuk vesztesékek ide érkezett és beolvadt. Ugyanez látszik a szkítáknál néhány évszázad múltán. A kelták megjelentek ugyan a terület nyugati részén, de jelenlétük nem feltétlenül uralmi jellegű és a rómaiak elleni harcuk vereségét követően ugyancsak a terület északkeleti részére menekültek és ott beolvadtak. A 23. ábra a vaskorszaki helyzetet szemlélteti.



24. ábra. Európa a népvándorlások első szakaszában, JU 200-450

1. alánok 376-ban
2. vandálok 400-ban
3. vizigótok 270-376, 401, ill. 407 után
4. ostrogótok 200-375, 400, ill. 452 után
5. alán-vandál szövetség
6. gótok szétválásuk előtt
7. suevik 170, 200-403, ill. 411 után
8. burgundiák 160-250, 250-436 ill. 443 után
9. herulesek
10. szaxonok
11. angolok
12. hunok 412-454
13. a gótok vándorlásai
14. a suevik vándorlása
15. a burgundik vándorlása
16. az alán-vandál szövetség vándorlása
17. a hunok mozgása. A mozgás mellett számok azok időpontját jelzi (Howarth 1995, belső fedőlapok)

Erdély később a dákok érdekeltégi területévé vált, de nem alakult ki ekkor sem igazi dák uralom. Ugyanakkor Josephus úgy értesült, hogy ezen a területen egyistenhit uralkodott. A rómaiak sem kívánták átlépni a Dunát, nem kívánták kiterjeszteni hatalmukat a keleti területekre, jóllehet, a Fekete-tengerhez vezető szárazföldi út biztosításában érdekelték voltak és erre lépéseket is tettek. Végül is Jézus születési ideje környékén kerültek csak erre a területre, majd itt találkoztak a szarmatákkal, akik mellett keletről – föltehetően a Kárpátok külső pereméről – megindult egy letelepedett földművelő társadalom betelepülése. A szarmata jelenlét régészeti leletekben elhanyagolható mértéket jelent.

¹³⁴ Gimbutas (1991), p.: 401

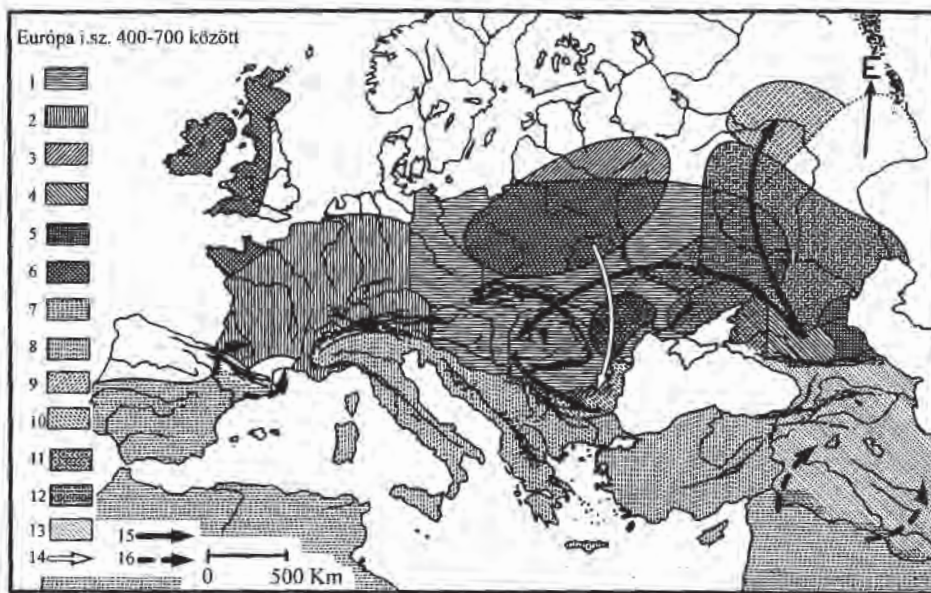
Az évezred III. századában Európa északi területei kiszáradtak és ez megindított egy népmozgást északról a déli szeppepei területek irányába. Ezt a mozgást összefoglalóan a 24. ábra szemlélteti. A germán törzsek mozgása érintette a Kárpát-medencét is, ahová előbb az osztrogótok, majd a vizigótok telepedtek be, ill. vonultak át a Kárpát-medence déli területein. Számuk elenyésző az ott élőkhez képest és elsősorban a szeppepei jellegű legeltető területeken lelhetők fel. Hamarosan követék őket a hunok, akik elől ezek a törzsek nyugatra mentek. A hun jelenlét ugyancsak kis létszámú katonai elit jelenlétében nyilvánult meg, ugyancsak zömmel a legeltetésre alkalmas szeppepei jellegű területeken, a dombvidéki, hegyvidéki terület továbbra is fémmel, élelmiszerral szolgálhatott az elitnek hatalmi harcainhoz. A hunok bukása (460-480) után újabb germán törzsek tűntek fel és betelepültek átmenetileg a Kárpát-medencébe: a langobárdok (~500), majd a gepidák. Őket meg az avarok szorították ki 568-ban.

Az avarok idején a katonai elit és a letelepültek nem kerültek konfliktusba. Gondok akkor kezdődtek, amikor a római kereszténység bekerült az avar elithez és ezzel lehetőség nyílt a frankok részére, hogy a bolgár katonai elittel felosszák a Kárpát-medencét és rátelepedjenek az itt élőkre. A frankok kirabolták a területet, hatalmas mennyiségű arany, ezüst kincset hordtak el innen és Nagy Károly az általa alapított kolostoroknak adományozta azokat. Az arany és ezüst forrása is ekkoriban kétségtelenül a Kárpát-medence és annak is elsősorban a keleti, északkeleti része volt.

A frank és az északról megjelenő sláv hatalmat azután Árpád katonai elitje fékezte meg és váltotta fel. Mindezeket összefoglalóan a 25. ábrán szemléltetem.

Itt kell visszatérnem a Kárpát-medencét feltöltő népesség kérdéséhez. Ismert, hogy a slávok a JE 5-6. századában még nagyjából egységes tömbben, a Kárpáttól északra éltek, pl. hun fennhatóság alatt. Hatalmi tényezőként egyáltalán nem számítottak ebben az időben. Nyelvük, műveltségük a hun „uralom” alatt nem változott, megmaradt. Alapszavaik 75%-a azonos töre vonatkozatható, a glattokronológiai elemzés adott esetben egyértelműen jelzi, hogy másfél évezreddel ezelőtt a slávok nyelve még egyetlen nyelv volt, a szétválás csak ezt követően következett be. Az avarok hatalommegosztó politikája és Bizánc védekező taktikája során kerültek azután a sláv törzsek az Alduna mellé (mai Szerbia, Bulgária)¹³⁵. Ennek köszönhetően jelent meg, pl. két Morávia a történelmi leírásokban. A leírások nem szólnak arról, hogy a Kárpát-medencébe, magába is betelepítettek volna sláv törzseket. Sláv törzsek először hatalmi tényezőként az avarok Bizánccal szembeni, 622-es háborújában jelentek meg¹³⁶, de ekkor még egyedi néven nevezik őket, nem vonják őket egyetlen nyelvcsalád alá. Később is csak az Alduna mentén, majd nyugatra nyomulva fokozatosan a Dráva déli területein találkozunk velük. Anonymb slavi népet ezért nem szabad slávnyelvűként értelmezni. A szó eredeti latin jelentése: fogoly, hatalom alá rendelt¹³⁷. Így értelmezve, a Kárpát-medence Árpádék idején élt lakóit kell bennük meglátnunk, akik nyelvéről a kifejezés semmit sem mond.

Az „öslakók” műveltségéről ellenben árulkodnak a későbbi jelenségek. Kézai krónikája Salamon idejéig „királyi” koronát említ¹³⁸, majd Gézától kezdve beszél „országkoronáról”. A Szent Korona Tana I. Kálmán idején már megjelent¹³⁹. A lényege az, hogy a Magyar Királyságban a legfőbb úr egy szakraális tárgy, aminek alattvalója mindenki, még a király is. Mellérendelő szemléletet tükröz ez a felfogás, ami másutt az egész történelem során ismeretlen.



25. ábra. Európa a népvándorlás második szakaszában: JU 500-700

1. Avar Birodalom a legnagyobb kiterjedésekor
2. Frank Birodalom
3. slávok
4. alánok (szabirok?) területe
5. szabirok (?) területe
6. ir-kelta
7. Arab Kalifátus
8. Bizánci(-Római) Birodalom
9. Dentu-Magyar (Padányi)
10. Bolgár töredékek
11. Eielköz
12. Kazár Birodalom
13. Perzsa Birodalom,
14. sláv törzsek telepítése
15. bolgár törzsek mozgása
16. muzulmán terjeszkedés (Nagy 1995, pp.: 70-74, ill. Padányi 1989, Dümmerth 1977 és Baráthosi Balogh 1976 leírásai alapján)

¹³⁵ Götz (1994), pp.: 226-227, Baráthosi Balogh (1931), pp.: 31-62

¹³⁶ Baráthosi Balogh (1977), pp.: 51-62

¹³⁷ Dominu (1883), p.: 357

¹³⁸ Képes Krónika 124, p.: 122, 140, p.: 136

¹³⁹ Dümmerth (1977), pp.: 311-315

Vele szemben és körülötte a tripartium uralkodott, a földet és vele egyetemben az azon élő embereket is ember birtokolta. Ez a Magyar Királyságban nincs így. Csakis a Werbőczyi törvények¹⁴⁰ idején jelenik meg a jogrendben az ember birtoklása, majd a Habsburgok idején sikerült a magyarságot megfosztani faluközösségeitől és belekényszeríteni a hűbéri rendbe. Ez a „dicsőség“ Mária Terézia és fia, II. József „érdeme“¹⁴¹. A magyar társadalom ettől kezdve rendszeresen robbant, rebellis lett, és alig 70 évvel a hűbéri rend véglegesítése után, 1848-ban azonnal el is törölte ezt a rendszert.

Ezzel visszautal Herodotosz szkitákra vonatkozó leírására: rabszolgaságban nem tartható, inkább az életét feladja.

Összefoglalás, következtetések

Összefoglalva, megállapítható az itt idézett és nem idézett, de feldolgozott adatok alapján¹⁴², hogy a magyar nyelvű műveltség nem vezethető le a pusztai, a szeptepi nagyállattartó műveltségekből. A magyar nyelv szerkezete, rendszere, fejlettsége nem magyarázható sem a finnugor elmélettel, sem a közép-ázsiai szeptepi eredet alapján, mert az ennyire fejlett és kialakult nyelv létrejötte hosszú idejű, zárt, nagy sűrűségű, letelepedett életmódot igényel, amit ezek az elméletek nem bizonyítanak.

Mindezek azonban ellentmondásosságtól mentesen megmagyarázhatók, ha fölteszük, hogy *a magyar nyelv és műveltség eredete a Kárpát-medence*. A Kárpát-medence régészeti elemzése hosszú ideig letelepedett, nagy sűrűségű műveltséget tanúsít, ami igényel egy ehhez tartozó utódnnyelvet, amit a Kárpát-medence mai nyelvei közül kizárólag a magyar elégíti ki. Ezért joggal állíthatjuk, hogy a két jelenség, a hosszú ideig letelepedett műveltség és a fejlett, mellérendelő értelmű ragozó nyelv összetartozik. Az ősműveltség jellemzői ma is megtalálhatóak a magyar műveltségben, ezért megállapíthatjuk, hogy annak a műveltségnek az utódnnyelve a magyar, azaz a magyar nyelv eredete a Kárpát-medence.

Az írott történelem idején az eredeti műveltség mellérendelő szemlélete továbbra is áttör és a magyar életformát első-sorban még ma is ez jellemzi. Ez a szemlélet a kereszténységgel harmonizál, ámde ellentétes az egyházi hierarchiával. Vallási szavaink eredete is zömmel magyar, az idegen eredetű szavak pedig szinte kizárólag az egyházi szervezetet írják le¹⁴³. Az egyházi hierarchia alóli kitörés igazolásaként felfoghatjuk azt, hogy a magyarság a reformáció kialakulásakor éppen azon-
kon a területeken váltott vallást, amelyekről föltehető, hogy az ősi műveltség forrásterülete.



¹⁴⁰ Zétényi (1997), pp.: 83-89, Werbőczy (1514)

¹⁴¹ Láczy (1878)

¹⁴² Lásd részletesebben Cser (2000)

¹⁴³ Nagy (1987), pp.: 208-210, Cser (2000), pp.: 49-54

Irodalom

1. Adapa (1998), : English-Sumerian Dictionary. www-ról levett anyag
2. Anonymus (1977): Gesta Hungarorum. Hasonmás Kiadás. Pais Dezső ford. Magyar Helikon, Budapest
3. Anthony (1996), D.W.: Shards of Speech. The Science. 1996 January/February
4. Appenzeller (1998) Tim: Art: Evolution or Revolution? Science, 282, pp.: 1451-1454
5. Aulestia (1989) Gorka: Basque-English Dictionary. University of Nevada Press, Reno and Las Vegas
6. Bakay (1998) Kornél: Szent István Király. Turán; XXVIII (Új I), No. 4, pp.: 3-10
7. Bakay (1998) Kornél: Turanizmus, finnugorizmus. Turán; XXVIII (Új I), No. 5, pp.: 3-10
8. Barabás (1977) Jenő: A magyarság anyagi műveltsége a VI-IX. században. in: Magyar Őstörténeti Tanulmányok, Ed: Bartha A., Czeglédy K. és Róna-Tas A. Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 15-22
9. Baráthosi Balogh (1976) Benedek: Elpusztult hunos véreink. Magyar Kultúra, Buenos Aires
10. Bárczy (1999) Zoltán: Újabb adatok a Kárpát-medence bronzkori kohászatáról. Turán XXIX (Új II), pp.: 11-16
11. Bárdi (1996) László: A lovasnomád népek útja Belső-Ázsiától a Kárpát-medencéig. Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. pp.: 87-118. Ed. Magyar Kálmán, Kaposvár
12. Benda (1979) Kálmán és Fügedi Erika: A magyar korona regénye. Magvető Kiadó, Budapest
13. Benkő (1977) Loránd: Magyar nyelvtörténet - magyar őstörténet. in: Magyar Őstörténeti Tanulmányok. Ed: Bartha A., Czeglédy K. és Róna-Tas A. Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 45-63
14. Benveniste (1973), Emile: Indoeuropean Language and Society. Faber and Faber, London
15. Beöthy (1878) Leo: A társadalom keletkezéséről. in: A magyar néprajz klasszikusai. Az ősi társadalom magyar kutatói. Sz. Ortutay Gyula. Gondolat, Budapest, 1977. pp.: 27-140
16. Beöthy (1882) Leo: A társadalmi fejlődés kezdetei. in: A magyar néprajz klasszikusai. Az ősi társadalom magyar kutatói. Sz. Ortutay Gyula. Gondolat, Budapest, 1977. pp.: 141-200
17. Binford (1968) S.R.: Early Upper Pleistocene Adaptation in the Levant. American Anthropology, 70. pp.: 707-717
18. Blaskovics (1982) József: A magyarok története (Tarih-i Üngürüs) Magvető, Budapest 1982
19. Bobula (1982) Ida: Sumir-magyar rokonság kérdése. Editor Esda. Buenos Aires
20. Boda (1998) Sarolta: Én hiszek a krónikáknak. Beszélgetés László Gyula régészprofesszorral. Turán XXVIII, (Új I), No. 1, pp.: 57-61
21. Bordes (1968) Francois: The Old Stone Age. World University Library, London
22. Bowering (1830) Sir John: The Poetry of the Magyars. London
23. Brose (1971) D.S. & M.H. Wolpoff: Early Upper Palaeolithic Man and Late Middle Palaeolithic Tools. American Anthropology, 73, pp.: 1156-1194
24. Budenz (1873) József: Magyar-ugor összehasonlító szótár. MTA Könyvkiadó Hivatala, Budapest
25. Burány (1999) Béla: Vadhúsocská névkeresése. Turán XXIX (új II), No. 4, pp.: 47-54
26. Burrow (1965) T.: Sanskrit Language. Faber & Faber, London
27. Chadwick (1971) Nora: The Celts. Penguin Books, London
28. Chredintsev (1990) V.V. & I.V. Kazachevski: Absolute Date of the Traver-tine Samples. in: Vértesszőlős: Site, Man and Culture. Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. p. 547
29. Childe (1926) Gordon V.: The Aryans. A Study of Indoeuropean Origins. Kennikat Press, London
30. Childe (1954) Gordon V.: What Happened in History. Penguin books, Harmondsworth. Reprinted in 1964
31. Childe (1957) Gordon V.: The Dawn of European Civilisation. 1st edn. Routledge
32. Childe (1958) Gordon V.: Retrospect. Antiquity, 32
33. Clarke (1965) Grahen & Piggot, Stuart: The History of Human Society. J.H. Plumb. gen. ed. Hutchinson, London
34. Collinder (1977) Björn: Finno-Ugric Vocabulary. H. Buske Vrlg. Hamburg, 2nd ed.
35. Collinder (1957) Björn: Survey of the Uralic Languages. Almqvist & Wiksell, Stockholm
36. Cornides (1791) Dániel: Értekezés a régi magyarok vallásáról. In: Az ősi magyar hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 13-32
37. Coulson (1976) Michael: Sanskrit. An Introduction to the Classical Language. Teach Yourself Books, London
38. Cowan (1997) James G.: The Aborigine Tradition. Shaftsbury, Melbourne
39. Crystal (1997) David: Cambridge Encyclopedia of Languages. II. Edition, Cambridge Univ. Press
40. Crossley-Holland (1980), Kevin: The Penguin Book of Norse Myths, Gods of the Vikings. Penguin Books, London
41. Csajághy (1994) György: A magyar népzene keleti párhuzama, eredete, őstörténeti vonatkozások tükrében. In: A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történeti Iskola Előadásai és Iratai, Magyar Történelmi Iskola. Szerk. Csihák György, Budapest-Zürich. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa
42. Csajághy (1996) György: A felgyői avar síp zenei- és történeti háttere. In.: A Tizedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. Szerk. Csihák György, Budapest-Zürich
43. Csengery (1867) Antal: Az altaji népek ősvallása, tekintettel a magyar ősvallásra. In: Az ősi magyar Hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 265-294
44. Cser (2000) Ferenc: Gyökerek. Töprengések a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei származásáról. Melbourne

45. Csomor (1985) Lajos, Lantos Béla, Ludvig Dezső és Poór Magdolna: „A magyar korona“- Az aranyműves vizsgálat eredményei. Életünk, Szombathely
46. Csőke (19??) Sándor: Szumér-Magyar Egyeztető Szótár. Kéziratban.
47. Cunliffe (1998) Barry: Prehistoric Europe. An Illustrated History, Oxford Univ. Press, Oxford
48. Cunliffe (1998) Barry: Iron Age Societies in Western Europe and Beyond, 800-140 BC. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 336-372
49. Cunliffe (1998) Barry: The Impact of Rome on Barbarian Society, 140 BC-AD 300. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 411-446
50. Czeglédy (1977) Károly: Ugorok és türkök Kazáriában. In.: Magyar Őstörténeti Tanulmányok. Ed.: Bartha A. Czeglédy K. és Róna-Tas A. Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 5-64
51. Daniels (1996) P.T.: The World's Writing Systems. Ed. P.T. Daniels & William Bright. Oxford Univ. Press. N.Y.
52. Diószegi (1973) Vilmos: A pogány magyarok hitvilága. Akadémia Kiadó, Budapest
53. Diószegi (1978) Vilmos: Az ősi magyar hitvilág. Szerkesztői megjegyzések. Gondolat, Budapest
54. Dobosi (1990) Viola T.: Archaeological Research at Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture. Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 263-286
55. Domanovszky (1981) György: A magyar nép díszítő művészete. Akadémiai Kiadó, Budapest
56. Dömötör (1981) Tekla: A magyar nép hiedelemvilága. Corvina, Budapest
57. Du Cange (1954) Dominu: Glossarium Mediae et Intimae Latinitatis, Tomus Septimus. (Az 1883-1887 kötetek változatlan utánnyomása, Akademische Druck, Graz)
58. Dümmerth (1977) Dezső: Az Árpádok nyomában. Panoráma, Budapest
59. Ellis (1994) Peter Berresford: The Druids. Constable, London
60. Fagan (1989) Brian M.: People of the Earth. An introduction to world pre-history. VI. kiadás. Scott, Forshman, London
61. Fáy (1994) Aladár: A magyarság díszítő ösztöne, Püski, Budapest
62. Fehér (1972) Mátyás Jenő: Az avar kincsek nyomában. A nyugati avarok birodalma I. Magyar Történelmi Szemle kiadása, Buenos Aires
63. Firth (1975) Raymond: Human Types. Abacus, London
64. Flavius (1966) Josephus: A zsidók története. Ford.: Révay József. Gondolat, Budapest
65. Flavius (1980) Josephus: A zsidók története. Ford.: Révay József. Európa Könyvkiadó, Budapest
66. Flemming (1976) Stuart: Dating in Archaeology. A guide to Scientific Techniques. Dent, London
67. Flood (1995) Josephine: Archaeology of the Dreamtime. The story of pre-historic Australia and its people. Angus & Robertson, Sydney
68. Forrai (1994) Sándor: Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig. Antológia Kiadó, Lakitelek
69. Forray (1998) Zoltán: A nyugati rokonság. Turán XXVIII. (Új I), No. 1. pp.: 64-68
70. Foyta (1961) István: Honnan származunk? Mit adtunk a világnak? Kik a rokonaink? Tanulmány. Kiss Sándor, Buenos Aires
71. Gábori (1974) Miklós: Ala Tau - Ararát. Régészeti utazások. Gondolat, Budapest
72. Gáboriné (1980) Csánk Vera: Az ősember Magyarországon. Gondolat, Budapest
73. Gamble (1995) Clive: Time Walkers. Penguin Books, London
74. Gamble (1998) Clive: The Palaeolithic Europe, 700,00-40,00 Years Before the Present. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 5-41
75. Garn (1969) Stanley M.: Human Races. Second Ed. Charles C. Thomas, Springfield
76. Gibbons (2000) Anne: Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People. Science 290, pp.: 1080-1081
77. Gilgames. Fordította: Rákos Sándor. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1974
78. Gimbutas (1963) Marija: Die Indoeuropäer. Archeologische Probleme. Scherer
79. Gimbutas (1982) Marija: The Goddesses and Gods of Old Europe 6500-3500 BC. Myths and Cult Images. Thames and Hudson, 2nd Ed. (újra nyomtatva: 1996)
80. Gimbutas (1989) Marija: The Language of the Goddesses: Unearthing the Hidden Symbols of Western Civilization. Thames and Hudson, London
81. Gimbutas (1991), Marija: The Civilization of the Goddess. Harper, San Francisco
82. Glatz (1996) Ferenc: Magyarok Krónikája. 2. Kiadás, Officina Nova, Budapest
83. Götz (1994) László: Keleten kél a nap. Püski, Budapest
84. Grant (1995) Michael: Myths of the Greeks and Romans. Meridian, N.Y.
85. Guerber (1920) H.A.: Myths of the Norsemen. From the Eddas and Sagas. Dover, N.Y. 1929 (újra nyomtatva: 1992)
86. Gulya (1997) János: A magyarok önelnevezésének eredete. In: Honfoglalás és Nyelvészet, Ed. Kovács L. és Veszprémy L. A Honfoglalásról Sok Szemmel sorozat III. kötete. Szerk. Gyórfy Gy. Balassi Kiadó, Budapest
87. Gulya (1977) János: Megjegyzések az ugor őshaza és az ugor nyelvek szétválása kérdéséről. In: Magyar Őstörténeti Tanulmányok. Szerk. Bartha A., Czeglédy K és Róna-Tas A., Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 115-121
88. Gyórfy (1997) György & Harmatta János: Rovásírásunk az eurázsiai írásfejlődés tükrében. In: Honfoglalás és Nyelvészet. Szerk. Kovács L. és Veszprémy L. A Honfoglalásról Sok Szemmel sorozat III. kötete, Szerk. Gyórfy Gy,

Balassi Kiadó, Budapest

89. Halloran (1998) John A.: Lexicon of Sumerian Logograms Version 2.1.
90. Harding (1998) Anthony: Reformation in Barbarian Europe, 1300-600 BC. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 304-333
91. Harrison (1995) R.K.: Biblical Hebrew. Teach Yourself Books, London
92. Hawkes (1973) J.: The First Civilizations. Penguin Books, Harmondsworth
93. Hayes (1990) John Lewis: A Manual of Sumerian Grammar and Texts. Undena, Malibu
94. Henkey (1993) Gyula: Az embertan és a magyar őstörténet. In.: Az Első (Szegei) Iskola Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kiadványa, Zürich. pp.: 94-114
95. Henkey (1998) Gyula: A magyar nép embertani képe. Turán XXVIII (Új I), 2. szám, pp.: 22-34
96. Henkey (1998) Gyula: A rábaközi magyarok embertani képe I. Turán XXVIII (Új I), 3. szám, pp.: 45-50
97. Henkey (1998) Gyula: A rábaközi magyarok embertani képe II. Turán XXVIII (Új I), 4. szám, pp.: 53-58
98. Henkey (1999) Gyula: A magyarság keleti elemeinek embertani képe I. Turán XXIX (Új II), 1. szám, pp.: 38-44
99. Herodotos (1954): The Histories, Ford. Aubrey de Sélincourt, Penguin Books, London
100. Holden (1998) Constance: No Last Word On Language Origins. Science, 282, pp.: 1455-1458
101. Hóman (1928) Bálint, Szekfű Gyula.: Magyar Történet I.
102. Hosszú (1999) Gábor: A kétféle magyar rovásírás. XXIX (Új II). No. 1, pp.: 45-54
103. Howarth (1994) Patrick: Attila, King of the Huns. The Man and the Myth. Constable, London
104. Illyés (1966) Gyula: Hetvenhét magyar népmese. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest
105. Ipolyi (1853) Arnold: Magyar mythologia. Zajti Ferenc 1929
106. James (1991) Peters: Century of Darkness. Rutgers Univ. Press, New Jersey
107. Johnson (1995) G.: Cultural Atlas of India. Time Life
108. Kandra (1897) Kabos: Magyar Mitológia. In: Az ősi magyar Hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 373-420
109. Kalicz (1970) Nándor: Agyag istenek. Korvina, Budapest
110. Kálmány (1885) Lajos: Boldogasszony, ősvallásunk istenasszonya. In: Az ősi magyar hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 319-339
111. Kálmány (1887) Lajos: Mitológiai nyomok a magyar nép nyelvében és szokásaiban. In: Az ősi magyar hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 353-365
112. Kálmány (1893) Lajos: Világunk alakulásai nyelvahagyományainkban. In: Az ősi magyar hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 295-319
113. Kálmány (1917) Lajos: Összeférhetetlen tátosainkról. In: Az ősi magyar hitvilág. A magyar néprajz klasszikusai. Szerk. Diószegi Vilmos, Gondolat, 1987. pp.: 365-372
114. Kazár (1982) Lajos: Ko-Dzsi-Ki. 'Régi történetek feljegyzései', Magyar Történelmi Társulat, Sydney
115. Kazár (1996) Lajos: Északi Belső-Azsia: a japánok, urálik és altajiak valószínű egykori hazája. In.: Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. Szerk. Magyar Kálmán, Kaposvár.
116. Képes Krónika. Kálti Márk, Geréb László fordítása. Szépirodalmi Kiadó, Budapest, 1978.
117. Kerr (1998), Richard A.: Black Sea Deluge May Have Helped Spread Farming 7500 BP. Science, 279, p.: 1132
118. Kézai Simon Mester Magyar Krónikája. Fordította: Szabó Károly. Magyar Elektronikus Könyvtár, http://www.mek.iif.hu/~por-ta--szint/-tar-sad/mo_ko-zep/kezai/ címről, 1999
119. Kilmer (1976) A. Drafkorn, R.L. Crockers & R.R. Brown: Sound from the Silence, Berkeley. Fordította: Zsengellér Annamária, Turán XXIX (Új II), No. 5, pp.: 59-68 és No. 6, pp.: 171-174
120. Kiss (1998) Dénes: A magyar nyelv titkai és törvényei. Turán XXVIII (Új I), No. 1, pp.: 8-21
121. Kiss (1999) Dénes: Babel előtt. Isten nyelve, avagy képességünk a magyar nyelv. Miskolci Bölcsész Kiadó, Miskolc
122. Kiszely (1976) István: Sirok, csontok, emberek. Embertan a régészetben. Gondolat, Budapest
123. Kiszely (1996) István: A magyarság őstörténete. (Mit adott a magyarság a világnak.), Püski, Budapest
124. Komjáthy (1955) István: Mondák könyve. Móra, Budapest
125. Kozák (1999) József: Az istállóskői csontsíp és egy magyar furulyatípus. Turán XXIX. (Új II), No. 2, pp.: 3-10
126. Kovács (1994) Ágnes: Icinke-picinke. Népmesék óvodásoknak. Móra, Budapest
127. Kovács (1997) Vilmos: Kik voltak...? Nyelv- és őstörténelmi írások a honfoglaló magyarság kialakulásáról. Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, Ungvár
128. Krolopp (1990) Endre: Molluscan Fauna from Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture, Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos. Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 163-181
129. Kretzói (1990) Miklós: The Vertebrate Palaeontological Research at the Site. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture, Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 183-219
130. Kretzói (1990) Miklós: The Vertebrate Microfauna of the Vértesszőlős Travertine. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture. Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 241-247
131. Laka (1998), Itziar: A Brief Grammar of Euskara, the Basque Language. Euskal Herriko Unibersitatea, www. Elektronikus kézirat
132. Lakó (1967) György: A magyar szókészlet finnugor elemei I. Akadémiai Kiadó, Budapest

133. Lakó (1970) György: A magyar szókészlet finnugor elemei II. Akadémiai Kiadó, Budapest
134. Lakó (1978) György: A magyar szókészlet finnugor elemei III. Akadémiai Kiadó, Budapest
135. Lánczy (1878) Gyula: A faluközösségek eredete. Ősi család és tulajdon. In: A magyar néprajz klasszikusai. Az ősi társadalom magyar kutatói. Szerk. Ortutay Gyula. Gondolat, Budapest, 1977. pp.: 224-332
136. László (1967) Gyula: Hunor és Magyar nyomában. Gondolat, Budapest
137. László (1974) Gyula: Vértesszőlőstől Pusztaszerig. Gondolat, Budapest
138. László (1977) Gyula: Kovrát kagán fiainak történetéhez. In.: Magyar Őstörténeti Tanulmányok. Szerk. Bartha A. Czeglédy K. és Róna-Tas A. Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 225-230
139. László (1978) Gyula: Kettős Honfoglalás. Budapest
140. László (1981) Gyula: Őstörténetünk. Tankönyvkiadó, Budapest
141. László (1990) Gyula: Őseinkről. Tanulmányok. Gondolat Kiadó, Budapest
142. László (1995) Gyula: Honfoglalás, országalapítás. Kézirat. SBS Rádió Magyar Adáshoz küldött anyag
143. László (1996) Gyula: Régészeti tanulmányok. In.: Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. pp.: 215-226. Szerk. Magyar Kálmán, Kaposvár
144. László (1996) Gyula: Góg és Magóg népe. Örökségünk, Budapest
145. Leakey (1994) Richard: The Origin of Humankind. Phoenix, London
146. Lees (1953) R.B.: Languages, 29. 113
147. Lewis (1967) G.L.: Turkish Grammar. Clarendon Press, Oxford
148. Lipták (1954) Pál: An anthropological survey of Magyar prehistory. *Acta Linguistica Hungarica*, 4, pp.: 137-170
149. Lipták (1955) Pál: Zur Frage der antropologischen Beziehungen zwischen dem Mittleren Donaubecken und Mittelasien. *Acta Orient. Hung.* V. pp.: 271-312. Osetzky (1977) idézetében
150. Lipták (1977) Pál: A magyar őstörténet kérdései az antropológiai kutatások alapján. In: Magyar Őstörténeti Tanulmányok, Szerk. Bartha A., Czeglédy K. és Róna-Tas A. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977. pp.: 231-242
151. Lockwood (1972), W.B.: Panorama of Indo-European Languages. Hutchinson University Library, London
152. Lorius (1985) C., J. Jouzel, C. Ritz, L. Merlivat, N.I. Barkov, Y.S. Korotkevich & V.M. Kotlyakov.: A 150,000-year climatic record from Antarctic ice. *Nature*, 316, No. 6029, pp.: 591-596
153. Lükő (1942) Gábor: A magyar lélek formái. Exodus, Budapest
154. Magyar (1995) Adorján: Az ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör, Budapest
155. Magyar (1993) Kálmán: A honfoglalás és az Árpád-kor régészeti emlékei. Nemzeti Történelmünk I. Jubileumi kötet, Magyar Kálmán, Kaposvár
156. Magyar (1994) Kálmán: Az Árpád-kor régészeti kutatásának módszertanáról. in.: A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történeti Iskola Előadásai és Iratai. pp.: 113-122. Magyar Történelmi Iskola. Szerk. Csihák György, Budapest. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa
157. Magyar (1994) Kálmán: Várok, erődítmények kutatásának módszertana I. In.: A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történeti Iskola Előadásai és Iratai. pp.: 123-141. Magyar Történelmi Iskola. Szerk. Csihák György, Budapest. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa
158. Magyar (1996) Kálmán: A magyar őstörténet- és a honfoglalás kutatásáról. In.: Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. Szerk. Magyar Kálmán, Kaposvár
159. Magyar (1996) Kálmán: A honfoglalás („kettős honfoglalás”) újabb forrásairól. In.: Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. pp.: 227-240. Szerk. Magyar Kálmán, Kaposvár
160. Magyar Törvénytár (Corpus Juris Hungarici): Első Endre parancsolatja, vagy rendeletei
161. Makkay (1982) János: A magyarországi neolitikum kutatásának új eredményei. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest
162. Makkay (1996) János: Magyarország Európa közepén. In.: Nemzeti Történelmünk III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. évfordulója tiszteletére. pp.: 7-40. Szerk. Magyar Kálmán, Kaposvár
163. Mándoky Kongur (1993) István: A Kun Nyelv Magyarországi Emlékei. Karcag, (Keleti Örökségünk I)
164. Marác (1998) László: A Finnugor-elmélet tarthatatlansága nyelvészeti szempontból. *Turán XXVIII (Új I) No. 5* pp.: 11-28
165. Marác (1999) László: Módszertan-elméleti irányelvek a magyar nyelv kutatásához. *Turán XXIX (Új II) No. 6*, pp.: 23-34.
166. Mayani (1961) Zacharie: The Etruscians Begin to Speak. Souvenir Press, Suffolk
167. Mellars (1998) Paul: The Upper Paleolithic Revolution. In: Prehistoric Europe. Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 42-78
168. Mellaart (1981) James: The Neolithic of the Near East. Thames and Hudson, London
169. Mészöly (1944) Gedeon: Az Ó-magyar Mária-síralom nyelvtörténeti és stílustörténeti magyarázata. *Acta Philosophica* 8. Kolozsvár
170. Meurig Evans (1985), H. & W.O. Thomas: Y geiriadur mawr: the Complete Welsh-English. English-Welsh Dictionary, Llauchyzul [Wales]: Gwasg Gwer, Llundybic [Wales]: Christopher Davis
171. Miske (1904) Kálmán: Die Bedeutung Velem. St. Veist als prähistorischen Guss-Stätte mit Berücksichtigung der Antimon-Bronzfrage. *Archiv für Anthropologie, Neue Folge Braunschweig* 2. k. 2. a. pp.: 124-128
172. Mithen (1998) Steven J.: The Mesolithic Age. In: Prehistoric Europe. Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford pp.:

173. Nagy (1995) Ákos: A Cultural and Historical Review of Central Europe. Academia Press, Melbourne
174. Nagy (2000) Ákos: A kor halad, a vér marad. A vércsoport jelentősége a magyar őstörténet kutatásában. Magyar Őstörténeti Kutató és Kiadó, Budapest
175. Nagy (1993) Kálmán: A magyarok hadművészete a fejedelmek korában. in.: Az Első (Szegei) Iskola Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kiadványa, Zürich. pp.: 73-84
176. Nagy (1987) Sándor: A Magyar Nép Kialakulásának története. Hídő Baráti körének Kiadása, Garfield
177. Nile (1995) Richard & Christian Clerk: Cultural Atlas of Australia New Zealand & the South Pacific. Times Life Books, Amsterdam
178. Oakley (1966) Kenneth: Frameworks for Dating Fossil Man. Weidenfeld and Nicholson, London
179. Oakley (1990) Kenneth: Analytical Work On Fossil Bones from Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture, Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest pp.: 543-544
180. Oppenheimer (1999) Stephen: Eden is the East. The Drowned Continent of Southeast Asia. Phoenix, London
181. Orbán (1976) Árpád: Folio Hungarica - Déli Magyar Óshaza. Kézirat, Szatmári, Garfield, N.J. USA
182. Orbán (1982) Balázs: A Székelyföld. Válogatás A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi és népismereti szempontból, 1-6. kötetből, Pest, 1868 - Budapest, 1873
183. Osetzky (1977) Dénes: A Magyarország Török Ősei. Árpád Munkaközösség Kiadványa, Sydney
184. Ó Sé (1994) D. & J. Sheils: Irish; A complete Course for Beginners. 2nd Ed, Teach Yourself, Hodder Headline Pub. London
185. Osmond (1990) J.K.: Th230/U234 Dating of Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture, Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. p.: 545
186. Padányi (1989) Viktor: Dentu-Magyararia. Transsylvania Könyvkiadó, Buenos Aires 1956
187. Pap (1997) Gábor: Angyali korona, szent csillag. Beszélgetések a magyar szent koronáról. Jászszági Művésztelep - Tötevény kiadás, Jászberény
188. Pringle (1998) Heather: The Slow Birth of Agriculture. Science, 282, pp.: 1446-1450
189. Reiner (1996) Erica: A Linguistic Analysis of Akkadian. Mouton, London
190. Renfrew (1973) Colin: Before Civilization. The Radiocarbon Revolution and Prehistoric Europe. Jonathane Cape, Thirty Bedford Sq. London
191. Renfrew (1987) Colin: Archaeology and Language. J. Cape, London
192. Rhys Jones (1991) T.J.: Welsh. Teach Yourself Books
193. Roaf (1990) Michael: Cultural Atlas of Mezopotamia and the Ancient Near East. Time Life
194. Robertson (1993) B. & I. Taylor: Gaelic. A Complete Course for Beginners Teach Yourself Books, 2nd. Ed. Hodder Headline, London
195. Roux (1992) Georges: Ancient Iraq. Penguin Books, London
196. Rudgley (1999) Richard: The Lost Civilizations of the Stone Age. The Free Press, N.Y.
197. Ryan (1998) William & Walter Pitman: Noah's Flood. The New Scientific Discoveries about the Event that Changed History. Simon & Scuster, N.Y.
198. Sági (1994) Károly: A fenékpusztai későrómai erőd ásatiási eredményei. In: A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történeti Iskola Előadásai és Iratai, pp.: 191-198. Magyar Történelmi Iskola, Ed. Csihák György, Budapest-Zürich. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa
199. Schwarz (1990) H.P. & A.G. Latham: Absolute Age Determination of Tra-vertines from Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture. Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 549-552
200. Semino (2000) O., G. Passarino, P.J. Oefner, A.A. Lin, S. Arbuzova, L.E. Becknam, G. De Benedictis, P. Francalacci, A. Kouvatsi, S. Limborska, M. Marcikiae, A. Mika, B. Mika, D. Primorac, A. S. Santachiara-Benerecetti, L.L. Cavalli-Sforza, P.A. Underhill: The Genetic legacy of paleolithic Homo sapiens in Extant Europeans: A Y Chromosome Perspective. Science 290, pp.: 1155-1159
201. Sherratt (1998) Andrew: The Transformation of Early Agrarian Europe: The later Neolithic and Copper Ages 4500-2500 BC. In.: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford pp.: 167-202
202. Sherratt (1998b) Andrew: The Emergency of Elites: Earlier Bronze Age Europe, 2500-1300 BC. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford pp.: 244-276
203. Simpson (1987) D.P.: Cassel's Latin and English Dictionary. Collier Book, Macmillan, N.Y.
204. Solecki (1971) R.S.: Shanidar: The First Flower People. Alfred Knopf, New York
205. Speiser (1841) E. A.: Introduction to Hurrian. Reprinted from Annual of the American Schools of Oriental Research, XX. 1940-41
206. Stone (1999) Richard: Black Sea Flood Theory to Be Tested. Science 283, pp.: 915-916
207. Szabó (1878) Károly: A magyar vezérek kora. Rath Mor, Budapest
208. Szabó (1971) Miklós: A kelták nyomában Magyarországon. Hereditás. Corvina Kiadó. Budapest
209. Szekeres (1993) István: Őstörténetünk írásjelekben. In: A VIII. Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa. Szerk. Csihák György. Budapest-Zürich, 1999

210. Szekfü (1917) Gyula: A magyar állam életrajza. „Újságüzem“ könyvkiadó és nyomda, Budapest
211. Szigeti (1995) István: A Szent Korona titka. Aachen. 2. kiadás, Lakitelek
212. Szöllösy (1999) Kálmán: A Nagyszentmiklósi aranykincs és rovásfeliratai - a vesztes fejedelem. Turán XXIX (Új I). pp.: 17-48
213. Swadesh (1952) M.: Int. Journ. of Amer. Linguistic, 16, p. 157, 1950; Proc. Amer. Philol. Soc.: 96, 457
214. Tagányi (1878) Károly: A faluközösségek története Magyarországon. In: A magyar néprajz klasszikusai. Az ősi társadalom magyar kutatói. Szerk. Ortutay Gyula. Gondolat, Budapest, 1977. pp.: 336-380
215. Taylor (1998) Thimoty: Thracians, Scythians, and Dacians. In.: B. Cunliffe: Prehistoric Europe. An Illustrated History. Oxford Univ. Press, Oxford. pp.: 372-410
216. Time-Life (1994) Books: Lost Civilizations. Celts: Europe's People of Iron. Alexandria, Virg.
217. Thoma (1990) Andor: Human Tooth and Bone Remains from Vértesszőlős. In: Vértesszőlős: Site, Man and Culture. Ed.: Miklós Kretzói and Viola T. Dobos, Akadémia Kiadó, Budapest pp.: 253-262
218. Todd (1998) Malcolm: Barbarian Europe, AD 300-700. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford pp.: 447-482
219. Tullar (1977) Richard M: The Human Species. McGraw-Hill, New York
220. Varga (1993) Géza: Az írás kialakulásáról. In: Írástörténeti Tanulmányok; Bronzkori magyar írásbeliség. Budapest
221. Varga (1993) Géza: Bronzkori Magyar Írásbeliség. In: Írástörténeti Tanulmányok: Bronzkori magyar írásbeliség. Budapest
222. Varga (1993) Géza: Különböző lineáris írásrendszerek hasonló jelei. In: Írástörténeti Tanulmányok: Bronzkori magyar írásbeliség. Budapest
223. Vikár (1977) László: A magyar népzene volgai török és finnugor kapcsolatai. In: Magyar Őstörténeti Tanulmányok, Ed: Bartha A., Czeglédy K. és Róna-Tas A., Akadémia Kiadó, Budapest. pp.: 291-303
224. Világszép Népmesék. Móra, Budapest, 1962
225. Viski (1928) Károly, Bátky Zsigmond és Györffy István: Magyar Népművészet. A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Tára megbízásából és anyagi támogatásával kiadja a Kir. Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest
226. Werbőczy (1514) István: Tripartitum. Opus Juris Consuetudinarii Incltyi Regni Hungariae. Nemes Magyarország Szokásjogának Hármaskönyve. Zétényi (1997) idézésében
227. Whittle (1998) Alasdair: The First Farmers. In: Prehistoric Europe, Ed. B. Cunliffe, Oxford Univ. Press, Oxford pp.: 136-166
228. Whitney (1867) William Dwight: Language and the Study of Language. Twelve Lectures on the Principles of Linguistic Science. Trübner, London. G. Olm Vrlg. Hildesheim, 1973 utánnomás
229. Winn (1981) S.M.M.: Pre-Writing in Southeastern Europe: The Sign System of the Vinča Culture ca. 4000 BC. Western Publishers, Calgary
230. Winograd (1988) Isaac J., Barney J. Szabó, Tyler B. Coplen & Alan C. Riggs: A 250,000 Year Climatic Record from Great Basin Vein Calcite: Implications for Milankovitch Theory. Science, 242, pp.: 1275-1280
231. Winter (199?) Erzs: Szibériai rokonaink. Duna TV, Fuji és Soros Alapítvány. A kiadói évszám nincs megadva
232. Zakar (1971) András: Current Anthropology. 12, No. 2, pp.: 215-224
233. Zakar (1973) András: A sumér hitvilág és a Biblia. Szatmári I. kiadása, Garfield
234. Zakar (1978) András: A magyar őstörténet felé. Az Erdélyi Világszövetség kiadása, Buenos Aires
235. Zangger (1993) Eberhard: The Flood from Heaven. Deciphering the legends of Atlantis. Pan Book, London
236. Zétényi (1997) Zsolt: A Szentkorona-eszme mai értelme. Püski, Budapest
237. Zeuner (1946) Frederick E.: Dating the Past. An Introduction to Geochronology. Methuen & Co. London
238. Zimmer (1999) Michael: New Dates for the Dawn of Dream Time. Science 284, pp.: 1243-1245
239. Zsirai (1935) Miklós: Finnugor rokonságunk. MTA, Budapest. Uráli nyelvrokonságunkkal kapcsolatos legújabb ismeret- és forrásanyag rövid összegzésével közreadta: Zaicz Gábor, Trezor Kiadó, Budapest, 1994



1. táblázat. Az alapszavak összehasonlítása

magyar	vogul	osztják	finn	észti	lapp	mordvin	cseremiszi	votják	zürjén	jurák	selkup	sumir
én	ám	mā	minā	mina	mon	mon	mon	mčń	me	mań	man, mat	men, nge
te			sinā,te	sina	don	ton	ton	tiń	te	tet	tan, tat	za-e
mi	man	mon	me	meie	mi	min	mi	má		mit	mee, mii	menden
ez	te, ti	temi	tāmā	see	dat	te	ti, to	ta	ta	tæm	tam, tan	ne
az	ton, to	tōmi	tuo,	see	duot	tona, to	kudo	tu			to, tang	bi, be
ki	hoo, kon	koji, hōje	kuka	kes	gi	ki	kin	ke	kin		kutte	a-ba
mi	mān	mōgi	mikā	mis	mi	meze	ma	ma	myj			a-na
nem	aat	ānt	ei	ei	i-, æ-	e-, a-	o-, i-	u-, o-, e-	o-, e-	ni, oj	ašša, e	nu
minden			kaikki	kōik	moađ'dē			mynda	symyn			ti, tun
sok	šau	šoh	moni	palju				čakata	čok			eš
egy	āākmo	īt	yksi	üks	oktā	vejke	ik, ikte	odik	ot			diš, ngaš
kettő	kit	kát	kaksi	kaks	quoktč	kavto	kyk	kok	kyk	side		muna min
nagy	jāni	eno	iso	suur	ædnā	ine						gal, ngal
hosszú	qošov		pitkā	pikk			kuž	kužo	kuž			gid
kicsi			pieni	väike								sig
nő	nāāj	nāj	nainen	naine								mi, munus
ember	meńci	ku, kuj	mies	mees				mari(j)			gum	le, geme
személy			henkilö	isik								na, unga, ulin
hal		kul	kala	kala	guole	kal		kol		haal		cha, ka, kua
madár			lintu	lind						nodo		cha, mušen
kutya			koira	koer				pi	pon			ur
tetű	tehem	tōgtem	tāi	tāi	dikke		tej	ti, tij	toj			
fa	pa, jiw	juh	puu	puu		pižol	pu	pu	pu	paeae		niš, nes
meg			siemen	seeme			mugor	mongor	myg			nungan
levél			lehti	leht								pa
gyökér			juuri	juur								ur
kéreg	keer	ker	kaarna	koor	gárrā	ker'	kur	ker, kūr	kor	pir	poot	ma
bőr		per	nahka	nahk						hooba	quspy	kuš
hús			liha	liha					jaj		wač	su, uzu
vér	üür	wer	veri	veri	várrā	ver'	vir	wer	vir			uš, mud
csont	lu	lōg	luu	kont		lovaža	lu	ly	ly	lyy	ly, læ	gag, kak
zsír			ihra, rasva	rasv								i
tojás	mĭn		muna	muna	mānne	mona	muno					nunaz
szarv	šorep	šaerpi	sarvi	sarv	čoarve	šuro	šur	šur	šur			si
farok	ponš-pun	poč	hāntā	saba			poč	byž	bož			kun
toll	tool	tōgel	sulka	sulk	dolge	tolga	tyly	tol	tyl	too		pa
szőr(haj)	šaar	pun	hius	juuksed		pona	pon	šar			opty	siki, sig
főj	pōn		pāā	pea	bagne	mepej	pun		pon	pa		sang
fűl	pil	pel	korva	kōrv	baelje	pile	pel	peleš	pel			ngeš, tug
szem	šam	sem	silmā	silm	čāl	selme	šínšín	sinzá	šin	sov		igi
orr			nenä	nina								kiri, kir
száj	suup		suu	sku								ka, zuz
fog	pen	pōnk	hammas	hammas	bane	peń	piń	pü	piń			zu, šu
nyelv	neelm	nélem	kieli	keel	qiellā	kol		kyl	kyl	naemü	ša, sā	eme
karom	küns	kōnč	kynsi	küüs	gāž'žā	kenže	küž	gizy	gyz	hada	katte, kad	umbin
láb		lump	jalka	jalg	joulge	jalgo	jal	jal				ngiri, ngir
térd			polvi	pōlv	boulvā	polmańže	pulwuj			puuly	puule	dug, gug
kéz	keet	kōt	kāsi	kāsi	giettā	ked'	ki	kit	ki			šu, silig, tibir
has			vatsa, hana	kōht	čoaw'je					čiew		sa
nyak			niska	kael								gu
mell			rinta	rinnad								gaba
szív	šim	sem	sydān	sūda		sedej	šulem	šüm	šolom	seej		šag, ša
máj	majt	mugel	maksa	maks	moukse	makso	mus	mokš	mus	myyd		ba
iszik		kōnč	juoda	joob	jukkā		jüā	ju	ju			nang, na
eszik	tii	ig	syödā	sōöb		seve		ši	šoj			gu
harap			purra	hammustab								pad
lát			nāhdā	nāeb								igi
hall	qwaal	kol	kuula	kuuleb	gullā	kule	kyl	kola	kyl			ngeštu
tud			tietāā	teab	dowdā		tod		tod	tumta		zu, su
alszik	uulem	āl(om)	nukkua	magab	oadne	udo	um	om	on			u
meg(hal)	hool	kāl	surmansa	sureb	jabme	kulo	kul	kole	kul	haa	qu	ug
meg(öl)	áál	wel	tappaa	tapab		vijy	vij					ug
úszik	uj	ot'	uida	ujub	vuoggjā	uje	uj	iā	uj			
repül			lentāā	lendab								dal
megy	min	men	astua	jalutab	mānnā		mije	myny	mun	min	men, man	mad, gin
jön		jiw	tulla	tuleb	tolly		tola				tulys	du
fekszik			maata	lamab								ku
ül	tuuš		istua	istub			šínže		siž			saš
áll			seisoa	seisab	čuožižo	št'a	syl	šalge	sulal			gus
ad			suoda, antaa	annab	vuowde	ando		ud	ud			šum, sim

magyar	vogul	osztják	finn	észti	lapp	mordvin	cseremiszi	votják	zürjén	jurák	selkup	sumir
mond			sanoa	ütleb				mana				bi, me, ne
nap			aurinko	päike						jeloze	t'eely	ud, a
hold		hãw	kuu	kuu		kon					kinize	itud, it, id
csillag	koońs	kos	tãhti	tãht				kizili			keska	mul, sun
víz	wit		vesi	vesi	čacce	ved	vu	wet	va	jii		a, e
eső	is	esel	sade	vihm			uš		uš			šeng, še
kő	küw	köh	kivi	kivi		kev	kö	kü	iz-ki			za
homok			hiekkä	liiv								sachar
föld	maa	më	maa	maa			münö	mu	mu			ki, šubur
felhő		pelen	pilvi	pilv	bálvá	peł	pilem	pel	piv	puulü		dungu
füst			savuta	suits								ibi
tűz			tuli	tuli	dollá	tol	tyl	tyl	tyl	tuu	tüü	nu, izi
hamu			tuhka	tuhk								de
ég			polttäa	pöleb					yń			bil, gibil
út	oget		polku	rada	juonue	jan			tuj	cugo		šila, ngiri
hegy		rep	vuori	mãgi	varre			vyr	čuk			kur
piros	kecep		punainen	punane								sa, si, su
zöld			vihreä	roheline								sig
sárga			keltainen	koclane								sig
fehér			valkoinen	valge	baegjo							bar
fekete			musta	must								gig
éjjel	ii	ej	yö	öö	iggjá	ve, vej	jüt	oj	oj			ni
meleg			kuuma	soe							pöö	kim
hideg			kylmä	külm								ten, tech
tele	tewol	tel	tãysi	tãis	diwdas		ac, tié	dol-dol	dola			de
új			uusi	uus	odda	od	u	vyl	vyl			gibil
jó			hyvä	hea		čiv			šań			ia
kerek			ympäri	u'mar								gar, kar
száraz			kuiva	kuiv								ša, lach,
név	nem	nem	nimi	nimi	námmá	lem	ńim	lem	ńim	nüm		mu

2. táblázat. A kultúrától függő szavak összehasonlítása

magyar	vogul	osztják	finn	észti	lapp	mordvin	cseremiszi	votják	zürjén	jurák	selkup	sumir
erdő	woeor	wur	metsä	mets				iž	vor	acea		tir
barlang			luola	koobas								habrud
folyó		jogen	joki	jögi	jokká	jov		ju	ju	jæha	ky	idi, id, i
tó			järvi	järv								aba, ab
tenger			meri	meri								aba, ab
part			ranta	rand								piš, peš
ház	kwäl	kat	talo	maja	goatte	kudo	kudo	kwa	kola, gort			e
fal			seinä	sein								zig
kapu			portti, veräjä	värav								ka
ablak			ikkuna	aken								ab
kémény			savupii- pu	korsten								
udvar			lyhyt	öu								kasal
kert			puutarha	aed								kiri
mező			pelto	peld								agar
legelő			laidun	kesa								u, u-šu,
sarló			sirppi	sirp								gam, zugu
eke			aura	äke, ader								apin
vödör			sanko, kiulu	pang								bugin
tál			vati	toit								tal
köcsög			kannu	kann								
balta			kirves	kirves								gin
kés	kési	köčah	veitsi	nuga			küzü		pur			ngir, ngiri
kanál			lusikka	lusikas								dilim, del
villa			hanko	kahvel								?bal(lu)
tű			neula	ńiel								dalla, dulug
cérna			rihma	ńiit								gu, dur
búza			vehnä	nisu								šegud, ziz
árpa			ohra	oder								še
rozs			ruis	rukis								
széna			heinä	hein								(d)urum
szalma			olki	pöhr								in, garaš
répa			porkkana	porgand								
káposzta			kaali	kapsas								
bab			papu	uba								gu
bor			viini	vein								kurum, ngeštin

magyar	vogul	osztják	finn	észti	lapp	mordvin	cseremiszi	vojtyák	zürjén	jurák	selkup	sumir
szőlő			viinirypäle	viinmari								geštin
sör			olut	ölu								kaš, dida
bükk			pyökki	pöök								
éger		juh	leppä	lepp			norpo				qä, qwng	
nyír	kaal		koivu	kask		ki-lej	norgo			neeru		
tölgy			tammi	tamm	goaivo							
fenyő			mänty	mänd			piñ		ponul			
alma			omena	öun								dašchur
körte			päärynä	pirn								
szilva			luuma	ploom								
barack			aprikoosi	aprikot								
tök			kurpitsa	körvits								
alom			paarit	pöhk								
kecske			vuohi	kits								maš, ki
bárány, juh	oš	ač	karitsa, uuhi	lammas		uča	užga	yž	yž			udu, šila
tehén			lehmä	lehm								ab, kir
ökör			härkä	ärk								gud
tyúk			kana	kana								
kakas			kukko	kukk								u
bika			bullä	bull								gu(d), šur
ló			hevonen	hobune								sisi
kacsa			sorsa, ankka	part								us, az
szarvas	surti	surti	hirvieläin	pöder		šardo	šardo	pučo		siraej		
medve			karhu	karu								asa, az
kígyó			käärme	uss		kuj, kijov	keška	kyj		šijet		muš, sir
hal			kala	kala								ča, kua
vaj	voj	voj	voi	vöi	vuoggjá	oj, vaj	ü, üj	vöj	vyj			i-nur
tej			maito	piim								ga
sajt			juusto	jukst								gar, gera
túró			rahka	kohupiim								
hám			valjaat	rakmed								lallši
iga			ies	ike								šudul
nyereg			satula	sadul								(h)ar, ur
zabla			sitset	valjad								eškiri
kapa			hakata	köbla								
agyag	sol	sägi	savi	savi		šovoña		šüjta	šoj			im(i), em
cserép			ruukku	keraamia								ba-char, isi
kerék			ratas	ratas								gigir
arany	sa'ni	sáni	kulta	kuld		sirne	šortni	zarñi	zarñi			ku-sig
ezüst			hopea	höbe				veš	yš, ez-iš			ku, kug
réz	tarñe	jorñi	vaski	vask	vaeki							urudu
bronz			pronssi	pronks								zabar
vas	keer	kaert	rauta	raud	a	kšni	kertñi	kort	kort	jeese		bar(zil)
öv			vyö	vöö	ávve				vöñ	jiine	küü	tug-nig-ib
szánt			kyntää	ku'nnab								ur-ru
arat			leikata	estab								ur, gur
vet			kylvää	külvab								kir (bad)
csépel			puida	peksha								sug, gul, us
öröl			jauhaa	jahvatab		jaža	jangože					mu, ara
süt			kypsittää	kupsetab								tug-du
föz	páj		kittää	keedab		pi			pu	pire		šen, še
sző			kutoa	kuduma								tag
fon	pun	pána	jehrätä	ketrab	bädne	pona	pone	puny	pyn	pangal		zar, sug
ró		rogon	keskeytää	löikab			roe					chur, sar
nyíl	ñööl	al	nuoli	nool	njuollá	nal	nölö	ñil	ñyl	ni		ti
íj	joowt	jogel	kokka	kauss	juoksá	jons	janrež			nym	yuty	illuru
varr	wáár	wer	omea	ömbleb			örge	vury	vur			
ellik	huunt	kantem	kantaa	kandma	guod'de	kando	kande			haana	kuenda	tud, du, il
legel			sipaista	karjatab	gok'se							lu
isten			jumala	jumal								dingir
ördög			saatana	kurat								ukum, galla
pap			pappi	pastor								susbu ensi, saga, guda
ötvös			sappä	sepp								simug, tabira
takács			kutoja	kuduja								ušbar
bognár			kärrittaki- jä	vankri								

Krónikáink és a jogtörténet II.

Ósi jogintézmények és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában

Anonymus *Gesta Hungarorum*ának értékét nemcsak a honfoglalás történetének a korabeli köztudomás és történelmi közlemékezet szerinti leírása adja, hanem azok az adatok is, amelyek egy-egy korabeli jogszokás, jogintézmény rekonstruálását teszik lehetővé.

Vaja térségében például a szkíta jog egyik speciális intézményének, a földvételnek többszöri leírása utal az ősi jogrendre, aminek a szeppeit és transzkaukáziai jogemléki vagy kultikus párhuzamokkal való egybevetése a jogtörténeti vonatkozásokon messze túlmutató következtetésekre is alkalmat ad.

*

Anonymus a hét törzs etelközi honfoglalási szövetkezésével, Álmos főfejedelemmé választásával és a Vérszerződéssel indítja a honfoglalás leírását. Már ez is három olyan - szeppeit jogrend szerinti - jogi aktus, amelynek meghatározó szerepe volt Magyarország létrejöttében. De megbújik mögöttük egy negyedik, sőt ötödik jogintézmény: a jogalap és az öröklés is.

Hét egyenrangú fejedelmi személy arra *szövetkezett* (szövetséget kötött egymással), hogy együttesen, valamennyiük számára azonos esélyekkel és feltételekkel, elfoglalják Pannóniát, vagyis Atilla birodalmát. A közös akció olyan szervezést kívánt, amely szükségessé tette a fővezér *megválasztását*.

Azért *választották* Álmost vezérüké és egyúttal főfejedelemmé, mert valamennyiük között neki volt az egyedüli vagy legerősebb *jogalapja* a Kárpát-medence lakóival szemben a foglalásra: „Pannónia“ földjének *öröklés jogcímén* való visszaszerzésére.

Ebben a szövetségben tehát Álmos Atillától származtatott öröklési igénye nyújtotta a szövetség többi tagja számára is a jogalapot Pannónia elfoglalására, a szövetség másik hat kapitánya és törzse pedig a katonai erőt adta, a támogatást a hun dinasztia uralmának restaurálásához.

Ezt a szövetséget - Herodotos (Kr.e.: 485-425) és a szkítiai kurgánok aranylemez ruhadísz-leleteinek tanúsága szerint a szkíták között már régóta szokásos életre-halálra szóló - *Vérszerződés*² *pecsételte meg*, a maga öt-pontos feltételrendszerével, melynek lényege az volt, hogy Álmos leszármazottai számára örökletes uralkodói státuszt biztosított (1.§) valamennyiük fölött és az egész közösen birtokbaveendő területen, az egyes fejedelmek nemzetségének pedig az elfoglalt földekből, valamint az uralkodói hatalom gyakorlásában való tanács- és tisztségbeli részesedést (2. és 3.§).

A történelmi körülményekből azonban az is következik, hogy a Vérszerződés nemcsak a törzsszövetség résztvevőinek belső viszonyát és pozicionális kapcsolatait meghatározó rendeltetéssel jött létre, hanem azért is, hogy az Álmosmal szövetkezők ez által a Pannóniában talált előkelő nemzetségekkel szemben is „örökre“ biztosítsák maguknak a honfoglalásban való részvételből eredő státuszt és az ország ügyeinek intézésében való mindenkori - s valószínűleg meghatározó jogú (elsőbbségi?) - részvételt. Ez, a történelmi körülmények párhuzamában, a vérszerződési feltételek rendszeréből is így olvasható.

A Vérszerződés ilyen rendeltetését valószínűsíti a tény, hogy a honfoglalók nyilvánvalóan tisztában voltak a Kárpát-medence belső tagozódásával, etnikai és birtokviszonyaival, a túlélő rokon avarok helyenkénti jelenlétével, feltehető területi („ösiségi“?) igényeivel. Számolniuk is kellett mindezekkel, s e jogi relációk hatásával. Elemi érdekük volt tehát az elsőbbség avagy mellőzhetetlenség kellő időben való biztosítása, ... a *Vérszerződés* által. Ezt a „kunokkal“³ való kijevi találkozás lefolyása, a hét kun vezér csatlakozása és a velük ugyancsak „*pogány módra*“⁴ kötött szerződés⁴ is valószínűsíti.

Minden jel arra utal, hogy a honfoglalás nemcsak katonailag volt alaposan megszervezett és előkészített művelet, de jogi és diplomáciai értelemben is. A korabeli törzsi tagozódású (szövetségi) társadalom és állam jogrendjének magas színvonalát is mutatóan.

¹ Cser Ferencnek itteni előadásában és könyvében ("Gyökerek." Merlbourne, 2000.) az a László Gyulára is hivatkozó véleménye, hogy mivel sem Anonymus, sem Kézai nem beszél törzsekről, csak vezérekről, kapitányokról, nem 7 törzs, hanem hét csapattestbe osztott tömeg jött be 895-96-ban a Kárpát-medencébe, a hét vezér pedig Álmos-Árpád dinasztiajának tagjai lennének. A törzsek említésének hiánya valóban fennáll. Azonban a következtetés talán mégsem alapos. Hiszen

Anonymus, aki a legkevesebbet mondja e kérdésről, csak Hüleknél említi a rokonságot, azt is inkább anyai ágú rokonságnak értelmezhetjük (Vö.: Szádeczky-Kardoss Irma: "A korai Árpád-kor házassági diplomáciája." ZMTE Östörténeti Találkozó, 1998. Budapest-Zürich 2001. ISBN 963 86100 0 X.), azon kívül Anonymus is, Kézai is Elődöt mondja Szabolcs apjának, akit viszont Árpád nagyapjaként Kézai sorol a dinasztia tagjai közé. (Kérdés azonban, hogy ugyanarról a személyről van-e szó Előd emlegetésekor.) Ezek a kiemelések egyértelműen ellene szólnak a hét fejedelmi személy azonos nemzetségbe tartozásának. Kézai később (27) kifejezetten is kiemeli a hét kapitány közül a "Turul nembeli Árpádot", mint aki a többieknél gazdagabb és erősebb volt. Árpád őseinek felsorolása egyértelművé teszi, hogy a kiemelés a Turul nemre is vonatkozik, nemcsak Árpádra. Ezen (az itt korántsem kimerítően áttekintett) kérdés kapcsán sokkal inkább az lehet a törzsek felsorolási mellőzésének alapja, hogy a korabeli köztudomás ezt szükségtelenné tette. Mindenki tudta, hogy melyik vezérhez/kapitányhoz/fejedelmi személyhez melyik törzs tartozott. Azt ugyanis mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy valószínűleg létezik egy, a honfoglaláshoz közelebbi időben feljegyzett törzs-névsor, amely Constantinos Porphyrogenetos művében éppen magyarok elbeszélésén alapul. S talán ennek is az a legvalószínűbb magyarázata, hogy a mi viszonyainkban tájékozatlan (idegen) Constantinos tájékoztatásához szükség volt a törzsek megnevezésére is, míg a magyarok enélkül is tisztában lehettek a vezéri-törzsi vagy nemzetségi kapcsolatokkal. Végül azt sem szabad elfelednünk, hogy mind Anonymus, mind Kézai idejében a törzsi tagozódás már veszített a jelentőségéből, s egyre inkább a nemzetségi kapcsolatok léptek előtérbe. Constantinos idejében a törzsek és a törzsi összetartozás jelentősége még erőteljesebb volt, ezért beszéltek róla a Bizánca küldött magyar követek

² A vérszerződés Cornelius Tacitus feljegyzése (Összes művei, II. Bp. 1980:304) szerint a pártusok szokása is volt: vezéreik egymás vérével megszentelt szövetséget szoktak kötni egymással

A verekei bevonulás után Munkács majd Ungvár elfoglalása következett, s Ung városában Árpád fejedelemmé választása. Ezt aztán már az Árpád vezette, s irányította kisebb-nagyobb hódító hadműveletek követték, illetve a Salánhoz majd Mén Maróthoz menesztett követségek terület-követelő diplomáciai tárgyalásai.

Ezeknek a tárgyalásoknak a követelési jellege, majd szerződési kimenetele, a szerződés szimbólumainak, s tartalmának megértése végett vissza kell lépniünk a szkíta térbe és a honfoglalás kijevi kezdeteihez.

Lukianus (Kr.e.:120 körül) azt jegyezte fel, mint jóval korábbi idő eseményét, hogy az athéniek „Toxarisnak, a szkíta bölcsnek és vendégbarát orvosnak, a *síremléke mellett fehér lovat áldoztak*“. Amiből nyilvánvaló, hogy a szkíták között már akkor régi szokás volt a lóáldozat, mégpedig fehér lóval. S ezt a görögök is tudták róluk, sőt magát a kultikus szokást, annak tartalmát is ismerték. Toxaris emlékét megbecsülésük jeléül tisztelték ily módon.

Anonymusnál más szerepben látjuk a lovat. Először Kijevnél, ahol a ruszok azért adtak Álmosnak - egyebek között - 1000 lovat aranyos nyergestől-kantárostól, hogy „*ne üzzék el őket lakóhelyükről*“. Ez még kétszer ismétlődik Rusz földön. A ladomérik 300 lovat adtak, aranyos nyereggel, kantárral, a halicsiak pedig 10 különleges paripát és 300 lovat, hasonló módon felszerszámozva. Itt a ló-ajándék a *föld*, mint lakóhely és uralmi terület megváltását célozza. Valójában nem is ajándék, hanem ellenérték, vételár, melynek *elfogadása* mindhárom helyen *jogi garanciává* válik, amely a föld megváltása árán a fejedelem függetlenségének elismerését s megőrzését garantálja. Ez után a ruszok közül csak az önként csatlakozók álltak Álmos hadába, de maga a nép, maga az ország nem vált Álmos birodalmává, népe nem vált Álmos és Árpád népévé, amelynek a *sztepei jogszokás* szerinti feladata és kötelessége az előhad kiállítása lett volna.

Érdekes párhuzama ennek a három vásárnak egy kevésbé ismert adat Kun László korából⁴. Ez a királyunk az újabb támadással fenyegető Nogotaj tatár kánnal tárgyalt, követek útján, valamely létrehozandó házassági kapcsolatról, s a kán lányának szóló jegyajándékkal „egy szép fehér lovat és tíz tisztességes szüzből álló csapatot“ is küldött. ... Lehetséges, hogy a házassági terv mellett ennek a fehér lónak a szerepe a tatár támadás szkíta diplomáciával való elhárítása volt? Magyarország függetlenségének megváltása? (Itt sincs adat cserébe kért vagy küldött folyóvízről, földről vagy fűről.) ... Mindenesetre az adat azt mutatja, hogy a fehér ló „ajándékozásának“ jogszokása még Kun László korában is ismeretes és alkalmazott gyakorlat volt a lovasnépek műveltségében, sőt élő hagyomány a mi kunok pogányságával vegyes keresztény világunkban is.

Következő adatunkat, bár kissé korábról, a (kipicsáki) kunok világából vehetjük: „amikor Kóten kun fejedelem 1224-ben a mongolok elől Halicsba menekült, *vendégajándékkal* egyebek között *lovakat*, tehenet és bivalyokat adott a halicsi fejedelemnek“, írja Gyórfy György⁵ az Orosz Évkönyvek alapján.

A Honfoglalás menetében, Kijev, Ladomér és Halics után a Salánnal való alkudozásban van ismét szerepe a lónak: Árpád - egyéb ajándékok mellett⁶ - 12 fehér lovat küld Salán feleségének, cserébe a Duna-vízzel teli két korsót és az alpári homok fűvét kéri. A földterületet követelő követ és Salán későbbi beszélgetéséből megtudjuk, hogy ezek is felszerszámozott, nyergelt-kantáros lovak voltak. Azután pedig Mén Marót kap Árpádtól hasonló ajándékot, „miként korábban Salán, a titeli fejedelem“⁷. Árpád egyidejűleg mindkettejüktől egy-egy meghatározott - Salántól a Sajóig terjedő, Mén Maróttól a Szamos és a Nyírség közötti - földterület átengedését követelte.

A történelem- és a néprajz-tudomány a szeptei (szkíta) diplomáciai szokásrendszer, illetve jogszokás szerinti föld adás-vételi-átengedési aktust, s annak előírászerű elemeit látja a nyerges-kantáros fehér lovak, valamint a víz és fű (más adatok szerint föld-víz-fű) cseréjében. Ez nyilvánvalóan így is van. De vajon valóban csupán jogi és diplomáciai aktusról van-e szó? ...

Tarcal vitéz és két társa a Tarcal hegyére felvágatva, a táj szépsége feletti örömben „pogány szokás szerint leöltek egy kövér lovat és nagy *áldomást* tartottak“. Kétségtelen, hogy az áldomásnak jogi szerepe is van, még a ma élő *jogi népszokásban* is, jelenleg deklaráló, hatályosító, megerősítő tartalommal. Itt azonban nem volt másik szerződő fél. Legalábbis látószólag nem volt szerződő partner.

Ha kissé eltávolodunk Anonymustól, s a számtalan honfoglalás-kori avar, s magyar sír lovas-nyerges-szerszámós temetkezési leletére gondolunk, megint a szkíta Toxaris esete tűnik fel párhuzamként. Halál, sír, lóáldozat. A pogány lóáldozat, amely a kereszténység felvétele után is sokáig tovább élt a halott legkedvesebb lovának, olykor több lónak, esetenként egész ménesnek a temetést végző pap, egyház, monostor tulajdonába adásában. Még arra is volt példa az Árpád-korban, hogy magyar szülők a párizsi tanulmányai közben meghalt fiukat eltemető kolostornak innen fehér lovat küldtek, az apát meg is köszönte szépen az általa félreértett „ajándékot“, megírván, hogy milyen jól használják teherhordóként templomuk építésénél⁸.

⁴ Egyes szerzők ezt a szerződést is vérszerződésnek vélik. Nekem az a véleményem, hogy ha Anonymus itt csak „pogány módra kötött“ szerződésről beszél, akkor ez nem tekinthető vérszerződésnek. A szeptei népeknek, életmódjuk révén, igen változatos diplomáciai kapcsolataik voltak. Bizonyos, hogy a szövetségi szerződéseik sem egy kaptafára készültek, differenciált változataik sokasága állt rendelkezésre, hogy az adott esetben legmegfelelőbb tartalmú és szertartású szerződési aktszal pecsételhessék meg a szövetséget

⁵ Fehér Mátyás Jenő: „A középkori magyar inkvizíció.“ (Gede Testvérek, reprint kiadás, Bp. 1999) 456. oldal

⁶ Gyórfy György „A magyarság keleti elemei.“ (Bp. 1999.) 243. oldal

⁷ Salán felesége 12 kun fiút is kap, Salán pedig 12 orosz lányt, hasonlóan Kun László ajándékához, ahol a fehér lovat 10 tisztességes szüzből álló csapata kísérte

⁸ A cserébe kért víz és fű Marótnál valójában Marót országának földrajzi fekvése által meghatározott térből származik, a Duna vize helyett talán a Tisza vagy a Körösök vizéről lehetett szó

⁹ A párizsi Szent Genována egyház apátjának a szülőkhöz írt levele, III. Béla korából. (Makkai László - Mezey László: „Árpád-kori és Anjou-kori levelek.“ Bp. 1960. 115. old.) Pogány szokás szerint az ilyen lovat senki nem használhatta. A szokás az újkorig is elkísérte a magyarságot. Pl. 1496-ban Báthory István lova lett így a kolozsvári Domonkosoké, de Bél Mátyás szerint Ráday Pált még 1733-ban is egy lovas vitéz és saját felnyergelt lova kísérte a ravatal-helytől a temetése helyéig. Horváth Lajos: „Bél Mátyás és Pest megye.“ (Emberi kapcsolatok határon innen és túl. Kiadta a Szlovák Köztársaságban Működő Helsinki Polgári Társulás. Nyitra, 2000. 192. oldal)

A Fehér Mátyás Jenő által ismertetett úgynevezett Kassai Kódex¹⁰ adatai szerint a temetést végző pogány hitű pap, a sá-
mán, „a falbontásért és sírba tételért a szokásos lovat kapta, nyergestől“. A Kódex egyéb adataiból kitűnik, hogy a pogány
vallást még rejtve éltető középkorunkban a lovas szentek (Szent György, Szent Márton, és már Szent Lászlót is ide sorol-
ták) és szobraik pogány tisztelete, még az Anjou-korban is szokásban volt. Úgy látszik, hogy e hagyomány jegyében állított-
tak Szent Lászlónak Nagyváradon már rövidebb halála után lovas szobrot, s ezt őrizheti a Kolozsvári fivérek másik, nap-
jainkra is fennmaradt remekműve, a Szent György szobor is. A pogány szent helyeknek számító berkek, források közelében
„lővágótelku“ szolgált a fehérló-áldozat bemutatására, s szentlőről (zenlow) is beszéltek az emberek, amelynek szobra is
volt a szertartáshelyek közelében.

Anonymus írása csak az eseményeket említi, azok magyarázatába nem igen bocsátkozik. Nyilvánvalóan azért - ezt a szer-
kezet is érzékelteti -, mert az ő korában mindezek még oly közismert tények, események, szokások, aktusok vagy jelképek
voltak, hogy semmiféle magyarázatot nem igényeltek. A történet olvasója tudta miről van szó. Tudta, hogy mi célt szolgál
a víz és a fű. Tudta, hogy a feláldozott lónak fehérnek kell lennie, hogy a lónak nyereg s kantár dukál, s hogy mindezeknek
mi az értelmük. Csupán nekünk okoz gondot az értelmezés, mert már nem ismerjük a hátteret, nem a kor levegőjében és
köztudomási közegében élünk. A Tarcal-hegyi lóáldozat és áldomás - ez utóbbi a szeri gyűlésnek is nevezetes eseménye
volt¹¹ - arra utal, hogy a ló kultikus szerepéhez, talán nem mindig, de akkor is, ha nem magáról a lóáldozatról van szó, va-
lamiféle füvel-vízzel végzett szertartás is kapcsolódik.

A Képes Krónika már jóval távolabb lévén a honfoglalás-kori műveltségtől, ott az esemény leírása részletesebb és magya-
rázóbb: eszerint Kund fia Kusid, amikor még csak tájékozódás céljából jött, Árpádékat megelőzve a Kárpát-medencébe,
ahol természetesen igen megtetszett neki a föld és a táj, vizet, fűvet és földet vitt Árpádnak mutatóba. Ebben a korban va-
lószerűleg már nem volt magától értetődő, hogy ezek mi célt szolgálnak, ezért a Krónika elmondja, hogy Árpád „megtöl-
tötte kürtjét Duna-vízzel és az országnagyok előtt ama kürtre a Mindenható Isten kegyelmét kérte: engedje át nekik az Úr
ezt a földet mindörökre“. Ez után küld (a Képes Krónika szerint Salán helyett Marót fiának) Szvatopluknak egy nagy lovat,
nyereggel, kantárral, s kér értük cserébe is földet-vizet-fűvet.

A Képes Krónikánál is későbbi Thúróczy Krónika ugyanezt az eseményt szinte ugyanígy írja le. Nála Künd fia Kücsid a
vitéz neve, aki a tájékozódó portyáról Árpádnak Duna-vizet, perje fűvet, fekete fővenyt vitt. „Árpád pedig övéi jelenlétében
megtöltötte ivókürtjét Duna-vízzel és minden magyar színe előtt kérte a Mindenható Isten kegyelmét erre az ivókürtre, kér-
te, hogy adja nekik az Úr mindörökre ezt a földet. Szavainak végeztével minden magyar felkiáltott: Isten, Isten, Isten, - há-
romszor egymás után. Ez a szokás innen eredt és meg is maradt mindmáig a magyaroknál. Aztán közös akarattal visszaküld-
ték ezt a követüket a már említett vezérhez, s küldtek neki egy nagy fehér lovat, arabia aranyával aranyozott nyereggel,
arany fékkel, földjének fejében. ... A követ pedig a vezértől földet, fűvet és vizet kért. ...“.

Az elbeszélés itt annyival mond többet, amennyivel akkor már több magyarázatra volt szükség a jelképek és a helyzet
megértéséhez. Kürt helyett *ivókürtöt* ír a szerző, aminek ilyen rendeltetése talán már nem volt általánosan közismert; nagy
ló helyett kimondja, hogy nagy *fehér* lóról van szó; s már itt megmagyarázza, hogy a felszerszámozott fehér lovat *földjé-
nek fejében*, annak vételáraként kapja a vezér.

A Képes Krónikában is, Thúróczy-nál is kétszer szerepel a föld, a fű és a víz. Ezeket Kusid-Kücsid előbb mintául viszi Ár-
pádnak, majd Árpád kéri a megajándékozott vezértől cserébe a fehér lóért. Anonymusnál csak a lóért cserébe kért fűről és
vízről van szó, a föld vagy nem szerepel a mintavételben, vagy „Alpár *homokjának* fűvébe“ épül, mint homok. Viszont va-
lamennyi krónikás szerint a megajándékozott vezér - Salán, illetve Szvatopluk - csak utólag értesül arról, hogy saját orszá-
ga földjének ára volt a ló, a vizeké a nyereg, a kantár vagy kötőfék pedig a legelőké. Pedig azt, hogy az ajándék ezt jelenti,
a feltehetően más forrásokat (is) használó Tarih-i Üngürüs¹² is alátámasztja, amikor így ismerteti Árpád és nemesei elhatá-
rozását: „Küldjünk egy követet, aki vigyen ajándékol egy fehér lovat, ezüst nyeret, drágakövekkel díszített kantárt és más
ajándékokat. De ők azon a véleményen voltak, hogy ez az ajándék *annak a vidéknek a vételára* legyen és az ellenségeske-
dés megkezdésére ürügyül szolgáljon. Az volt a csalfa gondolatuk, hogy a *fehér ló az ország területének az ára, az ezüst-
nyereg a folyóvizekért legyen és a drágaköves kantár a különféle gyümölcsökért és a fűért legyen. Ezt a csalfa tervet szót-
ték“.*

Az áldáskérő szertartásról a Névtelen nem ír. Talán azért, mert az ő korában még mindenki ismerte a víz és a fű kultikus
szertartási szerepét, így a szertartás szükségszerű elmaradhatatlanságát is.

A víz, fű és föld Kálti Márknál és Thúróczy-nál való kétszeres szerepe azonban, különösen hogy Anonymus ezek közül
csak a vizet és a fűvet emlegeti, Kálti és Thúróczy viszont beszél a Duna vizével végzett szertartásról is, feltehetően azt va-
lószerűsíti, hogy a kettős előfordulás két különböző rendeltetést jelez. Ennek megvilágításához azonban megint el kell kis-
sé távolodnunk a Gestától.

Herodotos írja, hogy Dárius az ütközet elől folyton kitérő szkíta királynak azt üzenté: „... ha elismered, hogy gyengébb
vagy nálam, küldj nekem *földet és vizet, ösmerj el uradnak s alkudozzál velem“.* Tehát az ősi szokásban a föld- és a víz-kül-
dése a meghódolás, az önkéntes alávetés diplomáciai jelképe. Következésképp a föld és víz - vagy a víz és fű, illetve a víz,
fű és föld - kérése a meghódolásra való felszólítás ultimátumszerű kifejezése volt. Ha ezt valamivel, például ló és egyéb
ajándékokkal ellentételezték, vagy a vizet, fűvet (földet) ezekért cserébe kérték, az ajándék elfogadása és a csere lebonyolí-
tása a szeppei jog szerint a föld (egyébkénti meghódolás nélküli) átengedésére vonatkozó jogszerű szerződést hozott létre.

¹⁰ A kódex hitelességét erősen vitatják. Ami az egyéb történelmi adatokkal egybevett jogi vonatkozásokat illeti, ezek azt nem teszik kétségessé. (Az adat a 220. oldalon)

¹¹ Az is igen valószínű, hogy az „áldomásnak“ a lóáldozat is fogalmi velejárója volt

¹² Tarih-i Üngürüs. Magyarország története. 174., 177

Mit mondott a követ Salánnak? A felszerszámozott lóval megvették tőle egész országát. A földet a lóért, a vizet a nyeregért, a füvet a kantárért. S aki a föld, a víz, a fű, azé itt az egész ország. Ebben a relációban a föld, a víz, a fű adásvételi szerződési szimbólum.

Mit tett Árpád a mintául hozott Duna-vízzel? „Megtöltötte ivókürtjét Duna-vízzel és minden magyar színe előtt kérte a Mindenható Isten kegyelmét erre az ivókürtre, kérte, hogy adja nekik az Úr mindörökre ezt a földet“. A víz itt is jelkép, egy földterület megszerzésének szimbolikus eszköze, de nem mint tényleges cseretárgy, hanem mint szakrális szertartási eszköz.

S mit mond egy mezopotámiai epikus emlék az alvilági útján életveszélybe került Innin istennő megmentéséről? Enki isten úgy menti meg őt a pusztulástól, hogy

„Egy emberkét teremt,
Egy alakocskát teremt,
Az élet fűvét adja,
Az élet vizét adja,

a következő utasítással:

Egyőtök az élet fűvét hintse rá,
Másótök az élet vizét hintse rá,
És Innin talpra áll.“¹³

Itt a víz és a fű varázserejű, életadó szertartási eszköz, amivel ha valakit meghintenek, az meggyógyul, feléled, feltámad. *Felmerül a gondolat: vajon a szertartásnak és abban a Duna vízének és Alpár fűvének nem az volt-e az ősi (szumer?) hagyományok meghatározta célja, rendeltetése, hogy felélessze - Árpád személyében - a hun Atilla hatalmát, a dinasztia birodalmát? Immár „mindörökre“ kérve maguknak a föld átengedését!*

Vajon nem a szumer majd szkíta világkép áll e szertartás háttérében? Amely világkép szerint a föld az Isten tulajdona, aki nekünk annak csak a használatát engedi át. A királyi hatalom is isteni eredetű¹⁴, ezért az országgal a király rendelkezik, s ha eladományozza is egy-egy darabját, az nem szűnik meg Istené lenni. Pontos mása ennek a felfogásnak az a középkori magyar joggyakorlat, amely szerint az adománybirtok a nemzetség kihalásakor visszakerül a király rendelkezése alá, ahogy ezt a Szent Korona speciális szerepére is tekintettel a magyar történelmi közjog mondja: visszaszáll a Koronára. A Koronára, mely az idézett felfogás szerint ugyancsak isteni eredetű, akár csak a királyság, a jog és a bíraskodás hatalma. Ezt a szemléletet erősíti a Képes Krónika, ahol a föld „átengedését“ illetve „örökhaszonbérletét“ említi, ... és az élő magyar jogi terminológia, amely különbséget tesz a „birtok“ és a „tulajdon“ között, s amely szerint a birtoklás máig is a tulajdontól eltérő - olykor vele együttjáró, olykor attól elkülönülő - használati jogcím.

Árpád tehát a föld átengedését kéri a Mindenható Istentől, s áldását a Duna-vízzel telt ivókürtre. Valamennyi krónika a Duna vizéről beszél, akár Salánt, akár Szvatoplukot teszi az alkuban a honfoglalók partnerévé. Ez egyúttal azt is valószínűsíti, hogy bármilyen más víz nem lett volna alkalmas sem a szakrális szertartáshoz, sem az adásvételi szimbólum szerepére. Egyedül a Duna vize. Ennek okáról Anonymus tájékoztat is minket: „*A földet, amely a Duna és a Tisza között terül el (ezért volt szükség a Duna vize mellett a tiszaparti Alpár homokjának fűvére), azon kívül a Duna vizét, amely Regensburg felől Görögországba folyik, a magunk pénzén szereztük meg*“, tudnillik a 12 szerszámot fehér lóért. Regensburg ugyanis a valamikori dunamenti hun-avar területek, majd a nyugati gyepek határán van, a torkolatvidék pedig akkor a keleti gyepekön túli görög terület. S bár ezt a Gesta-fordításoknál másként szokás értelmezni, a történelmi környezeti és földrajzi viszonyokból következően nyilvánvaló, hogy a Gesta itt félreérthetetlenül az Atilla örökébe lépő Árpádnak e két határpont közötti Dunaszakasza - a Duna mentén teljes egészében minden valamikori hun és avar birodalmi területre - támasztott jogigényét deklarálja!¹⁵ *Ezért kellett a Mindenható Isten áldását a Duna vizére, a Duna vizével telt ivókürtre kérni. S ezért kellett Salánnak (Szvatopluknak) a Duna vizét küldenie cserébe a lovakért.*

Ezt az igényt tükrözik a Kárpát-medence elfoglalását folyamatosan követő - Anonymusnál is elkülönítés nélkül elsorolt - nyugati hadjáratok is.

*

Ezzel vissza is kanyarodhatunk a fehér lóhoz.

A szkíta orvosukra emlékező athéniak Toxaris síremléke mellett áldozták a fehér lovat.

Szkítia területén, Kínától a Duna völgyéig hun-avar-magyar sírok sokasága bizonyítja, hogy e népek körében szokás volt a lovas-temetkezés. Ez a temetési szokás még a kipszáki kunoknál is élt. Róluk Niketas Choniates jegyezte fel, hogy az elesett kun harcos mellé leggyorsabb lovát, fegyvereit, sőt foglyát is eltemették.¹⁶ A lónak - feltehetően a fehér lónak - tehát a halál és a túlvilág kultuszában is szimbolikus szerepe van. Korunk erről úgy vélekedik, hogy a lovat azért temették gazdája mellé, hogy a másvilági életében is legyen lova, földihez hasonló élete folytatásához. Bizonyára volt a lovas temetkezésnek ilyen rendeltetése is. Ezt leginkább a ló és az egyéb sírmellékleteknek a másvilágról alkotott képhez illő fordított elhe-

¹³ Részlet a „Fénylő ölednek édes örömében.“ A sumer irodalom kistükre c. gyűjteményből

¹⁴ L. pld.: Gilgames eposz, Etana égi útja. Rákos Sándor: Gilgames. Agyagtáblák üzenete. Budapest, 1965

¹⁵ Csaknem vitathatatlan, hogy az előbb a magyarok által elkövetett regensburgi akasztások, majd Lél és Bulcsú regensburgi kivégzése, s ezen események demonstrativitása is ezzel a jogigénnyel, a valamikori hun és avar területek hovatarozása fölötti vitával állnak félreismerhetetlen összefüggésben. (Anonymus 55.; Kézai 39)

¹⁶ A kunok (lovas) temetkezési szokására: Györffy György „A magyarság keleti elemei“ (Bp. 1999) 265. és 266-267. oldal és az ott megjelölt források. Érdekes adat ezek között a szolgák önkéntes halála, amire Anonymusnál Thonuzóba besenyő vezér és felesége kereszténység felvétele helyett választott önkéntes halála a párhuzam (Szent István korában); valamint a kunhalmokra (kun nyelven: kurgán) állított emberalakú kőszobrok (kamennaja bábák egyik csoportja) kezében tartott pohár vagy serleg, amely a másvilági létre, s abban az élet vizének szerepére utal, a füves szeppe közepén

lyezése valószínűsíti.¹⁷ De a szokás, amely a lovas temetkezés megszűnte után alakult ki, hogy a halott lovát a temetést végző pap (a sámán/mágus/táltos¹⁸ vagy a keresztény egyház) kapja, s hogy az ilyen „özvegy lovat“ többé senki nem ülheti meg, azt jelzi, hogy mind a lovas temetkezésnek, mind a lóáldozatnak, más egyéb rendeltetése is volt.

Ennek valószínű magyarázata és lényege a következő: mi földi emberek Istentől a földnek csak a *használatát, birtoklását*¹⁹ kapjuk. Ezért mi az Istennek ellentételezésképp áldozatot mutatunk be. Mégpedig a számunkra legnagyobb érték, a ló - a szakrális fehér ló - feláldozásával. Ez volt a Tarcál-hegyi lóáldozat és a lóáldozattal minden bizonnyal együttjáró szeri áldomás kultikus rendeltetése.

Számos adat van arra is, hogy a szkíta lovasnépek vallásában fontos szerepe van az ősök tisztelésének, emlékének, sírjuk hírberítettségének. Márpedig a sírhely az Isten tulajdonát képező földben van. Ha meghalunk, Istentől kapunk abból egy darabot, „örök“ használatra. Mi pedig a lóáldozattal, a velünk együtt eltemetett nyerges-kantáros lóval fizetünk érte. Így jön létre a szerződés ember és Isten között, egy sírhelynyi darab földre, s annak nyugalmára²⁰.

Tehát mindannak elsősorban jogi és jogtörténeti információ tartalma, amit Anonymus és a későbbi krónikák a Salánnal (egyresen Szvatoplukkal) és Mén Maróttal való egyezkedésről, földvételeiről, szertartásról és áldomásról írnak, a következőkben foglalható össze:

1. a lovasnépek a számukra legfontosabb - az életet jelentő - javaknak, köztük a lónak, a nyeregnek, a kantárnak, valamint a víznek és a fűnek, azok gyakorlati értéke mellett, s éppen amiatt, egyrészt kultikus értéket, másrészt (a csereértékben) jogi relevanciát tulajdonítottak;

2. következőképp ezek a javak, mint vallási és jogi tartalom hordozói, kultikus és jogi jelentésű szimbólumok is egyben;

3. s mint szimbólumok váltak kultikus szertartás vagy jogi aktus eszközeivé vagy kifejezőivé²¹;

4. eszerint Tarcál vitéz és a szeri gyűlés lóáldozata, illetve Árpádnak a Duna vizével telt ivókürtre áldást kérő szertartása a honfoglaló magyarok szakrális szerződése volt Istennel, a szép és megszeretett föld átengedésére;

5. ugyanennek a szerződésnek, az elérendő eredmény szerint, két földi változata van:

A) az aranyos nyereggel, fékkel-kantárral felszerszámozott ló vagy lovak „*ajándékba*“ *adásával és elfogadásával* a törzs, az ország, a fejedelemség földjének és a föld feletti uralom függetlenségének megtartása, a foglalás vagy a hódolás alóli megváltása. Ahogy az a rusz földi fejedelemségek lóajándéka révén történt.

Ugyanilyen ajándékkal lehetett menekülő vagy átvonuló népeknek *vendégjogon* tartózkodási helyet, letelepülési szándék esetén pedig, *alávetéssel* - ahogy Salán értelmezte az ajándékot - letelepülési helyet kérni s kapni, más törzs, illetve fejedelm felségterületén;

B) az aranyos nyereggel, fékkel-kantárral felszerszámozott 12 fehér ló és az értékért és kapott víz és fű (víz, fű, föld) *cseréjével létrejött a jogügylet*, egy bizonyos földterület átengedésére. Ahogy a Tarih-i Üngürüs írja, az ügylet tárgya ilyenkor kizárólag a föld (minden más egyéb vagyon, kincs megtartható), amelyről a föld addigi birtokosának el- vagy ki- kell vonulnia. E szerződés teljesítését Árpád a Duna-Tisza közén Salántól a fegyverek erejével kikényszerítette. Marót pedig - a Tiszán túl -, ha nem is egészen önként, de végül mégiscsak kenyértörés nélkül - ahogy Dárius kívánta volna a szkíta királytól -, a presztízsét is megőrző alkuval, országának lánya hozományaként való átengedésével teljesítette.

Ide sorolható, diplomáciai tartalommal, a felszerszámozott lovak, víz és fű (víz, fű, föld) kérésével egybekötött küldésnek hadüzeneti jellege, amely - a Tarih-i Üngürüs szerint - „az ellenségeskedés megkezdésére ürügyül szolgál“.

Míndezeknek a jogi tartalomtól - de éppen abból folyó - jelentése fontos összefüggéseket világít meg, további két irányban.

6. A ruszoktól kapott lovaknál épp úgy, mint a Salánnak, s Marótnak küldötteknél egyaránt jellemző a díszes nyereggel, kantárral való felszerszámozás. A lovas sírokban is általában nyereggel, kantárral (zablával) vannak a lovak eltemetve. A nyereg és a kantár a részleges lovas temetkezés esetén, vagy az olyan szegényebb (?) sírokban is megtalálható, ahol maga a ló hiányzik. *Tehát a ló mind a naturális jogügyleti (földváltási), mind a kultikus síkon nyereggel és kantárral együtt tölti be joghatályos és szimbolikus szerepét. A nyeregnek és kantárnak pedig önálló szimbolikus jelentése (is) van.*

7. Anonymusnál azt olvassuk, hogy az ajándékok egy részét, köztük a legfontosabb 12 felszerszámozott fehér lovat (12 tevével és 12 kun fiúval) nem Salán, a fejedelmi ellenfél kapta, hanem a fejedelemszöveg! (Ugyanez látszik a Kun László által Tatáriába küldött jegyajándékoknál is.²²) Holott a földet a fejedelemtől kellett megszerezni. Erre az ellentmondásra a cserében csupán jogi vagy diplomáciai aktust látó szemlélet nem ad magyarázatot. Mint ahogy a magyarázat egyedül csak a jogból nem is vezethető le.

¹⁷ Vagyis az, hogy az ilyen sírokban a ló, fegyver, eszköz, rendszerint fordított elhelyezésben van, ahogy a *más-világot* elképzelték

¹⁸ Az őstörténetkutatás egyik irányzata, valószínűleg a mai modernségben igen leépült, primitív körülmények között tengődő sámánkultuszról szerzett tapasztalatok alapján, elvetően - olykor felháborodottan - tiltakozik a „sámán“ megnevezés ellen, s Szibéria és az Altaj felől Mezopotámia felé fordulva a mágus vagy táltos mellett tör lándzsát. Figyelmen kívül hagyva, egyrészt, hogy a sámán - mint a Samasnak nevezett Napistent követő vallás papjának neve - ugyanabból az ókori keleti (mai közelkeleti) térből származik, ahonnan pl. a mágus is; másrészt hogy a sámán valószínűleg korábbi megnevezése nagyjából ugyanannak, amit a későbbi pártus korszak mágusnak nevezett. A sámán és a mágus (magóc, magócs-magócs) párhuzama arra utal, hogy a kárpát-medencei magyarság kultúrájában a mezopotámiai tértől korábban elszakadt, s önálló fejlődésű eurázsiai szeppei kultúra épp úgy jelen volt, mint a Kaukázuson túli tér kultúrájának későbbi és közvetlenebb hatása. Harmadik változatul táltosnak/tátosnak sajátosan a magyar nyelv nevezi a pogány vallás papjait, valószínűben az ósvallási papi hierarchia bizonyos (egyelőre ismeretlen) szintjén álló szertartástevéit.

A Szerző feltevése ellen szól, hogy a tárgy mindmáig egyedülállóan legjobb kutatója, Ipolyi Arnold „Magyar mithológia“ c. munkájában a sámán szó nem szerepel, ékes bizonyítékaul annak, hogy a magyarnak sámánja sohasem volt. Szerk.

¹⁹ Ezek a jogi fogalmak, pontosan jelzik a jogcímeknek a tulajdontól, tulajdonjogtól különböző voltát

²⁰ De ennek értelmezéséhez a későbbi 1-7 alatti felsorolás 7. pontjában írtakat is célszerű figyelembe venni

²¹ A többértelműség és a jelképgazdagság a szeppei kultúrák jellemzője

²² A ruszok ajándékai kapcsán csak Álmosról ejt szót a Gesta, mint aki az ajándékot kapta

Az ok és magyarázat - a jelek szerint - minden bizonnyal kultikus eredetű. A lovak által megváltott föld ugyanis a szeppei és általában a keleti kultúrákban nőnemű elem. Istene is nő: a Földanya-Istennő. A szumér mitológiában a földnek, mint anyagnak istene férfi ugyan, az Innin életrekeltségéről intézkedő Enki, de a növényi vegetáció, a növényi termékenység istensége nőnemű, az élet vizével, s fűvel életre keltett Innin istennő; Urartuban az „ország“ fogalmát is nevében viselő Ninhurszag, az akkádok Istárja, az szkítáknál Anahita, vagy a görögöknél Gaia. Márpedig a termékenység területe a föld, feltétele a víz, produktuma a növényi vegetáció, ahogy a krónikák közül a legbőbeszédűbb Tarih-i Üngürüz ezt is elmondja: a különféle gyümölcsök és a fű.

A „pogány“ magyarok ezekért együtt mutatták be a lóáldozatot, s ezekért együtt adták ajándékba illetve cserébe: a lovat a földért, a nyeret a vízért, a kantárt a fűért.²³ Ezért van a lovas, vagy részleges lovas sírokban²⁴ is ló, nyereg és kantár (vagy a kantárt jelző zabla), amik itt feltehetően a lóval megváltott sírhelynyi föld mellé az élet vizét és az élet fűvét is biztosítják a halott túlvilági - vagy új földi - életre való feltámadásához. Mindenesetre a lóáldozat és a lóval vagy anélkül eltemetett nyereg és kantár nemcsak az őshit Mindenható²⁵ Istenné keresztényiesült teremő Atyaistenének szóló, hanem az Anyaistennő/Földanya-istennőt, a termékenység istennőjét is illető áldozat. Aki Szumériától Pannóniáig megtett útján sok alakban létezett. Aki Szent Gellért püspök prédikációi és Szent István király rendelete nyomán itt a Kárpát-medencében az őshit szerinti Napbaöltözött Boldogasszonyként vált a keresztény Magyarország oltalmazójává. Az Árpád-kori magyarok lelkében Neki szólt minden kincs a földben, s Őt illette minden sírba tett nyereg és kantár.

Erre - s ebben az ősvallási Anyaistennő egyenrangúságára²⁶ -, valamint Mária-kultuszunk pogány termékenység-istennőségi gyökereire vall az ország Mária oltalmába ajánlásán kívül a Mária-kultushelyek sokasága; a koronázási palást szegélyásvájában a medaillonok közötti terek központi helyén kékelő rombuszok - termékenység- és földanyaistennő-szimbólumok - sora; kódex-miniatűrök és szövegközi díszek, avagy a Szent László herma palástszövetének rombuszai és hasonló jelentésű egyenlő szárú keresztjei²⁷. Vagy például a Szent Lászlót övező legendák között a Vác fölötti Boldogasszony monostor alapításának története: amelyben előbb a keresztény Isten hírnöke, egy angyal jelzi Szent László látomásában a Salamon fölötti győzelmet és Géza királlyá koronázását. A győzelem esetére tett templomépítési fogadalom beváltásának helyén azonban egy újabb szimbolikus esemény következik be: megjelenik mondáink gyertyafény-agancsú csoda-szarvasa és egy másik szírtén jelöli ki az eredeti fogadalom szerint Szent Péternek ajánlott egyház helyett immár a Boldogasszony-Máriának ajánlott templom helyét, majd a vadászok elől a Dunába - az Ister vizébe - vetve magát, sértetlenül tűnik el a habokban. Csupa olyan jelképes szakrális esemény, amely a pogány termékenységistennő és Mária között ver összekötő hidat. Egészen nyilvánvaló a keresztény hittel tett templomépítési fogadalom ősvallási eszmerendszerű háttéré és a legendában való átlényegülése.

Ugyanis: a Duna ókorbeli Ister neve Innin akkád utódának, Istár istennő nevének folyónév-alternatívája. Istárnak a növényi termékenység biztosítása melletti sok egyéb feladata közül az egyik a *harcos megsegítése és védelme* az ellenfél ellenében. A Vác fölötti Boldogasszony-monostor alapítása, a fogadalom és annak beteljesült feltétele szerint, éppen Géza és László Salamonnal vívott *győztes ütközetének* emlékére történt.²⁸ Fontos párhuzam itt ama másik legenda, amelyben Szent László a kun fogságába esett leányt menti meg, aki viszont segít neki a kun megölésében, majd (az egyik változat szerint) kiderül, hogy a lány valójában maga Szűz Mária (az ősvallásban és a magyar kereszténységben egyaránt honos Boldogasszony, akiben Csiksomlyó zarándokai az ősi szumér Napbaöltözött Boldogasszonyt és Babba Máriát egyaránt tisztelik). *A kapcsolat nyilvánvaló a harcost óvó-segítő Istár és a Gézát és Lászlót Salamon ellenében győzelemre segítő Boldogasszony között. Még nyilvánvalóbban jelenik meg az ősi vallás harcost segítő istenasszonyának és a keresztény vallás magyar Boldogasszonyának azonossága a kun vitéz fogságából kiszabadított, majd a Boldogasszony képét felvevő leány alakjában, akiben eszerint maga Szűz Mária volt a leányrabló kunt legyőző Szent László segítője.*

Ez a legendás átváltozás a keresztény hit palástját borítja az ókori sokszerepű Innin - Istár (stb.) istennő ellentétes szerep-párokból épült egyéniségére. A források szerint ő volt, egyebek között, a harc és a gyógyítás, a termékenység és a rombolás avagy a szerelem és az anyaság istennője (e sajátos kettősség él tovább a Boldogasszony Szűz-Anya mivoltában). A le-

²³ Azt, hogy a nyereg megváltoztathatatlanul a vízzel, a kantár a fűvel áll szimbolikus kapcsolatban, az is jelzi, hogy minden krónika ezeket állítja párba

²⁴ A teljes lovas temetkezés türk szokás volt, a lószerszám már a hun sírokra is jellemző, s még a mellékletekben legszegényebb sírokban is a zabla rendszerint megtalálható

²⁵ Az egyistenhitű vallások azon jellemzőjét, hogy a többistenhitű vallások elemeinek átlényegítésével (is) építkeztek, az Isten „Mindenhatóvá“ (Omnipotens) tétele is jelzi, a többistenhitű különféle (minden) isteneinek más-más hatáskörét, feladatát, tennivalóit összevonva ezen Egy Isten hatáskörébe. A pogány hitből átvett mitikus lények szerep szerinti átlényegítésének következménye volt a feminin isteni-istennői tulajdonságoknak is az Atyaistenre való átruházása

²⁶ Amivel nyilvánvaló szoros kapcsolatban van a magyar nők jogi és társadalmi helyzetét a legújabb korig speciálisan jellemző egyenrangúság. Vö. pl.: 1874:23. Tc.

²⁷ Például a Képes Krónikában: a) Szent István temetési képén a koporsó rombusz dísz; a Vetus Buda-i egyház alapításának leírásánál a rombusz alakú „D“ iniciálé (ahol a szöveg-közélen Imréről is szó esik); a táltoskirály Szent Lászlónak, Szűz Mária-Boldogasszony vitézének valamennyi - mellén, pajzsán viselt - címere rombusz alakú; a kunok pogánysága felé hajló Kun László ravatal-sátrán a címerek mind rombusz alakúak; Hunor és Magor vadászata miniatűrjének, az ivókürtre áldást kérő honfoglalási képnek, a Koppány halálát ábrázoló képnek, Szent István és Szent László temetése képének lapján a lapszerű díszítésben jellegzetes rombusz alakú díszek; b) az Anjou Legendáriumban Szent László ravatal-képén a lepedő, s ruha rombusz és egyenlőszárú kereszt dísz (a háromlevelű löhere formájú maskulin termékenység- jelképet idéző pontmintás díszítéssel vegyesen); mind azt valószínűsíti, hogy a miniatűr, ismerve még a pogány termékenység- szimbólumok képét és jelentését, a tartalomhoz vagy személyhez igazított kép- és díszszerkesztéssel dolgozott az általunk csak dísznek tekintett pogány szimbolikus formák, jelképek alkalmazásában is. Ami egyúttal azt is jelzi, hogy ezek az ősvallási jelképek, szimbólumok és jelentések a kódexek készítésének időszakában is eleven részei voltak a magyar kultúrának. Továbbá, hogy annak a „pogány“ magyar kultúrának is megvolt a maga írásbeliséghez kapcsolódó illusztrációs, képrírói, képzőművészeti gyakorlata (és igen valószínű mintatára)

²⁸ Képes Krónika, 120.; 124

ányrabló kunt legyőző Szent László legendája az előbb elemzett elsődleges értelmezés mögött ezekből a szerepekből is felvillant egy-egy részletet. A leány előbb könyörög a kun életéért, s a legenda mindjárt ítélkezik is felette, mondván, hogy bizonyosan élvívó vezérli.²⁹ Ám mégis Szent Lászlót segíti a kun megölésében. Ez után a legenda egyik változatában Szűz Máriaként tűnik fel³⁰, de előbb, illetve más változatban viszont a súlyosan sebesült Szent László - fegyvereit a fára akasztva - az ő ölében piheni ki a harc fáradalmait, vagyis az ő ölében éled új erőre.³¹ Ez a jelenet viszont a Szent László legenda templomi képeinek szeppei párhuzamai nyomán szerelmi együttlét-jelentéssel is értelmezhető.³² Ha nem is folytatjuk tovább az elemzést, ebben a legendás eseménysorban máris benne van Innin-Istár legalább három szerepe: a szerelem-istennő, a harcban segítő istennő és a gyógyító istennő feladatkörével.

(Mindezek mellett felmerül még annak lehetősége is, hogy mivel az ősi hagyomány az Ister névvel a Dunát Istárral azonosította, vajon nincs-e ennek is szerepe a Duna vizéből való mintakérésben és a Duna/Ister³³ vizével végzett áldást kérő honfoglalási szertartásban?)

*

Szükséges volt ez a legendák világába tett kitérő, ahhoz, hogy megérthessük Anonymust ott is, ahol a számunkra mesészerű részletek a honfoglalás korának nagyonis valóságos, mert élő, eleven jogi kultúrájának egyes elemeiről közölnek fontos adatokat.

Mindezekben sajátos kettősség figyelhető meg. Szinte minden elemben az iráni kapcsolatú szeppei kultúra és a szumér lényegű mezopotámiai - Kaukázus-vidéki mitológia kettőssége-összefonódása van jelen. Ez megfigyelhető egyebek között a fehér-ló-áldozat és a víz és fű szertartásának párhuzamában, Innin-Istár átváltozásaiban: a fa alatt lovagját gyógyító istennő és a Napbaöltözött - Boldogasszony kettősségében. Jelezve kultúránk többgyökerűségét, ami a jogtörténet számára az az útmutatással szolgál, hogy ahová ezek a gyökerek nyúlnak, onnan a jogemlékek is mintát adhatnak ősi jogi műveltségünk rekonstruálásához.

*

Anonymus tehát nemcsak eseményeket ismert, hanem bepillantást enged az ősi magyar jogba is és az eseményeken és a jogi relevanciákon keresztül, nyomokban bár, de megmutatja a honfoglalás-kor magyarjainak hitét, világképét is. S bár Szent Istvánról nem szól a Gestában, az ő zseniális uralkodói egyénisége is kiolvasható belőle. Mert ha jól következtettünk, akkor az országnak a Boldogasszony oltalmába ajánlása a koronázási palást „pogány” szimbólumaiból is kiolvasható³⁴ hagyományörzés koncepcionális következetességét jelzi. E hagyományörző uralkodói program individuális merészségét, a minden pogány hagyományra kora szükségszerű könyörtelenségével támadó latin-keresztény Európa ellenében. Kifinomult államalapítói diplomáciáját, amellyel a Korona és az ország - számunkra a Boldogasszonynak, a latin kereszténység számára Jézus Anyjának való - felajánlásával Európa-szerte tabuvá, megtámadhatatlanná tette azt a hagyományokat átlényegítő, speciálisan magyar, toleráns kereszténységet, amelyet őseinek útját járva, bölcsen térítő szent királyként teremtett.

*

A szkíták ijfeszítő népe az antik történetírók szerint a „legjobb lovasok” és a „legigazságosabb nemzet” volt, s „jó törvénnyel” éltek.

Rólunk, a hajdan szkíta szokás szerint vérszerződő, fehér lovat áldozó, lovon-nyergen-kantáron földet-víz-füvet cserélő, s földben-vízben-füben hazát, új életet, dús termékenységet nyerő magyarokról ma a világban azt tartják, hogy „lovas nemzet” és hogy „jogász nemzet” vagyunk. Nyilván nem véletlen ez a kétszeres egybeesés sem. (Bár a „jó törvény” is *epitheton ornans*-unk lehetne!...)

Ma is itt élünk, ezen a Salántól, Maróttól, avagy Szvatopluktól kincset érő 12-12 fehér ló árán visszavásárolt, a Földanya-Istennőtől a Duna vizére áldást kérő szertartással és sokezer nyerges-kantáros ló áldozatával örök használatba kapott földön, a Boldogasszony oltalmába ajánlott országban, az utolsó évszázad sorsroppantó megpróbáltatásai után is, ... és ma is várjuk, mint már eddig is annyiszor, hogy valaki nekünk újra

*Egy emberkét teremt,
Egy alakocskát teremt,
akiknek
Az élet fűvét adja,
Az élet vizét adja,
hogy
Egyikük az élet fűvét hintse ránk,
Másikuk az élet vizét hintse ránk,
Hogy újból talpraálljunk.*

²⁹ Képes Krónika, 103

³⁰ Magyar Anjou Legendárium, 15. kép

³¹ Pl. a Magyar Anjou Legendárium, 14. képe is

³² László Gyula „A Szent László-legendárium középkori jelképei.” (Bp. 1993)

³³ Korábban a szkíták és a kelták éppen itt, a Kárpát-medencében voltak egymás szomszédai. A folyam Duna neve a keltáktól származik, Danu nevű istennőjükről nevezték így. Érdy Miklós: A koronázási palást szegélye a daruval híd a hagyományhoz és a korai magyar történelemhez. A ZMTE Harmadik (Londoni) Magyar Östörténeti Találkozó Előadásai és Iratai, London 1988. Budapest-Zürich 1999. ISBN 963 85684 5 3

³⁴ Szádeczky-Kardoss Irma: „A magyar koronázási palást östörténetünkre utaló szimbólumairól.” A ZMTE Tizenharmadik (Tapolcai) Magyar Östörténeti Találkozó Előadásai és Iratai, Tapolca 1999. Budapest-Zürich 2001. ISBN 963 86100 0 X

Irodalom

A jegyzetekben említett forrásokból különösen, továbbá:

1. Anonymus: Gesta Hungarorum. Ford. : Pais Dezső. Magyar Helikon, Budapest 1977
A magyarok cselekedetei. Ford.: Veszprémy László. Osiris, Budapest 1999
2. Kálti Márk: Képes Krónika. Ford.: Bellus Ibolya. Helikon, Budapest 1986
3. Kézai Simon: A magyarok cselekedetei. Ford.: Bollók János. Osiris, Budapest 1999
4. Mahmud Terdzsüman: Tarih-i Üngürüs. A magyarok története. Ford.: Blaskovics József. Magvető, Budapest 1982
5. Thúróczi János: A magyarok krónikája. Ford.: Horváth János. Helikon, Budapest 1986
6. Árpád-kori legendák és intelmek. Szerk.: Érszegi Géza. Budapest 1983
7. László király emlékezete. Szerk.: Katona Tamás. Budapest 1977
8. A honfoglalás korának írott forrásai. Szerk.: Kristó Gyula. Szeged, 1995
9. A magyar állam és jogtörténet forrásai. Szerk.: Mezey Barna. Budapest 1980
10. Bakay Kornél: Östörténetünk régészeti forrásai. I., II. Miskolci Bölcsész Egyesület, 1997
11. Diószegi Vilmos: A pogány magyarok hitvilága. Budapest 1967
Sámánok nyomában Szibéria földjén. Budapest, 1960
12. Fehér Máttyás Jenő: A középkori magyar inkvizíció. Gede Testvérek, reprint kiadás, Budapest 1999
13. „Fénylő ölednek édes örömeiben.“ A sumer irodalom kistükre. Szerk.: Komoróczy Géza. Második, bővített kiadás. Budapest 1982
14. Gál Péter József - Molnár V. József: Idvez légy, kegyelmes Szent László király, Magyarországnak édes oltalma. Örökség Könyvműhely, 1999
15. Gyórfy György: A magyarság keleti elemei. Budapest 1990
16. Herodotos: Történeti könyvei. I-IX. Ford.: Geréb József. Budapest 1892
17. Klíma, Josef: Mezopotámia. Ford.: Ágh András. Budapest 1983
18. László Gyula: A Szent László-legenda középkori jelképei. Budapest 1993
19. Makkay János: 'A tempore regis Atile conservata'. Új történetek Szent László királyról. Budapest 1997
20. Oppenheim, A. Leo: Az ókori Mezopotámia. Ford.: Gődény Endre. Budapest 1982
21. Tolszov, Sz. P.: Az ősi Chorezm. Budapest 1950
22. Woolley, Leonard: Vor 5000 Jahren. Stuttgart, 1930
Ur in Chaldäa. Wiesbaden, 1956



Karácsony Sándor művelődéspolitikai koncepciója

A művelődéspolitikus Karácsony Sándor portréjához

Karácsony Sándor osztozik a magyar kultúra és művelődéspolitika azon kiemelkedő személyiségeinek sorsában, akik sem életükben, sem haláluk után mindmáig nem kapták meg az őket megillető tárgyilagos értékelést és elhelyezést a nemzet nagyjai körében. Amikor most kísérletet teszünk Karácsony Sándor művelődéspolitikai alapkoncepciójának rövid bemutatására és értékelésére, mintegy bevezetesként és mondandónk általános keretként vessünk egy pillantást a Karácsony Sándor-jelenség egészére.

Kétségtelen tény, hogy Karácsony a modern magyar történelem, politika és kultúra ama nagy vonulatához tartozik, amelyet népi mozgalomnak neveznek. Életművének legfontosabb elemei szervesen kapcsolódnak ehhez a mozgalomhoz. Ugyanakkor azt is egyértelműen meg lehet állapítani, hogy a számos gyökérből táplálkozó, térben és időben különböző pontokról induló, majd kiterjedő és sokféle rokontörekvést magába ölelő egész népi mozgalmon belül, Karácsony Sándor külön önálló ágat, sajátos irányzatot, sőt mozgalmat képviselt. Legnagyobb kortársaihoz hasonlóan ő is a szó legnemezebb értelmében vett polihisztor, - Gombos Gyula találó kifejezésével - szellemi ezerember² volt. A protestáns megújulási mozgalmak egyik nagy vezéregyénisége, kitűnő publicista és szerkesztő, a magyar ifjúsági mozgalom és benne a cserkészmozgalom kiemelkedő vezetője és teoretikusa, kiváló irodalomtörténész, nyelvész, szépíró, a Bartók-Kodály életmű, a magyar népdal egyik legelső ismerője, értője és legeredményesebb terjesztője, a szabadművelődési rendszer megalkotója, szellemi vezetője és mindezek mellett, illetve mindezekkel együtt a huszadik századi magyar pedagógia és pszichológia, filozófia és andragógia egyik legnagyobb gyakorlati és elméleti művelője. Karácsony Sándor sokat és kitűnően írt, de igazi mestere az élő szónak, a beszédnek volt. Lenyűgözően szuggesztív előadásainak hatása alól senki sem tudta kivonni magát, ezek méltán tették ismertté és híressé. Működése és személyes varázsa országszerte egyre növekvő tábor és ezen belül egy szűkebb tanítványi kört (tagjait kissé gúnyosan „alexandriánusoknak“ nevezték) vont köréje, annak ellenére, hogy nem kevés kritikusa és ellenfele volt, akik féltékenységből, irigységből vagy éppen politikai rosszhiszeműségből eklekticizmussal, dilettantizmussal, tudományos amatorkodással, satöbbi vádolták. Pedig azokon a szakterületeken, ahova Karácsony gondolkozásával és munkájával benyomult, óriási felkészültségről, tudásról tett tanúságot és szinte mindenütt markánsan eredeti tudott lenni. Munkásságának egyes részei, oldalai egymást is átszínezve váltak egyébe, s tették azzá a nagyszabású jelenséggé, valóságos művelődéspolitikai intézménnyé, amely a Karácsony Sándor nevet viselte.

Karácsony hatalmas kiterjedésű, sok dimenziójú életművéből korántsem könnyű feladat kihámozni, szabatosan leírni művelődéspolitikai koncepcióját. Ez ugyanis nem képez világosan elhatárolható részt vagy oldalt az életműben, hanem keresztül-kasul át- meg átszövi azt. Nemi művelődéspolitikai szakmai elfoglaltsággal azt is mondhatnánk, hogy tulajdonképpen művelődéspolitikai koncepciója az a magmatikus gerinc, amelyre felfűzhetők az előbbieken számbavett életmű-elemek. Természetesen az ilyen megközelítésű érdemi rész kutatások ma még hiányoznak. Ezért a tudományos előmunkálatok hiányában és a rendelkezésre álló igen rövid időre való tekintettel is most csak arra vállalkozhatunk, hogy Karácsony Sándor művelődéspolitikai gondolkozásának általunk kiemelkedő fontosságúnak vélt egyetlen, bár több irányba szétágazó alapeszméjét idézzük és értelmezzük a maga valóságos történeti helyén és értékén.

Karácsony kulturális és művelődéspolitikai gondolkozásában - véleményünk szerint - centrális helyet foglalt el *Magyarország gyarmat voltára vonatkozó koncepciója*. Szinte alig van fontos munkája, amelyben ne foglalkozna ezzel a kérdéskörrel³. A koncepció lényege, jórészt az ő kifejezéseivel és szóhasználatával, a következőkben foglalható össze.

Karácsony szerint Magyarország ezeresztendős történelme folyamán, az ellen rugódozott, hogy szerves tagjává váljon a „Német Római Szent Birodalomnak“. Magyarországot - mint Kelet-Európa legnyugatibb pontját - Nyugat-Európa történelmi életének kezdete óta magáénak tekintette. Ezért az ennek ellenálló Magyarország nagy meggyöngyülésének történelmi pillanata óta, tehát rögtön a mohácsi vész után, megkezdte gyarmatosítását. Igazi gyökeres magyar kultúránk, - állítja Karácsony - tehát olyan kultúra, amely az egész népből sarjadt, csak addig a történeti időpontig fejlődött, ameddig a német gyarmatosítás meg nem kezdődött. Ami azóta van, csak gyarmati kultúra, vagy inkább civilizáció, alapépítmény nélküli felépítmény, gyökértelen állkultúra. A gyökeres magyar kultúra megszűnésének és a német gyarmatosítás hatékonyává válásának ideje térszerűen egybeesik a 17. században. Ez idő óta Kelet-Európa történetéből Magyarország kiiktatózott. Nyugat-Európa történeti-kulturális fejlődése pedig csak papírforma szerint ment végbe benne. Magyarország évszázadokra harctérre vált, megállt felette az idő. Az osztrák császárokkal szövetkező magyar nemesség évszázadokra konzerválta a rendi Magyarországot és így egyáltalán nem, vagy nem jól tudta kihasználni az európai modernizációs és forradalmi hullámokat. Karácsony véleménye szerint a nagy nemzetalkotó osztályok felszabadulása sem időben, illetve felemás módon történt meg. A dualizmus kora óta már szinte a maga jókedvéből épülő gyarmat tovább izmosodott a két világháború között. Fiók Béccsé lett Budapest, tökéletesen és totálisan kiépült a gyarmati kultúra. A magyar kultúréletben is megjelent a gyarmati civilizációra olyannyira jellemző kettősség: az „európai fertályok“ és a „bennszülött negyedek“ polarizációi. A túlnyomó többségben

¹ Lásd erre vonatkozóan Borbándi Gyula: A magyar népi mozgalom. Püski, New York, 1983, és Gombos Gyula: A harmadik út. Püski, Budapest 1990 című könyvét

² Gombos Gy. id. m. 120. old.

³ Először A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja című könyvében (Budapest 1939) fejté ki ezt a koncepciót teljesebb formában

lévő gyarmatosított nép nyakára ülve, az egykor labanc érdemeikért megjutalmazott arisztokratáink, Ferenc József és a Horthy-korszak bankbárai, a Bach-korszak óta nagyra puffadt bürokrácia és középosztály, mint „gyarmati hadsereg” és új modern úri rend, korszerű előjogokat, mindenható privilégiumokat biztosítottak maguknak és közben kiépítették - ezek is Karácsony szavai - „az etatizmus és államkapitalizmus betonfedezékeit”.

Kortársaihoz hasonlóan - akik között persze nem kevesen voltak a később tragikusan igazolódott szkeptikusok - Karácsony Sándor nagy reményeket fűzött a második világháborúból súlyos vérvesztésekkel kikerülő Magyarország új demokratikus nemzeti fejlődéséhez, mondván: „Ha új világot és más életet akarunk, higgyük el gyarmat-voltunkat, legyünk legalábbis szkeptikusak saját szabad ember voltunk felől. És kezdjük meg haladéktalanul, mégpedig szisztematikusan önmagunk felszabadítását, gyarmatmagunk könyörtelen felszámolása mellett.”⁴ Karácsony egész művelődéspolitikai programjának kiinduló alaptézise ez a két mondat.

Karácsony Sándor egész életművének újraértékelése szempontjából is van jelentősége annak, hogy miként ítéljük meg gyarmatkoncepciójának igazságát és érvényességét. Ma, amikor a rendszerváltás folyamatát végrehajtó magyar általános és kulturális politika, mindenekelőtt a németek és az osztrákok segítségére számítva tette alapvető programjává az Európához való felzárkózást, bizonyára mehökkentően, sőt provokatívan anakronisztikusnak tűnhet Karácsony fentiekben vázolt gyarmat-koncepciója. Ezt a reagálást erősítheti az a zavaró körülmény, hogy a hazai dogmatikus marxista történetírás úgynevezett nemzeti irányzatától sem volt idegen ez a felfogás. Mindenesetre mielőtt pálcát törnénk vagy kategorikusan érvénytelennek nyilvánítanánk ezt a karácsonyi koncepciót, próbáljuk meg kissé alaposabban körüljárni a témát.

Karácsony ezzel kapcsolatos kérdésfeltevései és válaszai a század harmincas-egyvenes éveiben fogalmazódtak. A történelmi körülmények azóta kétségtelenül gyökeresen átalakultak. A koncepció születése óta Magyarországon legalább három - egész Európára kiható - rendszerváltás zajlott le. Az érintett nyugat-európai országok politikája, gazdasága, kultúrája és nem utolsósorban nemzetközi kapcsolat-rendszere is gyökeresen átalakult. Karácsony németellenességében is szerepet játszó fasiszta Német Birodalom történelmi vereséget szenvedett. E fejlemények felől nézve a dolgot, Karácsony gyarmat-koncepciójának történelmi avulása vitathatatlan. (Itt most csak közbevetjük hipotetikus kérdésünket: vajon hogyan vélekedhetett Karácsony Sándor az őt magát is likvidáló másik hatalmas birodalom keleti típusú és ellenkező előjelű gyarmatosításáról? Hiszen erre tulajdonképpen már nem maradt életideje.) Ugyanakkor azonban utalnunk kell a továbbiakban arra, hogy Magyarország német-osztrák, de különösen a Habsburgok általi gyarmatosító jellegű elnyomásának a koncepciója komoly hagyományokkal rendelkezik a magyar történetírásban, annak különösen úgynevezett kurucos irányzatában. Számunkra most még ennél fontosabb az a megfellebbezhetetlen tény, hogy a huszadik századi magyar szellem és kultúra, a jobboldali és baloldali partikularizmusokon felülemelkedő népi-nemzeti demokratikus radikalizmus olyan óriásainak, mint Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső, Németh László életművében, magyarság- és történelemszemléletében - közismerten - szintén centrális szerepet játszott ez a koncepció. Az viszont talán kevésbé ismert, hogy azonos vagy hasonló nézetek voltak a huszadik századi magyar és egyetemes zenekultúra immár világszerte elismert klasszikusai: Bartók Béla és Kodály Zoltán is. Róluk szólva Szabolcsi Bence, a kiváló zenetörténész szakterületére vonatkoztatva, pontosan leírja a gyarmati civilizáció jellegéből fakadó, a Karácsony által az „európai fertály és bennszülött negyed” kettősségének megjelölt jelenséget. Szabolcsi egyértelműen hangsúlyozza, hogy a magyarországi városi polgárság a német zene útját választotta, a nemzeti irány pedig, megfosztva eredeti társadalmi talajától és elszakítva az európai fejlődés fő irányától, provinciális musba süllyedt. „Vidék és város elváltak egymástól, sőt szembekerültek egymással. A budapesti nagy zenei intézmények, az Operaház és Filharmóniai Társaság, a Zeneakadémia szinte teljes egészükben a bécsi és a német zenekultúrát terjesztették, a magyar vidéki városok viszont elmerültek a cigányzene, a dilettáns nótá- és csárdásirodalom kultuszában. ‘Európai műveltség’ és ‘nemzeti hagyomány’ egészségtelen módon elszakadt egymástól, sőt egymás ellenlábásának tűnt fel... Gyökértelen kozmopolitizmus emitt, dilettáns félműveltség és félbemaradottság amott: ez volt a zenei helyzet Magyarországon 1900 körül, Bartók Béla és Kodály Zoltán fellépésekor”.⁵ - írja Szabolcsi Bence. Maga Bartók Béla Karácsonyt jóval megelőzően, 1921-ben írta egy olasz folyóiratban megjelent cikkében: „Magyarországnak a szó igazi értelmében véve, egészen a múlt század kezdetéig nem volt olyan zenei kultúrája, mint Európa más nemzetéinek. Ennek a hiánynak az okát mindenekelőtt az ország földrajzi - keleti - fekvésében, ezenkívül pedig kedvezőtlen politikai helyzetében kell keresnünk. Alig szabadult fel a török iga alól, osztrák elnyomás alá került, s viselte ennek minden gyászos következményét. A körülbelül kétszázados török uralom csak elkeseredést és pusztulást hozott, Ausztria pedig gyarmattá süllyesztette az országot (kiemelés - S. P.), a császári kormányzás a gazdasági kizsákmányolás mellett természetesen csak a magyar vidék elnémetesítésével törődött és ez gyakran véres ellenállásra vezetett. Nyilvánvaló, ilyen kedvezőtlen feltételek mellett a művészetek egyetlen lépést sem tehettek a haladás útján”.⁶ Kodály Zoltán hasonló hitelességgel és meggyőző erővel tanúsítja, hogy a gyarmat-koncepció milyen mélyen gyökerezett a század nemzeti nagyjainak gondolkozásában. Íme néhány idevágó megállapítása a másik nagy magyar zenetudósnak: „Más országokban a 'magas művészet' fejedelmi udvarok árnyékában, hatalmas polgárállamok védelme alatt keletkezett. Nálunk az idegen uralkodóház nem fejlesztette a nemzeti kultúrát, sőt inkább minden erejével elnyomására törekedett. Az ország előkelői az uralkodóház szolgálatában és utánzásában idegen művészetet pártoltak, ha egyáltalán volt közülük hozzá. A városok német polgársága sem teremthetett magyar művészetet... Mikor a középosztály is idegen kultúra eszményei felé kezdett fordulni: a nemzeti hagyomány őrzése a népre maradt”. „Magyarországon kétféle zeneélet folyik: a fővárosi, amely csak lényegtelenül különbözik a nyugati nagyvárosokétól, s egy másik: a népkultúra zeneélete”. „Nemcsak

⁴ Karácsony Sándor: A magyar béke. EXODUS, Budapest 1947. 38. old.

⁵ Idézi Újfalussy József: Bartók Béla. Gondolat, Budapest 1976 című könyvében 60. oldal

⁶ Bartók Béla: Válogatott írásai. Művelt Nép, Budapest 1956. 235. oldal

zeneéletünk: egész kultúránk két, egymással alig összefüggő külön világra szakad. Egyfelől az idegenből kölcsönzött, fordított, onnan gyarapodó magaskultúra, másfelől a hagyományban gyökerező népkultúra. Egyik a másikról nem igen akar tudni. Ámde igazi élet csak a kettő egyesüléséből terem. Szerencsés fejlődésű országokban a magaskultúra a népkultúra egyenes folytatása. Ettől már elestünk... A sebtiben behozott idegen kultúra azonban nem tudott eggyé válni a más gyökérből nőtt népkultúrával“. „Korán jött a Zeneakadémia... Korán jött az Opera is: nem a nemzet kívánsága hívta életre, hanem a vékony előkelő réteg fényűzési vágya. Nem tudott az ország szívéhez férközni ötven év alatt. Egyrészt semmi sem történt arra nézve, hogy a zenei közművelődés valamennyire közeledjen az Opera színvonalához, másrészt túlságosan Wagner kultuszába merült... Dicsőségünk, hogy sok nagyobb népet megelőztünk Wagner művelésével - ha ugyan dicsőség, hogy csak a német zeneélet provinciája voltunk...“ „Tátongó szakadék támadt a maroknyi elit és a nemzet többsége között zeneileg is. Úgy látszott: Magyarország és kultúra sohasem találkozhatnak. Az ellentét egyre élesebb lett... Azóta sok minden történt, ami azt a szakadékot látszólag megszüntette. De ne áltassuk magunkat: megvan az ma is és újra elmélyülhet. A magyar zene-kultúra létkérdése, hogy ez többé ne történhessen meg“.⁷

Ezekben az egymásra feltűnően rímelő idézetekben - amelyekből egyébként monográfiára való mennyiséget lehetne összegyűjteni említett huszadik századi nagyjainktól, - megfogalmazott gyarmat-koncepciónak - még magán a népi mozgalmon belül, - akadt egy nagy formátumú kritikusa: Bibó István személyében. Ez a ma sokak által tisztelt, sokat emlegetett, de sokkal kevésbé olvasott kiemelkedő jogász-politológus is vallja, hogy a magyar társadalom hazai történelmünk első öt-száz esztendejében együtt haladt a Nyugattal, a 16. század elején azonban megakadt, s azóta egészen a legújabb időig nem tudta a fejlődés egyenes útját megtalálni. Bibó szerint a katasztrófa Mátyás király halálával és a nagybirtokos főnemesség végleges nyeregbekerülésével kezdődött, a Dózsa-forradalommal fokozódott és a mohácsi vésszel, s az ebből kinőtt Habsburg-királysággal megpecsételődött. Tehát ő sem tagadja, hogy a magyar történelem zsákutcáinak, a mohácsi vész után felsorakoztatható összes kóros jelenségének a végső oka, így vagy úgy, a négyszáz esztendő idegen uralom, de ő sem elégedett meg ezzel a túl általános tényezővel, hanem tovább nyomozta, kereste a magyar társadalmi-közösségi fejlődés és a magyar szellem belső megroppanásának részletesebb, mélyebb okait. Ezirányú vizsgálódásai során jutott el Bibó, Karácsony Sándor koncepciójához, illetve vállalkozott annak bírálatára. „Eltorzult magyar alkat, zsákutcs magyar történelem“ című híres esszéjében (1948) a következőket mondja Karácsony gyarmat-koncepciójáról: „Ugyanennek a kérdésfeltevésnek egy másik változatát adja Karácsony Sándor, aki a kérdést túlnyomó részben német-magyar viszonylatban veti fel: a kiindulópont az idegen uralom, a gyarmati viszony, azonban a baj döntő tünetei a magyartól idegen, német észjárás, sőt általában a nyugati észjárás deformáló hatásán méretnek le. (A kiemelések - Bibó I.) A példák, melyeken ezt bemutatja, nagyon találóak, de vajon a magyar történelemben nem játszott szerepet olyan gyarmati viszony, olyan társadalmi elnyomás, amelynél a kizsákmányoló történetesen magyar, tehát hasonló vagy azonos „észjárású“ volt?“⁸ Bibó szerint vakvágányra vezet az a felfogás, amely az észjárást, a nemzeti alkatot mozdulatlan és egyetlen kulcsra járó, örök valaminek tekinti, nem pedig fejlődő, sokágú, bonyolult jelenségnek. Bibónak elvileg természetesen igaza van, de bírálatában figyelmen kívül hagyja azt, hogy Karácsony „A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja“ című, még 1939-ben megjelent könyve után más, már 1945 és 1948 között megjelent munkáiban (Magyar demokrácia - 1945; Magyar ifjúság -1946; Magyar béke - 1947) éppen a Bibó által említett irányban viszi tovább, mélyíti és finomítja koncepcióját. Vitathatatlan, hogy Karácsony Sándor gyarmat-koncepciójának van bizonyos túlajtott, leegyszerűsítő, kanonizáló jellege, szimbólumszerűen felfogott és használt kategóriái valóban legtöbb esetben igen szellemesek és találóak, de nem ritkán egybemoszák, elfedik a pontos részleteket és mélyebb árnyalatokat. Bibó István éppen elmélyült, árnyalt jogász-politológiai élelátásával és elemzéseivel haladta meg a harmincas-negyvenes évek nemzet karakterológiai vizsgálatának színvonalát. Az ezeréves, vagy évszázados távlatokba helyezés közben, a gyarmat-problematikával kapcsolatban is, szinte sebészi precizitással kibontja az egyes hosszabb vagy rövidebb korszakok konkrét sajátosságait, az adott történeti idő és tér egyéni szereplőinek, valamint közösségeinek magatartásbeli pozitívumait és torzulásait. Viszont egyfajta távolságtartó egyensúlykeresése, józan, hidegen mérlegelő racionalizmus esetenként Bibónál is elfedi, kissé elvont, doktriner megítélés alá veti a valóságot.

Befejezésül: Mint a magyar történelem, politika és kultúra megannyi alapvető kérdésében, Karácsony Sándor gyarmat-koncepciójában sem vállalhatjuk ma még a végleges tudományos ítéletet és értékelést. Hiszen a mai magyar és európai életfolyamatok rendkívüli mértékben és gyorsasággal megváltoztak, szinte minden korábban lezártnak tűnő kérdésben elbizonytalanodtunk, mert sokmindent újra kell gondolnunk, újra kell kezdenünk. Karácsony Sándor egész életműve, benne művelődéspolitikai gondolkozása jó példa arra, hogy hogyan és milyen irányokban kell mindezt tennünk. Rövid eszmefuttatásunk tulajdonképpen nem is szolgált más célt, mint önmagunk ráébresztését arra a tengernyi tudományos tennivalóra, amely egy olyan életmű, benne művelődéspolitikai koncepciójával együtt adódik, mint Karácsony Sándoré.

⁷ Kodály Zoltán: A zene mindenkié. Zeneműkiadó, Budapest 1954. 19, 37, 38, 43 oldal

⁸ Bibó István: Válogatott tanulmányok. Magvető, Budapest 1986. 572. oldal

A népi-urbánus vita mítoszai és valóságtartalmai

Terjedelmes dokumentumgyűjteményt lehetne összeállítani - a további kutatások ösztönzésére talán érdemes is lenne ezt valakinek megtenni - a népi-urbánus vita legutóbbi évtizedekbeli megítéléséről és minősítéseiről. Ebből a bizonyára önmagában is érdekes szöveggyűjteményből kiderülne, hogy milyen sokféle, többségében téves, zavaros, a korábban mondottakat ismételtető, gyakran torzítóan előítéletes, sőt egyenesen rosszhiszemű manipulatív vélekedés kísérte és kíséri ezt a vitát. Csekélyebb számban találhatnánk szélesebb összefüggésekbe ágyazott, eredeti, igaz megítéléseket. A közismerten igen szövevényes vita minősítései közül e rövid bevezetésben csupán néhány tipikusabbra utalhatunk némileg leegyszerűsített formájukban.

A *negatív vélekedésekkel* kezdve, először azt idézzük, amely szerint ez a vita minden tekintetben elavult, más szóval *anakronisztikus*. A történelem ugyanis már rég lezárta ezt a polémiát, az okait és alapját alkotó körülmények gyökeresen megváltoztak. Illúzió, hiábavaló tehát, sőt káros fáradozás annak bármiféle újraélesztése. Egyenesen magyar bornírtságra vall, hogy minduntalan kiújul a népiek és urbánusok haszontalan vitája. Ez a vélekedés igen széles körű elterjedtségnek örvendett már korábban is és örvend ma is. Nemcsak publicisták és politikusok, de magukra adó tudós emberek is hangoztatnak ilyen és hasonló, a múlt-jelen-jövő dialektikus folytonosságáról és szétszakíthatatlanságáról érhetetlen könnyedséggel megfelelkező véleményeket.

Egy másik vélekedés elfogadja, vagy legalábbis tudomásul veszi a vita tényét, de *hamis dichotómiának* tekinti a népi-urbánus ellentétet. Persze akadnak, akik ehhez hozzátesszik, hogy a hamis válaszoknak is megvannak a maguk társadalmi és történelmi okai.

Az előbbivel rokon az a szintén elterjedt, egy időben erősen sugalmazott vélemény, hogy itt tulajdonképpen már nem a valóságra alapozódó, reális érvekkel folytatott vitáról, hanem úgynevezett „*fantomháborúról*“ van szó, amely dezorientálja a magyar szellemi-kulturális életet. Emlékezetem szerint különösen az *Élet és Irodalom* című hetilapunk jeleskedett ennek a minősítésnek a propagálásában. Perifériussága miatt említést is alig érdemel az a vélemény, hogy a népi-urbánus vita ismétlődő felizzásai egyszerűen *divathullámoknak* tekinthetők.

Viszont hangsúlyosan kell utalnunk az összeomlott pártállam hivatalos művelődéspolitikájának híres-hírhedt tézisére, amely kategorikusan és következetesen *álvitának* minősítette a népi-urbánus polarizációt, miközben pozicionális előnyöket biztosított az urbánus oldalnak, direkt hatalmi eszközökkel, pártállásfoglalásokkal pedig elnémítani és egyéb, indirekt szellemi korrumpálási kísérletekkel sem fukarkodva, elmetszeni igyekezett a népi irodalom és mozgalom történeti folytonosságát.

A *pozitív megközelítések* közül talán az a leginkább elterjedt megítélés, amely végeredményben *két egymást kiegészítő*, szervesen kialakult *irodalmi-szellemi-kulturális irányzat* egyfelől *egészséges vitájának*, másfelől *tragikus megosztottságnak* fogja fel a népiek és az urbánusok sorozatos egymásnak feszüléseit. Ezek okait pedig abban a sajátos magyar történelmi tényben keresi és véli megtalálni, hogy a magyar irodalom és progresszív kultúra mélyebben, sőt politikusabban veti fel és gyakran meg is oldja a nagy nemzeti kérdéseket, mint - néhány sajnálatosan rövid időszaktól eltekintve - maga a magyar politikai élet.

A már korábban tétován megindult, ma még csak a kezdeti eredményeknél tartó kutatások eredményeként is az irodalmi-szellemi-kulturális szféránál szélesebb mezőben értelmezi a népi-urbánus vita lényegét - mind a múlt, mind a jelenre vonatkoztatva - az a felfogás, hogy ez a 20. századi magyar politikai rendszerek mindegyikére kiterjedő vita tulajdonképpen - a falunak és a városnak elkötelezett irodalom, a fővárosi és vidéki kultúra ellentétein túl - magának a *városnak* mint olyan, és a *falunak* mint olyannak az *ellentétét* fejezi ki.

A társadalom térbeli dimenziójában elhelyezkedő településformák érdekellentéteit is kezelni, meghaladni kívánó *modernizációs koncepciók*, *modellek szemben állásában*, *versengésében* látja a népi-urbánus vita értelmét az előbbinek mintegy tovább gondolt variációs felfogása.

A fenti három pozitív megközelítés medrében meginduló, a korábbi ideológiai ráakódásoktól fokozatosan megszabaduló kutatások folytatása - a vita idő- és térbeli dimenzióit még tovább tágítva - felszínre hozhat és erősíthet egy olyan számomra is rokonszenves megítélést, hogy mindaz, amit az 1920-as-1930-as évektől datáltan népi-urbánus vitának nevez a szakirodalom, lényegében a *magyar nép egész történeti életén és kultúráján végighúzódó mély törésvonal korabeli pregnáns megjelenési formája*. Hiszen például a Kelet vagy a Nyugat felé irányuló nemzeti orientációink, a „két pogány közé vetett ségünk“ történeti komplexuma, a befogadók és befogadottak viszonya, az úgynevezett törzsökös magyarok és a jövevény magyarok asszimilációs és integrációs súrlódásai, érdekütközései a Kazár Birodalomtól, az Árpád-házi királyainktól kezdve napjainkig állandó történelmi és aktuális vitaforrásokat jelentettek és jelentenek. Vagy például nem ezt a nagy történelmi polarizációt táplálják-e azok a feszültségek és ellentétek is, amelyek a magyar társadalom történelmi kezdetektől fogva - mai műszóval - multikulturális jellege és a nemzeti-kulturális identitás megőrzésének kényszerítően állandó igénye között feszülnek?

A népi-urbánus vita tárgyilagos tudományos megítéléséhez fontos figyelembe venni, hogy a népi irodalom és a népi mozgalom nem teljesen azonos. Az indokolt, vagy szükséges különbségtétel elmulasztása komoly félreértésekhez, tévedésekhez vezethet. *A népi mozgalom ugyanis tágabb, mint a népi irodalom, az utóbbi mintegy szellemi műhelyét alkotja az előbbinek.*

Az elnevezés, az irodalmi források (Ady, Móricz, Szabó Dezső), valamint az élet- és társadalomszemlélet, a kulturális orientáció közösek. A népi írók és a népi mozgalmat elindító, abban részt vevő fiatal értelmiségiek egyívásúak.¹ A népi mozgalom forrásvidékei, indíttatásai, megnyilatkozásai, kibontakozási formái között a népi irodalom mellett kiemelkedően fontos szerepet játszott még többek között: Bartók és Kodály zenei forradalma és népzenei mozgalma, a vallásos, illetve egyházi megújulási ifjúsági és kulturális mozgalmak, Karácsony Sándor sokirányú pedagógiai mozgalma és munkássága, a nép-főiskolai mozgalom, a cserkész-, a Sarló-mozgalom, az egyetemek ifjúsági szervezeteinek népi balszárnya, a Bartha Miklós Társaság, a Márciusi Front, a Györffy-kollégium, a debreceni Ady Társaság, az Erdélyi Fialatok mozgalma, a szegedi Fialatok Művészeti Kollégiuma, kiemelten Püski Sándor könyvkiadói és népi mozgalmat szervező munkássága stb., stb. A népi mozgalom már ilyen széles, valóban nemzeti mederben, áradásban előrehaladva jutott el az 1943-as szárszói táborig, a népi mozgalom mindmáig legnagyobb történelmi jelentőségű megmozdulásáig.

*

A következőkben a népi-urbánus vita *néhány jellegzetes, ma is felmerülő témájával* szeretném illusztrálni az ütközések során már szinte modellszerűen kifejeződő mitrizáló felnagyításokat és a szándékoltan vagy akaratlanul háttérbe szorított valóság tartalmakat.

1. A közelmúltban is találunk mindegyikre egy érdekes példát. Elsősorban a publicisztika és politika, kevésbé az érintett tudományok berkeiben nemrégiben hirtelen fölroppentették és gyakran ismételtették a *populizmus* fogalmát és a *populista* jelzöt. Egyértelműen negatív, sőt megbélyegző értelemben használták ezeket a népi írók, a népi mozgalom és híveinek jellemzésére. Nem valószínű, hogy a fogalommal és jelzővel élő zurnalisztáinkat és politikusainkat Borbándi Gyula még 1976-ban Münchenben németül megjelent *Der ungarische Populismus*² című könyvének alapos áttanulmányozása vagy a múlt század végi amerikai és a 20. századi európai populista mozgalmak beható megismerése készítette volna e kifejezések buzgón aktualizáló használatára. Sokkal valószínűbb, hogy e szóhasználatok mögött is részben a modern tömegkommunikációban olyannyira eluralkodó divatos sznobság jelensége húzódik meg. Ez tulajdonképpen tolerálható lenne, ha megmaradna saját, amúgy is nagy kiterjedésű határain belül, mert közhely, hogy a különböző, így a kulturális jellegű divatok is gyorsan feltűnnek, majd eltűnnek, s az ilyen sznobságot is jellemzi témáinak, tárgyainak sűrű cserélődése. Ebben az esetben azonban nem csupán egyszerű ostoba, könnyed sznob felületességről, hanem nagyon is tudatosan kiszámított, konkrét hatásokat megcélzó manipulációról van szó. A konnotációiban messzemenően eltérő magyar *népi* és német *völkisch* kifejezés - már a népi-urbánus vita korai szakaszára jellemző - összemosásához hasonlóan, itt a populizmus veszélyét mitizálva felnagyítva, a populistát, a populizmust minden további nélkül azonosítják a legszélsőségesebb jobboldali demagógiával, a radikális fundamentalizmussal, a rasszista és antiszemita neofasizmussal. Ezzel a manipulációs művelettel az egyszerűségével terelhetők aztán egy táborba olyan politikuskok, mint a francia Le Pen, az osztrák Jörg Haider, a magyar Torgyán József vagy akár a szárszói táborok előadói, résztvevői.

A Bibó Istvánra csak hivatkozni, alapvető tudományos munkásságát és műveit talán nem is ismerő, a populizmust csak szajkózó, a populistákat kiátkozó úgynevezett médiászakértők és politikuskok nemigen tudják, hogy a népi mozgalom egyik legjelentősebb teoretikusaként éppen Bibó mutatott rá a magyar *nép*, *népi* kifejezés amerikai, német, francia megfelelőinek (people, populist, Volk, völkisch, peuple satöbbi) értelem- és jelentésbeli különbségeire. Ugyancsak ő hívta fel a figyelmet az amerikai, a nyugat-európai és a kelet-európai népi-populista mozgalmak létezésére, amelyek bizonyos rokonságot mutatnak a magyar népi mozgalommal. Fontos megállapítása az is, hogy a magyar népi mozgalom, a múlt századi narodnyikokat kivéve, a 20. századi populista-népi mozgalmak között messze a legérdekesebb és leggazdagabb szellemi teljesítményekben.³ A valóság tényeire alapozott, tárgyilagos tudomány eredményeinek mind szélesebb körű megismertetésével - ha felvállalja - hatatosan veheti fel a hamis publicisztikai és politikai mítoszok elleni küzdelmet. A bibói életmű egyik legfontosabb tanulsága ez.

2. A népi-urbánus vita másik, az előbbivel is összefüggő, ugyancsak szinte mítosszá merevedő ütközőpontja a *nacionalizmus*, a *faji elfogultság* (a rasszizmus) és a *fasizmus-neofasizmus* kérdéscsoportban jelölhető meg. A népi irodalmat és mozgalmat szinte születése pillanatától egész viharos történeten keresztül napjainkig kísérték és kísérik a permanens vádaskodások ezekkel a kategóriákkal. A népi írók három nemzedékének szinte egyetlen kiemelkedő képviselője sem kerülhette el, hogy nacionalistának, fajmítoszteremtőnek, fél- vagy teljes fasisztának bélyegezzék. Az urbánus oldalról történő vádaskodások érvrendszerében nem sok eredetit, újat vagy találmányt lehet felfedezni, szembetűnő sematizmust annál inkább. Pedig a népi írók előítélet-mentes olvasása, a népi mozgalom tárgyilagos tanulmányozása, a velük foglalkozó valóban tudományos kritika és szakirodalom megismerése bárkit könnyen meggyőzhet e szűnni nem akaró, gyakran felületes publicisztikai verbalizmusok formáit öltő megbélyegzések igazságtalanságáról, valóság alapjuk hiányáról a legtöbb esetben. A vádaskodókat azonban mindez egyre kevésbé érdekli, így az ő olvasatuk, bele- és félremagyarázó hajlamaik, sőt nem ritkán dezorientáló szándékosságuk mindinkább távolít az igazságtól, a valóságtól. A népi-urbánus vita mai fázisában egyébként az egyik legszembetűnőbb tévedés, vagy torzítás a fentiekkel kapcsolatban az agresszív és képmutató nacionalizmusnak az egészséges és jogos nemzeti öntudattal való bántóan felületes egybemosása és manipulatív összekeverése. Urbánus oldalon bizonyos történelmi tényeket, alapvető politikai realitásokat gyakran szem elől tévesztenek. Például azt, hogy a történelem tanúsága szerint a modern nemzetállalás és a modern nacionalizmus első nagy modelljei a szerencsésebb sorsú, organikusabb fejlődési utat bejáró nyugati vezető nemzetek politikai és szellemi műhelyeiben keletkeztek. A közép- és kelet-eu-

¹ Részletesebben erre vonatkozóan I. Borbándi Gyula: *A magyar népi mozgalom*. New York, Püski, 1983. 538. oldal és Gombos Gyula: *A harmadik út*. Budapest, Püski, 1990. 143. oldal

² Studia Hungarica. Schriften des Ungarischen Instituts, 7. sz. Mainz-München, 1976

³ Bibó István: *Válogatott tanulmányok 1971-1979*. III. k. Magvető Könyvkiadó, 1986. 298. oldal

rópai régió, főként a francia forradalom nyomán kibontakozó modern francia nemzet példáját próbálta követni. De csak részben vagy egyáltalán nem tudta adaptálni a nemzeté válás, a demokratikus nacionalizmus, a modern patriotizmus francia, illetve nyugati változatait. Ennek számos oka közül a legfontosabbakat kiemelve, meg lehet és kell jelölni:

A) a közép- és kelet-európai régió és benne Magyarország, eredendő nemzeti-nemzetiségi-etnikai sokféleségét, kevertségét;

B) az oszmán-török, a Habsburg, a német, majd az orosz és a szovjet birodalom végzetes szerepét a közép- és kelet-európai és benne a magyar nemzeti keretek megdöntésében, széttörésében és összezavarásában, továbbá az állami és a nemzeti-nemzetiségi-etnikai határok, valamint a nemzeti közösség és az emberi szabadság ügyének a szétválasztásában;

C) nem utolsósorban a 19. és a 20. századi nagy európai „békerendszerek”, különösen pedig Trianon antidemokratikus nacionalizmust folyamatosan tápláló és nagyra növesztő szellemét és politikai következményeit.

Nem lenne szabad tehát figyelmen kívül hagyni azt a történelmi és politikai realitást, hogy a régiókbeli és a magyarországi népek, nemzetek, nemzetiségek és etnikumok többségének hosszú évszázadokon keresztül gyarmatosító jellegű idegen uralom, valamint konzerválódott, megmerevedett feudális struktúrák nyomása alatt kellett élnie, sorozatos nemzeti megéretté válásokat, hatalmas történelmi és politikai kataklizmákat kellett elszenvednie. Így a modern európai civilizáció perifériájára szorulva az itt élő népek társadalmi struktúrája és egész nemzeti élete sok tekintetben eltorzult, különböző történelmi, politikai és kulturális zsákutcába jutott.⁴ Csak most, a bolsevista rendszer, a szovjet birodalom összeomlásával, a huszadik század végén állt elő az itt élők számára az a történelmi pillanat, amikor ismét továbbhaladhatnak vagy elindulhatnak a modern demokratikus nemzeté válás és fejlődés útján, kialakíthatják a pozitív nemzetközi mintákra és tapasztalatokra támaszkodó saját modernizációs programjaikat, modelljeiket és módszereiket.

Mindezekkel összefüggésben lehet és kell értelmezni azt az ádáz, hol nyíltabb, hol rejtettebb szellemi birkózást is, amely a mai népi és urbánus erők között folyik nálunk a *nemzeti identitás* általános és a *kulturális identitás* „különös” kérdéseiről az egész művelődéspolitikai szférában, a médiaháborúban, a köznevelés ügyeiben, a felsőoktatás és a tudományos kutatás területein. A népi oldal óriási gondolati apparátussal és meggyőző erővel indokolja, programozza a nemzeti és kulturális identitás regenerálásának, korszerű továbbépítésének szükségességét, útjait, módjait és eszközeit. Világosan elválasztja a minden egészséges nemzetben kipusztíthatatlanul meglévő nemzeti öntudatot, hazaszeretetet, modern patriotizmust az agresszív és sértő nacionalizmustól. Ugyanakkor szervesen összekapcsolja a nemzeti eszmét, a modern magyarságtudatot az európaisággal, a demokráciával és a humanizmussal. Az urbánus oldal - a hatalmas és mind mohóbb médiabirodalom nagyhatalmú eszközeinek a segítségével - a „luciferi racionalizmus és tagadás” szellemében a fentieknek mintegy az ellenkezőjét teszi, szünet nélküli harci készültségben és a védekezés látszatát keltő támadássorozataiban, nem hagyva figyelmen kívül egyetlen fontos területet, pontot és tárgyat sem. (Kitűnő illusztrációja ennek az 1993-as Szárszó előtti-alatti-utáni történések sora.)⁵

3. Lényegében az előbbiekhöz hasonló, bár talán még mitikusabbra nagyobbodott polarizációt lehet tapasztalni a népi-urbánus vita antiszemitizmushoz, illetve zsidókérdéshez kapcsolódó témakörében. Aki e téma szakirodalmát valamennyire is ismeri és látja annak történeti, aktuális, hazai és nemzetközi összefüggéseit, jól tudja, hogy ez a népi-urbánus vita legszövevényesebb, legingoványosabb terepe, egyben legérzékenyebb pontja. Történetileg és a tényeket szem előtt tartva itt is mindenekelőtt utalni lehet és kell a vádaskodásokból tovább növesztett óriási kampányok lineáris sorára, amelyek keretében a legkiemelkedőbb és legismertebb népi írókat, Szabó Dezsőt, Németh Lászlót, Veres Pétert, Illyés Gyulát, Csoóri Sándort, satöbbi, antiszemitának bélyegezték urbánus oldalról. Ezek a tartalmi érveléseikben, indulati töltésükben, stílusukban és módszereikben egymáshoz nagyon hasonló kampányok természetesen kezdettől fogva átlépték az irodalmi és kulturális szféra határait és áttevődtek a politika tartományába is. A népi-urbánus vita eme önmagában is külön fejezetét, tulajdonképpen már Ady Endrével elkezdődő⁶ külön történetét képező polémiafolyam részleteitől (az idő rövidsége miatt) kényszerűen eltekintve itt is világosan és hangsúlyosan meg kell állapítani azt a kétségbenvonhatatlan igazságot, hogy a népi írók és a népi mozgalom nem szolgált rá az antiszemitizmussal történő, hosszú történeti folytonosságot mutató vádaskodásokra, megbélyegzésekre. Tényekkel, valóságos cselekvésekkel igazolhatóan távol tartotta magát a fasiszta antiszemita ideológiától.

Borbándi Gyula említett könyvében, illetve annak magyar nyelvű változatában a következőket írja erről: „A zsidókérdésben és az antiszemitizmus megítélésében a népi írók nézetei józanok, higgadtak, emberségesek voltak, vagyis a zsidóság hátrányos megkülönböztetését, üldözését és megsemmisítését elítélték, az antiszemitizmust haszontalannak és kártékonynak tekintették. A zsidókról tudati zavarok, görcsök és gátlások nélkül gondolkodtak. A zsidókérdést szociológiailag közelítették meg, vagyis úgy vélték, hogy megoldódik, ha megoldódnak a magyarság létkérdései, ha megvalósul a demokrácia, a földreform, a társadalmi átalakulás. A magyar zsidóság bizonyos rétegeit, személyiségeit, jelenségeit némelyek kritikával illették, a legtöbben ismét társadalmi oldaláról közelítve meg, szociológiai megalapozottsággal, felelős és nyugodt hangon. Persze volt, aki olykor általánosított, nem differenciált kellően, engedett korhangulatoknak és divatos szólamoknak. Antiszemita érzület talán csak Erdélyi Józsefnek tulajdonítható, aki személyes csalódásait próbálta kiegyenlíteni azzal, hogy megpróbáltatásait okait a zsidóságban vélte felfedezni és kollektív bűnököt tetelezett fel. E kérdésben a népi tábor túlnyomó többségének is háttér fordított, önmagát kiáltva ki az egész népiség elindítójának és leghitelesebb képviselőjének... Erdélyi sze-

⁴ Bibó István: i. m. II. k. 569-619. oldal

⁵ Az egyszerű újságolvasónak is feltűnhetett, hogy milyen elvakult, tendenciózus tömegkommunikációs kampány folyt Szárszó lejárására, jelentőségének csökkentésére, sőt a valóság meghamisítására

⁶ Ady Endre *Duk-duk affér* című 1908-ban megjelent és *Magyar korrobori* című 1918-ban megjelent cikke körül kialakult polémiára gondolunk

mélyes indítékú magatartása egyedi eset volt.⁷ Borbándit megelőzően, könyvének még 1976-os német nyelvű változatához írt közel százoldalas nagyszabású levél-könyvkritikájában Bibó István még mélyebben és árnyaltabban elemzi a népi íróknak és a népi mozgalomnak a zsidókérdéshez való viszonyát, személy szerint is jellemezve a legkiemelkedőbb népi írók e kérdéskörben vallott álláspontjait és az ebből fakadó vagy ezzel összefüggő gyakorlati magatartási megnyilatkozásait. E nem nyilvánosságra szánt terjedelmes mű, a *Levél Borbándi Gyulához*⁸ Bibónak kevésbé ismert munkája, mint a még 1948-ban megjelent híres - a zsidókérdés egész nemzetközi szakirodalmában is kiemelkedő - nagy formátumú esszéje, a *Zsidókérdés Magyarországon 1944 után*, pedig éppen a népi-urbánus vita szempontjából a *Levél* sokkal részletesebb és érdekesebb, ezért érdemes néhány részletet ebből is idéznünk.

Egyetértve azzal, hogy a népi mozgalom nem érdemelte meg az antiszemitizmus vádját, Bibó hangsúlyozza, hogy a dolog nem ennyire egyszerű. „Ugyanakkor - írja - érdemes volna tisztázni az antiszemitizmus vádjának az okát, ami lényegileg abban állott, hogy a népi mozgalom vezető tagjainak, csaknem mind(nek) volt a zsidókérdésben olyan állásfoglalása, amely nagyon árnyalt, nagyon sajátos volt, egyik esetben sem volt antihumánus, de csaknem minden esetben eltért mind az életbevágóan érintett zsidóság, mind egy filozemita humanizmus általános elvárásaitól. Ennek a ténynek az okait és körülményeit szükséges megmagyaráznunk és megvilágítanunk... Ehhez szükséges elemezni és megkülönböztetni a zsidósághoz való viszony különböző variációit, amelyek az üldözések és tömegirtások által érintett zsidóságban természetesen ebben a formában nem alakulnak ki: az ő élményeik világában *mindenféle* (kiemelés tőlem - S. P.) ellenségesség, kritika, megjegyzés egészében a kollektív számonkérés és az üldözés asszociációit kelti fel. A népi mozgalmakkal szemben való vád pontosan ebből az egységes asszociációból származik leginkább... az antiszemitizmus lényege nem merül ki a zsidók nem szeretésében, hanem az antiszemitizmus egy abszurd és torz ideológia... Itt mindenekelőtt azt kell tisztáznunk, hogy zsidókat nem szeretni vagy zsidó tulajdonságokról közkeletű általánosításokat és felfogásokat vallani önmagában semmivel sem szörnyűbb, semmivel sem embertelenebb, mint nem szeretni a németeket, a franciákat, az angolokat, olaszokat, a cigányokat vagy bármilyen más nemzetet és vallani mindezekkel kapcsolatban egy sor ugyancsak nagyjából igazságtalan vagy legalábbis nem pontos általánosítást. Ezek a dolgok más nemzetekkel szemben is valamiképpen a megértő humanizmus valamiféle sérelmével történnek, azonban a zsidók esetében mindennek a történeti következményei olyan borzasztóknak bizonyultak, hogy ezek súlyosabban esnek latba az objektív történelmi mérlegelés terén, azonban az egyéni érzelmek megítélése és elítélése terén önmagában nem jelentenek különbséget. Tisztázni kell ezenfelül egy további lehetséges magatartást, amelyik a zsidósággal szemben való ellenségességnél lényegesen kevesebb valami és ezt úgy nevezném, hogy a zsidósággal szemben való etnikai különbségtudat, a zsidóságnak más etnikumként való kezelése. Ez főleg paraszti társadalmakban valami teljesen magától értetődő dolog... összekapcsolódhat a legteljesebb jóakarattal és kölcsönös szeretettel is. Viszont ennek az etnikai különbségtudatnak bármiféle megnyilvánulását különösen irritálóknak tekinti az asszimiláns zsidó álláspont, amelyik a maga beolvadási, vagy azonosulási törekvésének vagy megkülönböztetés elleni tiltakozásának a tagadását veszi ki minden ilyen etnikai különbséget hangsúlyozó vagy egyáltalán megemlítő álláspontból.”⁹

Sajnos csak a zsidóság elenyésző csekély részénél lehetett tapasztalni egyfajta hajlandóságot arra, hogy a zsidókról hangoztatott véleményekben, kritikákban és a velük kapcsolatos magatartásformákban felismerjék és mérlegeljék a valóságos különbségeket, a Bibó által annyi empátiával ecsetelt árnyalatokat. A népi írók, mindenekelőtt Németh László Ady szellemében kívánva és szolgálva a magyarság és zsidóság - történelmi sorsközösségük nem is csekély találkozási pontjain alapuló - megbékélésének ügyét, már pályájának elején kénytelen volt észrevenni, hogy a magyar zsidóságnak a része, amelynek vagyona, jómódja, hatalmi befolyása és óriási közvélemény-formáló ereje volt, elfogadva és védelmezve a fennálló rendszert, érzékenyen reagált minden kritikára, de semmi hajlandóságot nem mutatott az önvizsgálatra és önkritikára. „Meggöthetjük-e a lelkeknek ezt a békéjét a magyar zsidóság nagy belső forradalma nélkül? Bizonyára nem. Magának a zsidóságnak kell elszánnia magát, hogy véget vet felemás helyzetének... Sajnos a zsidóság semmitől sem fél annyira, minthogy helyzetébe belenézzen. Sok erénye van, mely belőlünk hiányzik, de van egy, amelyet a magyarságtól kellene megtanulnia, s ez az önkritika. A kiválóbb magyar, a nemzeti bűnök feltépésével, egy kollektív sebszaggyatással kezd. Hol a magyar zsidó, aki népe bűneivel szembe mer szállni, s az idegenektől hangoztatott kifogások egyetlen pontját is elfogadná? Állítsuk egymás mellé Adyt és Ignost, s láthatjuk a két nép viszonyát az önkritikában.”¹⁰

Természetesen akadtak ilyen magyar zsidók, akik képesek voltak önvizsgálatra és önkritikára a nyilvánosság előtt is, ezekről persze Németh László sorainak papírra vetésekor nem tudhatott. Szabó Ervin már a 20. század legelső éveiben hangoztatta az antiszemitizmus és filozemitizmus egymást tápláló és fenntartó abszurdításait. *Nemzeti érzékenység* című 1902-ben írt cikkében megállapítja, hogy „az úgynevezett liberális sajtó egy részének filozemita magatartása régtől való. Arról, hogy a zsidóság a legújabb időkig és némely tekintetben még ma is, el volt nyomva, gúny és üldözés tárgya volt, jajongni szabad. De bevallani, hogy ez az elnyomás *szükségképp* maga után vont bizonyos elváltozásokat a zsidó nép némely elemeinek lelkületében, melyeket kiirtani, tehát meglátni, elismerni és nyíltan gyógyítani éppen a fölvilágosodottabb, bár nemzeti érzelmű zsidóságnak volna feladata - nem szabad. A zsidó neばántsvirág! Szükséges ezért egyszer megmondani, hogy mi sem hajtja annyira az antiszemitizmus malmára a vizet, mint ez a túlérzékenység. A zsidóságnak - mint minden elnyomott népnek és néposztálynak - vannak hibái, kell, hogy legyenek. Ez az elnyomás, a mesterséges elkülönítés *szükséges* következménye. Azért mi, akik tudjuk, hogy ezen bajok elenyésznek, amint a kedvezőtlen körülmények eltűnnek... ezt bevallani

⁷ Borbándi Gyula: i. m. 390. oldal

⁸ Bibó István: i. m. III. k. 295-373. oldal

⁹ Ugyanott 302-304. oldal

¹⁰ Németh László: *A minőség forradalma*. IV. k. Budapest, Magyar Élet kiadása, 1940. 68. oldal

merjük, mert csak a nyílt beismerés vezethet a betegségek gyógyításához.¹¹ Lukács György, a másik „önkritikus magyar zsidó“ gondolkodó későbbi történeti korszakra vonatkoztatva beszél egy filozemita irányzatról, amelyet a két világháború közötti sajtófejedelem, a pesti zsidó nagyburzsoázia egyik jellegzetes alakja, Miklós Andor módszereinek a magyar sajtóra és az egész közéletre gyakorolt mérgező, bomlasztó és züllesztő hatásával jellemez. „Mi, meggyőződött demokraták ki akarjuk irtani az antiszemitizmust, végleg ki akarjuk tépni gyökereit a magyar közéletből. Ez azonban sokirányú, bonyolódott munka. De nem hajtható végre, ha a magyar közvélemény nem látja be, hogy a dzsentroid Magyarország... a modern kapitalista lét körülményei között nem tudta volna tartani magát a magyarországi zsidóság fölfelé asszimilálódása nélkül... Aki komoly magyar demokráciát akar, tehát olyat, amelyben *ne is lehessen antiszemitizmus*... segítsen megtörni a Chorin-Fellner-Ullmann-diktatúrát... És ma a magyar demokrácia kulturális megszilárdulásához az is hozzátartozik, hogy ennek a Miklós Andor-szellemnek soha többé ne lehessen szellemi vagy anyagi bázisa Magyarországon.“¹² Lukács aktív szerepet vállalt az 1945 és 1948 között újra fellángolt népi-urbánus vitában és meglepő őszinteséggel és nyíltsággal beszélt a zsidókérdés legérzékenyebb pontjairól. Zsolt Bélával vitatkozva megállapítja, hogy Zsolt filozemitaizmusának egyik legszembeötlőbb bizonyítéka: „éppúgy, mint annak idején a reakciós publicisztika, csak ellenkező előjellel, két mértéket alkalmaz aszerint, hogy zsidó vagy nem zsidó származású íróról van szó. Ez a kétféle mérték - melynek jogosulatlanságát Zsolt Béla túl okos, hogy ne érezze - hozza létre cikkének rosszhiszemű demagógiáját... Az úgynevezett Lipótváros irodalmi és kulturális szerepéről... Zsolt Béla nagy szeretettel stilizálja fel cikkében - az első számú pozitív mérték értelmében - és legfeljebb bizonyos tragikus vonásokat engedélyez a kultúrában. Ámde az a társadalmi és nemzeti talajtalanság, gyökértelesség, amelyet a zsidószármazású akkori magyar írók számára a „lipótvárosi“ kultúra jelentett, csak a legkritikább esetben fokozódott írói tragédiává... Az igazi, a népi magyar kultúrától való elszakítottság a sznobizmus és az irodalmi prostitúció hamis végleiteit fejlesztette ki, bár természetesen akadtak szerencsésebb vérmérsékletű írók, akik valamely szűk specialitás ösvényei mögött megőrizték emberi és írói tisztaságukat. De a két mérték alkalmazása nélkül nem lehet mondani, hogy itt Vajda vagy Tolnai stílusú tragédiák játszódtak volna le; Mikszáth méreteiről nem is beszélve. Ady és - minden határa és ellentmondásossága ellenére - az egész Nyugat-forradalom nagy történelmi érdeme, hogy legalább irodalmilag elkezdte lerombolni ezeket a korlátokat. Az igazi rombolást azonban az ellenforradalmi korszak osztályharcai és bennük a népi irodalom létrejötte hozták meg (kiemelés tőle - S. P.)... Az ellenforradalmi korszak, ha nem is tömegesen, de tekintélyes számban, tiszteletet parancsoló minőségben hozta létre ezt az új, a Lipótvárostól megszabadult írótipust. Ezeknél és - ismételt hangsúlyozom - nem egy ma élő kiváló írónál is vérré vált az az eszmei és művészi, az a tartalmi és formai bekapcsolódás a magyar nép nagy társadalmi és nemzeti problémáiba, ami minden elfogulatlan ember előtt megsemmisít minden származásbeli különbséget, ami - az irodalom terén - segít kitépni az antiszemitizmus ideológiai gyökereit... Jól tudom: ismét kihívom Zsolt Béla és a vele együtt érzők haragját, ha a népi írói mozgalomnak ilyen jelentőséget tulajdonítok. De a tény: tény marad, bármennyire haragszanak rá Zsolt Béláék ... És vajon ki teremt irodalomtörténeti grettót: az-e aki származására való tekintet nélkül kemény bírálattal illet minden író, azt vizsgálván, mit adott és mit ad... művészete a magyar nép nemzetét tudatosításán, vagy az, aki - a kétféle mérték módszere alapján - ki akar törölni minden, bármennyire jogosulatlanul, antiszemitizmussal gyanúsíthatót a magyar irodalomból; aki rosszhiszemű védőbeszéddekkel hajt végre szerezzenmosdatást magukat reménytelenül prostituált, egykor tehetséges: de esetleg tehetségtelen íróknál, csak azért, mert azok zsidószármazásúak? Azt hiszem: elfogulatlan, demokrata érzelmű ember előtt egy percre sem lehet kétséges a válasz.“¹³

Szabó Ervin és Lukács Györgyön kívül hasonlóan önvizsgáló, önkritikus és megoldást kereső szellemben foglalkoztak a filozemitaizmus és az antiszemitizmus, a zsidóság gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális és etnikai problémáival például még Jászi Oszkár, Polányi Mihály, Bíró Lajos, Bölöni György, Pap Károly, hogy csak az ismertebb neveket említsük.¹⁴ Sajnos az általuk képviselt szemléletmód nem tudott utat törni, még kevésbé általánossá válni sem a szociáldemokrata és kommunista, sem a polgári liberális és radikális mozgalmakban. Mindenesetre a század első két évtizedében még sokkal nyíltabban, őszintebben és toleránsabban folyt a vita ezekről a problémákról, mint a későbbi évtizedekben. Természetesen ma sem teljesen reménytelen ennek a napjainkra végtelenen elmérgesedett és holtpontra juttatott vitának az új alapokra helyezése, illetve új alapokon történő folytatása a valóságos megoldási alternatívák felvázolásának igényével vagy megkísérelésével. Hiszen néhány alapvető tényben és kérdésben - népi és urbánus oldalon egyaránt - megvan vagy különösebb nehézségek nélkül elérhető az egyetértés. Így például nem lehet és nincs is vita abban, hogy az európai és a magyar holocaust, az úgynevezett vészorszak elsődleges és döntő vonatkoztatási pontja a modern antiszemitizmus és a zsidókérdés megítélésének, kezelésének, különösen az idősebb nemzedékek számára. Az empátia készsége nélkül is - a népi írókból egyébként ez sohasem hiányzott - érthető oka ez a hazai, az európai, az izraeli és a világzsidóság érzékenységeinek. Jogosan sérelmezhető tehát, ha bárki megfélemez, vagy nem számol ezzel az érzékenységgel. Természetesen ugyanilyen megítélést, kezelést és empátiát szükséges tanúsítani a második világháború - minden háború! - és a sztálinizmus hatalmas számú áldozatai iránti érzékenységgel kapcsolatosan is. A pozitív egyetértés irányába vezetett és vezethet a cionizmus és a cionista mozgalom megváltozott, új értékelése, szerepe Izrael állam létrejöttében és ezzel a világzsidóság helyzetében. A magyarság és a zsidóság történelmi sorsának sok hasonlósága, sorsközössége mindkét oldalon régi felismerés,¹⁵ a „lelkek megbékéle-

¹¹ Idézi: Soós Pál: *A pályakezdő Szabó Ervin politikai és kulturális törekvései*. Akadémiai Kiadó, 1977. 57., 68. oldal

¹² Idézi Soós Pál: *Lukács György művelődéstudományi és művelődéspolitikai nézetei* c. tanulmánya. In: *Lukács György és a művelődéspolitikai*. Debrecen, MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága Közleményei, 1986. 30-34. oldal

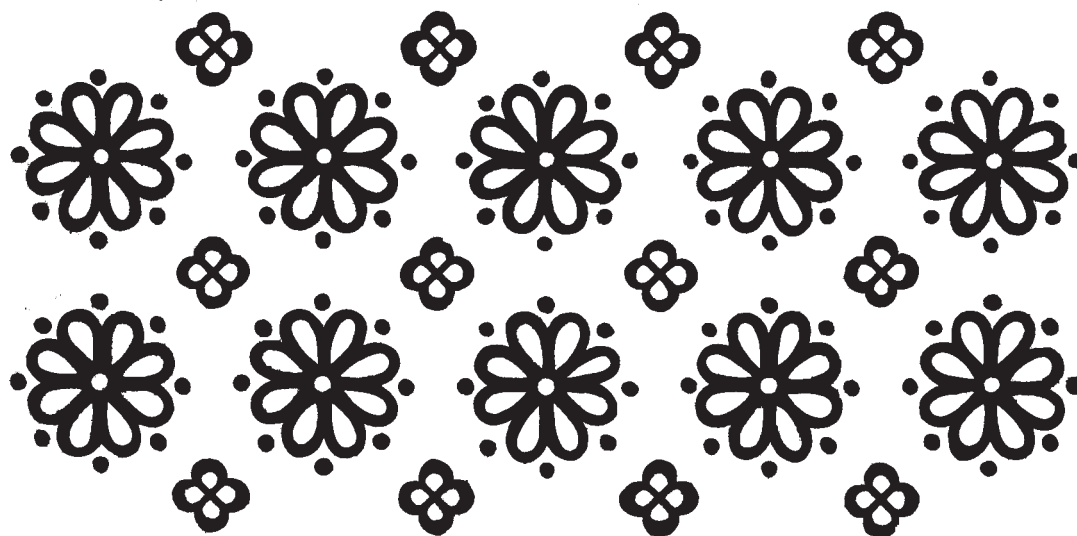
¹³ Úgyanott

¹⁴ *A Huszadik Század* c. folyóirat: A zsidókérdés Magyarországon címmel közölte a körkérdéseire adott válaszokat 1917-ben. A kor szinte valamennyi ismertebb zsidó személyisége válaszolt a kérdésekre

¹⁵ Száraz György: *Egy előítélet nyomában*. Magvető Könyvkiadó, 1976

sének“ tartósan potenciális alapja lehet. Nem képezheti e megbékélés tartós akadályát az a történelmi és szociológiai tény sem, hogy bizonyos területeken, szakmákban, foglalkozásokban a zsidóság valóban túlréprezentált, amit a zsidóság kiemelkedő gondolkodói és képviselői is mindig tárgyilagosan megállapítottak, elismertek és elismernek.¹⁶

Viszont ami napjainkban a korábbi történelmi időszakokhoz képest is sokkal végletesebben és végzetesebben hiányzik, az a kölcsönös tolerancia, önismeret és önkritika. Ennek fő okaként mindkét oldalon talán azokat a súlyos megosztottságokat lehet megjelölni, amelyeknek a kialakulása bizonyára összefüggésben volt és van kataklizmás, torzulásos, zsákutcás és bűnökre hajlamos századunkkal. Az ideális talán az lenne, ha mindkét oldal előbb saját belső megosztottságain tudna úrrá lenni, s azután munkálná ki a megbékélés útjait, módozatait. A népi-urbánus vita ebben a kérdéskörben azonban olyan mértékben összebonyolódott, a kölcsönös vádaskodások és érzékenységek olyan görcseit eredményezte, hogy ezek feloldásait és megoldásait minden vonatkozásban és minden irányban ott és ekkor kell keresni, ahol és amikor a holtpontról való elmozdulásra akár a legcsekélyebb remény vagy lehetőség kínálkozik. Mintegy első lépésként a téma kutatásának intenzívebbé tételét lehetne ajánlani az önismeret elmélyítése céljából, másrészt a már meglévő, az alaptényeket, a különböző útkeresési irányokat feldolgozó szakirodalom¹⁷ szélesebb körű megismertetésére kellene törekedni.



Ujgur hímzéminta

¹⁶ Szabó Ervin, Jászi Oszkár, Polányi Mihály stb.

¹⁷ Igen jó válogatást ad ebből a zsidókérdés Kelet- és Közép-Európában c. kiadvány. Fejlődés-tanulmányok sorozat, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Tudományos Szocializmus Tanszék, 1985

Függelék

Darai Lajos (Kápolnásnyék)

A magyar műveltség gyökerei

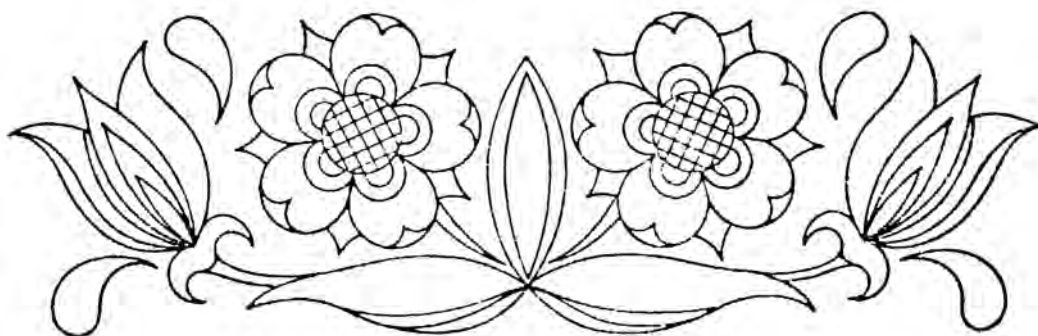
(Témajavaslat)

Embervilágunk változásai a 21. század elejére a multikulturalitás felértékelődéséhez vezettek. Ugyancsak kivirágzott - a divatosná vált európaiság eszme gyökereinek aktualitása miatt - az eurázsiaiság. Utóbbi különösen a kelet-európai identitásválságos területen lett népszerű, ám a fogalmat eredményesen alkalmazni lehet a magyarság keleti vagy ázsiai történeti, kulturális, antropológiai összetevőire is. Sőt, a mechanikus orosz elképzeléseken túl - miszerint az európaiságnak része a kelet-európaiság, annak pedig része az eurázsiaiság - a magyarságnál a tételt minőségi kapcsolatokkal lehet kiteljesíteni és a valódi európaiság eurázsiai elemeit összegezni, folytonosságát kimutatni. A magyar kultúra különböző emlékei, maradványai és hagyományai alkalmasak az eurázsiaiság eszme szerinti áttekintésre.

Egyébként az eurázsiaiság első, 19. század végi megjelenésével műveltségünk geneziséét kutatta (kiemelkedő a hatása itt Czóbel Istvánnak), valamint a népek vándorlásait, eredetét. Külföldön inkább az irodalmi szkítizmus, minálunk pedig a turanizmus formájában jelentkezett. Utóbbi eredményesen lehet feltárni Adynál, Kosztolányinál, majd Szekfü Gyulánál. Az eurázsiaiság következő, máig élő megjelenése leginkább orosz kutatókhoz kötődik (L. Gumiljov, P. Szavickij). Ugyanakkor az eurázsiaiságnál szűkebb turáni gondolat, a turanizmus eszméje ma szintén másodvirágzását éli Albániában, Koszovóban, s főként Boszniában. Az itteni eurázsiaiság az illír-turáni hagyomány folytonosságának ápolásában nyilvánul meg (pl. Szkander bég mítosza). Ukrajnában pár éve megalakult a Szocialista Pártok Eurázsiai Internacionáléja - amelyet a Szocialista Internacionálé nem ismer el. Moszkvában A. Dugin eurázsiai szemleként szerkeszti az Elementi c. folyóiratot.

Meg kell kezdeni a hallatlanul gazdag kulturális leletanyag sajátos, magyar és eurázsiai szempontú rendezését és értékelését. Végig kell vinni a korábban megkezdett elemzéseket a néprajz, a régészet, az antropológia, a nyelvtörténet, az írástörténet stb. területén és új területeket is be kell vonni a kultúrtörténeti összegzésbe. Minta lehet itt Vargyas Lajos módszere. A módszertant az igen gyümölcsöző interdiszciplinaritáson kívül a történetfilozófiai elemzések, a mai kulturális jelenségek gyökereinek kutatása, a régmúlt ismert mozzanatainak, hatásának újrajvizsgálása, értelmezése és a korábbi előítéletek feloldása szolgáltathatja.

A magyar műveltség gyökereinek ilyen kutatásával bizonyítható, hogy az Európa-gondolat körébe joggal beletartoznak annak markáns eurázsiai vonatkozásai. Azaz hogy Eurázsia nemcsak vitathatatlan földrajzi egység, hanem szellemileg is egységes világvész. Ezenfelül a feltárt kulturális vonatkozások megismertetése csökkentheti a mai eurázsiai ellentéteket. S mivel mindezen szempontot a magyar műveltségre alkalmazva érvényesítjük, népünk közvetítő, híd szerepére immáron nemcsak a szomszédos népek irányában mutathatunk rá, hanem eurázsiai vonatkozásban is.



Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Az 1930-as évek magyar műveltsége

(Témajavaslat)

A harmincas évek ugyanúgy a kiemelkedő magyar szellemi teljesítményekkel és kultúrával váltak emlékezetessé, mint a 1790-es, az 1840-es, az 1870-es, vagy az 1900-as évek.

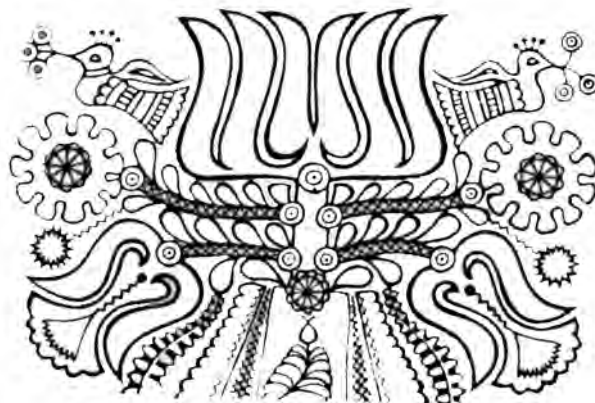
A kultúra minden területén történt jelentős előrelépés. A tudományos kutatás és a technikai alkalmazás Ausztria elé tette ipari teljesítményünket, legalábbis a világszabadalmak terén. A gazdaságelmélettől a történetfilozófián, jogfilozófián keresztül a filozófia különböző ágáig voltak jelentős teljesítmények. A közoktatás és az egyetemi oktatás kiváló volt, a külhon tudományos teljesítményeiről pedig majdnem egyazon időben értesült a magyar nagyközönség. És amit csak mi tudunk igazán értékelni: az irodalom és a képzőművészet hihetetlenül sok óriást adott.

A folyóiratok színvonala vetekedett bármely nyugati társáéval. A könyvkiadás hatalmas vállalkozásokat teremtett: lexikonok, enciklopédiák, tudományos táruk. A tudós ember megbecsültsége kiemelkedett. A gimnáziumi tanárok évkönyvekben ismertették címüket és telefonszámukat a nagyközönséggel. A kávéházi élet hatalmas lendülettel folyt. A kabarék a párizsikat megelőzték zenei műveltségben (operett). A színházi élet kiváló volt, és folytathatnánk.

Amúgy már a húszas évek közepén elkezdődött a harmincas évek, amikor sikerült az országot a Trianon-traumából talpra állítani, s rekord idő alatt máig példakép lelkesedéssel a negatív materiális helyzet szellemi feloldásához eljutni. Ezt a lendületet, nemzeti lelkesedést a nehéz helyzetben, azóta is példaként állíthatjuk magunk elé.

Bár az „elmúlt negyven év“ terrorja elfojtotta ezt a lelkesedést, elnyomta a lendületet, azért fel kell idézni, hogy senki se legyen szűkkeblű és kisebbségi komplexusokkal terhelt ma már. Azok a tudományos, művészi és egyéb emberi teljesítmények, amelyek a magyar harmincas éveket jellemzik, nyugodt szívvel kikiálthatók világszínvonalnak. Különösen belátható mindez, ha a következő évtizedet is figyelembe vesszük, amikor lengyel és francia katonákat, menekülteket bűjtatott a nemzet a náci német vicsorgások közepette. A nácik által üldözendőnek kikiáltott zsidóságot igyekezett megmenteni, s ez viszonylagosan sikerült is a végső pillanatig.

A harmincas években összetartott a magyar. Akkor a sok trianoni menekült is kapott munkát. Az ország egésze szellemi pályára állott. Mutassunk magunknak, másoknak minél többet az akkor éltek követendő, példaértékű teljesítményéből. Ha másként nem megy, akkor összehasonlítással. Bár alig lehetne a Nyugathoz, a Századokhoz, stb. mai folyóiratokat hasonlítani. És egyéb párhuzamokat is érdemes alkalmazni, mert tudatosító értékkel bírnak.



Jegyzőkönyv

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) XV. Magyar Őstörténeti Találkozójáról és IX. Magyar Történelmi Iskolájáról

A rendezvényeket az Egyesület 1999. évi taggyűlése határozta el. Eredetileg Vaján kellett volna megtartani, de a helyi rendezők bizonytalansága miatt Felsőőr/Oberwart (Ausztria) adott otthont a rendezvénynek, 2000. augusztus 6-tól 8-ig.

A Találkozó főtárgya: A magyar műveltség gyökerei; az Iskola tárgya: Az 1930-as évek magyar műveltsége – volt.

A rendezvényen 4 világrész 12 országából (Ausztria, Anglia, Ausztrália, Dánia, Kanada, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Szlovákia, Thaiföld, USA) származó előadók 20 előadását megvitattuk, összesen mintegy 47 főnyi közönség előtt. A téma kapcsán 4 összefoglaló vita volt. A rendezvény műsorát és az előadások tartalmi kivonatát mellékeljük.

Minden résztvevő fedezte saját költségét. Az első napon az egyesület 2000. évi rendes taggyűlése volt.

A rendezvény keretében megalapítottuk az egyesület felsőőri asztaltársaságát.

A rendezvény az egyesület nyilatkozata szellemében és házirendje betartásával folyt le. A résztvevők egyetértőleg tudomásul vették, hogy a következő találkozó és iskola 2001. augusztus 5-12-ig Szentendrén lesz, ahol a társrendező a budapesti Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem.

Felsőőr/Oberwart, 2000. augusztus 8.

A rendezvény elnöke

társelnöke

Lukács József (Kassa)

dr. Juba Ferencz (Bécs)

dr. Herényi István (Velem)

A titkárság vezetője

dr. Csihák György (Zürich)

(Az eredeti aláírások az Egyesület irattárában találhatók)



Nyilatkozat

Emberi szeretet, szalantai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzék bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenek előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének elűntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelmekutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület



Házirend

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.
2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közzéi joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznot nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.
3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizték meg, és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is, és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavadják.
4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetőek, és kiigazítások ugyancsak írásbelileg átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat, és a beszélgetés alkalmával felveti.
5. A vezetés a mindenkor elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! - Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.
6. Egyetlen szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Elnökség



A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XV. Magyar Őstörténeti Találkozója

Főtárgy: A magyar műveltség gyökerei

és

IX. Magyar Történelmi Iskolája



Oberwart

Tárgy: Az 1930-as évek magyar műveltsége

Felsőőr/Oberwart, 2000. augusztus 6-8.

6. vasárnap

Levezetőelnök: dr. Csihák György a ZMTE elnöke

10.00-10.20	Ünnepélyes megnyitó. Elnökök. Himnuszok	20'
10.20-12.30	A ZMTE 2000. évi rendes taggyűlése	
14.00-16.00	A taggyűlés folytatása	
16.30-18.00	Felsőőri megbeszélés	

Levezetőelnök: Lukács József régész, Kassa, ZMTE

19.30-22.00	Előadás: <i>Dunhuang barlangképei és a Szenszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről</i> Előadó: dr. Csihák György a ZMTE elnöke	
-------------	--	--

7. hétfő

Levezetőelnök: Cpt. vitéz ddr. Juba Ferencz történész, Bécs, ZMTE

9.00-10.50	Előadás: <i>A szellem élettörténete és a történelem szelleme</i> Előadás: <i>A magyar műveltség gyökerei. Földrészeket átfogó többfajta műveltség</i> Előadás: <i>Az 1930-as évek magyar műveltsége</i> Előadó: Darai Lajos PhD. filozófus, a Kodolányi János Főiskola oktatási főigazgató helyettese, Kápolnásnyék, ZMTE	110'
11.00-12.30	Előadás: <i>A magyar nép és műveltség kárpát-medencei eredetéről</i> Előadó: dr. Cser Ferenc történész, Melbourne	90'

Levezetőelnök: Csámpai Ottó PhD. etnopszichológus, a Nagyszombati Egyetem h. tanszékvezetője, Pozsony, ZMTE

14.00-14.50	Beszélgetés: Összefüggés egy nép őshazája, embertani múltja és műveltsége között	
15.00-15.25	Előadás: <i>Ki volt Anonymus?</i>	25'
15.25-15.50	Előadás: <i>Kik voltak a honfoglaló magyarok?</i> Előadó: Dolnics Zoltán történész, Miskolc, ZMTE	25'
16.00-16.40	Előadás: <i>Krónikáink és a magyar jogtörténet II.</i>	40'
16.50-18.00	Előadás: <i>Az írástudók felelőségéről</i> Előadó: dr. Szádeczky-Kardoss Irma, a történelemtudomány kandidátusa, Budapest, ZMTE	70'
19.30-20.15	Előadás: <i>A szlávok megjelenése a Kárpát-medencében II.</i> Előadó: Lukács József régész, Kassa, ZMTE	45'
20.25-22.00	Beszélgetés: Hol, mikor és hogyan kezdődik a magyar őstörténet? Hol és mikor alakult ki a mai magyarság magja és „mi“ tudata?	

8. kedd

Levezetőelnök: dr. vitéz Herényi István, a történelemtudomány kandidátusa, Budapest, ZMTE

9.00-10.00	Előadás: <i>A magyar borok őstörténetének honfoglalás előtti misztériuma</i> Előadó: dr. Cey-Bert R. Gyula pszichológus, a Gasztronómiai Világszövetség elnöke, Bangkok, ZMTE	60'
10.10-11.10	Előadás: <i>Termékenység szimbólumainak az Urál-hegység és a Sárga-folyó (Huang-ho) között</i> Előadó: Szekeres István írástörténet kutató, Budakalász, ZMTE	60'
11.20-12.30	Előadás: <i>Útibeszámoló Japánról</i> Előadó: Markovics György, történész-filozófus, Hegymagos	70'

Levezetőelnök: dr. Szádeczky-Kardoss Irma, a történelemtudomány kandidátusa, Budapest, ZMTE

14.00-14.30 **Előadás:** *A magyar Corvin-lánc, a Magyar Corvin-koszorú és a Magyar Corvin-díszjelvény, a korszak jellegzetes kulturális jellegű elismerése* 30'

Előadó: dr. Pandula Attila ELTE BTK adjunktus, Budapest, ZMTE

14.40-15.40 **Beszélgetés:** A magyar történelmi tudat jellemzői az 1930-as években

Levezetőelnök: dr. Csihák György a ZMTE elnöke

16.00-18.00 **A rendezvény értékelése.**

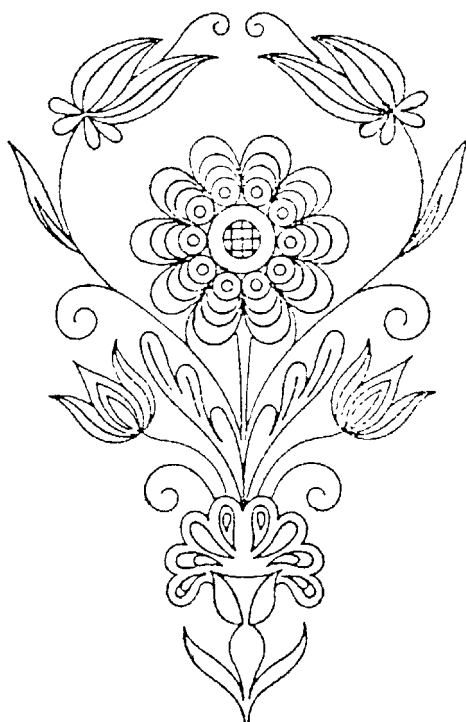
Az iratok elfogadása és aláírása.

Ünnepélyes befejezés. Elnökök.

Szózat

Beküldött előadások: Sancz Klára Lujza, Budapest: Gróf Széchenyi István nemzeti önismerete és a magyar nyelv használataért kifejtett tevékenysége. Simon Zoltán, Vancouver, ZMTE: Dióhéj a magyar történelemben. Dr. Soós Pál, Bakonyjákó: 1) Karácsony Sándor művelődéspolitikai koncepciója. 2) A népi-urbánus vita mítoszai és valóság tartalmái. Vámos-Tóth Bátor, Mukilteo, ZMTE: 1) Vaja. 2) Kalota - Csák

Megjegyzés: ZMTE = a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület tagja



Az előadások foglalata

Cser Ferenc (Melbourne)

Gyökerek.

Töprengés a magyar nyelv és nép kárpát-medencei származásáról

A régészeti ismeretek manapság pontos időismeretek hiányában nem rendezhetők megfelelő módon. Az elmúlt 20 év kutató munkája eredményeként mind az emberi fejlődés alaplépcsőit leíró jégkorok, mind pedig az utolsó fölmelegedést jelentő holocén időrendje európai viszonylatban újragondolásra szorul. Az 1947-ben föltalált, carbon-14-es kormeghatározási módszer Európa új kőkorára a korábbinál 2-3 évezreddel korábbi időpontokat teremtett, ezért Európa új-kőkorának a történetét újra kell fogalmazni. Több korábbi elméletet - így G. V. Childe elgondolásaira épülő Götz elméletét is felül kell vizsgálni és el kell vetni. Az előadás ennek jegyében kísérli meg a magyarság gyökereit föltárni, amihez komplex nyelvészeti, népművészeti és embertani adatokat egyaránt felhasznál és a carbon-14-es időmeghatározási módszer adataival összhangban újraértékel.

A magyar nyelv végtelenül logikusan fölépített, bő hang- és nyelvtani anyaggal ellátott ragozó nyelv. A hangkészletét a szájjüreg teljesen zárt állapotától a nyílt állapotig, a nyelvhelyzet teljes szélességében képezi. A ragkészlete a legnagyobb az ismert ragozó nyelvek között és logikus rendbe foglalják. Egy első-szótaghangsúlyos, accusatív nyelv. A legközelebbi rokonai nagyon távol állnak tőle, azok nyelve a magyar pidginizálódott változatának foghatók fel. A magyarhoz hasonló fejlettségű ragozó nyelv nem ismert. Egy ilyen nyelvállapot kialakulásához több évezredes zárt, letelepedett életmód szükséges. Ezt egyik tradicionális magyar származás-modell (finnugor, sumér, közép-ázsiai) sem biztosítja.

A magyar népi műveltség (versek, dalok, táncok, zene, faragások, szöttesek, hímzések, stb.) letelepedett, növénytermelő műveltség elemeit tartalmazza. A növényi motívumok mellett madarakat, vagy növényevő állatokat is csak alárendelt mennyiségben ábrázol, énekel. Nincs a magyarnak eredetmondája, nincsenek néven nevezett istenei, a hitvilága elsősorban lélek-vallás, ahol a Természet jelenti a mindent átható, átfogó egységet. Ezek a sajátságok jellemezték a Kárpát-medence újkőkori műveltségeit is, ezért fölmerül annak a gyanúja, hogy a magyar népi kultúra eredete Kárpát-medencei. A magyarság embertani képe ugyancsak erre utal: meglehetősen nagy arányban található a széles arcú, robosztus, alacsony-középmagas embertípus, ami akár az őshonos cromagnon B, akár a későbbi turáni típushoz sorolható.

A Kárpát-medence a jégkorszakok óta szinte folyamatosan lakott. Az utolsó jégkorszaki lehülési szakaszban két embercsoport élt a Kárpátokon belül: a síkvidéki, folyó menti területeken a gravetti népe, a középhegységben meg a korábban ott kifejlett kultúrák (bükki) népének az utódai. Ezek túlélték a jégkorszakot és a délről bevándorló, gabonatermelőktől emberöltőn belül átvették a mezőgazdasági technikát, de nem vették át a Fekete-tenger feltöltődésekor beáramló második növénytermelő kultúra antropomorf istenségeit. Az Északkelet-Kárpátok műveltsége a későbbi kurgán inváziókat túlélte és megőrizte mellérendelő szemléleti módra alapuló egalitárius társadalmát egészen a római korig. Kultúrája, a racionális, fémműves kultúra valamennyi hódítóval együttműködve megmaradt. A honfoglalás ezért a római időktől egészen Árpád hadának bejöveteleig csupán a Kárpátok keleti pereméről a medencén belülré telepedésként fogható fel és nem egyetlen eseményt, a hun eredetű Árpád törzs betelepődését jelenti. A magyar nyelv és kultúra ezért végső soron Kárpát-medencei eredetű, amit díszít, kiegészít a több évezreden keresztül rátelepedő lovas-nagyállattenyésztő műveltségek sorozata.

Csihák György (Zürich)

A dunhuangi barlangképek és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről

Egy népet meghatározó külső, testi megjelenése, valamint szellemi és tárgyi műveltsége.

A Kárpát-medencében ma élő magyarok fele embertanilag a törökös, belső-ázsiai típusokkal hozható kapcsolatba, műveltsége a lovasnépek műveltségében gyökerezik. Eldöntetlen a kutatók azon vitája, hogy a Földközi-tenger keleti medencéjének műveltsége turáni, vagy kárpát-medencei eredetű, avagy éppen fordított az eset: az emberi műveltség bölcsője szumérban, ős-Egyiptomban, krétán és a Balkánon ringott.

A dunhuangi barlangképek budista ihletésűek, a hun művészet csúcspontját jelentik. Számos festményen ott vannak a honfoglaló Álmos-Árpád népének palmettái és a „késő avarok“ indás díszítményei - számos szkíta díszítőelem mellett.

Sászi agyagkatonái egytől egyig nagybajuszú hun harcosok - bajuszos kínai nincs. Lovaik ugyanazok a „taka“ lovak, mint a többi eurázsiai lovasnép, így Álmos-Árpád honfoglalói lova. A lószerszámokon ugyanazokat a palmettás díszeket látjuk, mint amilyenek pl. a zempléni fejedelmi sírból előkerültek. A harci kocsikon ott vannak az indás palmetták és festésük azt a stílust mutatja, mint a dunhuangi barlangképeké - és amit a világ Chorezm művészeteként tart számon, ami viszont szkíta-hun.

Az ujgurok biztosan ott voltak a hunok birodalmában, amint a tatárok birodalmában is. Noha moszlemek, úgy főznek, mint a magyarok és éppúgy szeretik a jó bort és a jó pálinkát. Művészetük több pontban találkozik a magyar művészettel, de a maja és az inka művészettel is, miként mindez erősen rokon ős-India (szkíta-hun!) műveltségével.

Mi magyarok vagyunk, tehát nem finnugorok, de éppoly kevésbé vagyunk szumérok, vagy hunok. Viszont embertani sajátosságaink és műveltségünk ezekkel a népekkel igen sok közöset mutat. „Mi tudatunk“ biztosan Kárpát-medencei, ahol embertani folyamatosságunk sok ezer éves. Népi művészetünk pedig rokon a Föld igazi nagy műveltségei művészetével.

Darai Lajos Mihály (Kápolnásnyék)

A szellem élettörténete és a történelem szelleme

- I. A felvilágosodás racionalista történelmi általánosításai
- II. Az egyéni élettelenség és a szervesség védelme a romantikus történetírásban
- III. A történelmi iskola idealista historizmusa
- IV. A pozitívizmus szcientista naturalizmusa
- V. A szellem történelmi szemléletének szempontjai.

Farkas József (Mátészalka)

Útszéli kereszték régen és ma (Hagyomány, műveltség, hitbizonyítás, státus-szimbólum?)

Győrffy István 1939-ben emlékirattal fordult a vallás és közoktatásügyi minisztériumhoz, amelyben kérte, hogy a magyar művelődést tereljük népi-nemzeti irányba. Kérését azzal támasztotta alá, hogy nyomatékosan hangsúlyozta: „A háború után azt is be kellett látnunk, hogy egymagában a magyar nyelv sem bizonyult nemzetmegtartó hagyománynak. Akiket - főleg középosztálybelieket - a megszállott területen megmagyarosodottak tartottunk - tisztelet a kivételnek - hamar megalkudtak a helyzettel s elpártoltak, míg a nép, ... ma is megbonthatatlan egységben képviseli a magyar nemzetet.“ Majd így folytatja érvelését: „A néphagyománynak azt a szerepet szánjuk, hogy minden vonalon alapjául szolgáljon a magasabbrendű művelődésnek, de annak ne csak színt, hanem belső tartalmat is adjon.“

Több mint tíz éve tanulmányozom Kárpátalján, Észak-Erdélyben és Szatmárban az útszéli kereszték lerombolásának, el-tűntetésének pogánykodó folyamatát, majd újraépítésének áldásos, de nem minden kivagyikoskodó, lelki műveltség nélküli megnyilvánulásait is.

Kárpátalján a templomokból jobb esetben raktárakat csináltak, a toronykereszteket és az útszélieket is ahol csak lehetett traktorokkal vagy teherautókkal elhúzták. A nép az elvértve megmaradtakhoz járt éjnek idején imádkozni, vagy keresztelteni, szentelteni.

Ma sokszor azok állítatják a keresztet - bár bizonyítani csak közvetett úton lehet - odaárról az anyaországba települtek között, akik valaha romboltatták.

Előadásomban az elmúlt trianoni nyolcvan esztendő keresztkálváriájához szeretnék helyi gyűjtéseim alapján adalékokat szolgáltatni.

Előadásomat fényképekkel kívánom illusztrálni

Farkas József (Mátészalka)

A Székely Hadosztály Mátészalka környéki harcairól szelíden...

1918 október-novemberében összeomlott a Habsburg Birodalom, a szövetségesek csak akkor hajlandók tárgyalni a Monarchiával, ha népek önrendelkezési jogot kapnak. Nálunk Károlyi Mihály radikális reformpolitikus lett a miniszterelnök. Elkövetkezett Magyarország történelmének egyik legsúlyosabb pillanata, amikor nem nagyhatalom támadása, hanem az elszenvedett vereség következményei és az országból kiválni akaró népek körkörös támadásai tették lehetetlenné az országmentést. A Károlyi kormány hadügyminisztere Linder Béla kijelentette: „Nem akarok többé katonát látni“. „Az itthoni és a frontokról hazajött katonák szétszéledtek, miközben mások körülöttünk szervezkedtek, fegyverkeztek. Károlyiék jóhiszeműen tárgyaltak, de képmutató ígéreteknél és diplomáciai „átvágásoknál“ egyebet nem kaptak. Közép-Európát magára hagyták a nagyhatalmak, ahol lábra kapott a nacionalizmus és a katonánélküli Magyarország ellen megindult a szerb, a román és a csehszlovák csapatok támadása.

Egyedül a szerveződő Székely Hadosztály katonái szálltak szembe az Erdélyt puskalövés nélkül elfoglaló románokkal és Mátészalka térségében három napon keresztül feltartóztatták a román csapatokat. Ennek a gigászi küzdelemnek a részleteit kívánom bemutatni előadásomban.

Faragó József (Kolozsvár)

Júlia szép leány ószékely népballadájának történelmünk előtti rokonságai

Júlia szép leány balladája nemcsak a székely, hanem az egész magyar balladaköltészet egyik gyöngyszeme. Gyulai Pál, a magyar balladaköltészet első nagy elméleti szakemberre jelölte ki helyét és jelentőségét a középkori keresztény hagyomány és a nemzeti szellem szintézisének ragyogó példaként. Gyulai után Kriza János magyar kutató folytatta a ballada tanulmányozását a középkori vallásos költészet képviselőjeként.

Voltak azonban olyan kutatók, akiknek sikerült fölfedniük a ballada sokkal régebbi, történelmünk előtti rokonságát. Így Dömötör Tekla a homéroszi himnuszokban talált párhuzamra; Fettiich Nándor a fodor fehér bárány kereszténység előtti vonásait, Szöcs Géza az egyiptomi ikonográfiában talált nyomaira, Palkó István csillagász pedig asztrális dimenziókba vezette a ballada születésének korát.

Népi írók a magyar népességért

Népességünk elfogyási folyamatát lassítani kellene. 1981 óta több mint 700 ezerrel hunytak el többen, mint amennyien születtek.

A századfordulón már volt olyan demográfusunk, Ráth Zoltán, aki arra figyelmeztetett, hogyha nem teszünk többet a gyermekeket nevelő családokért, akkor a rájuk nehezedő terhek miatt „... a lassú sorvadás, és összezsugorodás jövője vár“... népünkre.

Az I. világháború vérzivatarra, népességpusztulása után az 1920-as évek végén Filep Lajos megrázó cikkei, majd az 1930-as évek közepén az un. népi írók megdöbbentő erővel írtak az „egykeről“, következményeiről. A jobb magyar írók akkor is, az elmúlt évtizedekben is szóltak népünk e sorskérdéséről.

Előadásomban a népi írók és szociológusok közül - a gazdag anyagból - Kodolányi János, Kovács Imre, Hídvégi János és Illyés Gyula munkáira, megállapításaira szeretnék utalni.

Illyés Gyula írta 1933-ban: „Az egyke eddigi irodalma megannyi jajkiáltás: hirtelen elnémul. Mintha mindenki, aki a sebet kítakarta, megriadt volna a további fölismerés veszélyétől, attól az áldozattól, amit az igazi gyógyításnak csak a kísérlete is jelent.“

Lukács József (Kassa)

A sclávok megjelenése a Kárpát-medencében II.

A 6-7. században az avarok kágánjaik ügyes irányításával nemcsak hírnévre tettek szert, hanem európai hatalommá váltak. Meghatározó szerepük megdöntésére ugyan voltak próbálkozások, de az Avar Birodalmat összeroppantani csak Nagy Károly, frank császárnak sikerült 805 táján. Ez idő tájt a Kárpát-medencében csak avarok éltek. Erre történelmi adatok vannak és ezt régészeti szempontból is alá lehet támasztani. Előadásomban ez utóbbit választom.

Mindenekelőtt azt kell leszögezmem, hogy a sclávok több irányból nyomultak előre az európai térségbe. Ilyen szempontból megkülönböztetjük a déli (balkáni)- és keleti-, valamint a nyugati sclávokat. Fontos kiemelni, hogy Teodor kán, a keresztény avarok vezére, népével kénytelen volt a Duna másik oldalára áttelepülni, mert a benyomuló sclávok zaklatták.

Megítélésem - és más források szerint is - az avarok első komoly érintkezése a sclávokkal a Duna balkáni térségében történt, 805-ben. Ettől az időponttól számítódik a sclávok beszivárgása a Kárpát-medencébe és nem hamarább.

Szathmári Andrásné Farkas Iлона (Mátészalka)

Kölcsey Ferenc síremlékének története Csekén

Egy ország nagyságát azon kell lemérni, hogy hogyan ápolja az őt felvirágoztató fiai emlékét. Erre az emlékezésre Kölcsey Ferenc minden tekintetben rászolgált, hiszen a reformkorban kialakult önösségtől mentes emberideál és tiszta eszményi hazafiság legtokéletesebb megvalósítója volt.

Kölcsey halála után a Miskolczy család örökölte ingó és ingatlan vagyonát, de miután eladta, nem törődött a költő sírjával.

A múlt század vége felé Kende Zsigmond és Szuhányi Laura Kende Lajosné kezdeményezésére a megyében gyűjtést kezdtek, de igen csekély összeg gyűlt össze, s ezen egy szerény sírkövet állítottak.

Kölcseyt testvérével, Ádámmal és annak feleségével a család temetkezési helyétől távol eső föld alatti kriptába temették. E bejárat nélküli és földdel letakart sírhely fölé állították a régi emlékoszlopot.

Az 1920-as években a Himnusz megírásának 100. évfordulóján vált szembetűnővé a dicstelen emlékmű az akkori tudós irodalmi vezetőknek, s így Kölcsey István kezdeményezésére, Korniss Gyula elnöklétével Kölcsey Ferenc emlékbizottságot alapítottak. Országos gyűjtésre írtak ki pályázatot, amelynek sikere nyomán 1938. szeptember 8-ra tűzték ki az avató ünnepséget.

Előtte feltárták a régi kriptát, a három csontváz exhumálását archeológus végezte. A csontok elhelyezkedése a vizsgáló archeológusban, Cseke népében sokféle teóriát alakított ki a sír temetés utáni utóéletéről. A személyazonosság megállapítását követően mindhárom koporsóba helyezve az új síremlék fölkébe temették. Az emlékmű avatásáról a kor médiája számos megemlékezést tett közzé, így állított végre méltó emléket a hálás utókor Kölcsey Ferencnek. Előadásomhoz fényképeket is mellékelek.

Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)

Krónikáink és a jogtörténet II.

Ősi jogintézmények és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában

Anonymus Gesta Hungarorumának értékét nemcsak a honfoglalás történetének korabeli köztudomás és történelmi közemlékezet szerinti leírása adja, hanem azok az adatok is, amelyek egy-egy korabeli jogszokás, jogintézmény rekonstruálását lehetővé teszik.

Vaja térségében például a szkíta jog egyik speciális intézményének, a földvételnek többszöri leírása utal az ősi jogrendre.

Ennek a szettepei és transzkaukáziai jogemléki vagy kultikus párhuzamokkal való egybevetése a jogtörténeti vonatkozásokon messze túlmutató következtetésekre is alkalmat ad.

Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)

Az írástudók felelősségéről I.

Talán soha károsabb, tudatrombolóbb következményei nem voltak a történelemhamisításnak, mint ebben az évszázadban, itt, a magyar műveltségben és közéletben. Ehhez járul az a tényleges helyzet, hogy a történelemkutatás, beleértve őstörténetünk kutatását is, különböző irányzatokra szabadlódott, hogy azután ezen irányzatok követői villongó, személyeskedő el-lenségeskedéssel kísérhessék kutatási eredményeik publikálását. Ebben a villongásban pedig észre sem veszik, vagy kizárólag csak a másik irányzat képviselőinél veszik észre, s kéri számon az egyoldalúságot, a „tudománytalanságot” vagy éppen a történelemhamisító szándékot vagy végeredményt. Miközben elfeledkezünk arról, hogy a történelemhamisítás akkor is történelemhamisítás - és káros - ha mi magunk követjük el, történetesen éppen a nemzeti oldal, nemzeti céloktól vagy ér-zelmektől vezérelve.

Egyes kutatóknál - bármely oldalon állnak is - ez a történelemhamisítás már olyan mértékű, ami fölött nem lehet szó nélkül szemet hunyni. Mivel romboló hatásuk épp olyan időben bomlasztja tovább a nemzeti tudatot, amikor - a korábbi évti-zedek után - minden erővel annak megerősítésén kellene lennünk.

Márpedig ez, akárhonnan szemléljük és bármennyire nemesnek vélt célzattal történik is, eredményét tekintve bűn a ma-gyar nemzettel szemben. És ez mindnyájunk felelőssége.

Szekeres István (Budakalász)

Termékenységi szimbólumaink az Urál-hegység és a Sárga-folyó (Huang-ho) között

A rombusz és az ágyékháromszög népünk (és népművészetünk) máig élő, ősi szimbóluma. Az irbit-parti sziklarajzok rom-busz-fejű nőalakjai a rombusz-fejű „kínai” teknőstől jelentős távolságban vannak. Joggal izgathat bennünket a kérdés: ma-radtak-e értékelhető, bizonyító „nyomok” a szimbólumok vándorlása útján?

Az irbit-parti sziklarajz csak nemjelző szimbólumaink egyik igazolható, közbenső „állomása”? - vagy egymástól függet-len népáramok útján kerültek az Urálba, miként az ókori Kínába is. Az északi, erdős övezetben? Vagy a déli steppevidéken? - avagy a két terület határvidékén figyelhető meg a szimbólumok egykori jelenléte?

Egy etnikai csoporthoz? - vagy különböző népekhez köthetők a szimbólumok?

- A teknős jelcslád ideogrammainak jel és jelentéstörténeti feltárásával az ordoszi hun etnikai (nyelvi) kérdések bizonyí-tó válaszadása megtörtént. Az újabb kérdésekre csak a közbülső terület sziklarajzainak módszeres vizsgálata adhat választ. Dél-Szibéria és Belső-Ázsia felszíne hegységekkel borított, folyókkal szabdalta. A sziklák anyaga (jól) megőrizte a régmúlt korok alkotóinak kőbe vésett jelbeszédeit. Csak megfelelő „olvasási készséggel” kell rendelkezniük, hogy pontosan meg-értsük.

A szibériai sziklarajz-irodalom megteremtői: D. G. Messer-Schmidt és G. I. Strahleberg után - századunk két kiváló orosz kutatója: Alekszej Pavlovics Okladnyikov és Eleonora Afanaszjeva Novgorodova munkásságával a szibériai és mon-góliai sziklarajzok világa jól feltárt és feldolgozott.

Induljunk el segítségükkel az irbit-parti sziklarajzok nemjelző szimbólumai és rajzaik vörös festéke nyomán.



Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn A Magyar Őstörténeti Találkozókön résztvevők száma

Ort Helyszín	aus Ungarn Magyarországról				aus anderen Ländern Más államokból				Total Összesen				Vorträge Előadások	
	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	persönlich személyesen	ingesandt beküldve
Benidorm 1986	4	1	5	3	9	4	13	-	13	5	18	3	15	3
Zürich 1987	8	5	13	8	13	22	35	-	21	27	48	8	35	3
London 1988	20	14	34	23	19	28	47	1	39	42	81	24	56	13
Felsőőr 1989	26	36	62	19	25	24	49	1	51	60	111	20	38	9
Altenberg 1990	13	4	17	13	11	12	23	4	24	16	40	17	23	8
St. Gallen 1991	20	14	34	12	21	44	65	5	41	58	99	17	32	8
Szentendre 1992	21	52	73	-	10	8	18	-	31	60	91	-	23	4
Kaposvár 1993	11	84	95	-	12	1	13	6	23	85	108	6	30	4
Tapolca 1994	24	31	55	-	15	2	17	9	39	33	72	9	30	5
Tapolca 1995	18	104	122	-	8	35	43	1	26	139	165	1	18	4
Tapolca 1996	12	121	133	-	13	32	55	2	25	153	188	2	15	2
Tapolca 1997	28	136	164	1	19	81	100	12	47	217	264	13	19	-
Tapolca 1998	11	67	78	1	15	153	168	1	26	220	246	2	19	3
Tapolca 1999	14	126	140	1	25	124	149	134	39	250	289	135	22	8
Felsőőr 2000	9	5	14	1	13	20	33	-	21	26	47	1	14	6
Szentendre 2001	21	84	105	-	35	154	189	82	56	238	294	82	34	12

Regionaltreffen der Historiker – Övezeti Történetis Találkozók

Ort Helyszín	Vorträge Előadások száma		Teilnehmer - Résztvevők száma				
	persönlich személyesen	ingesandt beküldve	Expert szakember	Gast vendég	aus Kontinent világrész	aus Land ország	unter 30 Jahre in % 30 év alattiak %-ban
Székelyudvarhely - Hofmarkt 1994. május	10	6	24	214	2	6	78
Komárom 1994. szeptember	14	-	23	133	1	5	65
Csikszereida - Szeklerburg 1995. június	22	5	25	112	3	7	71
Székelyudvarhely - Hofmarkt 1996. május	9	1	16	151	3	7	42
Csikszereida - Szeklerburg 1997. május	12	-	21	84	1	5	38
Csikszereida - Szeklerburg 1998. május	15	1	18	270	2	5	82
Csikszereida - Szeklerburg 1999. május	18	2	16	62	2	6	35
Decs 2000. április	22	3	24	231	2	4	62
Rozsnyó - Rosenau 2000. június	19	1	27	111	2	5	39

Ungarisch Historische Schule A Magyar Történelmi Iskolán résztvevők száma

Ort Helyszín	Total Teilnehmer Összesen			davon Referent Ebből oktató			% in Total Összesenből %-ban		Vorträge Elhangzott előadások száma
	Total fő	aus Kontinent világrészből	aus Land országból	Total fő	aus Kontinent világrészből	aus Land országból	Frauen nők	unter 30 Jahren 30 éven alu- liak	
Szeged 1992	124	3	11	20	3	7	61	72	24
Tab 1993	178	4	13	28	4	7	65	66	41
Tapolca 1994	184	4	10	19	4	6	58	78	23
Tapolca 1995	186	2	12	12	2	7	38	70	10
Tapolca 1996	225	4	15	16	1	4	67	72	15
Tapolca 1997	298	3	15	18	1	5	57	79	16
Tapolca 1998	246	3	9	21	2	3	69	81	16
Tapolca 1999	289	4	13	21	1	6	62	68	23
Felsőőr 2000	47	4	12	21	4	12	26	15	20
Szentendre 2001	294	4	13	25	1	5	63	79	23

Nach Ländern - Országoként

Land Ország	Szeged 1992	Tab 1993	Tapolca 1994	Tapolca 1995	Tapolca 1996	Tapolca 1997	Tapolca 1998	Tapolca 1999	Felsőőr 2000			Szentendre 2001		
	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Teilnehmer résztvevő	Expert oktató	Total összesen	Teilnehmer résztvevő	Expert oktató	Total összesen
Anglia	1	-	-	-	4	6	3	2	-	1	1	1	-	1
Ausztrália	1	1	1	1	2	6	-	1	2	1	3	5	-	5
Ausztria	2	2	2	-	4	2	-	1	10	2	12	-	2	2
Csehország	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dánia	-	-	-	1	2	2	2	1	1	-	1	1	-	1
Jugoszlávia	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kanada	1	1	-	2	1	-	-	-	-	1	1	2	-	2
Kína	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lengyelország	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Magyarország	58	53	20	38	54	111	92	95	6	9	15	96	15	111
Németország	6	-	1	4	7	6	6	4	2	-	2	4	1	5
Olaszország	1	1	-	2	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Románia	20	14	36	22	50	44	45	57	-	2	2	105	2	107
Svájc	5	2	2	2	4	5	1	1	1	1	2	2	2	4
Svédország	-	1	1	4	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Szeged	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szlovákia	23	29	51	21	19	28	14	61	3	2	5	28	1	29
Szlovénia	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tab	-	65	-	1	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-
Tapolca	-	-	68	82	70	72	76	41	1	-	1	-	-	-
Thaiföld	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1
Ukrajna	-	1	-	2	3	3	-	15	-	-	-	22	2	24
USA	3	3	1	-	-	-	-	3	-	1	1	2	-	2
Összesen	124	178	184	186	225	298	246	289	26	21	47	269	25	294



A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület eddig megjelent kiadványai

1. **Első (Benidormi) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (153 oldal, ebből 60 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1
2. **A Második (Zürichi) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal, ebből 50 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2
3. **Magyarok Őstörténete.** Összefoglaló áttekintés. (48 oldal). Írta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őstörténeti írói munkaközössége, Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3
4. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szegedi) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai.** (275 oldal, az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor). Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X
5. **Magyar Történelmi Tanulmányok 1.** (133 oldal) Kiegészítő tanulmányok a Tabi iskola előadásaihoz. Zürich, 1993. ISBN 1217 4629
6. **Csuhák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve.** (91 oldal) Összefoglaló áttekintés. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3
7. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet. Magyar Történelmi Tanulmányok 2.** (119 oldal). Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8
8. **Képeslapok magyar történelmi motívumokkal.** 8 különféle, szimpla és dupla
9. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tabi) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (416 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5
10. **Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zusammenfassung (Geschrieben von der Arbeitsgruppe des Ungarisch Historischen Vereins Zürich. 54 Seiten). Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7
11. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolcai) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai.** (224 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85 274 12
12. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhelyi) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai.** (180 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0
13. **Csuhák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról.** (64 oldal) Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5
14. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komáromi) Övezeti Történész Találkozó Előadásai és Iratai.** (152 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9
15. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolcai) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (143 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2
16. **Csuhák György: Ex Oriente Lux.** (250 oldal) Tanulmány a magyar múltról, jelenről és a jövőről. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1
17. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolcai) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (258 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X
18. **Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum (mit Farbbildern). A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei** (kétnyelvű kiadvány színes képekkel 44 oldal). Előszó: Claudió Caratsch Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8
19. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnopszichológiába.** (152 oldal) Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 0 2
20. **Honfoglalásunk és előzményei.** A tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai (173 oldal). Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. 10 oldal angol-magyar-német-francia és orosz nyelvű őstörténeti fogalmak. **Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében.** Az Ötödik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (110 oldal). Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0
21. **Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete.** (151 oldal) Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)
22. **Csuhák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról.** (102 oldal) Budapest-Zürich 1999
23. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvári) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9
24. **Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** (118 oldal) Az előadások szövege. St. Gallen-Budapest, 1999. Kétnyelvű kiadvány a Magyar Nemzeti Múzeumban 1998-ban rendezett „Die Kultur der Abtei Sankt Gallen“ című kiállítás alkalmával, az ELTE-n rendezett nemzetközi konferencia előadásai. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: 2002. ISBN 963 86100 8 5
25. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Londoni) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (188 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3
26. **Csuhák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség.** (94 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1
27. **Fünfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999.** (50 oldal) Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X

28. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II.** (200 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5
29. **Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről.** (56 oldal) Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8
30. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történeztalálkozói (1995-1999) Előadásai és Iratai.** (312 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6
31. **A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozója és Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (284 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0
32. **Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen.** (Regény, 112 oldal) Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2
33. **Csihák György: Magyar nempolitikai írások.** (51 oldal) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X
34. **Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht.** (44 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7
35. **Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (Szentendre-2001) Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai (180 oldal). **A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949).** Tizedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (206 oldal). Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 6 9
36. **Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizennyolc éve 1985-2002.** (59 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3
37. **Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához.** (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8
38. **Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre.** (169 oldal) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Rozsnyói) Övezeti Történeztalálkozó Előadásai és Iratai (Rozsnyó, 2000). Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 2 6
39. **Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére.** (254 old.) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Sárközi-Decsi) Övezeti Történeztalálkozó Előadásai és Iratai (Decs, 2000). Decs-Zürich 2004. ISBN 963 9349 03 8
- A magyar műveltség gyökerei. Az 1930-as évek magyar műveltsége.** (152 oldal) A Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó és Kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. Felsőőr/Oberwart-Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4



Előkészületben

1. Három magyar történelmi iskola előadásai és iratai
2. Hat magyar őstörténeti találkozó előadásai és iratai

Kiadványaink megtalálhatók minden nagyobb magyarországi könyvtárban és további 70 ország 156 könyvtárában, tehát mindenütt, ahol magyarok élnek vagy tanulnak

Könyveink megvásárolhatók a Heraldika Kiadó könyvesboltjában:

1113 Budapest, Takács Menyhért utca 5.
Telefon/fax: 0036 (1) 20-96-078 – Mobil: 0036 (20) 97-36-120
E-mail: heraldika@elender.hu
és terjesztőinél, valamint:

Kis Magiszter Könyvesbolt

H-1053 Budapest, Magyar u. 40 (a Kálvin térnél)
Telefon és fax: 0036 (1) 327-7797

Egyes példányok megrendelhetők:

H-8660 Tab, **Városi Könyvtár**,
Ady Endre utca 5.
☎ & 📠 00 36 (84) 320 453,
Email: bookstab@matavnet.hu

**Az Egyesület által kiadott könyvek,
a Magyar Köztársaság oktatási minisztere által
T 300730-1676/1999 számon kiadott alapítási engedélyünk és
T 302460-780/1999 számon kiadott indítási engedélyünk szerint,
pedagógus továbbképzési programunk tankönyvei.
A továbbképzésről internetes honlapunkon részletes tájékoztató van:
www.zmte.ini.hu**

ENCYCLOPAEDIA HUNGARICA

NEMZETI SZEMLÉLETŰ MAGYAR LEXIKON



Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502
President: Dr. György J. Csihák



I. kötet	1992. ISBN 0 9695894 0 9	778 oldal
II. kötet	1994. ISBN 0 9695894 0 9	785 oldal
III. kötet	1996. ISBN 0 9695894 2 5	888 oldal
IV. kötet	1998. ISBN 0 9695894 3 3	573 oldal

A Calgaryban (Kanada) székelő *Lexikon Alapítvány* készítette 1981-től 1998-ig, magyar nyelven. A munkát 70 szerkesztő, 14 szaktanácsadó, 252 cikkíró, 482 adat-szolgáltató, 6 művészi munkatárs, 12 lektor és a törzs 8 munkatársa végezte, összesen 844 személy – az egész világról, a Kárpát-medencéből minden országból. Szerkesztése és kiadása költségeit a világban szétszóródott magyarok fedezték.

A 15 milliónyi, egyetemes magyarság egyetlen, igazán nagyjelentőségű, közös alkotása az utóbbi évtizedekben.

Tulajdonosa 2001 óta a közérdekű Zürichi Magyar Történelmi Egyesület – amely svájci székhelyű és az egyetemes magyarság egyetlen olyan tudományos műhelye, amelyben tovább él a nemzeti történelemkutatás, történelemírás és történelemoktatás.

Tartalom

A Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozó és a Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai

ISBN 963 86100 5 0

Fejes Pál (Szeged)	Megnyitó
Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)	Köszöntő
Csihák György (Zürich)	Előbeszéd

I. rész

A magyar őstörténeti találkozó előadásainak teljes szövege

Cey-Bert R. Gyula (Bangkok)	A hunok és a magyarok istene. A hun-magyar istenfogalom kialakulása
Henkey Gyula (Kecskemét)	Felvidéki magyarok etnikai-embertani képe
Timaru-Kast Rálf (Ingelheim)	Kelta-magyar rokonság a történelem és a régészet tükrében, avagy a kelták Európa szabir gyarmatosítói
Timaru-Kast Sándor (Indelheim)	A kelta magyarok
Lukács József (Kassa)	A Hernád-menti V. avar temető
Nagy Gyula (Pointe Claire)	Tanulmány a magyar történelemhez. A török népcsalád legnyugatibb ágának tragédiája
Horváth Lajos (Veresegyház)	A honfoglaláskori 108 nemzetség számáról
Nagy Kálmán (Budakeszi)	A fejedelmek korának hadtörténetéből. Az első itáliai hadjárat (899-900)
Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)	Szent István és az „idegenek”. Az idegenek értelmezése az Árpád-kori jogéletben
Takács József (Tiba)	A nyelvészekhez és másokhoz
Csihák György (Zürich)	A Tollaskigyó országában. Mekszikói útibeszámoló

II. rész

A magyar történelmi iskola előadásainak teljes szövege

Csapó I. József (Nagyavárad)	1848. március 15. történelmi tanulságai
Pandula Attila (Budapest)	Zászlók és lobogók 1848-1849-ben
Kovács Imre Endre (Csorna)	Az 1848-1849-es események és a magyar premontriék
Nagy Kálmán (Budakeszi)	Az 1848-1849-ik évi szabadságharc fordulópontja. Pest kiűritése és a haditanács
Babucs Zoltán (Budapest)	Jászkun alakulatok 1848-1849-ben
Vizi László Tamás (Székesfehérvár)	A székesfehérvári nemzetőrség 1848-ban
Horváth Lajos (Veresegyház)	A fiumei kérdés 1848-1849-ben
Hudi József (Veszprém)	Parasztmozgalmak Veszprém megyében 1848-1849-ben
Hangodi László (Tapolca)	Az 1848-1849. évi forradalom és szabadságharc emlékhelyei Magyarországon
Pandula Attila (Budapest)	Az 1848-1849-es magyar polgári forradalom és szabadságharc résztvevőinek büntetőjogi felelősségre vonása
Rainer Pál (Veszprém)	Pöhltenberg Ernő honvédtábornok, aradi vértanú családja, rokonsága és a révfülöpi Helytörténeti Gyűjtemény Pöhltenberg relikviái
Berényi Zsuzsa (Budapest)	A Kossuth-emigráció és a szabadkőművesség
Takács József (Tiba)	Akiket soha nem szerettek

Függelék

Levelek:	Tabajdi Csaba	miniszterelnökségi államtitkár
	Pražak Richard	a Cseh köztársaság nagykövete
	Caratsch Claudio	a Svájci Államszövetség nagykövete
	Hymnus Ungarais	(fordítás)

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XIII

A rendezvény jegyzőkönyve

A magyar őstörténeti találkozó elhangzott előadások tartalmi kivonata

A magyar történelmi iskolán elhangzott előadások tartalmi kivonata

Nyilatkozat

Házirend

A XIII. Magyar Őstörténeti Találkozó Műsora

A VII. Magyar Történelmi Iskola Műsora

Meghívó a ZMTE XIV. Magyar Őstörténeti Találkozására

Felhívás a ZMTE Magyar Történelmi Iskolájára

Felhívás a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Csikszeredai Övezeti Történetstálalkozójára

Statisztikák

Az egyesület magyar történelmi iskolái

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület eddig megjelent kiadványai

Előkészületben

Az 1996. évi magyar őstörténeti találkozó és ötödik magyar történelmi iskola kötetének tartalomjegyzéke

Az 1997. évi magyar őstörténeti találkozó és hatodik magyar történelmi iskola kötetének tartalomjegyzéke

Meghívó

INFO

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XIV. Magyar Őstörténeti Találkozója

Tapolca, 1999

Kiadására nem került pénzünk

Főtárgy: Szent István és a magyar államalapítás

Tartalom

Előszó

Csihák György (Zürich)

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XIV

Jegyzőkönyv

Totth Jenő (Canberra)

A magyarok bejövetele

Csihák György (Zürich)

Szent István király életműve és a magyar államalapítás

Csihák György (Zürich)

A bambergi lovas

Henkey Gyula (Kecskemét)

Tiszántúli magyarok etnikai embertani képe

Herényi István (Budapest)

A magyar gypű és a magyar határvédelem

Nagy Kálmán (Budakeszi)

A honfoglalás utáni időszak határvédelmi kérdéseiről

Szekeres István (Budakalász)

Árpád népe írástörténetben

Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)

Gyökereinkről

Lukács József (Kassa)

A szlávok megjelenése a Kárpát-medencében

Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)

Magyar kelták

Fejes Pál (Szeged)

Földanya Szent Nyelve: híd a késői kőkorszakból a jelenhez

(Epigráfiai és történelmi tanulmány)

A magyar kultúrkör néhány alapvető jellegzetessége

(Vázlat)

Leve eleve a...

Bencze Lóránt (Zsámbék)

Takács József (Tiba)

Függelék



A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület VIII. Magyar Történelmi Iskolája

Tapolca, 1999

Kiadására nem került pénzünk

Főtárgy: Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921)

Tartalom

Előszó

A Magyar Nemzetgyűlés ünnepélyes Nyilatkozata (1920. november 13.)

Az 1920. XXXIII. tc. becikkelyezéséhez a nemzetgyűlés közjogi bizottságának jelentése

Zachar József (Budapest)

A Nagy Háború és ami utána következett

Pollmann Ferenc (Budapest)

Az első világháború kitörésének kulisszatitkai

Nagy Kálmán (Budakeszi)

Magyar huszárak az első világháborúban

Barabási László (Csikszereda)

Az osztrák-magyar erdélyi front eseményei az első világháború idején

Csihák György (Zürich)

Sacra Regni Hungarici Corona - Magyarország Szent Koronája és a közjogi rendezés kérdései ma

Sántha Pál Vilmos (Csikszereda)

A Székelyföld öngazgatási törekvésének történelmi háttere

Csapó I. József (Nagyvárad)

A Gyulafehérvári Nyilatkozat-tól (1918) a Kolozsvári Nyilatkozat-ig (1992)

Csihák György (Zürich)

Magyar - nép - nemzet - kisebbség

Horváth Lajos (Veresegyháza)

Az ellenállási záradék, avagy megújulnak a jeles magyar nemzet régi sebei

Csámpai Ottó (Pozsony)

Felvidéki kitekintés Szlovákiára

Balogh Miklósné (Beregszász)

Magyarok Kárpátalján

Szekeres László (Szabadka)

A vajdasági magyarság nemzetudatáról

Herényi István (Budapest)

A Burgenland - vagy magyarul Várvidék, Vártartomány

Cey-Bert R. Gyula (Bangkok)

Az elnémult léleklarangok

Rókusfalvy Pál (Budapest)

Magyar Küldetés: a nemzet múltja, jelene és jövője

Pandula Attila (Budapest)

Az első világháború osztrák-magyar katonai kitüntetéseiről

Rainer Pál (Veszprém)

Három testvér az első világháborúban (egy osztrák-magyar tiszti család történetéből)

Gotteesmann Péter (Budapest)

Kuncz Aladár egy családott frankomán erdélyi magyar humanista és fő műve a

„Fekete kolostor“

Takács József (Tiba)

Türelmesség. Türelmesség? Türelmesség!

Függelék

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET



SEKRETARIAT DES TREFFENS ZUR FRÜHGESCHICHTE DER UNGARN
MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TALÁLKOZÓK TITKÁRSÁGA
CH-8047 Zürich, Postfach 502 • Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1
www.zmte.inf.hu
E-mail: zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák • Telefon: 0043/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon:
Sancz Klára Lujza • H-1117 Budapest, Hamzsabégyi u. 20. • Telefon: 0036/1/209-5960
E-mail: sanczklara@prim.hu

NYILVÁNOS ELŐADÁS BUDAPESTEN MINDEN HÓNAP UTOLSÓ ELŐTTI CSÜTÖRTÖKJÉN 17 ÓRAKOR
H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: 0036/1/3112248 és még több városban

Unsere Tafelrunde • Asztaltársaságaink

AUSTRALIA

István Nagy (Adelaide)
2/13 Lassie Ave.,
Windsor Gardens SA 5087
T: 08/83678581
E-mail: vandomis@webmedia.com.au

Géza Katona (Hobart)
11 Zomay Ave., Dynnyrne 7005
Tasmania
T: 03/62233174

József Kozsik (Melbourne)
9 Hilbert Courth
East Oakleigh Vic. 3166
T: 03/95684590
E-mail: cserenc@netscape.net

Károly Gerecs (Sydney)
13 Bangalla Road
Concord West NSW 2138
T: 02/97431748
E-mail: gerecs@tpg.au

AUSTRIA

László Kelemen
A-7501 Unterwart 300
T: 0043/3352/38788
E-mail: umiz@inode.at

MAGYARORSZÁG

Sancz Klára Lujza
H-1117 Budapest, Hamzsabégyi u. 20.

T: 0036/1/2095960
E-mail: sanczklara@prim.hu

Szalkai László
H-6800 Hódmezővásárhely
Futó Mihály u. 12.
T: 0036/62/243929
E-mail: cseresznyes@mail.cserko.sulinet.hu

NEW ZEALAND

Steven Andras Toth
12 Webb Street, Christchurch
T: 03/3557448

ROMANIA

László Barabási
Széki út 157, RO-4100 Miercurea Ciuc
T: 0040/98/302501
E-mail: barabasil@freemail.hu

Dr. József Faragó
Dragalina 8/14
RO-3400 Cluj-Napoca
T: 0040/264/193666
E-mail: faragojozsef@usa.net

Anna & Lajos Sipos
Str. Moldovei 13/B
RO-3400 Tg. Mures
T: 0040/265/244139
E-mail: molnarj@ms.sapientia.ro

SERBIA

Lajos Szabó
Partizanskih baza 17
YU-24000 Subotica
T: 00381/24/547504
E-mail: gsepsey@tippnet.co.yu

SLOVAKIA

Kornélia Csala
Mäsiarska 59,
040 01 Košice
T: 00421/55/6254184
E-mail: obcklub@stonline.sk

Dr. Ottó Csámpai

Vyšehradská 13
851 06 Bratislava
T: 0042/903/453514
E-mail: csotto@netax.sk

Zoltán Beke

Dovčiková 1
048 01 Rožnava
T: 00421/905/968338

SWEDEN

Frigyes Hutter
Kantyxegången 8
SE-42147 Västra Frölunda (Göteborg)
T: 0046/31/479789
E-mail: fredrikhutter@hotmail.com

